Evanghelii. Cartea lui Iov. Psalmii

Cu binecuvântarea Preafericitului Vladimir, Mitropolitul Kievului și al întregii Ucraine

Acest volum al operelor complete ale lui S. S. Averintsev include toate traducerile sale din Sfintele Scripturi, împreună cu comentariile traducătorului. Textul integral al traducerii Evangheliei după Matei și comentariul amplu la Evanghelia după Marcu sunt publicate pentru prima dată. Alte traduceri cu comentarii (Evangheliile după Marcu, Luca, Cartea lui Iov și Psalmii) au fost publicate anterior în principal în periodice, acum greu de găsit. Cititorul are ocazia să se familiarizeze cu rezultatele multor ani de muncă a unuia dintre cei mai remarcabili cercetători moderni - un filolog, filosof, bizantolog și biblist remarcabil.

Cartea se adresează tuturor celor care doresc să înțeleagă sensul Bibliei și sunt interesați de chestiuni de religie, istorie și cultură.

Coperta prezintă o imagine a lui Iisus Hristos din mozaicurile Catedralei Sfânta Sofia din Kiev.

- UN CUVÂNT CĂTRE CITITOR
- DE LA EDITOR
- Din Noul Testament

UN CUVÂNT CĂTRE CITITOR

{p. 3}

Cartea, care a adunat sub o singură copertă toate traducerile lui Serghei Sergheevici Averințev din Sfintele Scripturi, este un dar valoros pentru iubitorii de citire a Cuvântului lui Dumnezeu.

Printre numeroasele încercări recente de traducere a Noului Testament în limba rusă, experiența lui Averintsev ocupă un loc unic. Din „Posfatul traducătorului” inclus în această carte, cititorul va afla cu ce simț al responsabilității și smerenie a abordat Serghei Sergheevici această lucrare. Judecând după rezultate, traducătorii moderni de texte biblice abordează adesea sarcina fără respectul și pregătirea cuvenite, fără rugăciune. Sfântul Grigorie Teologul spunea că numai cel curat, sau cel puțin se purifică, poate teologiza. Acest lucru este valabil și mai mult pentru cei care îndrăznesc să traducă Cuvântul lui Dumnezeu, să interpreteze gândurile autorilor Noului Testament, pe care Părinții Bisericii i-au numit teologi prin excelență.

Pe lângă o serie de merite incontestabile - erudiție profundă și autentică, stăpânire magistrală a limbajului, sensibilitate la realitățile spirituale, istorice și filologice și multe altele - traducerea lui Averintsev se distinge prin vioiciunea, claritatea și transparența sa convingătoare. Evitând extremele „modernizării" și „arhaizării", mergând pe „calea regală" (care, așa cum explică autorul în aceeași „Postă", a fost aleasă nu ca un compromis, ci din motive întemeiate, legate de însăși esența problemei), cuvântul biblic din redarea lui Averintsev continuă cele mai bune tradiții ale traducerilor rusești autorizate ale Scripturii - sinodala și traducerea editată de episcopul Kassian (Bezobrazov). Aceste tradiții, datând din vremea sfinților Întocmai cu Apostolii Chiril și Metodie, își pun în față un ideal de neatins și, se pare, contradictoriu de a combina distanța și apropierea de Dumnezeu: cuvântul Scripturii trebuie să fie simplu și accesibil, dar în același timp nu trebuie să se scufunde până la punctul de dizolvare în {p. 4} viața deșartă de zi cu zi și nu trebuie să înceteze să mărturisească măreția atotîntrecută a Celui de la Care provine. Se poate spune că acesta este idealul Cuvântului întrupat, cuvântul divino-uman. Această simplitate maiestuoasă a cuvântului divin și în același timp pământesc și profund uman se aude în traducerile lui S. S. Averintsev.

Deosebit de remarcabile sunt anexele valoroase și absolut necesare astăzi la traducerile biblice - comentariile istorice și filologice. Până în prezent, aceasta este probabil cea mai bună experiență de acest fel în literatura de limba rusă - din punctul de vedere al cerințelor de măsură și echilibru între erudiție și accesibilitatea prezentării. Nu putem decât să regretăm că această lucrare a rămas neterminată.

Dar, fie cum ar fi, traducerile și comentariile lui Serghei Sergheevici Averintsev ne oferă ocazia să „săpăm și mai adânc în noi înșine și în învățătură" pentru mântuirea noastră și a aproapelui nostru (1 Timotei 4:16).

De aceea, recomand cu sinceritate această carte tuturor credincioșilor pentru lectură personală, în special studenților școlilor teologice și profesorilor - ca un manual excelent pe temele Sfintei Scripturi, dar și pastorilor și predicatorilor - ca ajutor și sprijin în evanghelizarea adevărurilor mântuitoare ale Credinței Ortodoxe.

Vladimir

Mitropolitul Kievului și al întregii Ucraine

DE LA EDITOR

{p. 5}

Dragă cititorule! Începem să publicăm lucrările complete ale lui Serghei Sergheevici Averintsev.

În primul rând, dorim să ne exprimăm profunda recunoștință față de Natalia Petrovna Averintseva pentru eforturile, încrederea și răbdarea de care a dat dovadă, care au făcut posibilă publicarea acestor lucrări complete.

Acest volum publică pentru prima dată toate traducerile lui S. S. Averintsev din Sfintele Scripturi și comentariile la acestea.

Traducerea Evangheliei după Matei și comentariul amplu la Evanghelia după Marcu sunt publicate pentru prima dată, așadar secțiunea despre traducerile din Noul Testament deschide cartea.

Articolul „Vechiul Testament ca profeție despre Noul Testament: o problemă generală — prin ochii unui traducător” este inclus ca o concluzie, dezvăluind principiile traducerii și abordarea autorului în înțelegerea textelor biblice. S. S. Averintsev abordează, de asemenea, aceste probleme în „Posfața traducătorului” și în prefața la comentariile la Evanghelia după Matei.

Din păcate, lucrarea lui S. S. Averintsev privind comentariul la Evangheliile sinoptice a rămas neterminată. Doar comentariul la Evanghelia după Marcu a fost complet finalizat. Traducerea Psalmilor nu este terminată…

Însă durerea intensă a pierderii nu ar trebui să ne ascundă întreaga greutate a ceea ce s-a realizat: rodul copt al multor ani de muncă a marelui nostru contemporan. Cititorul își va aminti încă contextul în care un astfel de act era absolut imposibil. Limbajul, înrobit de ateismul statal totalitar al secolului trecut, părea să excludă o astfel de posibilitate timp de secole. Dar a devenit realitate, poate fi atins. Prin insensibilitatea „postateistă” împietrită, ni se oferă brusc șansa de a simți, după cum spunea Averintsev, „inima mesajului Evangheliei”. Viitorul cititor — să-l numim martor — va vedea în această lucrare unul dintre cele mai importante roade spirituale ale secolului XXI. Iar cei care astăzi iau această carte în mâini pentru prima dată vor fi poate atinși cu o nouă forță de „sarea legământului” și de promisiunea lui Hristos: „fiecare va fi sărat cu foc” (vezi comentariul la Evanghelia după Marcu 9,49-50).

Kiev, 4 august 2004

{p. 6}

Traducerea Evangheliilor se bazează pe ediția critică standard a Nestle-Aland. Cuvintele și expresiile adăugate din așa-numitul „text general acceptat” (Textus Receptus) sunt incluse între paranteze drepte. Unele cuvinte și versete, din același motiv, au fost mutate în note de subsol în manuscrisul autorului și redate conform traducerii sinodale. Editorii au considerat oportun să le includă în textul principal între paranteze spiralate. Cuvintele care lipsesc din original și sunt adăugate pentru claritate și coerență sunt plasate între paranteze unghiulare. Citatele și aluziile din Vechiul Testament sunt marcate cu italic.

Editorii au adăugat transliterări simplificate în litere rusești pentru cuvintele ebraice și aramaice între paranteze pătrate (cu excepția fonemului [he], care este transliterat cu litera engleză h). Transliterările cuvintelor ebraice sunt date în conformitate cu pronunția acceptată în ebraica modernă și sunt date cu accentuare în cazurile în care se situează pe penultima silabă; în alte cazuri, se situează pe ultima silabă.

Din Noul Testament

Sfânta Evanghelie după Matei

{p. 8}

1. Cartea despre originea lui Isus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam.

2. Avraam a născut pe Isaac; Isaac a născut pe Iacov; Iacov a născut pe Iuda și pe frații săi; 3. Iuda a născut pe Pereț și Zerah cu Tamar; Pereț a născut pe Esrom; Esrom a născut pe Aram; 4. Aram a născut pe Abinadab; Abinadab a născut pe Nahșon; Nahșon a născut pe Salmon; 5. Salmon a născut pe Boaz cu Rahav; Boaz a născut pe Obed cu Rut; Obed a născut pe Isai; 6. Isai a născut pe regele David;

David a născut pe Solomon prin soția lui Urie. 7. Solomon a născut pe Roboam. Roboam a născut pe Abia. Abia a născut pe Asa. 8. Asa a născut pe Iosafat. Iosafat a născut pe Ioram. Ioram a născut pe Ozia. 9. Ozia a născut pe Iotam. Iotam a născut pe Ahaz. Ahaz a născut pe Ezechia. 10. Ezechia a născut pe Manase. Manase a născut pe Amon. Amon a născut pe Iosia. 11. Iosia a născut pe Ieconia și pe frații săi, pe vremea robiei în Babilon.

12. Și după deportarea în Babilon, Ieconia a născut pe Salatiel; Salatiel a născut pe Zorobabel; 13. Zorobabel a născut pe Abiud; Abiud a născut pe Eliachim; Eliachim a născut pe Azor; 14. Azor a născut pe Țadoc; Țadoc a născut pe

Achim; Achim a născut pe Eliud; 15. Eliud a născut pe Eleazar; Eleazar a născut pe Matan; Matan a născut pe Iacov; 16. Iacov a născut pe Iosif, soțul Mariei, din care s-a născut Isus, care este numit Hristos.

17. Așadar, numărul tuturor generațiilor este: de la Avraam până la David sunt paisprezece generații; și de la David până la strămutarea în Babilon sunt paisprezece generații; și de la strămutarea în Babilon până la Hristos sunt paisprezece generații. [*]

{p. 9}

18. Originea lui Isus Hristos a fost aceasta: mama Lui, Maria, era logodită cu Iosif; dar înainte ca ei să locuiască împreună, ea s-a aflat însărcinată prin Duhul Sfânt. 19. Iosif, bărbatul ei, era un om neprihănit și n-a vrut s-o necinstească și de aceea a vrut să rupă logodna în secret. 20. Pe când se gândea el la aceste lucruri, iată că i s-a arătat în vis un înger al Domnului și i-a zis:

„Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei pe Maria, nevasta ta, căci ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt. 21 Ea va naște un fiu, și-I vei pune numele Isus, pentru că El va mântui poporul Său de păcatele lor.” [*]

22. Toate acestea s-au întâmplat ca să se împlinească ce fusese vestit de Domnul prin prorocul care zice:

> 23. *„Iată, Fecioara va zămisli în pântecele ei și va naște un Fiu, căruia îi vor pune numele Emanuel.”*

care se traduce prin: *„Dumnezeu este cu noi* ” .

24. Iosif, trezindu-se din somn, a făcut precum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat cu el pe soția lui. 23. El n-a cunoscut-o; și iată că ea a născut un fiu, și I-a pus numele Isus.

2 După ce S-a născut Isus în Betleemul Iudeii, în zilele împăratului Irod, iată că niște magi din Răsărit au venit la Ierusalim, întrebând:

2. „Unde este Împăratul iudeilor, Cel nou-născut? Căci am văzut steaua Lui răsărind și am venit să ne închinăm Lui.” [*]

3. Auzind împăratul Irod, s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el. 4. A adunat pe toți preoții cei mai de seamă și pe oamenii învățători și i-a întrebat:

„Unde ar trebui să se nască Hristos?”

5. Ei i-au răspuns:

„În Betleemul Iudeii, căci este zis în Scriptură prin profet:

> *„Și tu, Betleeme, marginea lui Iuda,*
> *nu ești nicidecum cea mai mică dintre împărățiile lui Iuda,*
> *căci din tine va ieși un conducător* care va paște pe poporul Meu Israel .
> *”*

{p. 10}

7. Atunci Irod, chemând în taină la el pe magi, a aflat de la ei vremea exactă în care se arătase steaua; 8. și i-a trimis la Betleem, zicând:

„Du-te și află totul cu exactitate despre Prunc; și cum Îl vei găsi, anunță-mă, ca să pot veni și eu să I te închin.”

9. Și după ce l-au auzit pe împărat, au plecat; și iată, steaua, pe care o văzuseră mai înainte răsărind, mergea înaintea lor, până când a stat deasupra locului unde era Pruncul. 10. Și când au văzut steaua, s-au bucurat de o bucurie foarte mare. 11. Și după ce au intrat sub acoperișul casei, l-au văzut pe Pruncul cu Maria, mama Lui, și, căzând la pământ, s-au închinat Lui și, deschizându-și cuferele cu comori, l-au adus daruri: aur, tămâie și smirnă. [*] 12. Și după ce au aflat din vis că nu trebuie să se întoarcă la Irod, au plecat pe alt drum în locurile lor.

13. După ce au plecat ei, iată că un înger al Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, zicând:

„Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și rămâi acolo până îți voi spune, căci Irod are de gând să caute Pruncul ca să-L omoare.”

14. Isus S-a sculat, a luat Pruncul și pe mama Lui noaptea și a plecat în Egipt. 15. Și a rămas acolo până la moartea lui Irod, ca să se împlinească ce spusese Domnul prin prorocul care zice: *„Din Egipt am chemat pe Fiul Meu* . ”

16. Între timp, Irod, văzând că magii îl batjocoriseră, s-a umplut de o mânie mare și a trimis să omoare pe toți copiii din Betleem și din tot împrejurimile, de doi ani în jos, după vremea pe care o aflase de la magi. 17. Atunci s-a împlinit ce fusese vestit prin prorocul Ieremia, care zice:

18. *„Un glas se aude în Rama,*
plâns și tânguire puternică;
Rahela își plânge copiii
și nu vrea să fie mângâiată, pentru că nu mai sunt . ”

19. Și după moartea lui Irod, iată că un înger al Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, 20. și i-a zis:

„Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și du-te în țara lui Israel; căci cei ce au încercat să ia viața Pruncului au murit.”

{p. 11}

21 Isus s-a sculat, a luat copilul și pe mama lui și a venit în țara lui Israel. 22 Dar auzind că Arhelau domnește peste Iudeea în locul tatălui său, Irod, s-a ferit să se ducă acolo; și, aflând în vis că trebuie să fugă în ținuturile Galileii, 23 s-a dus și a locuit într-o cetate numită Nazaret, ca să se împlinească ce fusese vestit prin proroci, că *va fi numit Nazarinean* .

3 În zilele acelea, Ioan Botezătorul a venit și a propovăduit în pustia Iudeii și a zis:

2. „Pocăiți-vă, căci Împărăția Cerurilor este aproape!”

3. El este cel despre care s-a profețit prin profetul Isaia, care a zis:

„Glasul celui ce strigă în pustie:
«Pregătiți calea Domnului, drepte faceți
cărările Lui ! *»”*

4. Ioan acesta avea o haină din păr de cămilă și un cingător de piele la mijloc, iar hrana lui era lăcuste și miere sălbatică.

5. Atunci au venit la El oameni din tot Ierusalimul și din toată Iudeea, 6. și au fost botezați de El în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele. 7. Când a văzut Isus că mulți din farisei și din saduchei vin să fie botezați, le-a zis:

„Pui de vipere, cine v-a învățat să fugiți de mânia viitoare? 8 Faceți, deci, roade vrednice de pocăință. 9 Și să nu credeți că puteți zice în inimile voastre: «Avem pe Avraam ca tată!» Vă spun că Dumnezeu poate să nască fii lui Avraam din pietrele acestea. 10 Securea este deja la rădăcina pomilor; și iată, orice pom care nu aduce rod bun va fi tăiat și aruncat în foc. 11 Eu vă botez cu apă, spre

pocăință; dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, așa că eu nu sunt vrednic să-I duc încălțămintea după El. El vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc. 12 El are în mână un evantai, va vântura grâul în arie și-l va aduna în hambar, dar pleava o va arde în foc nestins.”

13 Atunci Isus S-a dus din Galileea la Iordan, la Ioan, ca să fie botezat de el. 14 Dar Isus i-a răspuns:

„Eu sunt cel care ar trebui să primească botezul de la Tine, dar Tu vii la Mine!”

{p. 12}

15. Isus i-a răspuns:

„Nu vă împotriviți acum, căci așa se cuvine să împlinim toată dreptatea.”

Atunci Ioan a încetat să I se mai împotrivească. 16 După ce a fost botezat, Isus a fost luat îndată din apă; și cerurile s-au deschis. Și a văzut Duhul lui Dumnezeu zburând ca o turturele și coborând peste El. 17 Și s-a auzit un glas din cer, zicând:

„Acesta este Fiul Meu iubit și în el este bucuria Mea.”

4 Atunci Isus a fost dus de Duhul în pustie, ca să fie ispitit de diavolul. 2 După ce a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți, a flămânzit. 3 Ispititorul a venit la El și i-a zis:

„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, poruncește pietrelor acestea să se transforme în pâini!”

4. Dar El, răspunzând, a zis:

„În Scriptură se spune:

> *„Omul nu trăiește numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu* .”

5. Atunci diavolul îl duce în Cetatea Sfântă, îl pune pe zăpada Templului și îi zice:

6. „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-te jos, căci Scriptura zice:

„Te-a încredințat îngerilor Săi”

și, de asemenea:

„Te vor purta în mâini,
ca nu cumva să-ți lovești piciorul de vreo piatră. ”

7. Isus i-a zis: „Și se mai spune un lucru:

„Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău .”

8. Diavolul L-a dus iarăși pe un munte foarte înalt și I-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor. 9. Și I-a zis:

„Îți voi da toate acestea dacă te vei pleca și te vei închina mie.”

10. Atunci Iisus i-a zis:

„Pleacă, Satano! Căci Scriptura zice:

{p. 13}

„Să te închini Domnului Dumnezeului tău
și numai Lui să-I slujești .”

11. Și diavolul L-a lăsat; și iată, îngerii au venit și I-au slujit.

12 După ce a auzit că Ioan a fost întemnițat, a plecat în Galileea. 13 Și, părăsind Nazaretul, a venit și a locuit în Capernaum, lângă mare, în ținutul lui Zabulon și al lui Neftali, 14 ca să se împlinească ce fusese vestit prin profetul Isaia, care zice:

15. *„Țara lui Zabulon, țara lui Neftali*
, pe drumul spre mare, țara de dincolo de Iordan,
Galileea neamurilor!
16. *Poporul care zăcea în întuneric*
a văzut o mare lumină
și celor ce locuiau în umbra morții li s-a răsărit zorii. ”

17. Din vremea aceea, Isus a început să propovăduiască și să zică: „Pocăiți-vă, căci Împărăția cerurilor este aproape!”

18. Și umblând pe malul Mării Galileii, a văzut doi frați, pe Simon, numit Petru, și pe Andrei, fratele lui, care aruncau un năvod în mare, căci erau pescari. 19. Și le-a zis:

„Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni.”

20. Și îndată, lăsând mrejele lor, au mers după El. 21. Și plecând din locul acela, a văzut alți doi frați: pe Iacov, fiul lui Zebedei, și pe Ioan, fratele lui, șezând în corabie cu tatăl lor Zebedei și dregându-și mrejele. Și i-a chemat. 22. Și îndată, lăsând corabia și pe tatăl lor, au mers după El.

23. Isus a străbătut toată Galileea, învățând în sinagogile locurilor acelea, propovăduind Evanghelia Împărăției și vindecând orice boală și orice neputință în norod. 24. Și s-a răspândit vestea Lui în toată Siria și au adus la El pe toți cei ce erau chinuiți de orice fel de boală și neputință, și pe cei îndrăciți, lunatici și paralitici; și El i-a vindecat.

{p. 14}

25. Și L-au urmat mulțimi mari din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și din ținutul de dincolo de Iordan.

5 Și văzând mulțimile, S-a suit pe munte; și după ce a șezut jos, ucenicii Lui s-au apropiat de El.

2. Și deschizându-și gura, a început să-i învețe, zicând:

3. Fericiți cei săraci în duh, [*]
căci a lor este Împărăția cerurilor.
4. Fericiți cei ce plâng, [*]
căci aceia vor fi mângâiați.
5. Fericiți cei blânzi, [*]
căci ei *vor moșteni țara.*
6. Fericiți cei ce flămânzesc și însetează după dreptate,
căci ei vor fi săturați.
7. Fericiți cei milostivi,
căci ei vor căpăta îndurare.
8. Fericiți cei cu inima curată,
căci ei vor vedea pe Dumnezeu.

9. Fericiți cei împăciuitori,
căci ei vor fi chemați fii ai lui Dumnezeu.
10. Fericiți cei ce sunt prigoniți pentru dreptate,
căci a lor este Împărăția cerurilor.

11. Fericiți veți fi voi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot ce este rău împotriva voastră, din pricina Mea! 12. Bucurați-vă și veseliți-vă, căci răsplata voastră este mare în ceruri. Căci tot așa au prigonit pe prorocii care au fost înaintea voastră.

13. Voi sunteți sarea pământului; dar dacă sarea își pierde gustul, cu ce se va săra? Nu este bună la nimic, decât să fie aruncată afară și călcată în picioare de oameni. 14. Voi sunteți lumina lumii. O cetate așezată sus pe un munte nu poate fi ascunsă. 15. Și oamenii aprind o candelă, ca s-o pună n-o sub coș, ci pe un sfeșnic, ca să lumineze pe toți cei din casă. [*] 16. Tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru Care este în ceruri.

{p. 15}

17. Nu credeți că am venit să stric Legea sau Prorocii; n-am venit să stric, ci să desăvârșesc. [*] 18. Adevărat vă spun că, până va trece cerul și pământul, nu va trece o iotă sau o frântură de slove din Lege, până se vor împlini toate. 19. De aceea, oricine va strica una dintre aceste porunci, chiar și cea mai mică, și va învăța pe oameni să facă la fel, va fi chemat cel mai târziu în Împărăția cerurilor; dar oricine va împlini și va învăța pe alții să facă la fel, acela va fi chemat mare în Împărăția cerurilor.

20. Căci vă spun că, dacă neprihănirea voastră nu va fi mai mare decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor.

21. Ați auzit că s-a zis celor de demult: *„Să nu ucizi* ”, dar oricine ucide va da socoteală judecătorului. 22. Dar Eu vă spun că oricine se mânie pe fratele său va da socoteală judecătorului. Și oricine îi zice fratelui său: „Nebunule!”, va da socoteală Sinedriului. Și oricine îi zice fratelui său: „Nebunule!”, va da socoteală în focul Gheenei. [*] 23. Așadar, dacă îți aduci darul la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are pizmă împotriva ta, 24. lasă-ți darul acolo, înaintea altarului, du-te mai întâi de împacă-te cu fratele tău; apoi vino și adu darul tău. 25. Să poți să-l îndeplinești pe reclamant cât timp ești pe drum, ca nu cumva reclamantul să te dea în mâinile judecătorului, și judecătorul în mâinile temnicerului și să fii aruncat în închisoare. 26. Adevărat îți spun că nu vei ieși de acolo până nu vei plăti și ultimul bănuț. [*]

27. Ați auzit că s-a zis: *„Să nu preacurvești.”* 28. Eu însă vă spun că oricine se uită la o femeie ca să preacurvească, a preacurvit și cu ea în inima lui. 29. Dacă ochiul tău cel drept te face să cazi în păcat, scoate-l și aruncă-l; căci este mai bine pentru tine să pierzi un măgul, decât să ducă tot trupul tău în Gheenă. 30. Și dacă mâna ta cea dreaptă te face să cazi în păcat, taie-o și arunc-o; căci este mai bine pentru tine să pierzi un măgul, decât să ducă tot trupul tău în Gheenă.

31. S-a spus: *„Oricine divorțează de nevasta sa trebuie să-i dea o carte de divorț* .” [*] 32. Eu vă spun că oricine divorțează de nevasta sa, în afară de cazul în care este pentru necredință, o îndeamnă la adulter și oricine se căsătorește cu o femeie divorțată comite adulter.

33. Ați auzit din nou că s-a zis celor de demult: *„Să nu juri strâmb* , ci *să țină jurămintele tale Domnului* .” 34. Eu însă vă spun: Să nu jurați deloc, nici pe cer, căci este scaunul de domnie al lui Dumnezeu; 35. nici pe pământ, căci este așternutul picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, căci este cetatea marelui Împărat. 36. Nici să nu jurați pe capul vostru, căci nu este în puterea voastră să faceți un fir de păr alb sau negru. 37. Ci vorbirea voastră să fie: „Da, da”; „Nu, nu”; căci orice este mai mult decât acestea vine de la Cel Rău. [*]

38. Ați auzit că s-a zis: *„Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte* ”. 39. Eu vă spun: Nu vă împotriviți celui rău. Ci, dacă te lovește cineva peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt. 40. Dacă cineva vrea să te dea în judecată pentru cămașa ta, dă-i și mantaua. 41. Și dacă cineva te silește să mergi cu el o milă, mergi cu el două. 42. Dă-i celui ce-ți cere, și nu te întoarce de la cel ce vrea să se împrumute de la tine.

43. Ați auzit că s-a zis: *„Să iubești pe aproapele tău* și să urăști pe vrăjmașul tău.” 44. Eu însă vă spun: Iubiți pe vrăjmașii voștri și rugați-vă pentru cei ce vă prigonesc, 45. ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face soarele Său peste cei răi și peste cei buni și dă ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți. 46. Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce merit vi se cuvine? Nu fac și vameșii la fel? 47. Și dacă sunteți prieteni numai de ai voștri, ce importanță aveți? Nu fac și neamurile la fel? [*] 48. Ci fiți voi desăvârșiți, așa cum și Tatăl vostru care este în ceruri este desăvârșit.

6 Luați seama la voi înșivă să nu faceți faptele drepte spre o priveghi, ca să fiți văzuți de spectatori; altfel nu aveți nicio răsplată la Tatăl vostru care este în ceruri.

2. Așadar, dacă faci o faptă bună, nu face gălăgie, cum fac histrionii în sinagogi
și în ulițe, căutând laude de la oameni. Adevărat vă spun că și-au primit răsplata
deplină. [*] 3. Dar când faci o faptă bună, să nu știe stânga ta ce face dreapta
ta, [*] 4. pentru ca fapta ta bună să fie ascunsă; și Tatăl tău, care vede
ascunsul, îți va răsplăti.

{p. 17}

5. Și când vă rugați, nu fiți ca histrionii, cărora le place să se roage în picioare în
sinagogi sau la colțurile ulițelor, ca să fie văzuți de oameni. Adevărat vă spun că
și-au primit răsplata. 6. Dar tu, când te rogi, du-te acasă, încuie ușa după tine și
roagă-te Tatălui tău, care este ascuns; și Tatăl tău, care vede ascunsul, îți va
răsplăti. [*]

7. Și când vă rugați, nu murmurați, cum fac păgânii, căci ei cred că prin multe
cuvinte vor fi ascultați. [*] 8. Să nu fiți așadar ca ei, căci Tatăl vostru știe de ce
aveți nevoie, mai înainte ca să-I cereți voi.

9. De aceea, rugați-vă astfel:

Tatăl nostru, care ești în ceruri,
sfințească-se Numele Tău, [*]
10. Vie Împărăția Ta,
facă-se voia Ta
, precum în cer, așa și pe pământ.
11. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi, [*]
12. Și ne iartă nouă greșelile noastre,
precum și noi iertăm greșiților noștri, [*]
13. Și nu ne lăsa să cădem în ispită,
ci ne izbăvește de cel rău. [*]

14. Căci, dacă iertați oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta
vouă. 15. Dar dacă nu iertați oamenilor, și Tatăl vostru cel ceresc nu vă va ierta
vouă greșelile voastre.

16. Și când postiți, nu vă desfigurați ca histrionii, căci ei își desfigurau fețele, ca
să arate oamenilor cum postesc. Adevărat vă spun că și-au primit răsplata. 17.
Tu însă, când postiți, unge-ți capul și spală-ți fața, 18. ca să nu arăți oamenilor că
postești, ci Tatălui tău, care este ascuns; și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va
răsplăti.

19. Nu vă strângeți comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde hoții
sapă și fură. 20. Ci strângeți-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le

strică și unde hoții nu sapă și nu fură. 21. Căci unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră.

{p. 18}

22. Ochiul este lumina trupului. Așadar, dacă ochiul tău este sănătos, tot trupul tău va fi plin de lumină. 23. Dar dacă ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi plin de întuneric. Și dacă lumina care este în tine este întuneric, cât de întuneric este întunericul acela!

24. Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni; sau îl va disprețui pe primul și îl va iubi pe celălalt, sau se va închina celuilalt și îl va disprețui pe al doilea. Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și bogățiilor. [*]

25. De aceea vă spun:

Nu vă îngrijorați de viața voastră, gândindu-vă ce veți mânca sau ce veți bea; sau de trupul vostru, gândindu-vă cu ce vă veți îmbrăca. Nu este viața mai mult decât hrana, și trupul mai mult decât îmbrăcămintea? [*] 26. Uitați-vă la păsările cerului, care nici nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună găzduiri; și totuși Tatăl vostru cel ceresc le hrănește. Dar voi, nu sunteți voi cu mult mai de preț decât ele? 27. Și cine dintre voi, îngrijorându-se, poate adăuga un cot la durata vieții sale? [*]

28. Și de ce vă îngrijorați de haine? Uitați-vă cum cresc florile câmpului: ele nici nu trudesc, nici nu torc. [*] 29. Totuși, vă spun că nici Solomon, în toată slava lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre ei. 30. Dacă Dumnezeu așa îmbracă iarba câmpului, care astăzi crește și mâine este aruncată în cuptor, cu cât mai mult vă va îmbrăca El pe voi, puțin credincioșilor?

31 Nu vă îngrijorați, deci, zicând: „Ce vom mânca?” sau „Ce vom bea?” sau „Cu ce ne vom îmbrăca?” 32 Căci astfel de îngrijorări sunt printre neamuri; dar Tatăl vostru ceresc știe că aveți nevoie de toate aceste lucruri. 33 Îngrijorați-vă mai întâi de Împărăția și de dreptatea Lui, și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra.

34. Așadar, nu vă îngrijorați de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngrijora de ea însăși; și fiecărei zile îi este de ajuns necazurile ei.

7 Nu judecați, ca să nu fiți judecați; 2 căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați; și cu ce măsură măsurați, vi se va măsura.

3. De ce privești paiul din ochiul fratelui tău, și nu bagi bănuială la bârna din ochiul tău? 4. Sau cum poți să-i spui fratelui tău: „Lasă-mă să scot paiul din ochiul tău”, când tu ai o bârnă în ochiul tău? 5. Tu, omule, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea limpede să scoți paiul din ochiul fratelui tău.

{p. 19}

6. Nu dați lucrurile sfinte câinilor și nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și să se întoarcă împotriva voastră și să vă sfâșie.

7. Cereți și vi se va da; căutați și veți găsi; bateți și vi se va deschide. 8. Căci oricine cere, primește; cine caută, găsește; și celui ce bate, i se va deschide.

9. Este oare vreun om între voi al cărui fiu, dacă îi cere pâine, să-i dea o piatră? 10. Sau dacă îi cere un pește, să-i dea un șarpe? 11. Deci, dacă voi, care sunteți răi, știți să dați daruri bune copiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru, care este în ceruri, va da lucruri bune celor ce I le cer?

12. De aceea, așa cum voiți să vi se facă și voi oamenilor, faceți-vă și voi cu ei în toate lucrurile; aceasta este înțelesul Legii și al Prorocilor. [*]

13. Intrați pe ușa cea strâmtă, căci largă este ușa și lată este calea care duce la pierzare și mulți sunt cei ce intră pe ea. 14. Dar strâmtă este ușa și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei ce o găsesc.

15. Păziți-vă de prorocii mincinoși, care vin la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. 16. După roadele lor îi veți cunoaște. Culeg oamenii struguri din spini sau smochine din mărăcini? 17. Tot așa, orice pom nobil face roade bune, dar pomul rău face roade rele. 18. Pomul nobil nu poate face roade rele, nici pomul rău nu poate face roade bune. 19. Orice pom care nu face roade bune este tăiat și aruncat în foc. 20. De aceea, după roadele lor îi veți cunoaște.

21. Nu oricine-Mi zice: „Doamne, Doamne!”, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu care este în ceruri. 21. Mulți-Mi vor zice în ziua aceea: „Doamne, Doamne, n-am proorocit noi în Numele Tău și n-am scos noi draci în Numele Tău și n-am făcut noi multe minuni în Numele Tău?” [*] 23. Atunci le voi mărturisi: „Niciodată nu v-am cunoscut; depărtați-vă de Mine, voi, care lucrați fărădelege!”

24. De aceea, oricine aude aceste cuvinte ale Mele și le face, va fi ca un om înțelept, care și-a zidit casa pe stâncă. 25. A venit ploaia, au venit șuvoaiele, au suflat vânturile și au bătut în casa aceea, dar ea nu s-a prăbușit, pentru că temelia ei era pe stâncă. 26. Dar oricine aude aceste cuvinte ale Mele și nu le face, va fi ca un om nebun, care și-a zidit casa pe nisip. 27. A venit ploaia, au venit șuvoaiele, au suflat vânturile și au bătut în casa aceea, și ea s-a prăbușit, și prăbușirea ei a fost mare.

28 După ce a terminat Isus aceste cuvinte, norodul a rămas uimit de învățătura Lui. 29 Căci îi învăța ca unul care are autoritate, nu cum făceau cărturarii lor.

8 După ce a coborât Isus de pe munte, L-au urmat mulțimi mari de oameni. 2 Și iată că un lepros a venit și s-a închinat la picioarele Lui, zicând:

„Doamne, dacă vrei, mă poți curăți!”

3. Isus a întins mâna, l-a atins și a zis:

„Vreau să fii curățit!”

Și îndată a fost curățit de lepra lui. 4. Și Iisus i-a zis:

„Vezi să nu spui nimănui, ci du-te, arată-te preotului și adu jertfa pe care a poruncit-o Moise, ca o mărturie pentru toți.”

5. Și când a intrat Isus în Capernaum, a venit la El un sutaș, rugându-L și zicând:

6. „Domnul meu, robul meu zace acasă paralizat și suferă groaznic.”

7. Iisus i-a zis:

„Așadar, voi veni și-l voi vindeca.”

8. Și centurionul i-a răspuns:

„Domnul meu, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu; ci spune numai cuvântul, și slujitorul meu se va vindeca. 9 Căci eu sunt un om sub porunci și am soldați sub mine. Îi zic unuia: «Du-te!», și merge; și aceluia: «Vino!», și vine; sau slujitorului acela: «Fă cutare lucru sau cutare lucru!», și face.”

10. Când a auzit Isus aceste cuvinte, S-a mirat și a zis celor ce erau cu El:

„Adevărat vă spun că n-am găsit o credință așa de mare în nimeni, nici măcar în Israel. 11 De aceea vă spun că mulți vor veni de la răsărit și de la apus și vor ședea la masă cu Avraam, Isaac și Iacov în Împărăția cerurilor. 12 Dar cei pentru care a fost pregătită Împărăția vor fi aruncați în întunericul cel dinafară; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.”

13. Iisus i-a zis centurionului:

„Du-te și fie ție precum ai crezut.”

Și slujitorul lui s-a vindecat chiar în ceasul acela.

14. Și intrând Isus în casa lui Petru, a văzut pe soacra lui Petru zăcând în pat, cu febră mare. 15. Și S-a atins de mâna ei și febra a lăsat-o; și ea s-a sculat și L-a îngrijit.

16. Și când s-a înserat, au adus la El o mulțime de îndrăciți. Și El a scos dracii cu cuvântul Său și a vindecat pe toți bolnavii, 17. Ca să se împlinească ce fusese vestit prin Isaia prorocul, care zice:

> *„El a luat asupra Sa neputințele noastre*
> *și a purtat povara bolilor noastre* . ”

18. Și văzând Isus o mulțime în jurul Lui, le-a poruncit să treacă pe celălalt mal.
19. Și unul dintre cărturari S-a apropiat de El și I-a zis:

„Învățătorule, Te voi urma oriunde vei merge.”

20. Isus i-a zis:

„Vulpile au vizuini, și păsările cerului au cuiburi, dar Fiul Omului n-are unde să-Și pună capul.”

21. Un alt dintre ucenicii Lui I-a zis:

„Doamne, lasă-mă să plec [de la Tine] și să-l îngrop mai întâi pe tatăl meu.”

22. Dar Isus i-a zis:

„Veniți după Mine și lăsați morții să-și îngroape morții.”

23 După ce S-a urcat Isus în corabie, ucenicii Lui L-au urmat. 24 Și iată, s-a stârnit pe mare o furtună mare, încât corabia era acoperită de valuri; dar El dormea. 25 Ei s-au apropiat de El și L-au trezit, strigând:

„Doamne, mântuiește-mă! Murim!”

26. Și El le-a zis:

„De ce vă temeți, puțin credincioșilor?”

Apoi S-a sculat, a poruncit vânturilor și mării să se potolească și s-a făcut liniște mare. 27. Și ei se mirau, zicând:

„Cine este El, de-L ascultă până și vânturile și marea?”

{p. 22}

28. După ce a trecut Isus cu corabia pe celălalt mal, în ținutul Gadarei, doi îndrăciți au ieșit în întâmpinarea Lui din morminte, și erau atât de nebuni încât nimeni nu putea trece pe drumul acela. 29. Și au strigat și au zis:

„Ce vrei de la noi, Fiule al lui Dumnezeu? Ai venit aici să ne chinuiești înainte de vreme?”

30. Și puțin departe de ei era o turmă de porci care păștеau. 31. Și demonii au început să-L implore, zicând:

„Dacă ne alungi, trimite-ne înapoi la această turmă de porci!”

32. Și le-a zis:

"Merge!"

Și au ieșit și au intrat în porci. Și iată, toată turma s-a repezit de pe stâncă în mare și au pierit în ape. 33. Cei ce erau cu turma au fugit și, când au intrat în cetate, au spus tot ce s-a întâmplat și ce s-a întâmplat cu cei îndrăciți. 34. Și iată, toată cetatea a ieșit în întâmpinarea lui Isus și, când S-a arătat Isus, au început să-L roage să plece din ținutul lor.

9 Și s-a suit într-o corabie, a trecut marea dincolo și a venit în cetatea lui.

2. Și iată că I-au adus un om bolnav, zăcând pe o targă, paralizat. Văzând credința oamenilor, Isus a zis bolnavului:

„Nu te teme, copile! Păcatele tale sunt iertate.”

3. Și iată că unii dintre cărturari au zis în sinea lor:

„Da, El blasfemează!”

4. Isus, cunoscând gândurile lor, a zis:

„De ce cugetați răul în inimile voastre? 5 Căci ce este mai ușor, să zici: «Iertate sunt păcatele tale» sau să zici: «Scoală-te și umblă»? 6 Dar ca să știți că Fiul Omului are putere pe pământ să ierte păcatele…” – aici îi spune paraliticului:

„Scoală-te, ia-ți targa și du-te acasă!”

7. Și s-a sculat și s-a dus acasă. 8. Văzând aceasta, oamenii s-au înfricoșat și L-au slăvit pe Dumnezeu, care le dăduse oamenilor o asemenea putere.

9. Și trecând, Isus a văzut un om pe nume Matei, șezând la vameș. Și i-a zis:

"Urmați-mă!"

Isus s-a sculat și L-a urmat. 10 Pe când ședea la masă în casă, iată că o mare mulțime de vameși și păcătoși a venit să mănânce împreună cu Isus și cu ucenicii Lui. 11 Fariseii, când au văzut lucrul acesta, au început să le spună ucenicilor Lui:

„De ce mănâncă [și bea] Învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii?”

12. Iar el, auzind acestea, a zis:

„Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. 13. Duceți-vă, deci, și învățați ce înseamnă cuvântul: *«Milă voiesc, nu jertfă* ». Căci am venit să chem pe cei păcătoși, nu pe cei drepți.”

14. După aceea, ucenicii lui Ioan s-au apropiat de El și I-au zis:

„De ce postim noi și fariseii, iar ucenicii Tăi nu postesc?”

15. Isus le-a zis:

„Poate oaspeții la o nuntă să jelească cât timp este Mirele cu ei? Dar vor veni zile când Mirele va fi luat de la ei; atunci vor posti. 16 Nimeni nu pune un petic de pânză nouă la o haină veche; ci peticul nou va trage pe cea veche, și ruptura va fi mai rea. 17 Și nu puneți vin nou în burdufuri vechi, ca nu cumva să se spargă burdufurile, și vinul se va vărsa, și burdufurile se vor strica. Ci se pune vin nou în burdufuri noi, și atunci amândouă sunt curate.”

18. Pe când le vorbea Isus aceste lucruri, iată că un bătrân a venit și I s-a închinat la picioarele Lui, zicând:

„Fiica mea a murit acum; dar vino, pune-Ți mâna peste ea și va trăi.”

19. Isus S-a sculat și L-a urmat împreună cu ucenicii Săi. 20. Și iată că o femeie, care suferea de doisprezece ani de o scurgere de sânge, s-a atins de poala hainei Lui. 21. Căci se gândea în sinea ei:

„Dacă mă voi atinge măcar de haina Lui, voi fi mântuit!”

22. Isus S-a întors, a văzut-o și a zis:

„Nu te teme, fiica mea! Credința ta te-a mântuit.”

Și femeia a fost izbăvită chiar în ceasul acela. 23. Isus, intrând în casa bătrânului și văzând pe cântăreții din flaut și mulțimea gălăgioasă, 24. a zis:

„Plecați! Fata nu e moartă, doarme!”

Și au râs de El. 25 După ce a plecat mulțimea, Isus a intrat, a luat-o de mână, iar fata s-a ridicat în picioare. 26 Și s-a răspândit vestea aceasta în tot ținutul acela.

{p. 24}

27. Și plecând Isus de acolo, doi orbi L-au urmat, strigând către El:

„Ai milă de noi, [Isuse], Fiul lui David!”

28. Și când a venit Isus acasă, orbii s-au apropiat de El. Și Isus le-a zis:

„Crezi că pot face asta?”

Ei Îi spun:

„Da, Doamne!”

29. Apoi le-a atins ochii, zicând:

„Fie după credința voastră!”

30. Și li s-au deschis ochii. Isus le-a poruncit cu asprime:

„Asigură-te că nimeni nu află despre asta.”

31 Dar ei s-au dus și au răspândit vestea despre El în tot ținutul acela.

32 Și pe când se duceau ei, au adus la El un om mut, care avea un demon. 32 Și după ce demonul a fost scos afară, mutul a vorbit. Și norodul se mira, zicând:

„Niciodată nu s-a mai văzut așa ceva în Israel!”

34. Fariseii au zis însă:

„Prin lucrarea prințului demonilor, El scoate demonii.”

35. Isus umbla prin toate cetățile și satele, învățând în sinagogi, propovăduind Evanghelia Împărăției și vindecând orice boală și orice neputință. 36. Când a văzut mulțimile, I s-a făcut milă de ele, pentru că erau întristate și descurajate, ca niște oi fără păstor. 37. Apoi a zis ucenicilor Săi:

„Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini. Rugați deci pe Stăpânul secerișului să trimită lucrători să-i strângă secerișul.”

10 Și chemând la Sine pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat putere să scoată duhuri necurate și să vindece orice boală și orice neputință. 2 Numele celor doisprezece apostoli sunt acestea: întâiul Simon, numit Petru, și fratele lui Andrei, și Iacov, fiul lui Zebedei, și fratele lui Ioan, 3 Filip, și Bartolomeu, Toma, și Matei vameșul, Iacov, fiul lui Alfeu, și Tadeu, 4 Simon Cananeanul și Iuda Iscarioteanul, care L-a vândut. 5 Pe aceștia doisprezece i-a trimis Isus, după ce le-a poruncit:

{p. 25}

„Nu intrați pe calea neamurilor și nu intrați în cetățile samaritenilor. 6 Ci duceți-vă mai întâi la oile pierdute ale casei lui Israel. 7 Și, pe drum, propovăduiți: «Împărăția cerurilor este aproape!» 8 Vindecați bolnavii, înviați morții, curățiți

leproșii, scoateți dracii. Fără plată ați primit, fără plată ați dat. 9 Nu luați aur, nici argint, nici aramă în cingătorii voștri. 10 Nici traistă de drum, nici cămașă de schimb, nici încălțăminte, nici toiag; lucrătorul își câștigă pâinea. 11 În orice cetate sau sat intrați, căutați cine este vrednic în ea și rămâneți la el până plecați. 12 Și ori de câte ori intrați într-o casă, rugați-vă pentru pace împotriva ei. 13 Dacă este casa vrednică, pacea voastră să vină peste ea; iar dacă nu este vrednică, pacea voastră să se întoarcă la voi. 14 Dar oricine nu vă va primi și nu va asculta cuvintele voastre, ieșiți din casa aceea sau din cetatea aceea și scuturați praful de pe picioarele voastre. 15 Adevărat! Vă spun că, în ziua judecății, va fi mai ușor pentru ținutul Sodomei și Gomorei decât pentru cetatea aceea. 16 Iată, vă trimit ca pe oile lupilor; fiți de aceea și înțelepți ca șerpii și nevinovați ca turturelele. 17 Păziți-vă de oameni, căci vă vor da la judecată și vă vor biciui în sinagogile lor. 18 Vă vor duce înaintea dregătorilor și a împăraților, din pricina Mea, ca să mărturisiți înaintea lor și înaintea Neamurilor. 19 Când vă vor da în mâna lor, nu vă îngrijorați cum sau ce veți vorbi, căci vi se va da în ceasul acela ce veți vorbi. 20 Căci nu voi veți vorbi, ci Duhul Tatălui vostru, care vorbește prin voi. 21 Fratele va da la moarte pe fratele său și tatăl pe copilul său; copiii se vor ridica împotriva părinților și-i vor omorî. 22 Veți fi urâți de toți din pricina Numelui Meu; dar cel ce va răbda până la sfârșit va... 23. Și când veți fi prigoniți într-o cetate, fugiți în alta. Adevărat vă spun că nu veți fi străbătut toate cetățile lui Israel, până va veni Fiul omului. 24. Ucenicul nu este mai presus de învățătorul său, nici slujitorul mai presus de stăpânul său. 25. Ajunge ucenicul să fie ca învățătorul său, și slujitorul ca stăpânul său. Dacă stăpânul casei se numește Beelzebul, cu cât mai mult casa lui? 26. De aceea, nu vă temeți de ei; căci nu este nimic acoperit care nu va fi descoperit și nimic tainic care nu va fi cunoscut. 27. Ceea ce vă spun la întuneric, spuneți la lumină; și ce vi se spune la ureche, propovăduiți de pe acoperișuri. 28. Nu vă temeți de cei ce omoară trupul, dar n-au putere să omoare sufletul; ci mai degrabă temeți-vă de Cel ce are putere să dea și sufletul și trupul în gheenă. 29. Nu se vând oare două vrăbii pentru un ban? Totuși, niciuna din ele nu cade la pământ fără voia Tatălui vostru. voință. 30. Chiar și perii din capul vostru sunt toți numărați. 31. De aceea, nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii. 32. De aceea, pe oricine Mă va mărturisi înaintea oamenilor, îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri. 33. Dar pe oricine se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, îl voi lepăda și Eu înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri. 34. Să nu credeți că am venit să aduc pacea pe pământ; n-am venit să aduc pacea, ci sabia. 35. Căci am venit:

„să despartă pe fiu *împotriva tatălui său,*
pe *fiică împotriva mamei sale*
și *pe noră împotriva soacrei sale;*
36. iar *vrăjmașii omului vor fi membrii casei lui* . ”

37. Cine iubește pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; și cine iubește pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. 38. Cine nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine. 39. Cine își salvează viața o va pierde; iar cine își pierde viața pentru Mine o va găsi.

40. Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește; și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine. 41. Cine primește un proroc pentru că este proroc, va primi răsplata unui proroc; și cine primește un om drept pentru că este drept, va primi răsplata unui om drept. 42. Și oricine va da să bea unuia dintre acești micuți pentru că este ucenicul Meu, adevărat vă spun că nu-și va pierde răsplata.”

11 După ce a terminat de dat aceste porunci celor doisprezece ucenici ai Săi, Isus a plecat de acolo ca să învețe și să propovăduiască în cetățile de pe drum.

2. Între timp, Ioan, auzind în închisoare despre faptele pe care le făcea Hristos, a trimis ucenici 3. să-I pună o întrebare:

„Tu ești cel care trebuie să vină sau să așteptăm pe altul?”

4. Iisus le-a răspuns:

„Duceți-vă și spuneți lui Ioan ce auziți și vedeți: 5. Orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, leproșii sunt curățiți, surzii aud, morții înviază și săracii primesc Evanghelia. 6. Și ferice de cel ce nu se îndoiește de Mine!”

7. După ce au plecat ei, Isus a început să vorbească oamenilor despre Ioan:

8 „Ce ați vrut să vedeți când ați plecat în pustie? Nu era o trestie care se clatină în vânt? 9 Ce ați ieșit să vedeți? Un om îmbrăcat în haine luxoase? Nu, ci cei ce poartă haine luxoase sunt în casele împăraților. Pe cine ați ieșit deci să vedeți? Un proroc? Da, vă spun, și mai mult decât un proroc. 10 El este acela despre care este scris:

> *„Iată, Eu trimit pe solul Meu înaintea feței tale și El îți va pregăti calea înaintea ta* . ”

11. Adevărat vă spun că printre cei născuți din femei nu s-a arătat niciunul mai mare decât Ioan Botezătorul; totuși, cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este

mai mare decât el. 12. Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, Împărăția cerurilor s-a silit, și cei asupriți au pus stăpânire pe ea. [*] 13. Căci toți prorocii au prorocit până la Ioan, precum și toată Legea. 14. Și el, dacă voiți să-l primiți, este Ilie, care trebuia să vină. 15. Cine are urechi de auzit, să audă!

16. Cu cine voi asemăna însă neamul acesta? Ca niște copii care strigă unii către alții, șezând în piață:

> 17. „V-am cântat la flaut, de ce nu ați dansat?” „Am început să ne tânguim, de ce nu ați plâns?”

18. Iată, a venit Ioan, nici mănâncând, nici bând, și zic: „Are demon!” 19. A venit Fiul Omului mâncând și bând, și zic: „Acesta este un lacom și un băutor de vin, un prieten al vameșilor și al păcătoșilor!” Dar Înțelepciunea este socotită neprihănită prin faptele ei.” [*]

20. Atunci a început să mustre cetățile în care se făcuseră cele mai multe minuni ale Lui, pentru că nu se pocăiseră.

21. „Vai de tine, Horazin! Vai de tine, Betsaida! Dacă s-ar fi făcut astfel de minuni în Tir și Sidon, care s-au făcut între voi, de mult s-ar fi pocăit cu sac și cenușă. 22. Da, vă spun că va fi mai ușor pentru Tir și Sidon în ziua judecății decât pentru voi. 23. Și tu, Capernaume, crezi că vei fi înălțat până la cer? Vei fi coborât în groapă; căci dacă s-ar fi făcut astfel de minuni în Sodoma, care s-au făcut între voi, ea ar fi dăinuit până în ziua aceasta. 24. Da, vă spun că va fi mai ușor pentru țara Sodomei în ziua judecății decât pentru voi.”

25. În vremea aceea, Isus a continuat să vorbească și a zis:

„Îți mulțumesc, Tată, Doamne al cerului și al pământului, că ai descoperit pruncilor lucrurile ascunse de cei înțelepți și pricepuți. 26. Da, Tată, căci așa a fost binevoitor înaintea Ta. 27. Toate lucrurile Mi-au fost încredințate de Tatăl Meu. Nimeni nu cunoaște pe Fiul decât Tatăl, și nimeni nu cunoaște pe Tatăl decât Fiul și oricine voiește Fiul să i le descopere. 28. Veniți la Mine, toți cei nechibzuiți și smeriți, și Eu vă voi da odihnă. 29. Luați jugul Meu pe umeri și învățați învățătura Mea, căci Eu sunt blând și smerit cu inima; și sufletele voastre se vor odihni. 30. Căci jugul Meu este dulce și sarcina Mea este ușoară.”

12 În vremea aceea, într-o zi de Sabat, Isus mergea la grânar. Și iată că ucenicii Lui au fost flămânzi și au început să smulgă spice și să mănânce. 2 Fariseii, când au văzut lucrul acesta, I-au zis:

„Iată, ucenicii Tăi fac ce nu este îngăduit să se facă în ziua Sabatului.”

3. Și le-a zis:

„N-ați citit ce a făcut David când a fost flămânz, el și oamenii lui? 4 Cum a intrat în Casa lui Dumnezeu și au mâncat pâinea jertfei, pe care nici lui, nici oamenilor lui nu aveau voie să o mănânce, ci numai preoților? 5 N-ați citit în Lege că preoții care lucrează în Templu în ziua Sabatului încalcă Sabatul și totuși nu sunt vinovați? 6 Dar Eu vă spun că ce este aici este mai mare decât Templul. 7 Dacă ați fi înțeles ce înseamnă *„Milă voiesc, nu jertfă* ”, n-ați fi osândit pe cei fără vină. 8 Căci Fiul Omului are stăpânire chiar și peste Sabat.”

9. Și plecând de acolo, Isus a intrat în sinagoga din cetate. 10. Și iată că acolo era un om cu o mână uscată. Și cei ce căutau o pricină să-L învinuiască pe Isus L-au întrebat:

„Este îngăduit să vindeci în ziua Sabatului?” 11. Și le-a zis:

{p. 29}

„Este oare cineva între voi care, dacă îi cade singura oaie în groapă în ziua de Sabat, n-o scoate imediat afară? 12 Cu cât este deci mai valoros un om decât o oaie? De aceea este îngăduit să faci bine în ziua de Sabat.”

13. Apoi i-a zis omului:

„Întinde mâna!”

Și El a întins-o, și ea s-a făcut sănătoasă, ca o alta. 14. Fariseii au ieșit și au sfătuit cum să-L omoare pe Isus; dar El, știind lucrul acesta, a plecat de acolo. 15. Și mulți au urmat pe El, și i-a vindecat pe toți. 16. Și le-a poruncit cu asprime să nu-l facă cunoscut Numele, 17. Ca să se împlinească ce fusese vestit prin Isaia, prorocul, care zice:

> *18. „Iată Robul Meu, pe care L-am ales,*
> *Preaiubitul Meu,*
> *în care sufletul Meu găsește plăcere.*
> *Voi turna Duhul Meu peste el*
> *și va vesti neamurilor judecata Mea* .

19. Nu se va certa, nu va striga și
glasul Lui nu se va auzi pe ulițe .
20. Nu va frânge trestia zdrobită
și nu va stinge candela care fumegează,
până nu va aduce biruința judecății.
21. Și neamurile se vor încrede în Numele Lui . ”

22 Atunci au adus la El un om îndrăcit, orb și mut; și Isus l-a vindecat, așa că a
rămas orb și mut, vorbea și vedea. 23 Și tot norodul s-a mirat și a zis:

„Nu este El Fiul lui David?”

24. Fariseii, auzind aceasta, au zis:

„Numai prin lucrarea lui Beelzebul, prințul demonilor, scoate El demonii!”

25. Isus, cunoscând gândurile lor, le-a zis:

„Orice împărăție care se ceartă cu ea însăși va fi pustiită și orice cetate sau casă
care se ceartă cu ea însăși nu va dăinui. 26 Și dacă Satana îl scoate pe Satana,
se ceartă cu sine însuși; cum va dăinui atunci împărăția lui? 27 Și dacă Eu scot
demonii prin Beelzebul, prin cine îi scot fiii voștri? De aceea, ei vă vor judeca. 28
Dar dacă Eu scot demonii prin Duhul lui Dumnezeu, atunci Împărăția lui
Dumnezeu a ajuns până la voi. 29 Poate cineva să intre în casa unui om puternic
și să-i fure averea, dacă nu-l leagă mai întâi pe cel puternic? Atunci îi poate jefui
casa. 30 Cine nu este cu Mine este împotriva Mea; și cine nu strânge cu Mine
risipește.”

31 De aceea vă spun: „Orice păcat și orice hulă va fi iertată oamenilor, dar hula
împotriva Duhului nu va fi iertată oamenilor. 32 Oricine va vorbi împotriva Fiului
omului, i se va ierta; dar oricine va vorbi împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta
nici în lumea aceasta, nici în cea viitoare. 33 Sau faceți pomul bun și rodul lui
bun; sau faceți pomul rău și rodul lui rău; căci pomul se cunoaște după rodul lui.
34 Pui de vipere, cum puteți voi, fiind răi, să vorbiți bine? Căci ce rostește gura,
de ce este plină inima. 35 Omul bun scoate lucruri bune din vistieria bunătății, iar
omul rău scoate lucruri rele din vistieria răului. 36 Vă spun că, pentru orice
cuvânt nedrept, pe care îl vor rosti oamenii, vor da socoteală în ziua judecății,
pentru ca prin cuvintele voastre să fiți socotiți neprihăniți și prin cuvintele voastre
să fiți osândiți.”

38 Atunci unii dintre cărturari și farisei I-au răspuns: „Învățătorule, vrem să
vedem un semn de la Tine.”

39. Dar El, răspunzând, le-a zis:

„O generație rea și rătăcită cere un semn, dar nu va fi pentru ea alt semn decât semnul proorocului Iona. 40. Căci, după cum a fost Iona trei zile și trei nopți în pântecele chitului, tot așa va fi Fiul omului trei zile și trei nopți în inima pământului. 41. Oamenii din Ninive se vor scula la judecată cu această generație și o vor osândi, pentru că s-au pocăit când au auzit propovăduirea lui Iona; și iată, ce este aici este mai mare decât Iona. 42. Împărăteasa din sud se va scula la judecată cu această generație și o va osândi, pentru că a venit de la marginile pământului ca să audă înțelepciunea lui Solomon; și iată, ce este aici este mai mare decât Solomon.”

43. Când duhul necurat iese dintr-un om, rătăcește prin locuri fără apă, căutând odihnă și nu găsește. 44. Apoi zice: „Lăsați-mă să mă întorc în casa mea, de unde am ieșit!” Și, când vine, o găsește goală, măturată și aranjată. 45. Apoi se duce și ia cu sine alte șapte duhuri, mai rele decât el, și intră și locuiesc acolo, așa că, până la urmă, omul acela va fi și mai rău decât la început; așa va fi și cu acest neam rău.”

46. Pe când vorbea El încă mulțimii, iată că mama Lui și frații Lui stăteau înaintea casei și voiau să vorbească cu El. 47. Și cineva I-a zis:

„Iată, mama Ta și frații Tăi stau înaintea casei și vor să vorbească cu Tine.”

48. Iar el a răspuns celui ce i-a zis: „Cine este mama Mea și cine sunt frații Mei?”

49. Și arătând cu mâna spre ucenicii Săi, a zis:

„Iată mama Mea și frații Mei! 50. Căci oricine face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acela este fratele Meu, sora Mea și mama Mea.”

13 În ziua aceea, Isus a ieșit și a șezut lângă mare. 2 O mare mulțime s-a adunat în jurul Lui, așa că a fost silit să se urce într-o corabie, în timp ce tot norodul stătea pe țărm. 3 Și le-a spus multe lucruri în pilde:

„Iată, un semănător a ieșit să semene. 4. Pe când semăna, o parte din sămânță a căzut lângă drum; au venit păsările și au mâncat-o. 5. O parte a căzut pe stâncă, unde era puțin pământ; și sămânța a încolțit repede, pentru că nu avea adâncime de pământ. 6. Dar, când a răsărit soarele, răsadurile s-au pârjolit, n-au prins rădăcină și s-au uscat. 7. O parte a căzut între spini; spinii au crescut și i-au

înăbușit. 8. O parte din sămânță a căzut în pământ bun și a adus rod: o sută, o șaizeci și o treizeci. 9. Cine are urechi, să audă.”

10. Și ucenicii s-au apropiat și L-au întrebat:

„De ce le vorbești în pilde?”

11. Și El, răspunzând, le-a zis:

„Căci vouă v-a fost dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor, dar lor nu li s-a dat. 12 Căci oricui are i se va da, dar oricui n-are i se va lua chiar și ce are. 13 De aceea le vorbesc în pilde, pentru că, măcar că văd, nu văd și aud, nu aud și nu înțeleg. 14 Și se împlinește în ei proorocia lui Isaia, care zice:

„Veți auzi, dar nu veți înțelege;
veți vedea, dar nu veți pricepe;
15. Căci inima acestui popor s-a îngrășat,

{p. 32}

„și au devenit tare la auz
și și-au acoperit ochii,
ca să nu vadă cu ochii,
să nu audă cu urechile
și să nu înțeleagă cu inima
și ca să nu-i vindec . ”

16. Fericiți sunt ochii voștri, căci văd, și urechile voastre, căci aud. 17. Adevărat vă spun că mulți proroci și oameni drepți au voit să vadă ce vedeți voi și n-au văzut; și să audă ce auziți voi și n-au auzit.

18. Ascultați, deci, ce înseamnă pilda semănătorului. 19. Căci oricui aude Cuvântul Împărăției și nu-l înțelege, vine cel rău și ia ce a fost sămănat în inima lui. Aceasta înseamnă a semăna lângă drum. 20. Dar a semăna pe stâncă este ca și cum ar asculta Cuvântul și îl primește îndată cu bucurie. 21. Dar nu-l lasă să prindă rădăcină în el și este neschimbat; dar când vin asupriri și prigoniri din pricina Cuvântului, cade îndată în ispită. 22. Și a semăna între spini este ca și cum ar asculta Cuvântul; dar îngrijorările lumii acesteia și înșelăciunea bogățiilor înăbușă Cuvântul în el și devine neroditor. 23. Dar a semăna în pământ bun este ca și cum ar asculta Cuvântul și-l înțelege; și rod aduce: unii o sută, alții șaizeci, alții treizeci.

24. Și le-a spus o altă pildă:

„Împărăția cerurilor este asemenea cu un om care a semănat sămânță bună în ogorul său. 25. Dar pe când dormeau oamenii, a venit vrăjmașul lui și a semănat neghină printre grâu și a plecat. 26. Dar când firul ierbii a crescut și a început să aducă rod, atunci a apărut și neghina. 27. Și slugile au venit la stăpânul lor și i-au zis: „Doamne, n-ai semănat sămânță bună în ogorul tău? De unde a venit, așadar, neghina?” 28. Și el le-a zis: „Un vrăjmaș a făcut una ca asta.” Și slugile i-au zis: „Vreți să mergem să o plivim?” 29. El a zis: „Nu, ca nu cumva, plivind neghina, să smulgeți și grâul odată cu ea. 30. Lăsați-le să crească împreună până la seceriș. Și la vremea secerișului voi zice secerătorilor: «Strângeți mai întâi neghina și legați-o în snopi ca să o ardeți, iar grâul strângeți-l în hambarul meu!»”

31. El le-a spus o altă parabolă:

{p. 33}

„Împărăția cerurilor este asemenea unui om care a luat un bob de muștar și l-a semănat în ogorul său. 32 Grâul este cel mai mic dintre toate semințele; dar sămânța, când a crescut, se face ca un pom, mai mare decât toate legumele, și păsările cerului zboară în el și își fac cuib în ramurile lui.”

33. Le-a spus o altă parabolă:

„Împărăția Cerurilor se aseamănă cu o femeie care a luat aluat și l-a pus în trei măsuri de făină, ca să crească tot aluatul.”

34. Toate aceste lucruri le-a spus Isus mulțimilor în pilde, dar nu le spunea nimic fără pildă, 35. ca să se împlinească ce fusese vestit prin proroc, care zice:

> *„Îmi voi deschide gura în pilde;*
> *voi descoperi lucruri care au fost ascunse de la întemeierea lumii* . ”

36. Apoi, după ce a dat drumul mulțimilor, a venit în casă, iar ucenicii Lui s-au apropiat de El, zicând:

„Tâlcuiește-ne pilda neghinei din ogor!”

37. El, răspunzând, le-a zis:

„Cel ce seamănă sămânța bună este Fiul omului. 38. Ogorul este lumea. Sămânța bună sunt fiii Împărăției, iar neghina sunt fiii celui rău. 39. Vrăjmașul care o seamănă este diavolul. Secerișul este sfârșitul veacului, iar secerătorii sunt îngerii. 40. De aceea, precum a fost adunată neghina și a fost arsă în foc,

așa va fi și la sfârșitul veacului. 41. Fiul omului va trimite pe îngerii Săi și vor aduna din Împărăția Lui toate lucrurile care aduc poticnire și pe cei ce săvârșesc fărădelege. 42. Și-i vor arunca în cuptorul aprins; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților. 43. Atunci cei drepți vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor. Cine are urechi de auz, să audă!”

44. Împărăția Cerurilor se aseamănă cu un om care găsește o comoară ascunsă într-un loc pustiu, o ascunde și, de bucurie, vinde tot ce are ca să cumpere o comoară.

45. Și putem compara Împărăția Cerurilor cu un negustor care căuta mărgăritare bune. 46. El, găsind o mărgărită de mare preț, s-a dus și a vândut totul ca să o cumpere.

47. Împărăția cerurilor se aseamănă din nou cu un năvod aruncat în mare și care prinde tot felul de pești. 48. Și când s-a umplut, au tras-o la țărm și, șezând jos, au început să pună peștii cei buni în vase și să arunce afară pe cei nelegiuiți. 49. Tot așa va fi la sfârșitul veacului: îngerii vor ieși și vor despărți pe cei răi de cei drepți, 50. și îi vor arunca în cuptorul aprins; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.

51. Ai înțeles toate acestea?

Ei Îi spun:

"Da!"

52. Și le-a zis:

„De aceea, orice cărturar care a devenit ucenicul Împărăției Cerurilor se aseamănă cu un stăpân de casă care scoate din vistieria sa și lucruri noi și lucruri vechi.”

53. După ce a terminat Isus de spus aceste pilde, a plecat de acolo. 54. Și venind în cetatea Lui, îi învăța în sinagoga lor. Și ei, uimiți, ziceau:

„De unde are acesta înțelepciunea și aceste minuni? 55 Nu este el fiul tâmplarului? Nu se numește mama lui Miriam? Și frații lui Iacov, Iosif, Simon și Iuda? 56 Nu locuiesc toate surorile lui la noi? De unde are atunci el toate aceste lucruri?”

57. Și nu puteau crede în El. Dar Isus le-a zis:

„Un profet nu este lipsit de cinste decât în patria și în casa lui.”

Și din cauza necredinței lor, n-a făcut multe minuni acolo.

14 În vremea aceea, tetrarhul Irod a auzit vorbindu-se despre Isus. 2 Și le-a zis oamenilor săi:

„Acesta este Ioan Botezătorul; a înviat din morți și de aceea are puterea să facă minuni.”

3. Irod acesta pusese mâna pe Ioan, îl legase și-l aruncase în temniță din pricina Irodiadei, nevasta fratelui său, Filip. 4. Căci Ioan îi zisese: „Nu-ți este îngăduit să trăiești cu ea.” 5. Irod voia să-L omoare, dar se temea de norod, pentru că Ioan era socotit proroc. 6. Dar când a venit ziua de naștere a lui Irod, fiica Irodiadei a dansat înaintea oaspeților și a plăcut lui Irod. 7. De aceea, Irod jurase că-i va da orice va cere. 8. Dar ea, la îndemnul mai dinainte al mamei sale, a zis: „Dă-mi aici, pe o tavă, capul lui Ioan Botezătorul!” 9. Și, deși împăratul s-a întristat, din cauza jurământului făcut înaintea oaspeților, a poruncit să i se dea ce se cere. 10. Și a trimis să-i taie capul lui Ioan în temniță. 11. Și au adus capul lui pe o tavă și l-au dat fetei, iar ea l-a dus mamei sale. 12. Și au venit ucenicii lui Ioan, au luat trupul lui, l-au îngropat și s-au dus și au dat de veste lui Isus.

13. Iisus, aflând lucrul acesta, a plecat de acolo singur într-o corabie, într-un loc pustiu. Oamenii din cetăți, când au auzit, L-au urmat pe uscat. 14. Și, după ce a coborât din corabie, a văzut o mare gloată, I s-a făcut milă de ei și i-a vindecat pe cei bolnavi.

15. Iar când s-a făcut seară, ucenicii au venit la El, zicând:

„Locul acesta este pustiu și ceasul e deja târziu; lăsați oamenii să plece, să se ducă în sate și să-și cumpere mâncare.”

16. Isus le-a zis: „Nu au nevoie să se ducă; dați-le să mănânce.” Ei I-au zis:

17. „N-avem aici decât cinci pâini și doi pești.”

Dar El a spus:

18. „Aduceți-i aici la Mine!”

19. Și după ce a poruncit mulțimii să se așeze pe iarbă, a luat cinci pâini în mâini, și, privind spre cer, a binecuvântat, a frânt pâinile și le-a dat ucenicilor, iar

ucenicii mulțimii. 20. Și au mâncat toți și s-au săturat și au adunat douăsprezece coșuri pline cu firimiturile care au rămas. 21. Și cei ce au mâncat erau în total cinci mii de bărbați, fără femei și copii.

22 Și îndată i-a silit pe ucenici să se urce în corabie și să treacă pe celălalt mal, fără să aștepte până când va fi dat drumul mulțimilor. 23 După ce a dat drumul mulțimilor, S-a suit pe munte ca să Se roage singur. Și, când s-a făcut seară, El era acolo singur. 24 Corabia era deja la multe stadii de uscat și era mișcată de valuri, căci vântul era împotrivă. 25 Și, spre dimineață, a venit la ei, umblând pe mare. 26 Când L-au văzut ucenicii umblând pe mare, s-au înspăimântat și au zis: „Este o fantomă!” Și au strigat de frică. 27 Dar Isus le-a vorbit îndată, zicând:

„Îndrăzniți, eu sunt! Nu vă temeți.”

28. Și Petru, răspunzând, I-a zis:

{p. 36}

„Doamne, dacă ești Tu, poruncește-mi să vin la Tine pe ape!”

29. Și el a zis: „Du-te!”

Și Petru, coborându-se din corabie, a umblat pe apă și a venit la Isus. 30. Dar când a văzut ce fel de vânt bătea, s-a înspăimântat și a început să se scufunde. Apoi a strigat:

„Doamne, mântuiește-mă!”

31. Și îndată, Isus a întins mâna, l-a apucat și i-a zis:

„Puțin credincioșilor! De ce ați început să vă îndoiți?”

32. Și după ce au intrat ei în corabie, s-a oprit vântul. 33. Și cei ce erau în corabie s-au aruncat la pământ înaintea Lui, zicând:

„Tu ești cu adevărat Fiul lui Dumnezeu!”

34. Și după ce au trecut cu corabia pe celălalt mal, au ajuns la Ghenizaret. 35. Oamenii din locul acela, cunoscându-L, au răspândit vestea despre El în tot împrejurimile și au adus la El pe toți bolnavii. 36. Și Îl rugau să le dea voie să se atingă numai de ciucurii hainei Lui. Și toți cei ce se atingeau de El erau mântuiți.

15 Atunci au venit la Isus fariseii și cărturarii din Ierusalim, zicând:

2. „De ce calcă ucenicii Tăi datinile celor din vechime? Căci nu-și spală mâinile când își mănâncă pâinea.”

3. El le-a răspuns:

„Dar de ce călcați voi porunca lui Dumnezeu, ca să fiți plăcuți tradiției voastre? 4 Căci Dumnezeu a zis: *«Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta* !» Și iarăși: *«Oricine hulește pe tatăl tău sau pe mama ta, va muri negreșit* .» 5 Voi ziceți: «Oricine zice tatălui său sau mamei sale: «Aceasta este o dăruire făcută lui Dumnezeu, ce ți s-a cuvenit de la mine!» 6 Ca și cum n-ar fi nevoie să-și cinstească tatăl;» Și ați desființat cuvântul lui Dumnezeu, ca să fiți plăcuți tradiției voastre. 7 Ipocriților! Bine a profețit Isaia despre voi, când a zis:

> 8. *„Acest popor Mă onorează cu buzele,*
> *dar inima lui este departe de Mine;*
> 9. *Dar în zadar Mă onorează,*
> *învățând porunci omenești* .”

10. Și înaintea poporului le-a zis:

{p. 37}

„Ascultați și înțelegeți: Nu ce intră în gură spurcă pe om, 11 ci ce iese din gură, aceea spurcă pe om.”

12. Atunci, s-au apropiat ucenicii Lui și I-au zis: „Știi că fariseii au căzut în ispită după ce au auzit cuvântul Tău?”

13. Și el, răspunzând, le-a zis:

„Orice rădăcină care n-a fost sădită de Tatăl Meu care este în ceruri va fi smulsă din rădăcini. 14. Lăsați-i în pace; sunt călăuzitori oarbi. Și dacă un orb călăuzește pe un alt orb, amândoi vor cădea în groapă.”

15. Și Petru, răspunzând, i-a zis:

„Explică-ne parabola aceasta.”

16. El a mai spus:

„Și tot nu înțelegeți? 17 Nu înțelegeți că orice intră în gură merge în pântece și de acolo este aruncat în latrină? 18 Dar orice iese din gură vine din inimă și

aceasta este ceea ce spurcă pe om. 19 Căci din inimă ies gândurile rele: uciderea, adulterul, curvia, furtul, mărturia mincinoasă, hula. 20 Acestea sunt cele care spurcă pe om; dar cine mănâncă fără să-și spele mâinile nu spurcă pe om.”

21 Isus a plecat de acolo și s-a retras în ținutul Tirului și al Sidonului. 22 Și iată, o femeie cananeană, locuitoare în ținuturile acelea, a strigat:

„Ai milă de mine, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este stăpânită de un demon!”

23. Dar El n-a răspuns ei niciun cuvânt. Ucenicii Lui s-au apropiat și au început să-L întrebe:

„Lasă-o să plece, altfel ne urmărește și țipă.”

24. Iar El le-a răspuns: „N-am fost trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel.”

25. Dar ea, venind, s-a închinat la picioarele Lui, zicând: „Doamne, ajută-mă!”

26. El a răspuns și a zis:

„Nu este bine să iei pâinea de la copii și să o arunci cățeilor.”

27. Și ea a zis:

{p. 38}

„Da, Doamne! Dar chiar și cățeii mănâncă firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor.”

28 Atunci Isus i-a răspuns:

„O, femeie, mare este credința ta! Fie ca să ți se împlinească!”

Și fiica ei a fost sănătoasă din chiar ceasul acela.

29 Isus a plecat de acolo și a venit la Marea Galileii; și urcându-S-a pe munte, a șezut acolo. 30 Și au venit la El mulțimi mari, cu șchiopi, orbi, ciungi, muți și mulți alți bolnavi; și i-au pus la picioarele Lui, iar El i-a vindecat. 31 Încât mulțimile se

mirau când vedeau muții vorbind, ciungii trăind, șchiopii umblând și orbii văzând; și L-au slăvit pe Dumnezeul lui Israel.

32. Isus a chemat la Sine ucenicii Săi și le-a zis:

„Îmi este milă de poporul acesta; sunt deja trei zile cu Mine și n-au ce mânca. Și nu vreau să-i trimit să plece flămânzi, ca să nu obosească pe drum.”

33. Și ucenicii I-au zis:

„De unde vom găsi în deșert suficientă pâine ca să hrănim pe toți acești oameni?”

34. Isus le-a zis:

„Câte pâini aveți?”

Și au spus:

„Șapte pâini și niște pești.”

35. Și a poruncit mulțimii să se așeze pe pământ. 36. Și a luat în mâini cele șapte pâini și peștii, a mulțumit, le-a frânt și le-a dat ucenicilor, iar ucenicii mulțimii. 37. Și au mâncat toți și s-au săturat și au adunat șapte coșuri pline cu firimiturile care au rămas. 38. Și erau patru mii de oameni care mâncau, afară de femei și copii.

39. Și după ce a dat drumul mulțimii, s-a suit într-o corabie și a plecat spre hotarele Magadanului.

16 Fariseii și saducheii au venit la El, ca să-L ispitească și I-au cerut să le arate un semn din cer. 2 El, drept răspuns, le-a zis:

„La apusul soarelui ziceți că vremea se va însenina, pentru că cerul este în flăcări; 3. iar dimineața ziceți că astăzi va fi vreme rea, pentru că cerul este roșu {p. 39} și înnorat. Așadar, știți să judecați fața cerului, dar semnele vremurilor nu le puteți judeca? 4. Un neam rău și necredincios cere un semn, dar nu va fi alt semn decât semnul lui Iona.” Și a plecat, lăsându-i.

5. După ce au trecut ucenicii pe celălalt mal, au uitat să ia pâinea. 6. Isus le-a zis:

„Luați seama și păziți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor!”

7. Și au vorbit între ei:

„Pentru că n-am luat pâine.”

8. Dar El, observând, a zis:

„O, oameni cu puțină credință, de ce vă certați între voi că n-aveți pâini? 9 Tot nu înțelegeți și nu vă aduceți aminte de cele cinci pâini pentru cei cinci mii și câte coșuri ați luat? 10 Sau de cele șapte pâini pentru cei patru mii și câte coșuri ați luat? 11 Cum se face că nu am vorbit despre pâini, când v-am spus: „Păziți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor?”

12 Atunci au înțeles că nu le poruncise să se ferească de aluatul pâinii, ci de învățătura fariseilor și a saducheilor.

13. Iisus, venind în ținutul Cezareei lui Filip, i-a întrebat pe ucenicii Săi, zicând:

„Cine zic oamenii că este Fiul Omului?”

14. Ei au răspuns:

„Unii zic că este Ioan Botezătorul, alții că este Ilie, iar alții că este Ieremia sau unul dintre profeți.”

15. El le spune:

„Cine ziceți voi că sunt eu?”

16. Simon Petru, răspunzând, a zis: „Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu!”

17. Isus i-a răspuns:

„Ferice de tine, Simone, fiul lui Iona, căci nu carnea și sângele ți-au descoperit aceasta, ci Tatăl Meu, care este în ceruri. 18. Și Eu îți spun: Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui. [*] 19. Îți voi da cheile Împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat în ceruri și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat în ceruri.”

20. Apoi le-a poruncit ucenicilor Săi să nu spună nimănui că El este Hristosul.

21 Din vremea aceea, Isus a început să le spună ucenicilor Săi că trebuie să meargă la Ierusalim, să pătimească mult din partea bătrânilor, a preoților celor mai de seamă și a cărturarilor, să fie omorât și să învie a treia zi. 22 Petru L-a luat deoparte și a început să-L pomenească, zicând:

„Dumnezeu să te ferească, Doamne! Sper să nu ți se întâmple asta!”

23. Dar Isus S-a întors și i-a zis lui Petru: „Pleacă, Satano! Mă ispitești, căci gândurile tale nu sunt ale lui Dumnezeu, ci ale oamenilor.”

24. Atunci Isus le-a zis ucenicilor Săi:

„Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze. 25 Căci oricine vrea să-și salveze viața o va pierde, dar oricine își pierde viața pentru Mine o va găsi. 26 Căci la ce folosește un om să câștige toată lumea, dacă își pierde viața? Sau ce va da un om în schimb pentru viața lui? 27 Căci Fiul Omului va veni în slava Tatălui Său cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele lui. 28 Adevărat vă spun că sunt unii din cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea până nu-L vor vedea pe Fiul Omului venind în Împărăția Sa.”

17 Și după șase zile, Isus a luat cu el pe Petru, pe Iacov și pe Ioan, fratele lui, și i-a dus pe un munte înalt, rămânând singur cu ei. 2 Și S-a schimbat la față înaintea ochilor lor; fața Lui a strălucit ca soarele și hainele Lui s-au făcut albe ca lumina. 3 Și iată că li s-au arătat Moise și Ilie, vorbind cu El. 4 Și Petru, drept răspuns, i-a zis lui Isus:

„Doamne, bine este să fim aici! Dacă vrei, voi ridica aici trei corturi: unul pentru Tine, unul pentru Moise și unul pentru Ilie.”

5. Pe când vorbea încă El, iată că un nor luminos i-a umbrit. Și iată că un glas a vorbit din nor:

{p. 41}

„Acesta este Fiul Meu iubit, în care Îmi găsesc plăcerea! Ascultați-L!”

6. Ucenicii, când au auzit aceasta, au căzut cu fețele la pământ și s-au înspăimântat foarte tare. 7. Isus, apropiindu-se de ei, atingându-i, le-a zis:

„Ridică-te și nu te teme!”

8. Și ridicând ochii, n-au văzut pe nimeni altcineva decât pe Isus.

9. Și pe când se coborau ei de pe munte, Isus le-a poruncit:

„Să nu spuneți nimănui despre această viziune până când Fiul Omului nu va învia din morți!”

10. Și ucenicii Lui L-au întrebat:

„Dar cum zic cărturarii că «Ilie trebuie să vină mai întâi»?”

11. Și el, răspunzând, le-a zis:

„Da, *«Ilie va veni și va pune la loc* toate lucrurile.» 12. Dar vă spun că Ilie a și venit, dar ei nu l-au cunoscut și i-au făcut ce au vrut. Așadar, și Fiul Omului va suferi din partea lor.”

13. Atunci ucenicii au înțeles că le vorbise despre Ioan Botezătorul.

14. Și când s-au întors la popor, un om a venit la el și a îngenuncheat înaintea lui, 15. zicând:

„Doamne, ai milă de fiul meu! Este somnambul și suferă crud: cade în foc, apoi în apă. 16. L-am adus deja ucenicilor Tăi, dar n-au putut să-l vindece.”

17. Isus a răspuns și a zis:

„O, generație necredincioasă și perversă! Până când voi fi cu voi? Până când vă voi suporta? Aduceți-l aici la Mine!”

18. Isus a amenințat, și demonul a ieșit din copilărie, și copilul s-a vindecat în ceasul acela.

19. Atunci ucenicii s-au apropiat de Isus și au întrebat: „De ce n-am putut noi să-L scoatem afară?”

20. El le spune:

„Din cauza puținei voastre credințe. Adevărat vă spun că, dacă aveți credință cât un grăunte de muștar, ați zice muntelui acestuia: «Mută-te de aici {p. 42} acolo!» Și s-ar muta; și nimic nu vă va fi cu neputință. {Acest soi de drăcie nu iese decât cu rugăciune și post}.”

22 Pe când stăteau ei în Galileea, Isus le-a zis: „Fiul omului va fi dat în mâinile oamenilor; 23 Îl vor omorî, dar a treia zi va învia.” Și s-au întristat foarte tare.

24. Și când au ajuns la Capernaum, cei ce strânseseră două drahme pentru Templu au venit la Petru și i-au zis:

„Ce, Învățătorul vostru nu contribuie la Templu?”

25. El a răspuns:

"Îl aduce înăuntru!"

Și când a intrat în casă, Isus a întrebat mai întâi:

„Ce crezi, Simone? De la cine iau împărații pământului biruri sau biruri: de la copiii lor sau de la străini?”

26. Iar el, răspunzând, i-a zis: „De la străini.” Isus i-a zis:

„Atunci copiii sunt liberi. 27. Dar, ca să nu-i ispitești, du-te la mare, aruncă-ți undița, ia primul pește care vine, deschide-i gura și vei găsi o monedă de patru drahme; scoate-o și plătește-le pentru Mine și pentru tine.”

18 În ceasul acela, ucenicii au venit la Isus și L-au întrebat:

„Cine este cel mai mare în Împărăția Cerurilor?”

2. Și a chemat la Sine un copil, l-a pus în mijloc și a zis:

„Adevărat vă spun că, dacă nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor. 4 De aceea, oricine se va smeri și va fi ca acest copilaș, va fi mai mare decât toți ceilalți în Împărăția cerurilor. 5 Și oricine primește un astfel de copilaș, Mă primește pe Mine.

6. Dar oricine va face să smintească pe unul din acești micuți care cred în Mine, mai bine i-ar fi să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie înecat în adâncul mării. 7. Vai de lume, din cauza smintirilor! Da, trebuie să vină smintirile, dar vai de cel prin care vine smintirea!

8. Și dacă mâna ta sau piciorul tău te face să cazi în păcat, taie-l și leapădă-l de la tine. Mai bine este pentru tine să intri în viață cu o singură mână sau cu un singur picior, {p. 43} decât să ai amândouă mâinile și amândouă picioarele și să fii aruncat în focul cel veșnic. 9. Și dacă ochiul tău te face să cazi în păcat, scoate-l și leapădă-l de la tine. Mai bine este pentru tine să intri în viață cu un singur ochi, decât să ai amândouă ochii și să fii aruncat în gheena focului.

10. Vedeți să nu disprețuiți niciunul din acești micuți! Căci vă spun că îngerii lor, care sunt în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu care este în ceruri. {11. Căci Fiul omului a venit să caute și să mântuiască ce era pierdut.}

12. Ce părere aveți? Dacă un om are o sută de oi și se rătăcește una din ele, nu lasă el pe cele nouăzeci și nouă în munți și se duce să caute pe cea care s-a rătăcit? 13. Și dacă o găsește, adevărat vă spun că se bucură mai mult de ea decât de cele nouăzeci și nouă care nu s-au rătăcit. 14. Tot așa, nu este voia Tatălui vostru care este în ceruri să piară niciunul din acești micuți.

15. Și când fratele tău păcătuiește împotriva ta, du-te la el și mustră-l în taină; și dacă te ascultă, îl vei îndrepta pe fratele tău. 16. Dar dacă nu te ascultă, ia cu tine încă unul sau doi, pentru ca *orice cuvânt să fie întemeiat pe mărturia a doi sau trei martori* . 17. Dar dacă nu ascultă de ei, spune-l bisericii. Și dacă nu ascultă chiar de biserică, să fie pentru tine ca un păgân și ca un vameș.

18. Adevărat vă spun că orice veți lega pe pământ va fi legat în cer, și orice veți dezlega pe pământ va fi dezlegat în cer.

19. Adevărat vă spun iarăși că, dacă doi dintre voi se vor înțelege pe pământ pentru un lucru, le va fi dat de Tatăl Meu care este în ceruri. 20. Căci unde sunt doi sau trei adunați în Numele Meu, sunt și Eu în mijlocul lor.”

21 Atunci Petru s-a apropiat și L-a întrebat:

„Doamne! De câte ori să iert pe fratele meu când păcătuiește împotriva mea? Până la șapte ori?”

Isus îi spune:

22. „Nu vă voi zice până la șapte, ci până la șaptezeci de ori câte șapte!” 23. De aceea, Împărăția cerurilor se aseamănă cu un împărat care a vrut să ceară socoteală de la robii săi. 24. Și când a început Isus să ia socoteala, i-au adus un om care îi datora zece mii de talanți. 25. Dar, fiindcă nu avea cu ce să plătească datoria, stăpânul lui a poruncit să fie vânduți el, nevasta lui, copiii lui și toată averea lui pentru datorie. 26. Și iată, slujitorul s-a aruncat la picioarele lui, zicând:

„Fă-mi milă de mine și-ți voi plăti totul!” 27. Stăpânul, fiindu-i milă de slujitorul acela, l-a lăsat să se ducă și i-a iertat datoria. 28. Dar, când a ieșit slujitorul, a găsit un slujitor ca el, care îi datora o sută de denari; l-a apucat și l-a început să-l sufoce, zicând: „Plătește-ți datoria!” 29. Atunci, celălalt slujitor al lui s-a aruncat la picioarele lui și l-a rugat, zicând: „Fă-mi milă de mine și-ți voi plăti.” 30. Dar el n-a vrut să fie de acord, ci s-a dus și l-a aruncat în închisoare până va plăti datoria. 31. Și iată, ceilalți slujitori, văzând aceasta, s-au dus și au spus stăpânului lor ce s-a întâmplat. 32. Atunci stăpânul l-a chemat și i-a zis: „Rob nedrept! Ți-am iertat toată datoria aceea, pentru că M-ai rugat. 33. Nu se cuvenea să ai milă de un slujitor ca tine, cum am avut și Eu milă de tine?” 34. Și stăpânul, mâniindu-se, l-a dat în mâinile chinuitorilor, până va plăti tot ce datora. 35. Tot așa vă va face și Tatăl Meu cel ceresc, dacă nu iartă fiecare pe fratele său din toată inima.”

19 După ce a terminat Isus aceste cuvinte, a plecat din Galileea și a venit în părțile Iudeii, dincolo de Iordan. 2 O mare mulțime L-a urmat și acolo vindeca.

3. Fariseii s-au apropiat de El și, voind să-L ispitească, l-au întrebat:

„Există vreun motiv suficient pentru ca un bărbat să divorțeze de soția sa?”

4. Și El a răspuns și a zis:

„N-ați citit că Creatorul de la început *i-a făcut bărbat și femeie* , 5 și a zis: *«De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevasta sa și cei doi vor fi un singur trup* ?» 6 Așadar, nu mai sunt doi, ci un singur trup. Ce a unit Dumnezeu, deci, omul să nu despartă.”

7. Ei l-au zis:

„Deci, cum a poruncit Moise să se dea soției un certificat de divorț și să se divorțeze?”

8. El le spune:

{p. 45}

„Din cauza împietririi inimii voastre, Moise v-a îngăduit să vă lăsați de soțiile voastre; dar de la început nu a fost așa. 9 Dar Eu vă spun că oricine își lasă de soția sa, afară de cazul în care este necredincios, și se căsătorește cu alta, comite adulter.” 10 Ucenicii Lui I-au zis: „Dacă este așa între un bărbat și o femeie, este mai bine să nu se căsătorească!”

11. Și le-a zis:

„Nu toți pot primi cuvântul acesta, ci numai cei cărora le este dat. 12 Sunt fameni, care s-au născut așa din pântecele maicii lor; sunt fameni, care au fost făcuți fameni de oameni; și sunt fameni, care s-au făcut pe ei înșiși fameni, pentru Împărăția cerurilor. Cine poate să-l primească, să-l primească!”

13 Atunci l-au adus niște copii, ca să-Și pună mâinile peste ei și să se roage; dar ucenicii i-au trimis. Isus a zis:

14. „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a celor ca ei este Împărăția cerurilor.”

15. Și, punându-Și mâinile peste ei, a plecat.

16. Și iată, cineva s-a apropiat de El și L-a întrebat:

„Învățătorule, ce bine trebuie să fac ca să am viață veșnică?”

17. Și El a răspuns:

„De ce Mă întrebi despre bine? Unul singur este bun. Dar dacă vrei să intri în viața veșnică, păzește poruncile.”

18. El Îl întreabă:

"Care?"

Isus a spus:

„ Să nu ucizi”, „să nu comiți adulter”, „să nu furi”, „să nu mărturisești mincinos”, 19. „Cinstește-ți tatăl și mama” și „Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți ” .

20. Tânărul l-a zis:

„Am păstrat toate acestea; ce-mi mai lipsește?”

21. Isus i-a zis:

„Dacă vrei să fii desăvârșit, du-te, vinde tot ce ai {p. 46} și dă săracilor și vei avea comoară în cer; apoi vino și urmează-Mie!”

22. Tânărul auzind aceasta, a plecat întristat; bogățiile lui erau foarte mari.

23. Isus a zis ucenicilor Săi:

„Adevărat vă spun că anevoie este pentru un bogat să intre în Împărăția cerurilor.
24. Mai mult, vă spun că mai ușor este să treacă o cămilă prin urechea acului decât pentru un bogat să intre în Împărăția lui Dumnezeu.”

25. Când au auzit ucenicii acestea, s-au mirat foarte tare și au zis:

„Dacă da, cine poate fi mântuit?”

26. Isus S-a uitat la ei și i-a zis:

„Pentru oameni acest lucru este imposibil, dar pentru Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință.”

27. Atunci Petru a luat cuvântul și I-a zis:

„Iată, noi am lăsat toate și Te-am urmat; care va fi răsplata noastră?”

28. Isus le-a zis:

„Adevărat vă spun că, în viața cea nouă, când Fiul omului va ședea pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri și veți judeca pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel. 29 Și oricine va lăsa casă sau frați sau surori sau tată sau copii sau țarimi, pentru Numele Meu, va primi însutit și va avea viață veșnică.

30. Dar mulți dintre cei dintâi vor fi cei din urmă, și mulți dintre cei din urmă vor fi cei dintâi.

20 Căci Împărăția cerurilor se aseamănă cu un stăpân de vie, care a ieșit dis-de-dimineață să tocmească lucrători pentru via sa. 2 Și iată că s-a înțeles cu lucrătorii cu plata unui dinar pe zi și i-a trimis în via sa. 3 Dar când a ieșit pe la ceasul al treilea, a văzut niște oameni care stăteau acolo degeaba. 4 Și le-a zis: „Duceți-vă și voi în vie și vă voi plăti plata dreaptă.” Și s-au dus. 5 Și a ieșit iar și iar pe la ceasul al șaselea și al nouălea, și a făcut la fel. 6 Dar când a ieșit pe la ceasul al unsprezecelea, a găsit niște oameni care stăteau acolo și le-a zis: „De

ce stați toată ziua degeaba?” 7 Ei i-au zis: „Pentru că nimeni nu ne-a tocmit.” El le-a zis: „Duceți-vă și voi în vie.” 8 Și când s-a înserat, a zis: 47 Stăpânul viei i-a zis administratorului său: „Cheamă lucrătorii și dă-le plata, începând cu cei de pe urmă și terminând cu cei dintâi.” 9 Cei ce fuseseră angajați pe la ceasul al unsprezecelea au venit și au primit fiecare câte un dinar. 10 Și cei dintâi au venit și ei, crezând că vor primi mai mult; dar au primit și ei câte un dinar. 11 Și după ce l-au primit, s-au mâniat pe stăpânul casei, 12 zicând: „Iată, aceștia, care au venit cei din urmă, au lucrat un ceas și i-ai făcut deopotrivă cu noi, care am purtat povara zilei și căldura arzătoare.” 13 Dar el a răspuns și a zis unuia dintre ei: „Prietene, nu-ți fac nicio nedreptate. Nu te-ai înțeles cu mine pentru un dinar? 14 Ia ce este al tău și du-te. Dar eu vreau să-i dau și acestui din urmă tot atât cât ți-am dat. 15 N-am putere să fac cu ce este al meu ce vreau? Sau ochiul tău este pizmuit pentru că sunt bun?”

16. Așadar, cei din urmă vor fi cei dintâi, și cei dintâi vor fi cei din urmă.”

17. Isus, suindu-se la Ierusalim, a luat cu el pe cei doisprezece și le-a zis în tabără:

18. „Iată, ne suim la Ierusalim, și Fiul omului va fi dat în mâinile preoților celor mai de seamă și ale cărturarilor; și-L vor osândi la moarte. 19. Și-L vor da în mâinile neamurilor, ca să fie batjocorit, biciuit și răstignit, dar a treia zi va învia.”

20 Atunci mama fiilor lui Zebedei s-a apropiat de El cu fiii ei și s-a închinat la picioarele Lui, voind să-L întrebe ceva. 21 Și El i-a zis:

"Ce îți dorești?"

Ea Îi spune:

„Juriește-mi că acești doi fii ai mei vor ședea în Împărăția Ta, unul la dreapta Ta și celălalt la stânga Ta!” 22. Isus i-a răspuns: „Nu voi ședea în Împărăția Ta.”

„Nu știți ce cereți; puteți voi să beți paharul pe care-l voi bea Eu?”

Ei Îi spun:

"Putem!"

23. El le spune:

{p. 48}

„Da, paharul Meu îl veți bea; dar oricui va ședea la dreapta sau la stânga Mea, nu-mi este putere să-l dau, ci fiecăruia așa cum a fost pregătit de Tatăl Meu.”

24. Când au auzit ceilalți zece, s-au mâniat pe cei doi frați. 25. Dar Isus i-a chemat la Sine și le-a zis:

„Știți că conducătorii neamurilor domnesc peste ele, iar cei mai mari ai lor se laudă cu autoritatea lor. 26 Dar între voi să nu fie așa. 27 Ci oricine vrea între voi să fie mare, să fie slujitorul vostru; și oricine vrea între voi să fie cel dintâi, să fie robul vostru. 28 Căci Fiul Omului n-a venit să fie slujit, ci să slujească și să-Și dea viața ca răscumpărare pentru mulți.”

29 Și când au ieșit ei din Ierihon, o mare mulțime L-a urmat. 30 Și iată, doi orbi care ședeau lângă drum, când au auzit pe Isus trecând, au strigat:

„Ai milă de noi, Fiul lui David!”

31. Și poporul i-a certat să tacă, dar ei au strigat și mai tare:

„Ai milă de noi, Fiul lui David!”

32. Isus s-a oprit și i-a chemat, zicând:

„Ce vrei să fac pentru tine?”

33. Ei I-au zis:

„Doamne, fă să ni se deschidă ochii!”

34. Isus, fiind cuprins de milă, le-a atins ochii; și îndată și-au căpătat vederea și L-au urmat.

21 Și când s-au apropiat de Ierusalim și au ajuns la Betfaghe, la Muntele Măslinilor, Isus a trimis doi ucenici, 2. poruncindu-le:

„Duceți-vă în satul din fața voastră și îndată veți găsi o măgăriță legată și un mânz cu ea. Dezlegați-i și aduceți-i la Mine. 3. Și dacă vă va zice cineva ceva, spuneți-i: «Domnul are nevoie de ei și îi va da înapoi îndată.»”

4. Și aceasta s-a întâmplat ca să se împlinească ce fusese vestit prin proroc, care zice:

5. *„Spuneți fiicei Sionului:*
Iată, Împăratul tău vine la tine,

{p. 49}

„pașnic, călare pe un măgar
și pe un mânz, pe mânzul unei măgărițe.”

6. Ucenicii s-au dus și au făcut tot ce le poruncise Isus. 7. Au adus măgărița și mânzul, au pus hainele peste ei și Isus a șezut pe ei. 8. Și o mulțime mare și-a așternut hainele pe drum; unii au rupt crengi din copaci și le-au așternut pe drum. 9. Mulțimile care mergeau înaintea lui Iisus și care-L urmau au strigat:

„Osana Fiului lui David!
Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului!
Osana întru cei de sus!”

10. Și când a intrat Isus în Ierusalim, toți cetățenii s-au mișcat și au întrebat:

"Cine este aceasta?"

11. Și mulțimile au răspuns:

„Acesta este profetul Isus din Nazaret, în Galileea!”

12. Isus a intrat în Templu și a scos afară pe toți cei ce vindeau și cumpărau în Templu și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și tejghelele celor ce vindeau porumbei. 13. Și le-a zis:

„Scriptura spune:

„Numele casei mele este casa rugăciunii! ”

„Ați făcut din ea o peșteră de tâlhari.”

14. Orbii și șchiopii au venit la El în Templu, și El i-a vindecat. 15. Dar preoții cei mai de seamă și cărturarii, văzând lucrurile minunate pe care le făcea El și copiii care strigau în Templu: „Osana Fiului lui David!”, s-au mâniat. 16. Și I-au zis:

„Auzi ce strigă?”

Și Isus le-a zis:

> „Da! Sau n-ați citit niciodată în Scriptură:
> *«Din buzele copiilor, din gura pruncilor,*
> *Ți-ai pregătit lauda ?»*”

17. Și lăsându-i, a ieșit din cetate la Betania și a rămas acolo peste noapte.

18. Și dimineața, pe când se întorcea Isus în cetate, i s-a făcut foame. 19. Și văzând un smochin lângă drum, S-a apropiat de el, dar n-a găsit în el decât frunze și i-a zis:

{p. 50}

„Așadar, să nu fie rod de la tine în veac!”

Și îndată smochinul s-a uscat. 20. Ucenicii, când au văzut aceasta, s-au mirat și au zis:

„Cum se face că smochinul s-a uscat așa repede?” 21. Isus le-a răspuns:

„Dacă aveți credință și nu vă îndoiți, nu numai că veți putea face ce s-a întâmplat cu smochinul, dar veți putea chiar să-i ziceți muntelui acestuia: «Ieși de aici și aruncă-te în mare!» Și se va întâmpla. 22 Și orice veți cere în rugăciune, dacă veți crede, veți primi.”

23. După ce a intrat Isus în Templu și a început să învețe acolo, preoții cei mai de seamă și bătrânii lui Israel au venit la El și L-au întrebat:

„Cu ce putere faci asta și cine ți-a dat această putere?”

24. Isus, răspunzând, le-a zis:

„Vă voi întreba și Eu un lucru. Dacă-mi veți răspunde, vă voi răspunde și Eu cu ce putere fac aceste lucruri. 25. De la cine a venit botezul lui Ioan: din cer sau de la oameni?”

Dar s-au gândit la asta și au început să vorbească:

„Dacă vom răspunde: «Din cer», ne va zice: «Atunci de ce n-ați crezut în El?» 26 Dar dacă vom răspunde: «De la oameni», se va teme înaintea norodului, pentru că toți îl socotesc pe Ioan proroc!”

27. Și ei, răspunzând, I-au zis lui Isus:

„Nu știm.”

Și El le-a zis:

„Atunci nu vă voi spune cu ce autoritate fac lucrul acesta.”

28. Ce părere aveți despre aceasta? Un om avea doi fii. S-a dus la cel dintâi și i-a zis: „Fiule, du-te și lucrează astăzi în vie.” 29. El a răspuns: „Nu vreau!” Dar după aceea s-a pocăit și s-a dus. 30. Tatăl s-a dus la cel de-al doilea și i-a zis același lucru. El a răspuns: „Mă duc, domnule!” Și nu s-a dus. 31. Care dintre cei doi a făcut deci voia tatălui său?”

Ei spun:

"Primul!"

Isus le spune:

{p. 54}

„Adevărat vă spun că vameșii și desfrânatele merg înaintea voastră în Împărăția lui Dumnezeu. 32. Ioan a venit să vă arate calea dreptății, și nu l-ați crezut; dar vameșii și desfrânatele l-au crezut. Voi ați văzut lucrul acesta, dar după aceea nu v-ați pocăit și nu l-ați crezut.

33. Ascultați o altă parabolă. Era un stăpân de casă care a sădit o vie, a pus-o cu gard împrejur, a săpat în ea un teasc, a zidit un turn de strajă și a închiriat-o viticultorilor și a plecat. 34. Și când a venit vremea secerișului, a trimis slujitorii săi la viticultori ca să-i ceară partea lui din roadă. 35. Dar viticultorii au pus mâna pe slujitorii lui, i-au bătut pe unii, i-au ucis pe alții și i-au ucis cu pietre. 36. A trimis din nou mai mulți slujitori decât pe cei dintâi; dar ei le-au făcut la fel. 37. În cele din urmă, l-a trimis la ei pe fiul său, zicând: „Îl vor cinsti pe fiul meu!” 38. Dar viticultorii, când au văzut fiul, au zis unii către alții: „Acesta este moștenitorul; să-l omorâm și să-i luăm moștenirea!” 39. L-au pus mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au ucis. 40. Acum, când se va întoarce stăpânul viei, ce va face viticultorilor acestora?

41. Ei i-au zis:

„El îi va da pe cei răi unui sfârșit rău și va încredința via altor viticultori, care îi vor da recolta la vremea potrivită.”

42. Isus le-a zis:

„Sau n-ați citit niciodată în Scriptură:

> *„Piatra pe care au lepădat-o zidarii*
> *a ajuns să fie pusă în capul unghiului.*
> *Lucrul acesta a venit de la Domnul*
> *și este minunat în ochii noștri* .”

43 De aceea vă spun că Împărăția lui Dumnezeu va fi luată de la voi și va fi dată familiei care aduce roadele Împărăției. 44 Oricine va cădea pe această piatră va fi sfărâmat, dar peste cine va cădea ea, se va face praf.”

45. Iar preoții cei mai de seamă și fariseii, auzind pildele Lui, au înțeles că despre ei vorbea. 46. Și voiau să-L prindă, dar se temeau de norod, pentru că Îl considerau prooroc.

22 Isus le-a vorbit din nou în pilde: 2 „Împărăția cerurilor se aseamănă cu un rege care își făcea nunta. 3 Și a trimis slujitorii săi să cheme pe cei poftiți la ospăț; dar aceștia n-au vrut să vină. 4 A trimis din nou alți slujitori, zicând celor poftiți: „Iată, am pregătit ospățul; boii mei și vitele îngrășate au fost junghiate și toate sunt gata; grăbiți-vă la ospăț!” 5 Dar ei n-au ținut cont de cuvintele Lui și s-au dus, unii la câmpurile lor, alții la prăvăliile lor. 6 Cei care au mai rămas au apucat pe slujitorii Lui, i-au batjocorit și i-au omorât. 7 Împăratul s-a mâniat, a trimis oștirile sale, a nimicit pe ucigașii aceia și le-a ars cetatea. 8 Apoi a zis slujitorilor Săi: „Ospățul este pregătit, dar cei poftiți nu erau vrednici. 9 Mergeți, așadar, la răscruci și chemați la nuntă pe toți cei pe care îi găsiți.” 10. Slujitorii aceia au ieșit în ulițe și i-au adunat pe toți cei pe care i-au găsit, atât răi, cât și buni; și sala de ospăț s-a umplut de oaspeți. 11. Împăratul, intrând să vadă oaspeții, a văzut acolo un om care nu purta haină de gală. 12. Și i-a zis: „Prietene, cum ai intrat aici fără haină de gală?” Dar el a tăcut. 13. Atunci împăratul a zis slujitorilor: „Legați-l de mâini și de picioare și aruncați-l afară în întunericul din afară; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.” 14. Căci mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși.”

15 Atunci fariseii s-au dus și au sfătuit cum să-L prindă în vorbele Lui. 16 Și au trimis pe ucenicii lor împreună cu cei ai lui Irod să-L întrebe:

„Învățătorule, știm că ești un om credincios și că înveți Calea lui Dumnezeu cu adevăr, fără să cauți la nimeni, căci în Tine nu este părtinire. 17. Spune-ne, așadar, părerea ta: este îngăduit să plătim tribut Cezarului sau nu?”

18. Isus, înțelegând înșelăciunea lor, a zis:

„De ce Mă ispitiți, actori? 19. Arătați-Mi în ce monedă se plătește tributul?”

20. Și I-au adus un dinar. Și El le-a zis:

„A cui este această imagine și al cui este acest nume?”

24. Ei I-au zis:

"Cezar!"

Apoi El le spune:

22. „Dați deci Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.”

Când au auzit ei aceste lucruri, s-au mirat, L-au părăsit și au plecat.

{p. 53}

23. În ziua aceea, au venit la Isus saducheii, care zic că nu este înviere, și L-au întrebat:

24. „Învățătorule, Moise a zis: Dacă un om moare fără copii, fratele său să se căsătorească cu văduva lui și *să ridice urmaș fratelui său* . 25. Noi am avut șapte frați. Și cel dintâi s-a căsătorit și a murit; și, neavând copii, a lăsat-o pe nevasta sa fratelui său. 26. La fel și al doilea, al treilea și toți cei șapte. 27. Și la urmă a murit nevasta lui. 28. Așadar, la înviere, a cui dintre cei șapte va fi ea nevasta? Căci toți au fost bărbați ai ei!”

29. Isus, răspunzând, le-a zis:

„Vă înșelați, fiindcă nu cunoașteți Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu. 30 Căci la înviere nici nu se vor însura, nici nu se vor mărita, ci vor fi ca îngerii din ceruri. 31 Cât despre morții care înviază, n-ați citit ce a zis Dumnezeu: 32 *„Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov”;* nu Dumnezeul morților, ci al celor vii?”

33. Și mulțimile, auzind acestea, se mirau de învățătura Lui.

34. Fariseii, când au știut că i-a făcut de rușine pe saduchei, L-au înconjurat. 35. Unul dintre ei, învățător al Legii, L-a întrebat, ca să-L ispitească:

36. „Învățătorule, care este cea mai mare poruncă din Lege?”

37. El a răspuns:

„ *«Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău* .» 38. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă. 39. Și a doua, asemenea ei, este: *«Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți* .» 40. În aceste două porunci se cuvine toată Legea și Prorocii.”

41. Pe când fariseii stăteau în jur, Isus i-a întrebat:

42. „Ce părere aveți despre Hristos? Al cui fiu este El?”

Ei Îi spun:

„Fiul lui David!”

43. El le spune:

„Cum deci David, în Duhul, Îl numește Domn, zicând:

> *44. „Domnul a zis Domnului meu:*
> *Șezi la dreapta Mea,*
> *până voi pune pe vrăjmașii Tăi*
> *supt picioarele Tale”* ?

{p. 54}

45. Dacă David Îl numește Domn, cum poate fi fiul lui?

46. Și nimeni n-a putut răspunde niciun cuvânt la acestea; și din ziua aceea n-au mai îndrăznit să-I pună întrebări.

23 Atunci Isus a vorbit mulțimilor și ucenicilor Săi, 2 zicând: „Cărturarii și fariseii stau pe tronul de învățătură al lui Moise. 3 De aceea, faceți și păziți tot ce vă spun ei, dar nu le urmați faptele, căci spun și nu fac. 4 Ei leagă poveri grele și neputincioase și le pun pe umerii oamenilor, și ei nici măcar cu degetul nu vor ajuta. 5 Și fac toate faptele lor spre arătarea oamenilor: își fac basmalele tot mai largi și ciucurii tot mai lungi. 6 Și iubesc locurile de onoare la oaspeți și în sinagogi. 7 Și să fie salutați în piețe și să fie numiți de oameni: „Rabi!”. 8 Dar voi

să nu vă numiți „Rabi!”, căci unul singur este Învățătorul vostru și voi toți sunteți frați. 9 Și să nu numiți pe nimeni pe pământ „Tatăl vostru”, căci un singur Tată aveți, Cel Ceresc. 10 Și nimeni să nu vă numească Învățător, căci un singur Învățător aveți, pe Hristos. 11 Ci cel mai mare dintre voi va fi slujitorul vostru. slujitor. 12. Oricine se înalță pe sine va fi smerit, și oricine se înalță pe sine va fi înălțat.

13. Da, vai de voi, cărturari și farisei, fățarnici! Căci închideți Împărăția cerurilor înaintea oamenilor; nici voi nu intrați înăuntru, nici nu lăsați pe cei ce vor să intre să intre. {14. Vai de voi, cărturari și farisei, fățarnici! Căci mâncați casele văduvelor și, de prefăcătorie, vă rugați mult, pentru care veți primi o osândă mai mare.} 15. Vai de voi, cărturari și farisei, fățarnici! Căci călătoriți prin mare și pe uscat ca să faceți un prozelit; și, după ce este făcut, îl faceți fiul gheenei, de două ori mai rău decât voi.

16. Vai de voi, călăuzitorilor orbi! Căci ziceți: „Cine jură pe Templu, nu este nimic; dar cine jură pe aurul Templului, este legat de jurământ.” 17. Nebunilor și orbilor! Care este mai mare, aurul sau Templul, care sfințește aurul? 18. Sau iarăși: „Cine jură pe altar, nu este nimic; dar cine jură pe jertfa care este pe altar, este legat de jurământ.” 19. Orbilor! Care este mai mare: jertfa sau altarul, care sfințește jertfa? 20. De aceea, cine jură pe altar, jură pe el și pe tot ce este pe el. 21. Și cine jură pe Templu, jură pe el și pe Cel ce locuiește în el. 22. Și cine jură pe cer, jură pe Tronul lui Dumnezeu și pe Cel ce șade pe el.

23. Vai de voi, cărturari și farisei histrioni! Căci socotiți zeciuială din mentă, din anason și din chimen, dar neglijați lucrurile mai îngreunate ale Legii: dreptatea, mila și credincioșia. Pe unele trebuia să le facem și pe altele să nu le neglijăm. 24. Călăuzitorilor orbi! Voi strecurați țânțarul și înghițiți cămila!

25. Vai de voi, cărturari și farisei fățarnici! Căci curățiți partea de afară a paharului și a blidului, dar pe dinăuntru sunt pline de răzbunare și de neînfrânare. 26. Fariseu orb! Curățiți mai întâi partea de afară a paharului și a blidului, atunci și partea de afară va fi curată.

27. Vai de voi, cărturari și farisei hitiți! Căci vă asemănați cu mormintele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, dar pe dinăuntru sunt pline de oase de morți și de tot felul de necurăție. 28. Tot așa și voi, pe dinafară vă arătați drepți oamenilor, dar pe dinăuntru sunteți plini de râs și de fărădelege.

29. Vai de voi, cărturari și farisei fățarnici! Căci ziditi mormintele proorocilor și împodobiți mormintele drepților, 30. Și ziceți: „Dacă am fi trăit în zilele părinților noștri, n-am fi avut parte de ei la vărsarea sângelui drepților!” 31. Spunând acestea, vă mărturisiți împotriva voastră înșivă că sunteți fiii celor ce au ucis pe

prooroc. 32. Așadar, săvârșiți lucrarea părinților voștri. 33. Șerpi, puiet de vipere, cum veți scăpa de judecată și de ghenă?

34 De aceea, ascultați: Vă trimit proroci, înțelepți și cărturari. Pe unii dintre ei îi veți ucide și îi veți răstigni, iar pe alții îi veți biciui în sinagogile voastre și îi veți prigoni din cetate în cetate. 35 Așa să vină asupra voastră vina pentru tot sângele dreptului vărsat pe pământ, de la sângele dreptului Abel până la sângele lui Zaharia, fiul lui Barachia, pe care l-ați ucis între Templu și altar. 36 Adevărat vă spun că toate acestea vor veni peste această generație.

37. Ierusalime, Ierusalime, care ucizi pe proroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine, de câte ori am vrut să-ți adun copiii, cum își adună găina puii sub aripi, și n-ați vrut! {p. 56} 38. Iată, casa ta va fi părăsită și pustie. Căci vă spun: De acum înainte nu Mă veți mai vedea, până când nu veți zice:

„Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului!”

24 Isus a ieșit din Templu și S-a dus, iar ucenicii L-au înconjurat, voind să-I arate clădirile Templului. 2 El, răspunzând, le-a zis:

„Vedeți voi toate acestea? Adevărat vă spun că nu va rămâne piatră pe piatră care să nu fie dărâmată.”

3. Și pe când ședea Isus pe Muntele Măslinilor, ucenicii s-au apropiat de El în tabără, ca să-L întrebe:

„Spune-ne, când se va întâmpla aceasta? Și care va fi semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului?”

4. Isus le-a răspuns:

„Luați seama să nu vă amăgească nimeni. 5 Căci mulți vor veni în Numele Meu, zicând: «Eu sunt Hristosul!» Și vor amăgi pe mulți. 6 Veți auzi de războaie și de zvonuri de războaie. Vedeți să nu vă tulburați. Căci aceste lucruri trebuie să se întâmple, dar sfârșitul nu este încă. 7 Căci se va ridica un neam împotriva unui neam și o împărăție împotriva unei împărății și peste tot va fi foamete, ciumă și cutremure. 8 Dar toate acestea sunt începutul durerilor nașterii. 9 Atunci vă vor da în mâna oamenilor ca să fiți sfâșiați și să vă ucidă; și veți fi urâți de toate neamurile din pricina Numelui Meu. 10 Și atunci mulți vor cădea în poticnire și se vor trăda unii pe alții și se vor urî unii pe alții. 11 Și se vor ivi mulți proroci mincinoși și vor face pe mulți să se poticnească. 12 Și pentru că va crește fărădelegea, dragostea multora se va răci. 13 Dar cine va răbda până la sfârșit,

acela va fi mântuit. 14 Și această Evanghelie a Împărăției va fi propovăduită în toată lumea ca mărturie la toate neamurile; și atunci va veni sfârșitul.

15. Și iată, când veți vedea *urâciunea pustiirii* , despre care a vorbit prorocul Daniel, așezată *în locul sfânt* (cine citește să înțeleagă!). 16. Atunci cei ce sunt în Iudeea să fugă la munți; 17. Și cine este pe acoperișul casei să nu se pogoare acasă să-și ia aiurile; 18. Și cine este la câmp să nu se întoarcă să-și ia haina. 19. Și vai în zilele acelea de cele însărcinate și de cele ce alăptează! 20. Rugați-vă ca fuga voastră să nu fie iarna sau în ziua Sabatului. 21. Va fi atunci un necaz așa de mare, cum n-a fost de la începutul lumii până acum și nici nu va mai fi. 22. Și dacă zilele acelea n-ar fi fost scurtate, nimeni n-ar fi mântuit; dar, din pricina celor aleși, zilele acelea vor fi scurtate.

23 Dacă vă vor zice deci: „Iată, Hristosul este aici!” sau: „Este acolo!”, să nu credeți. 24 Căci se vor ivi Hristoși mincinoși și proroci mincinoși, vor face semne mari și minuni, ca să înșele, dacă este cu putință, chiar și pe cei aleși. 25 Ascultați! V-am spus mai dinainte. 26 Așadar, dacă vă vor zice: „Iată, El este în pustie!”, să nu intrați acolo; „Iată, El este în cămări ascunse!”, să nu credeți. 27 Căci, cum iese fulgerul dinspre răsărit și se vede până la apus, așa va fi și venirea Fiului omului. 28 Unde este trupul mort, acolo se vor aduna și vulturii.

29. Și îndată după necazul acelor zile,

> *„Soarele se va întuneca,*
> *luna nu-și va mai da lumina,*
> *stelele vor cădea din cer*
> *și puterile cerurilor vor fi clătinate* . ”

30. Atunci se va arăta în cer semnul Fiului omului; atunci toate semințiile pământului se vor boci și vor vedea *pe Fiul omului venind pe norii cerului* cu mare putere și slavă. 31. El va trimite pe îngerii Săi cu trâmbiță sunătoare și vor aduna pe aleșii Lui din cele patru margini ale lumii, de la o margine a cerului până la cealaltă.

32. Învățați din pilda smochinului: Când i se crește ramura și face frunze, știți că vara este aproape. 33. Tot așa și voi, când veți vedea toate aceste lucruri, să știți că Fiul Iisus este aproape, chiar la ușă. 34. Adevărat vă spun că nu va trece neamul acesta până se vor împlini toate aceste lucruri. 35. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.

36. Despre ziua aceea și despre ceasul acela, nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl.

37. Căci precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi și la venirea Fiului omului. 38. Căci precum în zilele dinainte de potop, oamenii mâncau și beau, se însurau și se măritau, până în ziua în care a intrat Noe în corabie, 39. și n-au știut nimic, până când a venit potopul și i-a nimicit pe toți, așa va fi și la venirea Fiului omului. 40. Atunci doi bărbați vor fi la câmp: unul va fi luat și celălalt lăsat. 41. Și două femei vor măcina la aceeași moară: una va fi luată și cealaltă lăsată.

{p. 58}

42. Vegheați, deci, căci nu știți în ce zi vine Domnul vostru. 43. Luați aminte la aceasta: Dacă ar fi știut stăpânul casei la ce ceas din noapte vine hoțul, ar fi vegheat și nu l-ar fi lăsat să intre. 44. Fiți, deci, și voi gata, căci Fiul omului va veni în ceasul în care nu vă așteptați.

45. Care este sluga credincioasă și înțeleaptă, pe care stăpânul său a pus peste toată casa lui, ca să le dea hrana la vremea potrivită? 46. Fericit este sluga pe care stăpânul său, când vine, o va găsi slujba lui! 47. Adevărat vă spun că îl va pune peste toate averile lui. 48. Dar dacă sluga aceea este vicleană și zice în inima lui: «Stăpânul meu întârzie să se întoarcă!» 49. Și începe să-și bată tovarășii de slujbă, să ospăteze și să se îmbete cu petrecăreții, 50. Stăpânul slugii acelei se va întoarce într-o zi în care nu se așteaptă și la un ceas pe care nu-l știe, îl va tăia în bucăți și-i va da partea cu histrionii; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.

25 Atunci Împărăția cerurilor se va asemăna cu zece fecioare, care aveau candele în mâini, și care au ieșit în întâmpinarea mirelui. 2 Între ele erau cinci nechibzuite și cinci înțelepte. 3 Cele nechibzuite și-au luat candelele, dar nu au luat cu ele untdelemn. 4 Cele înțelepte, însă, au luat vase cu untdelemn împreună cu candelele lor. 5 Mirele n-a venit; toate au ațipit și au adormit. 6 La miezul nopții s-a auzit un strigăt: „Iată mirele! Ieșiți-l în întâmpinare!” 7 Toate fecioarele s-au sculat și și-au pregătit candelele. 8 Cele nechibzuite au zis celor înțelepte: „Dați-ne din untdelemnul vostru, căci ni se sting candelele!” 9 Cele înțelepte au răspuns așa: „Ne temem că untdelemnul nostru nu va fi de ajuns nici pentru noi, nici pentru voi; dar mergeți la vânzători și cumpărați!” 10 Pe când se duceau ele să cumpere, a venit mirele. Cele care erau gata au intrat cu el la nuntă, și ușa s-a închis. 11 După aceea au venit și celelalte fecioare, zicând: „Doamne, domnule, deschide-ne!” 12. Dar el le-a răspuns: „Adevărat vă spun că nu vă cunosc.”

13. Vegheați, dar, căci nu știți nici ziua, nici ceasul.

14. Ca și cum un om, mergând într-o altă țară, și-a chemat slujitorii și le-a lăsat averea. 15. A dat unuia cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și a plecat. 16. Cel ce primise cei cinci talanți s-a dus îndată, i-a investit și a făcut încă cinci. 17. Și cel ce primise doi a făcut la fel și cel ce primise doi. 18. Cel ce primise unul s-a dus și a îngropat banii stăpânului său în pământ. 19. După multă vreme, stăpânul slujitorilor aceia s-a întors și le-a cerut socoteala. 20. Cel ce primise cinci talanți a venit și i-a dat ceilalți cinci, zicând: „Doamne, mi-ai dat cinci talanți; iată că am făcut încă cinci talanți.” 21. Stăpânul i-a zis: „Bine, rob bun și credincios! Ai fost credincios în puține lucruri, te voi pune peste multe lucruri; ia parte la bucuria stăpânului tău.” 22. Cel ce primise cei doi talanți, a venit și a zis: „Doamne, mi-ai dat doi talanți; iată că am câștigat încă doi talanți.”

23. Domnul i-a zis: „Bine, rob bun și credincios! Ai fost credincios în puține lucruri, te voi pune peste multe lucruri; și bucură-te cu stăpânul tău.” 24. Cel ce primise un talant s-a apropiat și a zis: „Doamne, știam că ești un om nedrept, care seceri unde n-ai semănat și aduni unde n-ai aruncat sămânță. 25. M-am temut și m-am dus și am îngropat talantul tău în pământ; iată ce este al tău.” 26. Stăpânul i-a răspuns astfel: „Rob rău și leneș! Știai că secer unde n-am semănat și strâng unde n-am aruncat paie. 27. De aceea, trebuia să-mi împrumuți banii și, când mă voi întoarce, i-aș fi luat cu camătă. 28. Luați-i deci talantul și dați-l celui ce are zece talanți. 29. Căci oricui are i se va da mai mult, dar celui ce n-are i se va lua chiar și ce are. 30. Și aruncați pe acest slujitor netrebnic în întunericul din afară! Acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților.”

31 Și când va veni Fiul omului în slava Sa și toți îngerii cu El, atunci va ședea pe scaunul de domnie al slavei Sale. 32 Și vor aduce la El toate neamurile și îi va despărți unii de alții, cum desparte păstorul oile de capre. 33 Și va pune oile la dreapta Sa, iar caprele la stânga Sa. 34 Atunci Împăratul va zice celor de la dreapta Sa: „Apropiați-vă, binecuvântații Tatălui Meu, primiți Împărăția care v-a fost pregătită de la întemeierea lumii. 35 Căci am fost flămând și Mi-ați dat de mâncare; mi-a fost sete și Mi-ați dat de băut; am fost străin și M-ați găzduit; 36 gol și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați urmat; în temniță am fost și M-ați cercetat.” 39. Atunci cei drepți Îl vor întreba: {p. 60} „Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit sau însetat și Ți-am dat să bei? 38. Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit sau gol și Te-am îmbrăcat? 39. Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și Te-am vizitat?” 40. Și Împăratul le va răspunde: „Adevărat vă spun că, ori de câte ori ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, cei mai mici, Mi-ați făcut.” 41 Apoi va zice și celor de la stânga Lui: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și îngerilor lui! 42 Căci am fost flămând și nu Mi-ați dat să mănânc; Mi-a fost sete și nu Mi-ați dat să beau; 43 străin și nu Mi-ați dat găzduire; bolnav și în temniță și nu Mi-ați urmat.” 44 Atunci vor întreba și ei: „Doamne, când Te-am văzut flămând sau însetat sau străin sau gol sau bolnav sau în temniță și nu Ți-am slujit?” 45 Atunci

El le va răspunde: „Câte n-ați făcut unuia dintre aceștia cei mai mici, Mie nu mi-ați făcut.” 46 Și aceștia vor merge în pedeapsa veșnică, iar cei drepți în viața veșnică.”

26 După ce a terminat Isus toate aceste cuvinte, a zis ucenicilor Săi:

2. „Știți că peste două zile este Paștele, și Fiul Omului va fi dat ca să fie răstignit.”

3. Atunci preoții cei mai de seamă și bătrânii lui Israel s-au adunat în curtea marelui preot, numit Caiafa, 4. și au pus la cale să-L prindă pe Isus cu viclenie și să-L omoare. 5. Dar ei au zis: „Nu într-o zi de sărbătoare, ca să nu se facă tulburare în norod!”

6. Și pe când era Isus în Betania, în casa lui Simon leprosul, 7. pe când ședea la masă, a venit la El o femeie care avea un vas de alabastru cu mir de mare preț și a început să-l toarne pe capul Lui. 8. Când au văzut ucenicii lucrul acesta, s-au mâniat și au zis:

„De ce atâta extravaganță? 9. La urma urmei, putea fi vândut pe mulți bani și dat săracilor!”

10. Isus, înțelegând aceasta, le-a zis:

„De ce o întristezi pe această femeie? Ea a făcut o faptă bună față de Mine. 11 Căci săracii vor fi întotdeauna cu voi, dar Eu nu voi fi întotdeauna cu voi. 12 Da, turnând acest mir peste trupul Meu, ea Mă pregătea pentru îngropare. 13 Adevărat vă spun că, oriunde se va propovădui această Evanghelie, în toată lumea, se va spune și ce a făcut această femeie, spre pomenirea ei.”

14. Atunci unul din cei doisprezece, numit Iuda Iscarioteanul, s-a dus la preoții cei mai de seamă 15. și a întrebat:

„Ce vrei să-mi dai? Și ți-L voi da.”

Și I-au rânduit treizeci de arginți. 16 Și din acel moment a început să caute un prilej ca să-L vândă.

17. În ziua dintâi a sărbătorii azimilor, ucenicii s-au apropiat de Isus și I-au zis:

„Unde vrei să-ți pregătim masa de Paște?”

18. Și El a zis:

„Duceți-vă în cetate la cutare și spuneți-i: «Învățătorul zice: «Ceasul Meu este aproape; voi sărbători Paștele cu ucenicii Mei la tine.»”

19. Ucenicii au făcut așa cum le-a poruncit Isus și au pregătit Paștele.

20. Și când s-a făcut seară, a șezut la masă cu cei doisprezece. 21. Și pe când mâncau, Isus a zis:

„Adevărat vă spun că unul dintre voi Mă va trăda.”

22. Fiind foarte întristați, au început să-L întrebe unul după altul:

„Nu sunt eu, Doamne?”

23. El a răspuns și a zis:

„Oricine își întinde mâna cu Mine în aceeași farfurie, acela Mă trădează. [*] 24. Fiul omului se duce, așa cum a zis Scriptura despre El; dar vai de omul acela prin care este trădător Fiul omului! Mai bine ar fi fost pentru omul acela să nu se fi născut.”

25 Atunci Iuda, cel care Îl trăda, a intervenit:

„Nu sunt eu, rabi?”

Isus îi spune:

"Ai spus".

26. Pe când mâncau ei, Isus a luat pâine în mâini, a rostit o binecuvântare, a frânt-o și a dat-o ucenicilor Săi, zicând:

„Luați, gustați! Acesta este Trupul Meu.”

{p. 62}

27. Și a luat paharul și, după ce a mulțumit, li l-a dat, zicând:

„Beți din el toți! 28 Acesta este sângele Meu, sângele legământului cel nou, care se varsă pentru mulți, spre iertarea păcatelor. 29 Vă spun că nu voi mai bea din

acest rod al viței, până în ziua în care îl voi bea nou cu voi în Împărăția Tatălui Meu.” [*]

30. După ce au cântat imnul de Paște, au ieșit din casă la Muntele Măslinilor. [*]
31. Atunci Isus le-a zis:

„Toți veți cădea în ispită din pricina Mea chiar în noaptea aceasta, căci este scris în Scriptură:

> *„Voi lovi păstorul*
> *și oile turmei vor fi împrăștiate* .” [*]

32. Dar, după ce am înviat din morți, vă voi aștepta în Galileea.”

33. Petru, răspunzând, I-a zis:

„Chiar dacă toți vor cădea în ispită din cauza Ta, eu niciodată nu voi cădea în ispită.”

34. Isus i-a zis:

„Adevărat îți spun că, chiar în noaptea aceasta, mai înainte să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori.”

35. Petru i-a zis:

„Chiar dacă ar trebui să mor cu Tine, nu Te voi lepăda!”

Toți ceilalți ucenici au spus același lucru.

36. Între timp, Isus vine cu ei într-un loc numit Ghetsimani și le spune ucenicilor: [*]

37. „Șezi aici până mă duc acolo să mă rog.”

Și a luat cu Sine pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zebedei și a început să Se întristeze și să Se strângă de mâhnire. 38 Atunci le-a zis:

„Sufletul meu este în chinurile morții: rămâneți aici și vegheați împreună cu Mine!”

39. Și mergând puțin mai încolo, a căzut cu fața la pământ, rugându-Se astfel:

„Tatăl Meu, dacă este cu putință, depărtează de la Mine paharul acesta! Totuși, să fie făcut nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu.”

40. Și a venit la ucenici, i-a găsit dormind și i-a zis lui Petru:

„Oare de aceea n-ați putut veghea cu Mine nici măcar un ceas? 41 Vegheați și rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită. Duhul este plin de râvnă, dar carnea este slabă.”

42. Isus S-a dus din nou, a doua oară, și a început să Se roage, zicând:

„Tatăl Meu, dacă acest pahar nu se poate depărta de la Mine fără să beau din el, facă-se voia Ta!”

43. Și întorcându-S-a iarăși, i-a găsit dormind, căci le erau ochii grei. 44. Și, lăsându-i, S-a dus iarăși și S-a rugat a treia oară, spunând aceleași cuvinte. 45. Apoi S-a întors la ucenici și le-a zis:

„Adormiți voi toți și vă odihniți? Iată, ceasul este aproape și Fiul omului este dat în mâinile păcătoșilor. 46. Sculați-vă, haidem să mergem; iată, cel ce Mă trădează este aproape.”

47. Și iată, pe când vorbea El încă, a venit Iuda, unul din cei doisprezece, și cu el o mare mulțime cu săbii și sulițe, trimiși de preoții cei mai de seamă și de bătrânii lui Israel. [*] 48. Vânzătorul se înțelesese mai dinainte cu ei:

„Pe cine-l voi săruta, acela este; luați-L!” 49. Și a venit imediat la Isus și i-a zis:

„Bună ziua, Rabi!” Și L-a sărutat. 50. Isus a zis:

„Draga mea, deci de aceea ești aici!” [*]

Atunci au venit, au pus mâinile pe Isus și L-au apucat. 51 Atunci unul dintre cei ce erau cu Isus a întins mâna, și-a scos sabia și a lovit pe slujitorul marelui preot și i-a tăiat urechea. 52 Atunci Isus i-a zis:

„Pune-ți sabia în teacă, căci toți cei ce scot sabia vor pieri de sabie. 53. Sau credeți că n-aș putea să rog pe Tatăl Meu, ca să-Mi trimită îndată mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? 54. Dar cum se va împlini atunci Scriptura, care zice că trebuie să se întâmple aceste lucruri?”

55. În ceasul acela, Isus a zis mulțimii:

„Ați ieșit împotriva Mea ca împotriva unui tâlhar, cu săbii și sulițe, ca să Mă prindeți. În fiecare zi ședeam în Templu și învățam pe oameni, și nu M-ați prins. 56 Dar toate acestea s-au întâmplat ca să se împlinească Scripturile proorocilor.”

Atunci toți ucenicii L-au părăsit și au fugit.

{p. 64}

57. Cei ce prinseseră pe Isus L-au dus la marele preot Caiafa, unde erau deja adunați cărturarii și fariseii. 58. Petru L-a urmat de departe până în curtea marelui preot și a intrat înăuntru și a șezut cu slujitorii, ca să vadă cum se va termina.

59. Preoții cei mai de seamă și tot Sinedriul căutau mărturie mincinoasă împotriva lui Isus, ca să-L omoare. 60. Dar n-au reușit, măcar că s-au arătat mulți martori mincinoși. În cele din urmă, s-au arătat doi, 61. care au zis:

„Acest om a zis: «Pot să distrug Templul lui Dumnezeu și să-l zidesc din nou în trei zile.»”

62. Marele preot s-a sculat și I-a zis:

„Nu ai niciun răspuns la ceea ce depun ei mărturie împotriva ta?”

63. Isus însă a tăcut, iar marele preot I-a zis:

„Te rog, pe Dumnezeul cel viu, spune-ne: ești Tu Hristosul, Fiul lui Dumnezeu?”

64. Isus i-a zis:

„Ai spus. Mai mult, îți spun: de acum înainte vei vedea

> *„Fiul Omului,*
> *așezat la dreapta Puterii*
> *și călare pe norii cerului* .” [*]

65. Atunci marele preot și-a rupt hainele și a zis:

„A rostit blasfemie! Ce nevoie mai avem de martori? Iată, acum ați auzit blasfemia. 66. Ce veți hotărî?”

Ei i-au răspuns:

„Trebuie să moară!”

67. Atunci au început să-I scuipe în față și să-L lovească cu pumnii, iar alții, lovindu-L peste obraji, 68. ziceau:

„Proorocește-ne, Hristoase: cine Te-a lovit?”

69. Petru ședea afară, în curte. O slujitoare s-a apropiat de el și i-a zis:

„Și tu erai cu Isus Galileanul!”

70. Dar el a tăgăduit înaintea tuturor, zicând: „Nu știu ce spui.”

{p. 65}

71. Și când voia să iasă pe poartă, l-a văzut o altă slugă și a zis celor ce erau aproape:

„Acesta era cu Isus din Nazaret!”

72. Și iarăși s-a lepădat sub jurământ, zicând: „Nu cunosc un astfel de om.” 73. Și puțin mai târziu, cei ce stăteau acolo s-au apropiat și i-au zis lui Petru:

„Chiar ești unul dintre ei! Se vede după cum vorbești.” [*]

74. Atunci Petru a început să jure cu jurăminte cele mai îngrozitoare, zicând: „Nu cunosc un astfel de om!” Și îndată a cântat cocoșul. 75. Și Petru și-a adus aminte de cuvântul pe care-l spusese Isus: „Înainte să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori.” Și a ieșit afară din curte și a plâns amarnic.

27 Și dis-de-dimineață, toți preoții cei mai de seamă și bătrânii lui Israel au luat o hotărâre împreună împotriva lui Isus, ca să-L omoare. 2. L-au legat, l-au dus și l-au dat în mâinile lui Pilat, guvernatorul romanilor. [*]

3. Iuda, cel care L-a vândut, văzând că a fost condamnat, s-a pocăit și a adus treizeci de arginți preoților celor mai de seamă și bătrânilor, 4. zicând:

„Am păcătuit trădând sânge nevinovat.”

Și au spus:

„Ce contează asta pentru noi? Asta e treaba ta.”

5. El, aruncând monedele în Templu, s-a dus și s-a spânzurat. 6. Preoții cei mai de seamă, luând monedele, au zis:

„Nu pot fi adăugate la ofrandele templului, căci sunt prețul sângelui.” [*]

7. Au sfătuit între ei și au hotărât să cumpere cu banii aceia țarina olarului, ca să îngroape acolo pe străini. 8. De aceea, țarina aceea se numește „Țarina Sângelui” până în ziua de azi. 9. Atunci s-a împlinit ce fusese vestit prin prorocul Ieremia, care zice:

> *„Și au luat cei treizeci de arginți,*
> *prețul celui ce fusese prețuit,*
> *pe care copiii lui Israel l-au prețuit,*
> *10. și i-au dat pentru țarina olarului,*
> *așa cum mi-a poruncit Domnul* .” [*]

{p. 66}

11. Isus a fost adus înaintea guvernatorului roman, iar guvernatorul L-a întrebat:

„Ești Tu Regele Iudeilor?”

Dar Isus a zis:

„Tu spui acestea.” 12 Preoții cei mai de seamă și bătrânii îl învinuiau, dar el nu a răspuns nimic.

13. Atunci Pilat i-a zis:

„Nu auzi câte dovezi există împotriva ta?”

14. Dar Isus nu i-a răspuns nimic, așa că guvernatorul a rămas foarte uimit.

15. La sărbătoare, dregătorul obișnuia să elibereze un prizonier, pe care voia poporul. 16. Aveau un prizonier cu nume cunoscut, pe nume Baraba. 17. După ce s-a adunat poporul, Pilat i-a întrebat:

„Pe cine voiți să vi-l eliberez: pe Isus Baraba sau pe Isus, care se numește Hristos?”

18 Căci Pilat știa că L-au dat în mâna lui din invidie. 19 Și, pe când ședea Isus pe scaunul de judecată, soția lui i-a poruncit să spună:

„Nu te atinge de acest Om Drept! Am suferit mult în somn din cauza lui noaptea trecută.”

20. Dar preoții cei mai de seamă și bătrânii au îndemnat poporul să-l ceară pe Baraba și să-l omoare pe Isus. 21. Și guvernatorul le-a zis:

„Pe care dintre cei doi vreți să vi-l eliberez?”

Ei au răspuns:

„Baraba!”

22. Pilat le-a zis:

„Ce să fac cu Isus, care se numește Hristos?”

Toată lumea spune:

„Să fie răstignit!”

23. Și el a întrebat:

„Ce rău a făcut El?”

Dar ei au strigat și mai tare:

„Să fie răstignit!”

24. Văzând că nimic nu-i ajută, ci că silnicia creștea, a luat apă, s-a spălat pe mâini înaintea norodului și a zis:

„Sunt nevinovat de sângele Lui; răspunsul este al tău!”

{p. 67}

25. Și tot poporul a zis:

„Sângele Lui să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri!”

26. Apoi le-a eliberat pe Baraba și, după ce L-a biciuit pe Hristos, L-a dat să fie răstignit.

27 Atunci ostașii guvernatorului, după ce L-au dus pe Isus în pretoriu, L-au înghesuit într-o cohortă întreagă, 28 L-au dezbrăcat și l-au pus o haină stacojie,

29 împletind o cunună de spini și I-au pus-o pe cap, I-au pus o trestie în mâna dreaptă și, îngenunchind înaintea Lui, Îl batjocoreau, zicând:

„Salutări ție, Împărate al Iudeilor!”

30. Și au scuipat asupra lui, au luat o trestie și l-au lovit peste cap. 31. Și după ce s-au săturat de el, I-au scos mantaua, L-au îmbrăcat cu hainele lui și L-au dus să fie răstignit.

32. Pe când ieșeau, au întâlnit un om din Cirene, pe nume Simon, pe care l-au silit să-l ducă crucea.

33. Și când au ajuns la un loc numit Golgota, care se numește Locul Craniului, 34. I-au dat să bea vin amestecat cu fiere; și după ce l-a gustat, n-a vrut să-l bea. [*] 35. Și după ce L-au răstignit, au început să-l împartă hainele între ei, aruncând sorți; 36. și s-au așezat acolo și L-au păzit. 37. Și au pus deasupra capului Lui o inscripție care arăta vina:

„Acesta este Isus, Împăratul Iudeilor.”

38 Atunci au răstignit împreună cu El doi tâlhari, unul la dreapta și unul la stânga. 39 Trecătorii Îl huleau, clătinând din cap 40 și zicând:

„Tu, care poți dărâma Templul și-l zidește din nou în trei zile, mântuiește-Te pe Tine Însuți, dacă ești Fiul lui Dumnezeu, și coboară-Te de pe cruce!”

41. Și preoții cei mai de seamă, împreună cu cărturarii și bătrânii, au bătut joc de El în același fel, zicând:

42. „El i-a mântuit pe alții, dar pe Sine Însuși nu se poate mântui! Acesta este Împăratul lui Israel, să se pogoare acum de pe cruce și vom crede în El!” 43. „A nădăjduit în Dumnezeu; să-L izbăvească Dumnezeu acum, dacă Îi place!” „A zis că este Fiul lui Dumnezeu.”

44. Și tâlharii, care fuseseră răstigniți împreună cu El, Îl ocărau.

45. Și de la ceasul al șaselea până la ceasul al nouălea s-a făcut întuneric peste tot pământul. 46. Dar pe la ceasul al nouălea, Isus a strigat cu glas tare: [*]

{p. 68}

„Eli, Eli! Lama sabachthani?”

Înseamnă:

„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu! De ce m-ai părăsit?”

47. Unii dintre cei ce stăteau acolo, auzind, au zis: „El cheamă pe Ilie!”

48. Și îndată unul dintre ei a alergat, a luat un burete, l-a înmuiat în oțet, l-a pus într-o trestie și l-a dat să bea. 49. Iar ceilalți au zis:

„Lăsați-l în pace! Să vedem dacă vine Ilie să-l salveze.”

50. Dar Isus, după ce a strigat din nou cu glas tare, Și-a dat duhul.

51. Și iată, perdeaua Templului s-a rupt în două, pământul s-a cutremurat și stâncile s-au despicat. 52. Mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților care adormiseră au înviat. 53. Și, după ce S-a înviat El, au ieșit din morminte și au intrat în Sfânta Cetate și S-au arătat multora.

54. Sutașul și ostașii lui, care păzeau pe Isus, au văzut cutremurul și tot ce se întâmpla și s-au înspăimântat, zicând:

„Acest om era cu adevărat Fiul lui Dumnezeu!”

55 Și erau acolo multe femei care priveau de departe; acestea erau cele care L-au urmat pe Isus din Galileea și Îi slujeau. 56 Printre ele era Maria Magdalena și Maria, mama lui Iacov și a lui Iosif, și mama fiilor lui Zebedei.

57 Iar când s-a înserat, a venit un om bogat din Arimateea, numit Iosif, care și el fusese învățat de Isus. 58 Și a venit la Pilat și a cerut trupul lui Isus. Atunci Pilat a poruncit să i se dea. 59 Și Iosif a luat trupul, l-a înfășurat într-o pânză curată de in 60 și l-a pus într-un mormânt nou, pe care îl săpase în stâncă, și a plecat, rostogolind o piatră mare la ușa mormântului.

61 Maria Magdalena și cealaltă Marie erau acolo, așezate în fața mormântului.

62 Și în dimineața acelei zile, după Pregătire, preoții cei mai de seamă și fariseii s-au adunat la Pilat, 63 zicând:

„Doamne! Ne aducem aminte că, pe când înșelătorul acela era încă în viață, a zis: «În trei zile voi învia!» 64. Poruncește deci să fie păzit mormântul până a treia zi, ca să nu vină ucenicii Lui și să-l fure trupul; ca să nu zică norodului: «A înviat din morți!» Și următoarea înșelăciune va fi mai rea decât prima.”

65. Pilat le-a zis:

„Ai o gardă; du-te și ia orice măsuri crezi că sunt necesare.”

66. Și s-au dus și au luat măsuri în privința mormântului, pecetluind piatra și punând paznici.

28 A doua zi, pe la zorii zilei, după ce a trecut Sabatul, Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. 2 Și iată că s-a făcut un mare cutremur de pământ. Căci un înger al Domnului s-a coborât din cer, s-a apropiat, a rostogolit piatra și a șezut pe ea. 3 Înfățișarea Lui era ca fulgerul, iar hainele Lui erau albe ca zăpada. 4 Gărzile au tremurat de frica Lui și au rămas ca niște morți.

5. Și îngerul a vorbit și a zis femeilor:

„Nu vă temeți! Știu că Îl căutați pe Isus, Cel ce a fost răstignit. 6 Nu este aici, căci a înviat, cum a zis. 7 Veniți de vedeți locul unde a zăcut și duceți-vă repede de spuneți ucenicilor Lui că a înviat din morți. Iată că vă așteaptă în Galileea; acolo Îl veți vedea. Iată, v-am spus.”

8. Ele au plecat repede de la mormânt, pline de frică și de o mare bucurie, și au alergat să dea de veste ucenicilor Lui. 9. Și iată că Isus a stat în picioare înaintea lor și le-a zis:

"Bucura!"

Și s-au apropiat, s-au aruncat la pământ înaintea lui și I-au îmbrățișat picioarele. 10 Atunci Isus le-a zis:

„Nu vă temeți! Duceți-vă și spuneți fraților Mei să meargă în Galileea și acolo Mă vor vedea.”

11. Pe când erau ei pe drum, unii dintre străjeri au venit în cetate și au spus preoților cei mai de seamă toate cele întâmplate. 12. Și ei, adunându-se și sfătuindu-se cu bătrânii, au dat ostașilor o sumă de bani oarecare, 13. zicând:

„Spuneți-le că ucenicii Lui au venit noaptea și L-au furat pe când dormeam noi. 14. Și dacă va ajunge vorba la dregător, o vom rezolva și nu veți avea nicio neplăcere.”

{p. 70}

15. Ei, luând banii, au făcut așa cum li se spusese. Și s-a răspândit zvonul acesta printre ludei și continuă până în ziua de azi.

16. Atunci cei unsprezece ucenici s-au dus în Galileea, la muntele unde le poruncise Isus să meargă. 17. Când L-au văzut, au căzut cu fețele la pământ; dar unii se îndoiau. 18. Atunci Isus S-a apropiat și le-a vorbit astfel:

„Toată puterea Mi-a fost dată în cer și pe pământ. 19. De aceea, duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-i în Numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh și învățați-i să păzească tot ce v-am poruncit. 20. Și iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului.”

Din Sfânta Evanghelie a lui Marcu [*]

{p. 71}

1. Începutul Evangheliei lui Isus Hristos [Fiul lui Dumnezeu]. [*]

2. După cum este scris de profetul Isaia:

„Iată, trimit pe solul Meu înaintea feței Tale ,
care Îți va pregăti calea, [*]
3. glasul celui ce strigă în pustie:
„Pregătiți calea Domnului, neteziți
cărările Lui ! ”

4. Ioan Botezătorul S-a arătat în pustie și propovăduia botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor. 5. Și ieșeau la El toată Iudeea și toți locuitorii Ierusalimului și erau botezați de El în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele. [*]

6. Ioan purta o haină din păr de cămilă și un cingător de piele la mijloc și se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică. 7. Și a strigat, zicând:

„Vine după mine Cel ce este mai puternic decât mine, Căruia nu sunt vrednic să mă plec să-I dezleg legăturile încălțămintei. [*] 8. Eu v-am botezat cu apă, dar El vă va boteza cu Duhul Sfânt.” [*]

9. În zilele acelea, Isus a venit din Nazaret, care este în Galileea, și a fost botezat de Ioan în Iordan. [*] 10. Și îndată, când a ieșit din apă, a văzut cerurile deschise și Duhul coborându-Se peste El ca o turturele. [*] 11. Și s-a auzit un glas din cer:

„Tu ești Fiul Meu iubit, în Tine Îmi găsesc plăcerea.” [*]

12. Și îndată Duhul L-a împins în pustie. [*] 13. Și a fost în pustie patruzeci de zile, fiind ispitit de Satana. Și era cu fiarele, și îngerii Îi slujeau. [*]

{p. 72}

14. După ce Ioan a fost arestat, Isus a venit în Galileea, propovăduind Evanghelia lui Dumnezeu [*] 15. și zicând: „S-a împlinit vremea și Împărăția lui Dumnezeu este aproape.”

„Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie!” [*]

16. Și umblând pe malul Mării Galileii, a văzut pe Simon și pe Andrei, fratele lui Simon, aruncând un năvod în mare, căci erau pescari. [*] 17. Isus le-a zis:

„Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni.” [*]

18. Și îndată, lăsând mrejele lor, L-au urmat.

19. Și mergând puțin mai încolo, a văzut pe Iacov, fiul lui Zebedei, și pe Ioan, fratele lui, care erau și ei în corabie și dregeau mrejele. 20. Și îndată i-a chemat. Și ei, lăsând pe tatăl lor Zebedei în corabie cu lucrătorii, au mers după El.

21. Și au intrat în Capernaum. Și îndată a intrat în sinagogă, în ziua Sabatului, și a început să învețe. [*] 22. Și erau uimiți de învățătura Lui, căci îi învăța ca unul care are putere, nu ca scribii. [*]

23. Și îndată s-a găsit în sinagoga lor un om stăpânit de un duh necurat, care a strigat: [*]

24. „Ce vrei de la noi, Isuse din Nazaret? Ai venit să ne pierzi! Știu cine ești: Tu ești Sfântul lui Dumnezeu!” [*]

25. Isus l-a amenințat, zicând:

"Taci și ieși din asta!"

26. Și duhul necurat, scuturându-l cu vâlvă, a ieșit din el, țipând puternic.

27. Și toți s-au îngrozit și au început să se întrebe unii pe alții:

„Ce este aceasta? O învățătură nemaiauzită, cu autoritate! El dă porunci duhurilor necurate, și ele Îl ascultă!” [*]

28 Și îndată s-a răspândit vestea despre El în tot ținutul Galileii.

29. Și îndată, ieșind din sinagogă, a intrat împreună cu Iacov și Ioan în casa lui Simon și a lui Andrei. [*] 30. Soacra lui Simon zăcea bolnavă de febră mare și îndată I-au spus despre ea. 31. Isus a venit, a luat-o de mână și a pus-o în picioare; și frigurile au lăsat-o, și ea a început să le slujească.

{p. 73}

32. Seara, după ce apusul soarelui, au început să-I aducă pe toți bolnavii și posedați. [*] 33. Și toată cetatea era adunată la ușă. 34. A vindecat mulți bolnavi care sufereau de felurite boli și a scos mulți demoni. Și nu-i lăsa pe demoni să vorbească, pentru că știau cine este El.

35. Și dimineața, sculându-se pe când era întuneric, a ieșit și s-a dus într-un loc pustiu și acolo S-a rugat. 36. Simon și cei ce erau cu el au alergat după El. 37. L-au găsit și i-au zis:

„Toată lumea te caută!”

38. Și le-a zis:

„Să mergem de aici în satele vecine, ca să predic și acolo! Căci pentru asta am venit.”

39. Și a străbătut toată Galileea, propovăduind în sinagogile lor și scoțând demoni.

40. Și a venit la El un lepros, rugându-L, îngenunchind și zicând: „Dacă voiești, poți să mă curățești.” 41. Isus, fiind cuprins de milă, Și-a întins mâna, L-a atins și a zis:

„Vreau să fiu curățit!” [*]

42. Și îndată l-a părăsit lepra și a fost curat. 43. Isus, privindu-l aspru, l-a împins 44. și i-a zis:

„Vezi să nu spui nimănui nimic. Ci du-te și arată-te preotului și adu pentru curățirea ta ce a poruncit Moise; aceasta va fi o mărturie pentru ei.” [*]

45. Și îndată ce a ieșit, Isus a început să vestească și să vestească lucrul acesta, așa că Isus nu mai putea intra pe față în cetate, ci rămânea afară, în locuri pustii, și oamenii veneau la El de pretutindeni.

2 După o vreme, Isus a intrat iarăși în Capernaum și au auzit că este acasă. 2 Și s-a adunat o mulțime mare, încât nu era loc nici măcar lângă ușă; și El le-a vestit Cuvântul. 3 Au venit la El, aducând pe paralitic, pe care patru dintre ei îl duceau în brațe. 4 Și, fiindcă nu puteau ajunge la El din cauza mulțimii, au dărâmat acoperișul locului unde era El, au făcut o deschizătură și au coborât în ea patul în care zăcea paraliticul. [*] 5 Isus, văzând credința lor, a zis paraliticului:

„Copilule, păcatele tale sunt iertate!”

6. Erau acolo niște cărturari care ședeau și se gândeau în sinea lor:

7. „Ce spune El? Aceasta este o blasfemie! Cine poate ierta păcatele, decât numai Dumnezeu?”

8. Isus, cunoscând îndată în duhul Său ce gândeau în ei înșiși, le-a zis:

„De ce gândiți aceste lucruri între voi? 9 Ce este mai ușor: să-i spui paraliticului: «Iertate sunt păcatele tale» sau să-i spui: «Scoală-te, ia-ți patul și umblă»? 10 Dar ca să știți că Fiul Omului are putere pe pământ să ierte păcatele,”

Aici îi spune paraliticului:

11. „Îți spun: scoală-te, ia-ți patul și du-te acasă!”

12. Isus S-a sculat și a ieșit îndată, punând patul pe umeri, înaintea tuturor. Toți erau uimiți și Îl slăveau pe Dumnezeu, zicând: „Niciodată n-am mai văzut așa ceva.”

13. Și a ieșit iarăși la țărmul mării, și tot norodul a venit la El, iar El îi învăța.

14. Și pe când trecea, a văzut pe Levi, fiul lui Alfeu, șezând la vameș și i-a zis:

"Urmați-mă!"

Și s-a sculat și L-a urmat .

15. Și iată că Isus stătea la masă în casa Lui; și mulți vameși și păcătoși stăteau la masă cu El și cu ucenicii Lui, dintre care mulți erau printre cei ce-L urmau. 16. Cărturarii fariseilor, când L-au văzut mâncând cu păcătoșii și vameșii, au zis ucenicilor Lui: „Cum se face că mănâncă cu păcătoșii și vameșii?” [*] 17. Isus, auzind aceasta, le-a zis: „Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi.

„N-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși.”

18. Și a fost ca atunci când ucenicii lui Ioan și fariseii posteau, și au venit să-I spună:

{p. 75}

„De ce postesc ucenicii lui Ioan și ucenicii fariseilor, iar ucenicii Tăi nu postesc?”

19. Și Isus le-a zis:

„Pot cei chemați la nuntă să postească atâta timp cât este Mirele cu ei? Cât timp este Mirele cu ei, nu pot posti. [*] 20. Dar vor veni zile când Mirele va fi luat de la ei; atunci vor posti în ziua aceea. 21. Nimeni nu pune un petic de pânză nesifonată la o haină veche, ca nu cumva peticul să se smulgă din pânză veche și să se facă și mai rău despărțitura. 22. Și nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi, ca nu cumva vinul să spargă burdufurile și să se strice și vinul și burdufurile. Ci vinul nou se pune în burdufuri noi.”

23. Într-o zi de Sabat, Isus trecea prin lanuri, iar ucenicii Lui au început să smulgă spice de grâu. [*] 24. Fariseii au început să-I spună:

„Uite, fac lucruri pe care n-ar trebui să le faci sâmbătă!”

25. Și le-a zis:

„Sau n-ați citit niciodată ce a făcut David când a fost în nevoie și când a suferit foametea, el și oamenii lui? 26. Cum, pe vremea marelui preot Abiatar, a intrat în Casa lui Dumnezeu și a mâncat pâinea jertfelor, pe care nu este permisă mâncarea decât a preoților, și le-a dat oamenilor lui?” [*]

27. Și Isus le-a zis:

„Sabatul a fost făcut pentru om, și nu omul pentru Sabat; [*] 28. De aceea Fiul Omului are putere asupra Sabatului.” [*]

3 Isus a intrat din nou în sinagogă; și acolo era un om care avea o mână uscată. 2 Și-L pândeau dacă-L va vindeca în ziua Sabatului, ca să-L poată învinui. 3 Isus i-a zis omului care avea mâna uscată:

"Stai la mijloc!"

4. Și le zice:

„Este îngăduit în ziua Sabatului să faci bine sau rău? Să salvezi o viață sau să omori?”

Dar ei au tăcut. 5. Iar El, privindu-i cu mânie, întristându-se de împietrirea inimii lor, i-a zis omului aceluia:

{p. 76}

„Întinde mâna!”

Și a întins-o, și mâna lui s-a vindecat. 6. Fariseii au ieșit îndată și au început să uneltească cu ucenicii lui Irod cum să-L omoare.

7. Și Isus a plecat cu ucenicii Săi la mare. Și o mare mulțime a urmat pe El din
Galileea și din Iudeea, 8. din Ierusalim, din Idumea, de dincolo de Iordan și din
ținutul Tirului și al Sidonului. O mare mulțime, auzind ce a făcut El, a venit la El.
9. Și a poruncit ucenicilor Săi să-I țină o corabie pregătită din cauza mulțimii, ca
să nu fie strivit. 10. Căci vindecase pe mulți și toți cei ce erau bolnavi alergau la
El ca să-L atingă. 11. Și duhurile necurate, când L-au văzut, au căzut la pământ
înaintea Lui, strigând: „Tu ești Fiul lui Dumnezeu!” 12. Și le-a poruncit cu asprime
să nu spună cine este El.

13. Și S-a suit în munte și a chemat la Sine pe cei pe care i-a ales; și s-au întors
la El. 14. Și a rânduit doisprezece dintre ei ca să rămână cu El și să-i trimită să
propovăduiască, 15. Și ca să aibă putere să scoată draci.

16. Și a pus pe Simon (și i-a pus numele Petru), [*] 17. pe Iacov, fiul lui
Zebedei, și pe Ioan, fratele lui Iacov (și le-a pus numele Boanerghes, adică „Fiii
tunetului”) [*], 18. și pe Andrei, și pe Filip, și pe Bartolomeu, și pe Matei, și pe
Toma, și pe Iacov, fiul lui Alfeu, și pe Tadeu, și pe Simon Zelotul, 19. și pe Iuda
Iscarioteanul, care L-a vândut. [*]

20. Și s-a întors acasă, și iarăși s-a adunat mulțimea, încât nici măcar să
mănânce n-au avut timp. 21. Rudele lui, auzind despre el, au ieșit să-L ia cu sila,
căci ziceau că este nebun. 22. Cărturarii, care veniseră din Ierusalim, ziceau că
este stăpânit de Beelzebul și că scoate demoni cu puterea domnului demonilor.
[*] 23. Isus le-a poruncit să vină la El și a început să le vorbească în pilde:

„Cum poate Satana să-l scoată afară pe Satana? 24. Dacă o împărăție este dusă
de râs cu ea însăși, împărăția aceea nu poate dăinui; 25. Și dacă o casă este
dusă de râs cu ea însăși, casa aceea nu poate dăinui. 26. Și dacă Satana se
ridică împotriva lui însuși și este dusă de râs cu el însuși, nu poate dăinui, ci
sfârșitul lui a venit. 27. Nimeni nu poate intra în casa unui om puternic și să-i
jefuiască averea, dacă nu-l leagă mai întâi pe cel puternic; apoi îi poate jefui
casa. 28. Adevărat vă spun că toate păcatele și toate hulele vor fi iertate fiilor
oamenilor, chiar dacă ar huli. 29. Dar oricine hulește împotriva Duhului Sfânt nu
va fi iertat niciodată, ci păcatul lui va rămâne în veac.”

30. Fiindcă au zis: „Are un duh necurat.”

31. Și au venit mama Lui și frații Lui, au stat afară și au trimis să-L cheme. [*]
32. Și o mulțime a șezut împrejurul Lui, și I-au zis:

„Iată, mama ta și frații tăi stau afară și te întreabă!”

33. Și El, răspunzând, le-a zis:

„Cine este mama mea și cine sunt frații mei?”

34. Și privind la cei ce ședeau în jurul Lui, El le-a zis:

„Iată mama Mea și iată frații Mei. 35 Căci oricine face voia lui Dumnezeu, acela este fratele Meu, sora Mea și mama Mea.”

4 Și a început din nou să învețe pe oameni lângă țărmul mării; și s-a adunat atât de mult norod la El, încât a trebuit să stea în corabie, care era pe apă, dar tot norodul a rămas pe țărm, lângă apă. 2 Și i-a învățat multe lucruri în pilde și, pe când îi învăța, zicea:

3. „Ascultați: Iată, un semănător a ieșit să semene. 4. Pe când semăna, o parte a căzut lângă drum; au venit păsările și au mâncat-o. 5. O altă parte a căzut pe stâncă, unde nu era mult pământ; și îndată sămânța a răsărit, pentru că nu avea adâncime de pământ. 6. Și, când a răsărit soarele, s-a pârjolit și s-a uscat, pentru că n-avea rădăcină. 7. O altă parte a căzut între spini; spinii au crescut și au înăbușit vlăstarul, și n-a dat rod. 8. O altă parte a căzut pe pământ bun; a răsărit și a crescut, a dat rod: una treizeci de ori, alta șaizeci de ori, alta o sută de ori.”

9. Și le-a zis:

„Cine are urechi de auzit, să audă!”

10. Și când au rămas singuri cu El cei doisprezece, cei care erau împreună cu El, au început să-L întrebe despre pilde. 11. Și El le-a zis:

{p. 78}

„Vouă v-a fost dat să cunoașteți taina Împărăției lui Dumnezeu, dar celor de afară toate le sunt descoperite în pilde, 12 pentru ca ei:

> *„Au privit cu ochii lor, dar n-au văzut;*
> *au ascultat cu urechile lor, dar n-au auzit;*
> *nu s-au întors și n-au căpătat iertare* .” [*]

13. Și le-a zis:

„Nu înțelegeți pilda aceasta? Cum veți înțelege deci toate pildele? 14 Cuvântul este ceea ce seamănă semănătorul. 15 Locul de lângă drum, unde este semănat cuvântul, sunt cei ce, după ce îl aud, vine îndată Satana și răpește cuvântul care a fost semănat în ei. 16 Cea semănată pe stâncă sunt cei ce, când aud cuvântul, îl primesc îndată cu bucurie. 17 Dar cuvântul n-are rădăcină în ei și de aceea nu stăruie. Când vin necazuri și prigoniri din cauza cuvântului, cad în ispită. 18 Cealaltă semănătură este între spini: aceștia sunt cei ce aud cuvântul. 19 Dar grijile lumii, înșelăciunea bogățiilor și alte pofte intră în ele și înecă cuvântul, și devine neroditor. 20 Cea semănată în pământ bun este pentru cei ce aud cuvântul, îl primesc și aduc rod de treizeci de ori, de șaizeci de ori și de o sută de ori.”

21. Și El le-a zis:

„Se aduce o lampă ca să fie acoperită cu un vas sau pusă sub pat? Nu este oare ca să fie pusă pe sfeșnic? [*] 22. Căci, dacă este ceva ascuns, va fi descoperit, iar dacă este ceva ascuns, va fi scos la lumină. [*] 23. Dacă are cineva urechi de auzit, să audă!”

24. Și le-a zis:

„Luați aminte la ce auziți: Cu măsura cu care măsurați, vi se va măsura și vouă și vi se va adăuga. 25 Căci celui ce are, i se va da, dar celui ce n-are, i se va lua chiar și ce are.”

26. Și El a zis:

„Împărăția lui Dumnezeu este ca atunci când un om a aruncat un bob de grâu pe pământ, 27. și doarme noaptea și se trezește ziua, iar bobul a încolțit și a crescut, fără să știe el cum. 28. Pământul aduce rod de la sine: mai întâi tulpina, apoi spic, apoi bobul plin în spic. 29. Și când roadele sunt coapte, omul pune imediat secera, pentru că a venit vremea secerișului.”

30. Și a zis:

{p. 79}

„Cu ce vom asemăna Împărăția lui Dumnezeu și în ce pildă o vom înfățișa? 31. Seamănă cu un bob de muștar: când este semănat în pământ, este cel mai mic dintre toate semințele de pe pământ, [*] 32. Crește și se face mai mare decât

toate plantele și face ramuri atât de mari, încât păsările cerului își fac cuib la umbra lui.” [*]

33 Și în multe pilde de acest fel le vorbea Cuvântul, pe cât erau ei în stare să audă; 34 dar nu spunea nimic fără pilde, ci le explica ucenicilor Săi totul în particular.

35. Și le-a zis în ziua aceea, când s-a făcut seară:

„Hai să trecem pe partea cealaltă!”

36. Și au lăsat mulțimea și L-au dus în corabie așa cum era; și erau și alte bărci cu El. 37. Și s-a stârnit un vârtej mare și valurile se izbeau în corabie, până când corabia se umplea cu apă. 38. Dar El dormea în pupa, cu capul pe pernă. Și L-au trezit și I-au zis:

„Învățătorule, nu-Ți pasă că pierim?”

39. Și El, trezindu-se, a amenințat vântul și a zis mării:

„Taci, liniștește-te!”

Și vântul s-a oprit și s-a făcut liniște mare.

40. Și le-a zis:

„De ce vă temeți atât de tare? Sau încă nu aveți credință?”

41. Și s-au înfricoșat foarte tare și au zis unii către alții:

„Cine este El, dacă vântul și marea Îl ascultă?”

5 Și au ajuns de cealaltă parte a mării, în ținutul Gherasei. [*] 2 Și când a ieșit Isus din corabie, L-a întâmpinat îndată un om din morminte, stăpânit de un duh necurat, 3 a cărui locuință era în morminte și nimeni nu reușise vreodată să-L lege nici măcar cu un lanț. 4 De multe ori au încercat să-L lege cu lanțuri de mâini și de picioare, dar El I-a rupt cătușele de la mâini și I-a rupt cătușele de la picioare și nimeni nu putea să-L doboare. 5 Tot timpul, atât noaptea, cât și ziua, în morminte și pe munți, țipa și se lovea cu pietre. 6 Și când L-a văzut de departe

pe Isus, a alergat și S-a aruncat la picioarele Lui, 7 și a strigat cu glas tare, zicând:

{p. 80}

„Ce vrei de la mine, Isuse, Fiul Dumnezeului Celui Preaînalt? Te jur pe Dumnezeu să nu mă chinuiești!” [*]

8. Căci Iisus i-a zis:

„Ieși din omul acesta, duh necurat!”

9. Și l-a întrebat:

"Cum te numești?"

Și El Îi spune:

„Numele meu este Legiune, căci suntem mulți.” [*]

10. Și L-a rugat să nu-i scoată din ținutul acela. 11. Și era acolo o turmă de porci mulți care păștеau pe munte. 12. Și au început să-L implore:

„Trimite-ne în acești porci ca să putem locui în ei!”

13. Isus le-a dat voie; și duhurile necurate au ieșit din om și au intrat în porci. Și turma, aproape două mii de capete, s-a repezit pe malul prăpastiei în adâncuri și a pierit în adâncuri. [*] 14. Păstorii, care erau însărcinați cu porcii, au alergat și au răspândit vestea prin cetate și prin împrejurimi. Și oamenii au venit să vadă ce s-a întâmplat. 15. Și au venit la Isus și l-au văzut pe îndrăznețul șezând, acoperit cu o haină și în mințile întregi, în care era legiunea. Și s-au înfricoșat. 16. Cei ce fuseseră martori oculari le-au istorisit ce s-a întâmplat cu îndrăznețul și cu porcul. 17. Și au început să-L roage să plece din țara lor. 18. Și când a intrat Isus în corabie, cel îndrăzneț I-a cerut voie să fie cu El. 19. Dar Isus nu i-a dat voie, ci i-a zis:

„Du-te acasă la ai tăi și povestește-le ce a făcut Domnul pentru tine și ce îndurare ți-a arătat!”

20. Și s-a dus și a început să vestească în Decapole ce lucruri mari a făcut Isus pentru el; și toți se minunau.

21. După ce a trecut Isus din nou pe celălalt mal, s-a adunat în jurul Lui o mare mulțime; și era lângă mare. 22. Și a venit la El un bătrân al sinagogii, numit Iair, [*] 23. Și, când L-a văzut, a căzut la picioarele Lui și L-a rugat stăruitor:

„Fiica mea este pe moarte! De ai veni și ai pune mâinile peste ea, ca să fie mântuită și să trăiască!”

24. Isus a mers după El, iar mulțimea L-a urmat și L-a înghesuit din toate părțile.

25. Și iată o femeie, care suferea de hemoragii de doisprezece ani, [*] 26. suferise mult de la diverși doctori și cheltuise tot ce avea, dar nu primise niciun ajutor, ci se înrăutățea din ce în ce mai mult. 27. Auzind despre Isus, a venit în mulțime la El pe la spate și I-a atins haina. 28. Căci își zicea în sinea ei:

„Dacă aș putea măcar să mă ating de hainele Lui, sunt mântuit!”

29. Și îndată izvorul sângelui a secat în ea și ea a simțit în trupul ei că este vindecată de boala ei. 30. Isus, observând îndată în Sine că o putere ieșise din El, S-a întors către mulțime și a întrebat:

„Cine s-a atins de hainele Mele?”

31. Ucenicii Lui I-au zis:

„Nu vezi că mulțimea te împinge din toate părțile? De ce întrebi: «Cine m-a atins?»”

32 El însă privea în jur, voind să vadă pe cel ce făcuse aceasta. 33 Femeia, știind ce i se întâmplase, a venit plină de frică și tremurând, s-a aruncat la pământ înaintea Lui și I-a spus tot adevărul. 34 El i-a zis:

„Fiică, credința ta te-a mântuit! Du-te în pace, ești vindecată de boala ta.”

35. Pe când vorbea El încă, au venit bătrânii sinagogii și au zis:

„Fiica ta a murit! De ce o mai deranjezi pe profesoară?”

36. Dar Iisus, auzind aceste cuvinte înainte ca ele să fie rostite, i-a zis bătrânului:

„Nu te teme, crede doar!”

37. Și n-a lăsat pe nimeni să intre cu el în casă, afară de Petru, Iacov și Ioan, fratele lui Iacov. 38. Și au intrat în casa bătrânului, și Isus a văzut o zarvă, plângând și tânguindu-se. 39. Și, când a intrat, le-a zis:

„De ce atâta confuzie, de ce plângeți? Copilul nu e mort, doarme.”

40. Și au râs de El. Dar El, după ce le-a poruncit tuturor să iasă afară, a luat cu Sine pe tatăl fetei și pe mama ei și pe cei ce erau cu El și a intrat unde era fata. 41. Și, luând-o pe fată de mână, a zis:

„Talita este nașul meu!”

Aceasta înseamnă în traducere:

„Fată, îți spun, ridică-te!”

{p. 82}

42. Și îndată s-a sculat fata și a început să umble; era de aproape doisprezece ani. Și toți s-au umplut de o mare uimire. 43. Dar Isus le-a poruncit cu îndrăzneală să nu știe nimeni despre aceasta și le-a poruncit să-i dea să mănânce.

6 Și a plecat de acolo și a venit în cetatea Sa natală; și ucenicii Lui L-au urmat. 2 Și când a venit Sabatul, a început să învețe în sinagogă. Și mulți, auzind, se mirau și ziceau între ei:

„De unde are El aceasta? Și ce înțelepciune i s-a dat? Și oare prin mâinile Lui se fac aceste minuni? [*] 3. Nu este acesta tâmplarul, fiul Mariei, fratele lui Iacov, al lui Iose, al lui Iuda și al lui Simon? Și nu locuiesc surorile lui aici printre noi?”

Și aceasta a fost o piedică în calea credinței lor în El. [*] 4. Și Isus le-a zis:

„Niciun loc nu este disprețuit un profet decât în țara sa, în familia sa și în casa sa.”

5. Și n-a putut face acolo nicio minune, decât că a vindecat prin punerea mâinilor câțiva bolnavi. 6. Și Se minuna de necredința lor.

Și a străbătut satele de dimprejur și a învățat acolo.

7. Și i-a chemat la Sine pe cei doisprezece și a început să-i trimită doi câte doi să propovăduiască și le-a dat putere asupra duhurilor necurate. [*] 8. Și le-a poruncit să nu ia nimic pe drum decât un toiag: nici pâine, nici traistă, nici bani în cingători. [*] 9. Ci numai încălțăminte în picioare. „Și altă haină să nu luați cu voi.” 10. Și le-a zis:

„În orice casă vă vor primi, rămâneți acolo până plecați din locul acela. 11. Dar dacă în vreun loc nu vă vor primi și nu vă vor asculta, când veți ieși, scuturați praful de pe picioarele voastre, ca mărturie împotriva lor.” [*]

12. Și ieșind pe drum, propovăduiau oamenilor să se pocăiască și scoteau mulți demoni. 13. Și ungând pe mulți bolnavi, i-au vindecat. [*]

14. Și a auzit împăratul Irod de Isus, pentru că numele Lui era cunoscut și ziceau că acesta este Ioan Botezătorul, care a înviat din morți, și de aceea lucrau prin el puteri care făceau minuni. [*] 15. Alții ziceau că acesta este Ilie, iar alții ziceau că acesta este proroc, cum fuseseră proroci mai înainte. [*] 16. Dar Irod, auzind aceasta, a zis:

{p. 83}

„Acesta este Ioan, căruia am poruncit să i se taie capul și acum a înviat!”

17. Într-adevăr, Irod acesta a trimis să-l prindă pe Ioan și să-l arunce legat în închisoare, din pricina Irodiadei, nevasta lui Filip, fratele lui Irod, pe care Irod o luase de soție; [*] 18. căci Ioan i-a zis:

„Să nu locuiești cu soția fratelui tău!” [*]

19. Irodiada avea vrăjmășie împotriva lui Ioan și voia să-l omoare, dar nu putea. 20. Căci Irod se temea de el, știind că este un om drept și sfânt și-l păzea. Când l-a auzit, s-a tulburat foarte tare, dar l-a ascultat cu plăcere. 21. Și s-a ivit o ocazie când Irod, cu ocazia zilei sale de naștere, a dat un ospăț nobililor săi, căpeteniilor oștirii și nobililor Galileii. 22. Atunci a intrat fiica Irodiadei și a dansat și a putut să-i placă lui Irod și oaspeților lui. Și împăratul a zis fetei:

„Cere-mi orice vrei și îți voi da!” [*] 23. Și i-a jurat:

„Orice vei cere, îți voi da! Chiar și jumătate din împărăția mea!”

24. Și ea, ieșind afară, a întrebat-o pe mama sa:

„Ce ar trebui să cer?”

Și ea a spus:

„Capul lui Ioan Botezătorul!”

25. Și grăbindu-se îndată să se întoarcă la rege, ea a făcut următoarea cerere:

„Aș vrea să-mi dai chiar acum pe o tavă capul lui Ioan Botezătorul!”

26. Și împăratul s-a întristat foarte mult, dar din cauza jurământului pe care îl făcuse înaintea oaspeților, n-a vrut s-o refuze. [*] 27. Și îndată, trimițând o gardă, împăratul a poruncit să se aducă capul. Și s-a dus și a decapitat pe Ioan în închisoare, [*] 28. Apoi a adus capul lui pe o tavă și l-a dat fetei, iar ea l-a dat mamei sale. 29. Și auzind ucenicii lui Ioan lucrul acesta, au venit și au luat trupul lui și l-au pus într-un mormânt.

30. Apostolii s-au adunat la Isus și I-au ispășit tot ce făcuseră și câte învățaseră. 31. Și El le-a zis:

„Duceți-vă acum voi înșivă în pustietate, într-un loc pustiu, și odihniți-vă puțin.”

{p. 84}

Oamenii veneau și se duceau neîncetat, încât nici măcar să mănânce nu aveau timp. 32. Și au ieșit cu corabia într-un loc pustiu, într-o pustietate. 33. Dar când i-au văzut ieșiți la țărm, a fost cunoscut de mulți și au fugit acolo pe uscat din toate cetățile și au ajuns acolo înaintea lor. 34. Și când a coborât Isus la țărm, a văzut o mare gloată și I s-a făcut milă de ei, pentru că erau *ca niște oi care n-aveau păstor;* și a început să-i învețe multe lucruri. 35. Și fiindcă era deja ceasul târziu, ucenicii Lui s-au apropiat de El și i-au zis:

„Locul acesta este pustiu și ceasul este deja târziu. 36. Trimite-i să plece, ca să meargă în satele și cetățile dimprejur și să-și cumpere mâncare.”

37. Și El, răspunzând, le-a zis:

„Dă-le ceva de mâncare!”

Și ei Îi spun:

„Să mergem să cumpărăm pâine în valoare de două sute de denari ca să-i hrănim?” [*]

38. Și le-a zis:

„Câte pâini aveți? Du-te și uită-te!”

S-au uitat și au spus:

„Cinci și încă doi pești.”

39. Și le-a poruncit să se așeze cu toții la masă pe iarba verde, la ospăț. 40. Și s-au întins pe pământ în rânduri de câte o sută și de câte cincizeci. [*] 41. Și, luând în mâini cele cinci pâini și cei doi pești, Și-a ridicat ochii spre cer, a rostit binecuvântarea, a frânt pâinile și le-a împărțit ucenicilor, ca să le ducă tuturor; și cei doi pești le-a împărțit tuturor. 42. Și au mâncat toți și s-au săturat. 43. Și au rămas bucăți de pâine și de pește cât au mai rămas douăsprezece coșuri pline. 44. Și cei ce au mâncat pâinile erau cinci mii de oameni.

45. Și îndată a pus pe ucenicii Săi să se suie în corabie și să meargă îndată dincolo de mare, spre Betsaida, fără să aștepte până va da drumul mulțimilor. 46. Și după ce Și-a luat rămas bun de la mulțimi, S-a dus la munte să se roage. 47. Și când s-a întunecat, corabia era în mijlocul mării, și El singur pe țărm. 48. Și văzându-i că sunt obosit de vântul împotrivă, pe la a patra strajă a venit la ei, umblând pe mare; și era să treacă pe lângă ei. [*] 49. Dar ei, când L-au văzut umblând pe mare, au crezut că este o nălucă și au strigat. 50. Căci toți L-au văzut și s-au înspăimântat. Dar El i-a chemat îndată și le-a zis:

„Curaj, sunt eu, nu vă temeți!”

51. Isus S-a suit la ei în corabie și vântul s-a potolit, iar uimirea lor era foarte mare, 52. Căci nu învățaseră nimic din pâini, ci inima lor era împietrită.

53. Și după ce au trecut marea, au venit la Ghenizaret și au debarcat pe țărm. 54. Și după ce au coborât din corabie, îndată oamenii care L-au cunoscut [*] 55. au alergat prin tot împrejurimile acelea și au început să aducă bolnavii în paturi, oriunde auzeau că este. 56. Și oriunde venea El, fie în sate, fie în cetăți, fie în țărani, puneau bolnavii în câmpii și-L rugau să le dea voie măcar să se atingă de ciucuriile hainei Lui; și oricine se atingea de El se vindeca cu toții. [*]

7 Atunci au venit la El niște farisei și niște cărturari, care coborâseră din Ierusalim. 2 Și au observat că unii dintre ucenicii Lui mâncau pâine cu mâinile necurate, adică nespălate. 3 Căci fariseii și iudeii, ținând tradiția celor din vechime, nu mănâncă decât dacă își spală bine mâinile. 4 Și când se întorc de la piață, nu mănâncă decât dacă se stropesc cu apă. Și sunt multe alte rânduieli care sunt obișnuite să fie respectate, cum ar fi spălarea paharelor, a ulcioarelor și a vaselor de aramă. [*] 5 Și fariseii și cărturarii L-au întrebat:

„De ce nu păzesc ucenicii Tăi datinile celor din vechime, ci mănâncă pâine cu mâini necurate?” [*]

6. El le-a zis:

„Isaia a profețit bine despre voi, actori, așa cum este scris:

> *„Acest popor Mă onorează cu buzele,*
> *dar inima lui este departe de Mine;* [*]
> *7. Dar în zadar Mă onorează ei,*
> *învățând poruncile oamenilor* . ”

8. După ce ați părăsit porunca lui Dumnezeu, voi țineți de datina oamenilor.”

{p. 86}

9. Și le-a zis:

„Cât de înțelept desființați porunca lui Dumnezeu, ca să păziți datina voastră! 10. Căci Moise a zis: *«Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta!»* Și iarăși: *«Oricine hulește pe tatăl său sau pe mama sa să fie pedepsit cu moartea* !» 11. Voi ziceți: «Oricine zice tatălui său sau mamei sale: «Corbanul, adică darul dat lui Dumnezeu, este ceea ce ți se cuvine de la Mine»» [*], 12. Acum nu-i permiteți să facă nimic pentru tatăl său sau pentru mama sa. 13. Desființați cuvântul lui Dumnezeu prin datina voastră, care este transmisă prin voi; și faceți multe din aceleași lucruri.”

14. Și chemând din nou oamenii la Sine, le-a zis:

„Ascultați-Mă toți și înțelegeți! 15 Nimic din ce intră din afară în om nu poate spurca pe om; ci ce spurcă pe om este ceea ce iese din om. 16 Cine are urechi să audă!”

17. După ce a lăsat mulțimea și s-a întors în casă, ucenicii L-au întrebat ce înseamnă pilda aceasta. 18. Și El le-a zis:

„N-ați înțeles încă? Nu înțelegeți că nimic din ce intră pe dinafară în om nu-l poate spurca? 19 Căci nu intră în inima lui, ci în pântece și de acolo este dat afară.”

Cu aceste cuvinte, El a declarat toate mâncărurile curate. 20. Și a zis:

„Ceea ce spurcă pe om este ceea ce iese din om: 21. Căci dinăuntru, din inima omului, ies gândurile rele: desfrânarea, furtul, uciderea, 22. adulterul, lăcomia, josnicia, minciuna, nerușinarea, privirile pizmuite, hula, mândria, nebunia. 23. Toată această urâciune dinăuntru vine și tocmai aceasta spurcă pe om.”

24. Și a ieșit de acolo și s-a dus în ținutul Tirului. A intrat într-o casă și nu voia să se știe, dar nu putea să rămână neobservat. 25. Și îndată o femeie, a cărei fiică era stăpânită de un duh necurat, a auzit de El și a venit și s-a aruncat la picioarele Lui. 26. Femeia era neam, de origine siriană feniciană, și L-a rugat să scoată demonul din fiica ei. [*] 27. Și El i-a zis:

„Lăsați mai întâi copiii să se sature; căci nu este bine să iei pâinea copiilor și să o arunci cățeilor.” [*]

28. Dar ea, răspunzând, I-a zis:

{p. 87}

„O, Doamne! Dar chiar și cățeii de sub masă mănâncă firimiturile lăsate de copii.”

29. Și i-a zis:

„Pentru că ai spus asta, du-te, demonul a părăsit-o pe fiica ta!” [*]

30. Și când s-a întors acasă, și-a găsit fiica culcată în pat, iar demonul fusese scos afară.

31. Isus, întorcându-se din ținutul Tirului, a venit pe calea Sidonului la Marea Galileii, dinspre Decapole. 32. Au adus la El un surd, care abia vorbea, și L-au rugat să-Și pună mâna peste El. 33. Isus l-a luat deoparte din mulțime, Și-a pus degetele în urechile Lui și i-a uns limba cu saliva. 34. După aceea, ridicându-Și ochii spre cer, a gemut și a zis:

„Effata!”

Asta înseamnă: „Deschide!” [*]

35. Urechile omului s-au deschis, legătura limbii lui s-a dezlegat și a început să vorbească deslușit. 36. Isus le-a poruncit să nu spună nimănui; dar cu cât le poruncea mai mult, cu atât mai mult spuneau. 37. Uimirea lor era foarte mare și ziceau:

„El face totul bine: El dă auzire surzilor și grai muților.” [*]

8 În zilele acelea s-a adunat din nou o mare mulțime și nu aveau ce mânca. Isus a chemat la Sine ucenicii Săi și le-a zis:

2. „Îmi este milă de acest popor, căci iată că sunt cu Mine de trei zile și n-au ce mânca. 3. Și dacă îi voi trimite acasă fără să stea în pace, vor leșina pe drum; și unii dintre ei au venit de departe.”

4. Ucenicii Lui I-au răspuns: „De unde poate cineva să ia în pustie atâta pâine ca să hrănească pe acești oameni?” 5. Isus le-a zis:

„Câte pâini aveți?”

Ei au răspuns:

"Șapte".

6. Apoi a poruncit mulțimii să se așeze pe pământ; și luând cele șapte pâini în mâini, a rostit o binecuvântare, le-a frânt și le-a dat ucenicilor, iar ucenicii mulțimii. [*] 7. Mai aveau câțiva peștișori; și după ce a rostit o binecuvântare peste ei, a poruncit să li se dea și aceștia. 8. Și oamenii au mâncat și s-au săturat, și au adunat din firimiturile care au rămas șapte coșuri. 9. Și erau

aproape patru mii de oameni. Apoi i-a trimis. 10. Și îndată S-a suit într-o corabie cu ucenicii Săi și a plecat cu corabia în pământul Dalmanutei.

11. Fariseii au ieșit afară și au început să se certe cu El, ispitindu-L și cerându-I să le arate un semn din cer. 12. Isus a suspinat în duhul Său și a zis:

„De ce are nevoie neamul acesta de un semn? Adevărat vă spun că acestui neam nu i se va da niciun semn.”

13. Și, lăsându-i, S-a suit iarăși în corabie și a navigat pe celălalt mal. 14. Dar ei uitaseră să ia mâncare și nu aveau decât o pâine în corabie.

15. Și le-a zis, îndemnându-i:

„Luați seama și păziți-vă de aluatul fariseilor și de aluatul lui Irod!”

16. Și se gândeau între ei, zicând: „Pentru că n-au pâine.” 17. Isus, știind aceasta, le-a zis:

„De ce vă gândiți că n-aveți pâine? N-ați înțeles încă și n-ați priceput? Sunt inimile voastre atât de nesimțitoare?”

18. Aveți ochi, dar nu vedeți;
aveți urechi, dar nu auziți?

Și nu vă aduceți aminte: 19. Când am frânt cele cinci pâini pentru cei cinci mii, câte coșuri pline ați strâns cu ce a mai rămas?

Ei Îi spun:

"Doisprezece".

20 „Și când cele șapte bucăți au fost pentru cei patru mii, câte coșuri ați adunat din ce a mai rămas?”

Ei spun:

„La șapte.”

21. Și El le-a zis:

„Deci tot nu înțelegi?”

22. Și au venit la Betsaida și au adus la El pe orb și L-au rugat să-L atingă. 23. Isus a luat pe orb de mână și l-a scos afară din sat, i-a uns ochii cu scuipatul Său, Și-a pus mâinile peste el și l-a întrebat:

{p. 89}

„Vezi ceva?”

24. Și el, privind, a zis:

„Văd oameni, ca niște copaci, mergând.”

25 Apoi Și-a pus iarăși mâinile peste ochii lui, iar el s-a uitat cu atenție și s-a vindecat și a văzut toate limpede. 26 Isus i-a poruncit să se ducă acasă, zicând:

„Nici să nu intri în sat.”

27. Isus a mers împreună cu ucenicii Săi prin satele din jurul Cezareei lui Filip și, pe drum, le-a pus această întrebare:

„Cine spun oamenii că sunt eu?”

28. Ei I-au zis:

„Alții zic că este Ioan Botezătorul, alții că este Ilie, iar alții că este unul dintre proroci.”

29. Și i-a întrebat:

„Cine ziceți voi că sunt eu?”

Și Petru Îi răspunde:

„Tu ești Hristos!”

30. Și le-a poruncit să nu vorbească nimănui despre El.

31 Și a început să-i învețe că Fiul omului trebuie să pătimească mult, să fie respins de bătrâni, de preoții celor mai de seamă și de cărturari, să fie omorât și după trei zile să învie. 32 Aceste lucruri le-a spus deschis. Petru L-a luat

deoparte și a început să-I spună: 33 Dar Isus s-a întors, s-a uitat la ucenicii Săi și l-a contrazis cu asprime pe Petru, zicându-i:

„Pleacă, Satano! Gândurile tale nu sunt ale lui Dumnezeu, ci ale oamenilor.” [*]

34. Și chemând la Sine mulțimea și pe ucenici, le-a zis:

„Oricine vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze. 35 Căci oricine vrea să-și salveze viața o va pierde; dar oricine își pierde viața pentru Mine o va salva. 36 Căci la ce folosește omul să câștige toată lumea, dacă își pierde viața? 37 Și ce va da omul în schimb pentru viața lui? 38 Căci oricine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele înaintea acestui neam risipitor și păcătos, și Fiul omului se va rușina de el, când va veni în slava Tatălui Său cu sfinții îngeri.”

{p. 90}

9 Și El le-a zis:

„Adevărat vă spun că sunt unii dintre cei care stau aici, care nu vor gusta moartea până nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind cu putere.”

2. Și după șase zile, Isus a luat pe Petru, pe Iacov și pe Ioan și i-a dus pe un munte înalt, separat de ceilalți, rămânând singur cu ei. Și S-a schimbat la față înaintea ochilor lor, [*] 3. Și hainele Lui s-au făcut atât de albe, încât niciun spălător de pe pământ nu le-a putut albi așa. 4. Și li s-au arătat Ilie și Moise și au vorbit cu Isus. [*] 5. Și Petru a zis lui Isus:

„Rabi, bine este pentru noi să fim aici! Să ridicăm aici trei corturi: unul pentru Tine, unul pentru Moise și unul pentru Ilie.” [*]

6. El nici el nu știa ce spune, căci îi cuprinsese frica.

7. Și un nor i-a acoperit cu umbra lui, și din nor a venit un glas:

„Acesta este Fiul Meu iubit, ascultați-L!” [*]

8. Și ridicând ochii în sus, deodată n-au văzut pe nimeni altcineva decât pe Isus cu ei. 9. Și pe când se coborau de pe munte, Isus le-a poruncit să nu spună nimănui ce au văzut, până când Fiul Omului va învia din morți. 10. Și au făcut

aceasta, dar au început să se întrebe unii pe alții ce înseamnă a învia din morți.
11. Și L-au întrebat:

„Dar cum zic cărturarii că *«Ilie trebuie să vină mai întâi»* ?”

12. Dar El le-a zis:

„Da, *«Ilie va veni și va așeza la loc»* toate lucrurile. Dar ce spune Scriptura despre Fiul Omului? Trebuie să sufere mult și să fie umilit. [*] 13. Dar vă spun că a venit și Ilie și i-au făcut ce au vrut, așa cum spune Scriptura despre el.” [*]

14. Și când s-au întors la ucenici, au văzut o mare mulțime în jurul lor și pe cărturari vorbind cu ei. 15. Și îndată, tot norodul, când L-a văzut pe Isus, s-a mișcat foarte tare și a alergat la El să-L salute. 16. Și Isus i-a întrebat:

„Despre ce vă certați cu ucenicii Mei?”

{p. 91}

17. Și unul din mulțime I-a răspuns:

„Învățătorule, ți-am adus pe fiul meu, care este stăpânit de un duh mut. 18. Oriunde îl lovește duhul acesta, cade la pământ, face spume la buze, scrâșnește dinți și se zbate în zvâcniri. Am rugat ucenicilor Tăi să scoată duhul acela, dar n-au putut.”

19. Isus, răspunzând, le-a zis:

„O, generație fără credință! Până când voi fi cu voi? Până când vă voi suporta? Aduceți-l la Mine!”

20. Și L-au adus la El. Și, când a văzut demonizatul pe Isus, duhul l-a apucat îndată cu putere și Isus a căzut la pământ și s-a rostogolit, făcând spume la gură.
21. Isus a întrebat pe tatăl său, zicând:

„Acum cât timp i s-a întâmplat asta?”

Și el a răspuns:

„Din copilărie! 22. Și de multe ori deja duhul l-a aruncat în foc și apă, spre pierzarea lui. Așadar, ajută-ne pe noi, ai milă de noi, dacă poți face ceva!”

23. Dar Isus a zis:

„Dacă poți: toate lucrurile sunt cu putință celui ce crede.”

24. Și îndată tatăl băiatului a strigat:

„Cred [, Doamne]! Ajută necredinței mele.”

25. Isus, văzând că mulțimea alerga laolaltă, a amenințat duhul necurat, zicând:

„Duh mut și surd! Îți poruncesc: ieși afară din el și nu mai intra în el!”

26. Cu un țipăt și o cutremurare puternică a întregului trup, duhul a ieșit afară, și copilul a rămas ca un mort, așa că mulți ziceau că a murit. 27. Dar Isus l-a apucat de mână și l-a ridicat în picioare, iar copilul s-a sculat în picioare.

28. După ce a intrat Isus în casă, ucenicii Lui L-au întrebat în taină:

„De ce nu l-am putut alunga?”

29. Și le-a zis:

„Această rasă nu poate fi alungată prin nimic altceva decât prin rugăciune [și post].”

30. Și au plecat din locurile acelea și au trecut prin Galileea. El nu voia ca nimeni să știe. 31. Căci îi învăța pe ucenicii Săi și le spunea că Fiul omului va fi dat în mâinile oamenilor; și-L vor omorî, iar el, după ce va fi omorât, va învia după trei zile. 32. Dar ei nu înțelegeau ce înseamnă aceasta și se temeau să întrebe.

33. Și s-au întors în Capernaum, iar când erau în casă, Isus i-a întrebat:

„Despre ce v-ați certat pe drum?”

34. Dar ei au tăcut, pentru că se certau între ei pe drum, întrebând cine este mai mare decât celălalt. 35. Apoi, așezându-se, a poruncit celor doisprezece să vină și le-a zis:

„Cine vrea să fie primul, trebuie să fie cel din urmă dintre toți și slujitorul tuturor.”

36. Și a luat un copilaș, l-a pus în mijlocul lor și, îmbrățișându-l, le-a zis:

37. „Oricine primește un astfel de copil în Numele Meu
Mă primește pe Mine;
și oricine Mă primește pe Mine
nu pe Mine Mă primește,
ci pe Cel ce M-a trimis pe Mine.”

38. Ioan i-a zis:

„Învățătorule, am văzut pe un om care scotea demoni în Numele Tău și l-am oprit, pentru că nu era cu noi.”

39. Dar Isus a zis:

„Nu-l opriți;
căci nimeni nu poate face o minune în Numele Meu
și îndată după aceea să Mă hulească.
40 Căci cine nu este împotriva noastră este cu noi.
41 Și oricine vă dă un pahar cu apă
pentru Numele Meu,
pentru că sunteți ai lui Hristos
, adevărat vă spun
că nu-și va pierde răsplata.
42 Dar oricine face
să se strice pe unul dintre acești micuți care cred în Mine,
mai bine i-ar fi
să i se lege de gât o piatră de moară
și să fie aruncat în mare.
43 Și dacă mâna ta te face să te strice,

{p. 93}

„Taie-l.
Mai bine este pentru tine să intri în viață ciung
decât să ai amândouă mâinile și să mergi în gheenă,
în focul care nu se stinge.
{44. Unde *viermele lor nu moare*
și focul nu se stinge. }
45. Și dacă piciorul tău te face să te strice,
taie-l.
Mai bine este pentru tine să intri în viață ciung
decât să ai amândouă picioarele și să fii aruncat în gheenă.
{46. Unde *viermele lor nu moare*
și focul nu se stinge. }

47. Și dacă ochiul tău te face să te strice,
scoate-l.
Mai bine este pentru tine să intri în Împărăția lui Dumnezeu strâmb
decât să ai amândouă mâinile și să fii aruncat în gheenă. [*]
48. Unde *viermele lor nu moare*
și focul nu se stinge . [*]
49. Căci fiecare va fi sărat cu foc. [*]
50. Sarea este un lucru bun;
dar dacă sarea s-a învechit,
cu ce se va săra?
Aveți deci sare în voi
și păstrați pacea între voi.” [*]

10 Isus a plecat de acolo, în călătoria Sa, și s-a dus în ținutul Iudeii și dincolo de Iordan. Și s-a adunat iarăși mulțimea la El, și El îi învăța iarăși ca de obicei. 2 Fariseii s-au apropiat de El și L-au întrebat, ca să-L ispitească:

„Este permis unui soț să divorțeze de soția sa?” [*]

3. Și El, răspunzând, le-a zis:

„Și ce v-a poruncit Moise?”

4. Ei au spus:

„Moise a stabilit divorțul *prin emiterea unui certificat de divorț.”* [*]

{p. 94}

5. Dar Isus le-a zis:

„Din cauza împietririi inimii voastre v-a scris El porunca aceasta. [*] 6. Dar de la începutul creației *, „Dumnezeu i-a făcut bărbat și femeie* .” 7. *„De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa,* 8. *și cei doi vor fi un singur trup* ”, așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. [*] 9. De aceea, ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă.”

10. Și în casă, ucenicii L-au întrebat din nou despre același lucru. 11. Și El le-a zis:

„Oricine își divorțează soția și se căsătorește cu alta, comite adulter împotriva ei. 12. Și dacă o femeie își divorțează soțul și se căsătorește cu altul, comite adulter.” [*]

13. Și I-au adus niște copilași, ca să Se atingă de ei, dar ucenicii i-au trimis. 14. Când a văzut Isus lucrul acesta, S-a umplut de mânie și le-a zis:

„Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci Împărăția lui Dumnezeu este a celor ca ei. 15 Adevărat vă spun că, oricine nu primește Împărăția lui Dumnezeu ca un copil, nu va intra în ea.”

16. Și i-a luat în brațe, Și-a pus mâinile peste ei și i-a binecuvântat.

17. Și când a ieșit Isus pe drum, cineva a alergat la El, a îngenuncheat și L-a întrebat:

„Învățătorule bunule, ce trebuie să fac ca să moștenesc viața veșnică?” [*]

18. Isus i-a zis:

„De ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, ci numai Dumnezeu. 19. Dar știi poruncile: *«Să nu ucizi», «Să nu comiți adulter», «Să nu furi», «Să nu mărturisești strâmb»,* «Să nu pricinuiești vreun prilej de poticnire *», «Cinstește-ți tatăl și mama ta».* ”

20. Și I-a zis:

„Învățătorule, am păzit toate acestea încă din tinerețea mea.”

21. Isus, privind fix la el, l-a iubit și i-a zis:

„Un lucru îți lipsește: du-te, vinde tot ce ai și vei avea comoară în cer; apoi vino și urmează-Mie!”

{p. 95}

22. Dar el, întunecat de astfel de cuvinte, a plecat întristat; bogățiile lui erau foarte mari.

23. Isus, privind împrejur la ucenici, le-a zis:

„Cât de greu va fi pentru cei ce au bogății în Împărăția lui Dumnezeu!”

24. Ucenicii au fost îngroziți de cuvintele Sale. Și Isus se întoarce din nou către ei:

„Copiilor, cât de greu este să intre în Împărăția lui Dumnezeu! 25. Mai ușor este să treacă o cămilă prin urechea acului decât să intre un bogat în Împărăția lui Dumnezeu.” [*]

26. Și au fost foarte uimiți și au zis unii către alții:

„Deci cine poate fi mântuit?”

27. Privindu-i cu atenție, Isus le zice:

„Pentru oameni este cu neputință, dar nu pentru Dumnezeu, pentru că pentru Dumnezeu toate sunt cu putință.”

28. Petru a început să-I spună:

„Iată, noi am lăsat toate și Ți-am urmat.”

29. Isus a spus:

„Adevărat vă spun că nu este nimeni care să fi lăsat casă sau frați sau surori sau mamă sau tată sau copii sau ogoare, pentru Mine și pentru Evanghelie, 30 care să nu primească acum în viața aceasta, de o sută de ori mai multe case și frați și surori și mame și copii și ogoare, chiar dacă ar fi prigonit; iar în veacul viitor, viața veșnică. 31 Dar mulți dintre cei dintâi vor fi cei din urmă, și mulți dintre cei din urmă vor fi cei dintâi.”

32. Și erau iarăși pe drum, suindu-se spre Ierusalim. Isus mergea înaintea tuturor. Ucenicii erau uimiți, iar cei ce erau cu El se înfricoșau. Isus, luând deoparte pe cei doisprezece, a început iarăși să vorbească despre ce era înaintea Lui:

33. „Iată, ne suim la Ierusalim, și Fiul omului va fi dat în mâinile preoților celor mai de seamă și ale cărturarilor; Îl vor osândi la moarte și-L vor da în mâinile neamurilor. 34. Îl vor batjocori, Îl vor scuipa, Îl vor biciui și-L vor omorî. Dar după trei zile va învia.”

35. Iacov și Ioan, fiii lui Zebedei, s-au apropiat de El și au zis:

{p. 96}

„Învățătorule, vrem să ne faci ce-ți cerem.”

36. El i-a întrebat:

„Ce vrei să fac pentru tine?”

37. Și I-au zis:

„Să ședem întru slava Ta, unul la dreapta Ta și unul la stânga Ta!”

38. Isus le-a zis:

„Voi nu știți ce cereți. Puteți voi să beți paharul pe care-l beau Eu sau să fiți botezați cu botezul cu care sunt botezat Eu?”

39. Și i-au zis:

„Poate”.

Și Isus le-a zis:

„Paharul pe care-l beau Eu îl veți bea și voi, și botezul cu care sunt botezat Eu veți fi botezați. 40 Dar a șezut la dreapta Mea sau la stânga Mea nu este al Meu să dau, ci este pregătit fiecăruia după cum este pregătit.”

41. Și auzind ceilalți zece, au început să se mânie pe Iacov și pe Ioan. 42. Isus i-a chemat la Sine și le-a zis:

„Știți că printre toate neamurile cei ce se dau drept conducători se comportă ca niște domni, iar cei mari ai lor se laudă cu autoritatea lor. 43 Între voi să nu fie așa; ci oricine vrea să fie mare între voi să fie slujitorul vostru, 44 și oricine vrea să fie cel dintâi între voi să fie slujitorul vostru. 45 Căci Fiul Omului n-a venit să fie slujit, ci să slujească și să-Și dea viața ca răscumpărare pentru mulți.”

46. Și au ajuns la Ierihon. Și când a ieșit Isus din Ierihon, ucenicii Lui și o mare mulțime cu El, un cerșetor orb, Bartimeu, adică fiul lui Timeu, ședea lângă drum. 47. Și auzind că este Isus din Nazaret, a început să strige:

„Fiul lui David, Isuse, ai milă de mine!”

48. Și mulți L-au certat, poruncindu-i să tacă, dar El a strigat și mai tare:

„Fiul lui David, ai milă de mine!”

49. Isus s-a oprit și a zis:

{p. 97}

„Cheamă-l!”

Și l-au chemat pe orb, zicându-i: „Scoală-te, îndrăznește! Te cheamă!”

50. Și-a aruncat haina, a sărit în picioare și a venit la Isus. 51. Isus i-a zis:

„Ce vrei să fac pentru tine?”

Și orbul l-a zis:

„Raboni, ca să văd din nou!” [*]

52. Isus i-a zis:

„Du-te, credința ta te-a sănătos.”

Și îndată a început să vadă din nou și L-a urmat pe drum.

11 Și pe când se apropiau de Ierusalim dinspre Betfaghe și Betania, pe malul Muntelui Măslinilor, Isus a trimis doi dintre ucenicii Săi [*] 2. și le-a zis:

„Du-te în satul dinaintea ta și îndată la intrarea lui vei găsi un măgar legat, pe care n-a încălecat nimeni vreodată. Dezlegați-l și aduceți-l. [*] 3. Și dacă vă va întreba cineva: „Ce faceți?”, răspundeți: „Domnul are nevoie de el; dar Domnul îl va aduce înapoi aici îndată.”

4. Și s-au dus și au găsit un mânz legat înaintea porții unei case, în uliță, și l-au dezlegat. 5. Și unii dintre cei ce stăteau acolo au început să-i întrebe, zicând:

„Ce faci? De ce dezlegi măgarul?”

6. Dar ei au răspuns așa cum le-a poruncit Isus și i-au lăsat să treacă. 7. Și au adus mânzul la Isus și și-au pus hainele pe el, iar Isus a șezut pe mânz. 8. Și mulți și-au așternut hainele pe drum, iar alții au tăiat crengi din câmpuri. 9. Și cei ce mergeau înaintea Lui și cei ce veneau după El au strigat:

„Osana!
Binecuvântat este Cel ce vine în Numele Domnului!

10. Binecuvântată este Împărăția părintelui nostru David,
care vine la noi! Osana întru cei de sus!” [*]

11. Și a intrat în Ierusalim, în Templu; și, privind împrejurul Său, S-a dus cu cei doisprezece la Betania, pentru că era deja ceasul târziu. [*]

12. Și ieșind din Betania dis-de-dimineață, l-a fost foame. 13. Și văzând de departe un smochin cu frunze, S-a dus să vadă dacă poate găsi ceva în el. Dar când a venit la el, n-a găsit decât frunze, căci nu era sezonul smochinelor. 14. Și întorcându-se spre el, a zis:

„De acum înainte, nimeni să nu guste în veci de rodul tău!”

Și ucenicii Lui au auzit aceasta.

15. Și au ajuns la Ierusalim; și a intrat în Templu și a început să-i izgonească pe cei ce erau în Templu cu negoț și cumpărare; a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și tejghelele celor ce vindeau porumbei. [*] 16. Și nu a lăsat să se ducă nimic prin Templu. 17. Și le-a zis, ca să-i învețe:

„Nu a zis Scriptura:

„Numele casei Mele este o casă de rugăciune
pentru toate neamurile”?
Și ați făcut-o o peșteră de tâlhari! [*]

18. Preoții cei mai de seamă și cărturarii, auzind lucrul acesta, au început să se gândească cum să-L omoare, căci se temeau de El, pentru că tot norodul era uimit de învățătura Lui.

19 Și când s-a întunecat, a ieșit din cetate. 20 Și dimineața, pe când treceau pe lângă smochin, au văzut că era uscat din rădăcini. 21 Și Petru și-a adus aminte și i-a zis:

„Rabi, iată, smochinul pe care l-ai blestemat s-a uscat.”

22. Isus, răspunzând, le-a zis:

„Aveți credință în Dumnezeu! 23. Amin vă spun că, oricine va zice acestui munte: «Ieși de aici și aruncă-te în mare», și nu se îndoiește în inima lui, ci crede că ce va zice se va întâmpla, așa va fi cu el. 24. De aceea vă spun: Orice cereți, când

vă rugați, să credeți că ați și primit, și așa vi se va face. 25. Și când stați de vă rugați, iertați dacă aveți ceva împotriva cuiva, pentru ca Tatăl vostru care este în ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre. [26. Dar dacă nu iertați, nici Tatăl vostru care este în ceruri nu vă va ierta greșelile voastre.”]

{p. 99}

27. Și s-au întors iarăși la Ierusalim. Și, pe când trecea Isus prin curtea Templului, au venit la El preoții cei mai de seamă, cărturarii și bătrânii, [*] 28. și au început să-L întrebe:

„Cu ce putere faci astfel de lucruri? Sau cine ți-a dat puterea să faci astfel de lucruri?”

29. Isus le-a zis:

„Vă voi întreba și Eu un lucru; și Îmi răspundeți, și vă voi spune cu ce putere fac aceste lucruri. 30. De la cine a venit botezul lui Ioan: din cer sau de la oameni? Răspundeți-Mi.”

31. Și au început să vorbească între ei:

„Dacă vom răspunde: «Din cer», ne va zice: «Atunci de ce n-ați crezut în El?» 32 Dar dacă vom răspunde: «De la oameni», ne va zice: «Ne temem de oameni».”

La urma urmei, toată lumea îl considera pe Ioan ca fiind într-adevăr un profet.

33. Și ei I-au răspuns lui Isus, zicând:

„Nu știm.”

Și Isus le-a zis:

„Atunci nu vă voi spune cu ce putere fac astfel de lucruri.”

12 Și a început să le vorbească în pilde:

„Un om a sădit o vie, a pus-o cu gard împrejur, a săpat în ea un teasc, a zidit un turn de strajă și a arendat-o viticultorilor și a plecat. 2. La vremea secerișului, a trimis un slujitor la viticultori ca să ceară de la viticultori partea lui din roadă. 3. Dar ei au apucat pe slujitor, l-au bătut și l-au trimis înapoi cu mâinile goale. 4. Și iarăși le-a trimis un alt slujitor; dar i-au zdrobit și ei l-au batjocorit. 5. Și iarăși le-a

trimis, și pe acesta l-au omorât; și pe mulți alții, pe unii i-au bătut și pe alții i-au omorât. 6. Mai avea un fiu, pe care-l iubea, și pe acesta l-a trimis cel din urmă la ei, zicând: „Vor cinsti pe fiul meu.” 7. Dar viticultorii au zis între ei: „Acesta este moștenitorul; să-l omorâm și moștenirea va fi a noastră.” 8. Și l-au apucat, l-au scos afară din vie și l-au omorât. 9. Ce va face deci stăpânul viei? Se va întoarce și va da pe viticultori pieirii, și să dea via aceea altora. [*]

{p. 100}

10. Sau n-ați citit niciodată în Scriptură:

> *„Piatra pe care au lepădat-o zidarii*
> *a ajuns să fie pusă în capul unghiului.*
> *11. Domnul a făcut acest lucru*
> *și este minunat în ochii noștri* .” [*]

12 Și voiau să-L prindă, dar se temeau de norod, căci înțeleseseră că a spus această pildă pentru ei. Și au plecat, lăsându-L. 13 Și au trimis la El pe câțiva dintre farisei și dintre ucenicii lui Irod, ca să-L prindă în cursă în vorbirea Lui. 14 Și s-au dus la El și I-au zis:

„Învățătorule, știm că ești un om drept și nu placi nimănui, pentru că în Tine nu este părtinire, ci înveți calea lui Dumnezeu în dreptate. Este îngăduit să plătim bir Cezarului sau nu? Trebuie să plătim sau nu?” [*]

15. Isus, cunoscând fățărnicia lor, le-a zis:

„De ce mă ispitiți? Aduceți-mi un denar ca să-l văd.” [*]

16. Ei l-au adus, iar El le-a zis:

„A cui este această imagine și al cui este acest nume?”

Și ei I-au răspuns:

„Cezar!” [*]

17. Atunci Isus le-a zis:

„Dați, deci, Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.”

Și au fost foarte uimiți de El. [*]

18. Au venit la El și saducheii, care zic că nu este înviere, și l-au pus această întrebare: [*]

19. „Învățătorule, Moise ne-a scris că, dacă fratele cuiva moare și lasă o văduvă fără copii, fratele lui să se ia de nevastă cu văduva lui și *să ridice urmași fratelui său* .” [*] 20. Erau șapte frați; și iată, cel dintâi a luat o văduvă și a murit fără să lase copii. 21. Al doilea a luat o văduvă și a murit fără să lase copii; și al treilea la fel. 22. Și toți șapte au luat-o de nevastă și n-au lăsat copii. Cea din urmă a murit văduva. 23. A cui soție va fi ea la înviere, când vor învia ei? Căci toți șapte erau bărbați ai ei!”

24. Isus le-a zis:

{p. 101}

„Nu vă înșelați pentru că nu cunoașteți Scripturile sau puterea lui Dumnezeu? 25 Căci, când înviază oamenii din morți, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii în ceruri. [*] 26 Cât despre învierea morților, n-ați citit în cartea lui Moise, în povestea despre Rug, cum Dumnezeu i-a zis: *«Eu sunt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov* ». [*] 27 El nu este Dumnezeul morților, ci al celor vii. Cât de mare este rătăcirea voastră! [*]

28. Și s-a apropiat un cărturar, auzindu-i certand și fiind convins că Isus le-a răspuns bine, a întrebat:

„Care poruncă este cea dintâi dintre toate?”

29. Isus a răspuns:

„Cea dintâi poruncă este: *«Ascultă, Israele! Domnul Dumnezeul nostru este un singur Domn.* 30. *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău și cu toată puterea ta* .» [*] 31. Și iată a doua: *«Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți* .» Nu este o poruncă mai mare decât acestea.”

32. Și scribul i-a zis:

„Bine, Învățătorule! Adevărat spui că El este Același și că nu este altul afară de El. 33. Și a-L iubi cu toată inima ta, cu tot cugetul tău și cu toată puterea ta este mai mult decât toate arderile de tot și jertfele tale.” 34. Isus, văzând că a răspuns cu înțelepciune, i-a zis:

„Nu ești departe de Împărăția lui Dumnezeu.”

Și nimeni nu a îndrăznit să-I mai pună întrebări.

35. Isus a luat iarăși cuvântul, pe când învăța în Templu, și a zis: „Cum pot cărturarii să spună că Hristosul este Fiul lui David? 36. Căci însuși David a zis, prin Duhul Sfânt:

> *„Domnul a zis Domnului meu: «*
> *Șezi la dreapta Mea,*
> *până voi pune pe vrăjmașii Tăi*
> *supt picioarele Tale* » . ”

37. David însuși spune despre El că este Domnul; cum poate fi atunci El fiul Lui? [*]

Și marea mulțime l-a ascultat de bunăvoie.

{p. 102}

38. Și în învățăturile Sale, El a spus:

„Păziți-vă de cărturari, cărora le place să poarte haine lungi și să fie salutați în piețe, 39 și să stea la locurile de onoare în sinagogi și să se așeze la locurile de onoare la ospețe. 40 Căci cei ce mănâncă averea văduvelor și se roagă lungi de dragul aparenței, vor avea osânda și mai aspră.”

41. Isus ședea în fața vistieriei și se uita pe norod cum punea monede de aramă în vistierie; și mulți dintre bogați au pus mult. [*] 42. Și a venit o văduvă săracă și a pus doi bănuți, care fac un cvadru. [*] 43. Și chemând pe ucenicii Săi la Sine, le-a zis:

„Adevărat vă spun că această văduvă săracă a dat mai mult decât toți ceice au contribuit. 44 Căci toți au dat din prisosul lor, dar ea, din sărăcia ei, a dat tot ce avea și tot ce trăia.” [*]

13 Și pe când ieșea Isus din templu, unul dintre ucenicii Săi I-a zis:

„Învățătorule, uită-te la pietre și la clădiri!” [*]

2. Dar Isus i-a zis:

„Vezi tu aceste clădiri mari? Nu va rămâne piatră peste piatră care să nu fie dărâmată.” [*]

3. Și pe când ședea Isus pe Muntele Măslinilor, în fața Templului, Petru, Iacov, Ioan și Andrei L-au întrebat deoparte: [*]

4. „Spuneți-ne când se va întâmpla aceasta și care va fi semnul că a venit vremea ca toate acestea să se întâmple?”

5. Și Isus a început să le spună:

„Luați seama să nu vă amăgească nimeni. 6 Mulți vor veni în Numele Meu, zicând: «Eu sunt Acela!» Și vor amăgi pe mulți. 7 Când veți auzi de războaie și de zvonuri de războaie, nu vă înspăimântați; aceste lucruri trebuie să se întâmple, dar sfârșitul nu este încă. 8 Căci un neam se va scula împotriva unui neam și o împărăție împotriva unei împărății; ici și colo vor fi cutremure și foamete; dar toate acestea sunt începutul durerilor nașterii. [*] 9 Dar pregătiți-vă; vă vor da în mâna soboarelor și vă vor biciui în sinagogi; veți fi duși înaintea dregătorilor și a împăraților din pricina Mea, ca să mărturisiți înaintea lor. [*] 10 Evanghelia trebuie mai întâi propovăduită tuturor neamurilor, înainte [Sfârșitului]. 11 Și când vă vor duce la judecată, nu vă îngrijorați mai dinainte ce veți spune; ci ce vi se va da în ceasul acela, aceea veți spune; căci nu voi veți vorbi, ci Duhul Sfânt. 12 Și fratele își va da fratele la moarte, și tatăl său și copiii lui se vor întoarce împotriva părinților și vor începe să-i omoare. 13. Veți fi urâți de toți oamenii pentru Numele Meu; dar cine va răbda până la sfârșit, acela va fi mântuit.

14 Când veți vedea *urâciunea pustiirii* ridicată unde nu este îngăduit să fie – cine citește să înțeleagă – atunci cei ce sunt în Iudeea să fugă la munți. [*] 15 Și cine este pe acoperișul casei să nu se pogoare acasă să-și ia afacerea. 16 Și cine este la câmp să nu se întoarcă să-și ia haina. 17 Dar vai în zilele acelea de cele însărcinate și de cele ce alăptează! 18 Și rugați-vă ca lucrurile acestea să nu se întâmple iarna. 19 Și în zilele acelea va fi un necaz așa cum n-a fost de la începutul creației pe care a făcut-o Dumnezeu până acum, și nici nu va mai fi. 20 Și dacă n-ar fi scurtat Domnul zilele acelea, nimeni n-ar fi mântuit; dar din pricina celor aleși, pe care i-a ales El, zilele acelea vor fi scurtate.

21. Dacă vă vor zice atunci: „Iată, Hristosul este aici!” sau „El este acolo!”, să nu credeți. 22. Căci se vor ivi Hristoși mincinoși și proroci mincinoși, vor face semne și minuni, ca să înșele, dacă este cu putință, chiar și pe cei aleși. [*] 23. Fiți însă gata; v-am spus toate lucrurile mai dinainte.

24. Și în zilele acelea, după necazul acela,

„soarele se va întuneca,
luna nu-și va mai da lumina,
25. stelele vor cădea din cer
și puterile cerurilor vor fi clătinate,” [*]

26. Și atunci vor vedea *pe Fiul Omului venind pe nori* cu mare putere și slavă.
27. Atunci va trimite El pe îngerii Săi și va aduna pe aleșii Săi din cele patru colțuri ale lumii, de la marginile pământului până la marginile cerului.

28. Învățați din parabola smochinului: Când i se crește ramura și face frunze, știți că vara este aproape. 29. Tot așa și voi, când vedeți aceste lucruri împlinindu-se, să știți că Fiul este aproape, chiar la ușă. 30. Adevărat vă spun că nu va trece neamul acesta până se vor împlini toate aceste lucruri. [*] 31. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.

32. Despre ziua aceea și despre ceasul acela, nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl. [*]

{p. 140}

33. Fiți gata și vegheați, căci nu știți când va veni ceasul. 34. Este ca și cum un om s-ar duce în altă țară și și-ar lăsa casa robilor săi, iar fiecăruia i-ar da slujba și stăpânirea lui și i-ar porunci portarului să vegheze. 35. Vegheați deci, pentru că nu știți când se va întoarce stăpânul casei: seara, sau la miezul nopții, sau la cântatul cocoșului, sau dimineața. 36. Ca nu cumva, venind pe neașteptate, să vă găsească dormind. 37. Și ceea ce vă spun vouă, vă spun tuturor: Vegheați!

14 Mai erau două zile până la Paște și la sărbătoarea Azimelor. Preoții cei mai de seamă și cărturarii au început să caute prin ce viclenie să-L prindă și să-L omoare. [*] 2. Ei au zis:

„Doar nu în zilele de sărbătoare! Să nu fie tulburare printre oameni.”

3. Și pe când era Isus în Betania, în casa lui Simon leprosul, pe când ședea la masă a venit la El o femeie care avea un vas de alabastru plin cu nard curat și

scump. A spart vasul și a început să toarne nardul pe capul Lui. [*] 4. Și unii dintre ei au început să cârtărească, zicând:

„De ce o asemenea risipă de tămâie? 5. La urma urmei, această tămâie putea fi vândută cu mai mult de trei sute de denari și dată săracilor!”

Și au certat-o aspru. [*] 6. Dar Isus a zis:

„Lasă-o în pace; de ce o neliniștești? Ea a făcut o faptă bună față de Mine. 7. Căci săracii vor fi întotdeauna cu voi și le puteți face bine oricând veți vrea; dar Eu nu voi fi întotdeauna cu voi. 8. Ea a făcut ce a putut: Mi-a uns trupul mai dinainte, pentru îngropare. [*] 9. Adevărat vă spun că, oriunde se va propovădui această Evanghelie, în toată lumea, se va spune și ce a făcut ea, spre pomenirea ei.”

10 Atunci Iuda Iscarioteanul, unul din cei doisprezece, s-a dus la preoții cei mai de seamă ca să-L vândă în mâinile lor. 11 Când au auzit ei, s-au bucurat și au făgăduit că-I vor da bani. Și Isus a început să caute un prilej ca să-L vândă.

12. În ziua dintâi a Sărbătorii Azimelor, când se obișnuia să se junghie mielul de Paște, ucenicii Lui I-au zis:

„Unde vrei să-ți pregătim Paștele?” [*]

{p. 105}

13. Și a trimis doi dintre ucenicii Săi și le-a zis:

„Intrați în cetate și acolo veți întâlni un om care are un ulcior cu apă. Mergeți după el, 14 și spuneți stăpânului casei, unde va intra: „Învățătorul întreabă: «Unde este locul de odihnă al Meu, unde voi mânca Paștele cu ucenicii Mei?» 15 Și El vă va arăta o cameră de sus, spațioasă, aranjată și aranjată; pregătiți-ne acolo.” [*]

16. Ucenicii Lui au plecat și au venit în cetate și au găsit toate așa cum le spusese El și au pregătit Paștele.

17. Și când s-a înserat, a venit Isus cu cei doisprezece. 18. Și pe când stăteau ei la masă și mâncau, Isus a zis:

„Adevărat vă spun că unul dintre voi Mă va trăda, dintre cei ce mănâncă cu Mine.”

19. S-au întristat și au început să întrebe unul după altul:

„Aș putea fi eu?”

20. El, răspunzând, le-a zis:

„Unul din cei doisprezece, cel ce întinde cu Mine în aceeași farfurie. 21. Fiul omului se duce, așa cum a zis Scriptura despre El; dar vai de omul acela prin care Fiul omului este vândut! Mai bine ar fi fost pentru omul acela să nu se fi născut.”

22. Și pe când mâncau ei, Isus a luat pâine în mâini, a rostit o binecuvântare, a frânt-o și a dat-o ucenicilor Săi, zicând:

„Luați! Acesta este Trupul Meu.” [*]

23. Și luând paharul, a mulțumit lui Dumnezeu și li l-a dat, și toți au băut din el. [*] 24. Apoi le-a zis:

„Acesta este Sângele Meu, Sângele Legământului, care se varsă pentru mulți. [*] 25. Adevărat vă spun că nu voi mai bea din rodul viței, până când nu-l voi bea nou în Împărăția lui Dumnezeu.” [*]

26. Și după ce au cântat <doxologia Paștelui>, au ieșit la Muntele Măslinilor. [*] 27. Și Isus le-a zis:

„Toți veți cădea în ispită, căci este scris în Scriptură:

> *„Voi lovi păstorul*
> *și oile turmei vor fi împrăștiate* . ”

28. Dar Eu voi învia din morți și vă voi aștepta în Galileea.”

29. Și Petru I-a zis:

{p. 106}

„Chiar dacă toți cad în ispită, eu nu!” 30. Isus i-a zis:

„Adevărat îți spun că astăzi, chiar în noaptea aceasta, înainte ca să cânte cocoșul de două ori, te vei lepăda de Mine de trei ori!”

31. Și el, cu și mai multă tărie, a asigurat: „Chiar dacă ar trebui să mor cu Tine, nu mă voi lepăda.” Și la fel au făcut și toți ceilalți.

32. Și au ajuns la un loc numit Ghetsimani. Și a zis ucenicilor Săi:

„Șezi aici cât mă rog.” [*]

33. Și a luat cu Sine pe Petru, pe Iacov și pe Ioan. Și a început să simtă frică și strângere de inimă. 34. Și le-a zis:

„Sufletul meu este în chinurile morții; rămâi aici și veghează.” [*]

35. Și mergând puțin mai departe, a căzut la pământ și s-a rugat ca, dacă este cu putință, să treacă de la El ceasul acesta. 36. Și a zis:

„Ava, Tată! Toate lucrurile sunt cu putință pentru Tine. Depărtează paharul acesta de la Mine! Totuși, nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu.”

37. Și s-a întors, i-a găsit dormind și i-a zis lui Petru:

„Simone, dormi? Și n-ai putut veghea nici măcar un ceas? 38. Vegheați și rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită. Duhul este plin de râvnă, dar trupul este slab.”

39. Și iarăși S-a dus și a început să Se roage, zicând aceleași cuvinte. 40. Și iarăși, când S-a întors, i-a găsit dormind, căci le erau ochii grei și nu știau ce să-I răspundă. 41. Și a venit a treia oară și a zis:

„Așadar, dormiți toți și vă odihniți? S-a sfârșit, a venit ceasul. Iată, Fiul omului este dat în mâinile păcătoșilor. 42. Sculați-vă, haidem; iată, cel ce Mă trădează este aproape.”

43 Și îndată, pe când vorbea El încă, a venit Iuda, unul din cei doisprezece, și cu el o mare mulțime cu săbii și bâți, trimiși de preoții cei mai de seamă, de cărturari și de bătrâni. 44 Vânzătorul se înțelesese mai dinainte cu ei să dea un semn:

„Pe cine-l voi săruta, acela este; luați-L și duceți-L sub o pază sigură!”

{p. 107}

45. Și, ajungând la locul acela, a venit îndată la El și I-a zis:

„Rabi!” și L-a sărutat.

46. Și au pus mâna pe el și l-au apucat. 47. Unul dintre cei ce stăteau acolo și-a scos sabia, a lovit pe slujitorul marelui preot și i-a tăiat urechea. [*]

48. Și Isus a luat cuvântul, zicând:

„Ați ieșit ca împotriva unui tâlhar, cu săbii și sulițe, ca să Mă prindeți! [*] 49. În fiecare zi eram cu voi în Templu și învățam pe oameni, și nu M-ați prins. Dar ca să se împlinească Scripturile.”

50. Și toți l-au părăsit și au fugit. 51. Și un tânăr, care îl urma și el, avea un văl peste trupul său gol; și iată că l-au apucat. 52. Și el a aruncat vălul și a fugit gol. [*]

53. Și au dus pe Isus la marele preot; și toți preoții cei mai de seamă, bătrânii și cărturarii erau adunați acolo. 54. Petru L-a urmat de departe și a intrat în curtea marelui preot și a șezut acolo cu slujitorii și s-a încălzit la foc. 55. Preoții cei mai de seamă și tot soborul căutau mărturie împotriva lui Isus, ca să-L omoare, dar n-au putut să izbutească. 56. Și, măcar că mulți au mărturisit mincinos împotriva Lui, totuși mărturiile lor nu se potriveau. 57. Și unii s-au oferit să mărturisească mincinos împotriva Lui:

58. „Noi înșine L-am auzit zicând: «Voi dărâma acest templu făcut de oameni și în trei zile voi ridica un altul, nefăcut de mâini omenești».”

59. Dar nici mărturia lor nu se potrivea cu ea însăși. 60. Marele preot, stând în picioare în mijloc, L-a întrebat pe Isus:

„Nu ai nimic de spus ca răspuns la ceea ce mărturisesc ei împotriva ta?” [*]

61. Dar el a tăcut și n-a răspuns nimic. Marele preot l-a întrebat din nou și i-a zis:

„Ești Tu Hristosul, Fiul Celui Binecuvântat?” [*]

62. Isus a spus:

„Eu sunt; și vei vedea

> *„Fiul Omului,*
> așezat la dreapta Puterii
> și *călare pe norii cerului* .” [*]

{p. 108}

63. Dar marele preot, sfâșiindu-și hainele, a zis:

„Ce nevoie mai avem de martori? [*] 64. Voi ați auzit blasfemii; ce hotărâți?”

Atunci toți L-au osândit, pronunțând o sentință la moarte. 65. Și unii au început să-L scuipe și, acoperindu-I fața, Îl loveau peste obraji și-I ziceau:

„Profețește, <cine te-a lovit>?”

Și <după aceea> slujitorii L-au bătut.

66. Petru era jos, în curte; și a venit una din slujnicele marelui preot. 67. Și, văzând pe Petru încălzindu-se, s-a uitat atent la el și a zis:

„Și tu erai cu acest nazarinean, cu Isus!”

68. Dar el a negat, zicând:

„Nu știu și nu înțeleg ce spui.”

Și a ieșit afară în curtea din față; [și a cântat cocoșul]. 69. Și slujnica, când l-a văzut, a început iarăși să zică celor ce stăteau acolo: „Și acesta este unul dintre ei!” 70. Dar el a tăgăduit iarăși. Și puțin mai târziu, cei ce stăteau acolo i-au zis iarăși lui Petru:

„Ești într-adevăr unul dintre ei, ești un galileean!”

71. Și a început să jure cu jurăminte cumplite, zicând că nu-L cunoaște pe Acela despre Care vorbiți. Și îndată cocoșul a cântat a doua oară. Și Petru și-a adus aminte de cuvântul pe care i-l spusese Isus: „Înainte să cânte cocoșul de două ori, te vei lepăda de Mine de trei ori.” Și a plâns.

15 Și îndată, cum s-a luminat de ziuă, preoții cei mai de seamă, după ce au sfătuit cu bătrânii, cărturarii și tot soborul, au legat mâinile lui Isus, L-au dus și L-au dat în mâna lui Pilat. [*] 2. Și Pilat L-a întrebat:

„Ești Tu Regele Iudeilor?”

Și Iisus i-a răspuns:

„<Asta spui tu!”

3. Preoții cei mai de seamă au adus multe acuzații împotriva lui. 4. Pilat L-a întrebat din nou:

„Nu vei spune nimic ca răspuns? Uite câte acuzații sunt împotriva ta!”

{p. 109}

5. Dar Isus n-a mai răspuns nimic, așa că Pilat era nedumerit. 6. La sărbătoare, a eliberat pe un întemnițat, pentru care iudeii cereau să fie întemnițat. [*] 7. Era un om numit Baraba, care era întemnițat împreună cu tovarășii lui, care comisese o crimă în timpul tulburării. [*] 8. Și iată că mulțimea s-a sculat <la dregător> și a început să-L întrebe de ce obișnuiau să primească de la el. 9. Pilat le-a zis:

„Vreți să vi-L eliberez pe Regele iudeilor?”

10 Căci știa că preoții cei mai de seamă îl trădaseră din invidie. 11 Dar preoții cei mai de seamă au început să întărească mulțimea ca să ceară mai degrabă eliberarea lui Baraba. 12 Pilat le-a vorbit din nou:

„Ce vreți să fac cu Cel pe care Îl numiți Regele Iudeilor?”

13. Și au strigat:

„Răstignește-L!”

14. Și Pilat i-a întrebat:

„Ce rău a făcut El?”

Și au strigat și mai tare:

„Răstignește-L!”

15. Atunci Pilat, ca să potolească norodul, le-a eliberat pe Baraba și, după ce L-a biciuit pe Iisus, L-a dat să fie răstignit.

16. Și ostașii L-au dus în curtea șefului de stat, care se numește Pretoriu, și au chemat toată cohorta, [*] 17. și L-au îmbrăcat cu o haină de purpură și, împletind o cunună de spini, I-au pus-o. [*] 18. Și au început să strige către El, zicând:

„Salutări ție, Împărate al Iudeilor!” [*]

19. Și L-au lovit peste cap cu o trestie, L-au scuipat, și-au plecat genunchii înaintea Lui și I s-au închinat. [*] 20. După ce L-au batjocorit, I-au scos haina de purpură, L-au îmbrăcat cu hainele Lui și L-au dus afară să fie răstignit. 21. Și au silit pe un anume Simon din Cirene, tatăl lui Alexandru și al lui Ruf, care trecea din țară, să-I ducă crucea. [*] 22. Și L-au dus într-un loc numit Golgota, care se tâlcuiește Locul Craniului. [*] 23. Și I-au dat un amestec de vin și smirnă, dar El n-a vrut să bea. [*]]

{p. 110}

24. Și L-au răstignit și au împărțit hainele Lui, trăgând la sorți pentru ei, ca să vadă ce va cădea fiecăruia. 25. Și când L-au răstignit, era ceasul al treilea. [*] 26. Și inscripția arăta vina:

„Regele evreilor.”

27. Și au răstignit împreună cu El doi tâlhari, unul la dreapta Lui și celălalt la stânga Lui. [*] {28. Și s-a împlinit Scriptura care zice: „Și a fost pus în rândul celor fărădelegi.”} 29. Trecătorii Îl huleau, clătinând din cap și zicând:

„Și te gândești să dărâmi Templul și să-l zidești din nou în trei zile? 30. Mântuiește-te pe tine însuți, coborându-te de pe cruce!”

31. Tot așa și preoții cei mai de seamă, batjocorindu-i pe cărturari, ziceau unii către alții:

„Pe alții i-a mântuit, dar pe Sine Însuși nu se poate mântui! 32. Hristosul, Împăratul lui Israel, să Se pogoare acum de pe cruce, ca să vedem și să credem!”

Și cei ce fuseseră răstigniți împreună cu El Îl ocărau. [*]

33. Și când a venit ceasul al șaselea, s-a făcut întuneric peste toată țara până la ceasul al nouălea. [*] 34. Și la ceasul al nouălea, Isus a strigat cu glas tare:

„Eloi, Eloi, lema sabachthani!” - care tradus înseamnă:

„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?” [*]

35. Unii dintre cei ce stăteau acolo, auzind acestea, au zis:

„Ascultați, El îl cheamă pe Ilie!” [*]

36. Și cineva a alergat după un burete, l-a înmuiat în oțet și, punându-l într-o trestie, l-a dat să bea, zicând:

„Ei bine, să vedem dacă va veni Ilie să-L salveze!” [*]

37. Dar Isus a strigat cu glas tare și Și-a dat duhul.

38. Și perdeaua Templului s-a rupt în două, de sus până jos. [*] 39. Și sutașul care stătea înaintea lui Iisus, când L-a văzut și-a dat ultima suflare, a zis:

„Cu adevărat, omul acesta era Fiul lui Dumnezeu!”

40. Erau acolo și niște femei care priveau de departe, printre ele Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov cel Mic și a lui Iose, și Salome, 41. care Îl însoțeau și-I slujeau când era în Galileea, și multe alte femei care se suiteseră împreună cu El la Ierusalim.

42. Și se făcuse seară, fiindcă era ziua dinaintea Sabatului, 43. Iosif din Arimateea, un membru cu vală al soborului și unul dintre cei ce nădăjduiau în Împărăția lui Dumnezeu, a venit și a îndrăznit să meargă la Pilat și a cerut trupul lui Isus. [*] 44. Pilat s-a mirat să vadă dacă Isus era într-adevăr mort și, chemând pe sutaș, l-a întrebat de cât timp este mort. [*] 45. Când a auzit răspunsul sutașului, i-a permis lui Iosif să ia trupul mort. 46. Și a cumpărat un giulgiu, L-a dat jos de pe cruce, L-a înfășurat în giulgiu și L-a pus într-un mormânt săpat în stâncă și a rostogolit o piatră la intrarea mormântului. 47. Maria Magdalena și Maria, mama lui Ioseph, au văzut unde L-au îngropat. [*]

16 După ce a trecut Sabatul, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov, și Salome au cumpărat mirodenii, ca să se ducă să-L ungă. 2 În prima zi a săptămânii, dis-de-dimineață, s-au dus la mormânt. Și soarele răsărise. 3 Și vorbeau între ele, zicând:

„Cine va rostogoli piatra de la intrarea mormântului?”

4. Și ridicând ochii, au văzut că piatra fusese rostogolită; și era foarte mare.

5. Și intrând în mormânt, au văzut un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat într-o haină albă; și s-au înspăimântat. 6. Dar El le-a zis:

„Nu vă înspăimântați! Căutați pe Isus din Nazaret, care a fost răstignit. A înviat; nu este aici. Vedeți locul unde a fost pus. 7 Duceți-vă însă de spuneți ucenicilor

Lui și lui Petru că El vă așteaptă în Galileea. Acolo Îl veți vedea, așa cum v-a spus.”

8. Și ele au ieșit și au fugit de la mormânt, căci erau nebune de tremurat și n-au spus nimănui nimic, de atâta frică le era. [*]

9. [Iisus, în ziua întâi a săptămânii, a înviat dis-de-dimineață și S-a arătat mai întâi Mariei Magdalena, din care scosese pe cei șapte demoni. 10. Ea s-a dus și a spus aceste lucruri celor ce fuseseră mai înainte cu Iisus, dar care acum jeleau și plângeau. 11. Dar ei, când au auzit că El este viu și că ea L-a văzut, n-au crezut.

12. După aceea, Isus S-a arătat în alt chip la doi dintre ei, pe când mergeau la câmp. 13. Și s-au întors și le-au spus celorlalți, dar nici ei nu i-au crezut.

{p. 112}

14. În cele din urmă, El S-a arătat celor unsprezece, pe când ședeau la masă, și i-a mustrat pentru necredința și încăpățânarea inimii lor, că nu i-au crezut pe cei ce L-au văzut înviind din mormânt.

15. Și le-a zis:

„Duceți-vă în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la orice făptură. 16 Oricine crede și se botează va fi mântuit, dar oricine nu crede va fi condamnat. 17 Și aceste semne se vor întâmpla cu cei ce cred: În Numele Meu vor scoate demoni, vor vorbi în limbi, 18 vor lua în mână șerpi și, dacă vor bea ceva de moarte, nu-i va vătăma; își vor pune mâinile peste bolnavi și se vor însănătoși.” [*]

19. Domnul Isus, după ce le-a spus aceste lucruri, S-a înălțat la cer și a șezut la dreapta lui Dumnezeu. 20. Și ei au plecat și au propovăduit pretutindeni. Domnul lucra împreună cu ei și întărea Cuvântul prin semnele care însoțeau.

Sfânta Evanghelie după Luca

{p. 113}

1 Întrucât mulți au început deja să alcătuiască o relatare a lucrurilor care s-au întâmplat printre noi și 2. care ne-au fost transmise de cei ce de la început au fost martori oculari și slujitori ai Cuvântului, 3. și eu am considerat de cuviință, după ce am cercetat cu atenție toate lucrurile de la început, să ți le așez,

preavrednice Teofile, 4. ca să vezi cât de vrednică de credință este învățătura care ți-a fost dată.

5. În zilele lui Irod, împăratul Iudeii, era un preot numit Zaharia, din neamul lui Abia; el avea o soție din urmașii lui Aaron, al cărei nume era Elisabeta. 6. Amândoi erau neprihăniți înaintea lui Dumnezeu, păzind fără prihană toate poruncile și orânduirile Domnului. 7. Căci Elisabeta era stearpă și amândoi erau înaintați în vârstă. 8. Când i-a venit rândul să slujească înaintea lui Dumnezeu în slujba preoției, 9. După obiceiul preoților, i-a căzut sorțul să intre în Templul Domnului și să tămâie. 10. Tot poporul stătea afară, la uși, rugându-se, în timp ce tămâiau. 11. Și i s-a arătat un înger al Domnului, stând la dreapta altarului tămâierii. 12. Când a văzut Zaharia lucrul acesta, s-a tulburat și a căzut peste el frica. 13. Îngerul i-a zis însă: „Nu te teme, Zaharia, căci rugăciunea ta a fost ascultată. Elisabeta, nevasta ta, îți va naște un fiu, căruia îi vei pune numele Ioan.

14. Vei avea bucurie și veselie,
și mulți se vor bucura de nașterea lui;
15. Căci el va fi mare înaintea Domnului;
nu va bea vin, nici băutură tare, și Duhul Sfânt îl va umple.

{p. 114}

16. El va întoarce pe mulți dintre copiii lui Israel
la Domnul Dumnezeul lor.
17. El va merge înaintea Domnului,
în duhul și puterea lui Ilie, ca să
întoarcă inimile părinților spre copii
și priceperea celor drepți spre cei neascultători,
ca să facă un popor pregătit pentru Domnul.”

18. Și Zaharia l-a întrebat pe înger:

„Prin ce semn voi ști că se va întâmpla aceasta? Căci eu sunt bătrân, iar nevasta mea este la o vârstă înaintată.”

19. Și îngerul i-a răspuns, zicând:

„Eu sunt Gabriel și stau înaintea lui Dumnezeu și am fost trimis să vorbesc cu tine și să-ți aduc această veste bună. 20. Acum, iată, vei fi mut și nu vei putea

vorbi până în ziua când se vor întâmpla aceste lucruri, pentru că n-ai crezut cuvintele Mele, care se vor împlini la vremea lor.”

21 Poporul îl aștepta pe Zaharia și se mira că zăbovea atât de mult în Templu. 22 Dar Isus a ieșit și nu putea să le vorbească; și au înțeles că avusese o vedenie în Templu; și le făcea semne și au rămas muți. 23 Și s-a întâmplat, când s-au împlinit zilele slujbei lui, s-a întors acasă. 24 Și după zilele acelea, Elisabeta, nevasta lui, a rămas însărcinată și s-a ascuns de toți oamenii cinci luni. Ea a zis:

25. „Iată ce a făcut Domnul pentru mine în zilele acelea, când a găsit binevoitor să-mi îndepărteze ocara dinaintea oamenilor.”

26 Și când era ea în luna a șasea, Dumnezeu a trimis pe îngerul Gabriel într-o cetate din Galileea, numită Nazaret, 27 la o fecioară logodită cu un mire, al cărui nume era Iosif, din neamul lui David; iar numele fecioarei era Miriam. 28 Și îngerul a intrat la ea și i-a zis:

„Bucură-te, Cel Binecuvântat! Domnul este cu tine!”

29. Dar ea s-a tulburat foarte mult de cuvintele lui și a început să se întrebe ce înseamnă o astfel de salutare. 30. Și îngerul i-a zis:

„Nu te teme, Miriam,
căci ai căpătat har înaintea lui Dumnezeu:

{p. 115}

31. Și iată, vei rămâne însărcinată și vei naște un fiu,
și-I vei pune numele Isus.
32. El va fi mare
și-L vor numi Fiul Celui Preaînalt.
Și Domnul Dumnezeu Îi va da
tronul lui David, tatăl Său.
33. El va domni peste casa lui Iacov în veac
și Împărăția Lui nu va avea sfârșit.

34. Și Miriam a zis îngerului: „Cum se poate face aceasta, fiindcă nu cunosc bărbat?” 35. Și îngerul i-a răspuns: „N-am bărbat.”

„Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine
și puterea Celui Preaînalt te va umbri;
de aceea, Fiul tău va fi sfânt
și va fi numit Fiul lui Dumnezeu.

36. Iată, ruda ta, Elisabeta, a zămislit un fiu la bătrânețe; aceasta este în luna a șasea și o numeau stearpă. 37. Căci nimic nu este cu neputință la Dumnezeu.”

38. Atunci Miriam a zis:

„Înaintea ta este roaba Domnului; fie-mi cum ai spus.”

Și îngerul a plecat de la ea.

39 După câteva zile, Miriam a plecat și s-a dus în mare grabă în ținutul muntos, într-o cetate din Iudeea. 40 A intrat în casa lui Zaharia și a salutat-o pe Elisabeta. Și iată, când a auzit Elisabeta cuvintele cu care Maria i-a spus salut, pruncul a sărit în pântecele ei. 41 Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt. 42 Și a strigat cu glas tare, zicând:

„Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău! 43. De unde mi se dă Mie cinstea aceasta, să vină Maica Domnului meu la Mine? 44. Căci, îndată ce am auzit glasul urării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu. 45. Și fericită este aceea care a crezut că se vor împlini lucrurile pe care i le-a spus Domnul!”

46. Și Miriam a zis:

„Sufletul meu Îl preamărește pe Domnul,

{p. 116}

47. Și duhul meu se bucură în Dumnezeu, Mântuitorul meu,
48. Căci a privit spre sărăcia roabei Sale;
iată, binecuvântat voi fi numit din neam în neam.
49. Căci lucruri mari mi-a făcut Cel Atotputernic
și sfânt este numele Lui.
50. Și mila Lui ține din neam în neam
peste cei ce se tem de El.
51. Și-a întărit mâna și
a zădărnicit sfaturile celor mândri cu inima.

52. A doborât pe voinici de pe tronurile lor
și a înălțat pe cei smeriți.
53. I-a săturat pe cei flămânzi cu belșug
și a trimis pe bogați cu mâinile goale.
54. Și-a venit în ajutorul robului Său Israel,
aducându-și aminte de mila
55. făgăduită părinților noștri,
lui Avraam și seminței lui, în veac.

56. Și Maria a rămas cu ea aproape trei luni, apoi s-a întors acasă.

57. Iar Elisabetei i s-a împlinit vremea să nască și a născut un fiu. 58. Vecinii și rudele ei au auzit că Domnul i-a arătat o mare îndurare și s-au bucurat împreună cu ea. 59. Și în ziua a opta au venit să-l taie împrejur pe copil și voiau să-i pună Zaharia, după numele tatălui său. 60. Mama lui le-a răspuns:

„Nu, numele lui va fi John.”

61. Și i-au spus că nu era nimeni în familia ei care să poarte acest nume; 62. și au început să-l întrebe prin semne pe tată cum vrea să-i pună numele copilului. 63. Iar el, cerând o tăbliță de scris, a scris:

„Numele lui este Ioan.”

Și toți au fost uimiți; 64. Dar chiar în ceasul acela, lui Zaharia i s-au dezlegat gura și limba și a început să vorbească și să binecuvânteze pe Dumnezeu.

65. Și frica a cuprins pe toți cei de împrejurimi și s-a răspândit vestea în tot ținutul muntos al Iudeii. 66. Și toți cei ce au auzit aceasta au strâns vestea aceasta în inimile lor, întrebând:

„Ce va deveni acest copil?”

Căci mâna Domnului era peste el.

67. Zaharia, tatăl lui, s-a umplut de Duhul Sfânt și a prorocit astfel:

68. „Binecuvântat fie Domnul Dumnezeul lui Israel,
căci a cercetat pe poporul Său și l-a răscumpărat,
69. și ne-a ridicat o putere de mântuire
în urma robului Său David,
70. după cum a făgăduit prin gura sfinților, a

prorocilor Săi din vechime,
71. mântuire de vrăjmașii noștri
și din mâna tuturor celor ce ne urăsc,
72. ca să arate îndurare pentru părinții noștri
și să-Și aducă aminte de legământul Său cel sfânt,
73. jurământul pe care l-a jurat
lui Avraam, tatăl nostru,
că ne va da 74. fără frică,
izbăviți din mâna vrăjmașilor noștri,
75. să-I slujim cu sfințenie și dreptate **înaintea** Lui,
în toate zilele vieții noastre.
76. Și tu, pruncule, vei fi numit proroc al Celui Preaînalt;
vei merge înaintea feței Domnului,
pregătind căile Lui,
77. dând poporului Său cunoștință
de iertarea păcatelor lor,
78. după mila iubitoare a Dumnezeului nostru,
în care ne va cerceta zorii de sus -
79. luminează pe cei ce sunt întristați în întuneric.” și umbra morții
și ne îndreaptă pașii spre calea păcii.”

80. Copilul creștea și duhul lui se întărea și era în pustie, până în ziua în care avea să Se arate lui Israel.

{p. 118}

2 În zilele acelea, a ieșit o poruncă de la împăratul August, ca să se facă o recensământ în toată țara. 2 Aceasta a fost prima recensământ, pe când Quirinius era guvernator al Siriei. 3 Toți s-au dus să fie înregistrați, fiecare în cetatea lui. 4 Și Iosif s-a suit și el din Nazaret, o cetate din Galileea, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că era din neamul și casa lui David. 5 El a ieșit să fie înregistrați, și Maria, care era logodită cu el, și era însărcinată. 6 Pe când erau ei acolo, s-a împlinit vremea să se nască ea. 7 A născut pe fiul ei întâi născut, L-a înfășurat în scutece și L-a culcat într-o iesle, căci nu s-a găsit loc pentru ei în han.

8. În ținutul acela erau niște păstori care petreceau noaptea în câmpie și își păzeau turmele. 9. Un înger al Domnului a stat lângă ei, și slava Domnului a strălucit împrejurul lor și s-au înfricoșat foarte tare. 10. Dar îngerul le-a zis:

„Nu vă temeți, căci vă aduc o veste bună, care va fi o mare bucurie pentru tot sfinții. 11. Astăzi, în cetatea lui David, vi s-a născut un Mântuitor, care este Hristos, Domnul. 12. Și acesta vă va fi semnul: Veți găsi un Prunc înfășurat în scutece într-o iesle.”

13. Și deodată o mare oaste din ceruri s-a arătat lângă înger, lăudând pe Dumnezeu și proclamând:

14. „Slavă lui Dumnezeu în locurile de sus
și pace pe pământ aleșilor Săi!”

15. Și a fost așa, după ce îngerii s-au dus la cer, păstorii au început să zică unii către alții:

„Hai să mergem la Betleem și să vedem ce s-a întâmplat acolo, despre care ne-a spus Domnul?”

16 Și au ieșit în grabă și au găsit pe Miriam și pe Iosif, și pe Pruncul culcat în iesle. 17 Și când i-au văzut, au istorisit ce li se spusese despre acest Pruncul. 18 Și toți cei ce au auzit au fost uimiți de spusele păstorilor. 19 Dar Miriam păstra toate aceste cuvinte în comoara inimii ei. 20 Și păstorii s-au dus acasă, slăvind și lăudând pe Dumnezeu pentru tot ce văzuseră și auziseră, așa cum le făgăduise.

{p. 119}

21 Și când s-au împlinit cele opt zile și urma ca Pruncul să fie circumcis, l-au pus numele Isus, nume pe care îl pusese îngerul înainte de a fi zămislit.

22. Și când s-au împlinit zilele curățirii lor, după Legea lui Moise, au adus Pruncul la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului, 23. după cum este scris în Legea Domnului: *„Orice întâi născut de parte bărbătească va fi sfânt Domnului* ”; 24. și să aducă jertfă, după cuvântul Legii Domnului, *o pereche de turturele sau doi pui de porumbel* . ”

25. Și iată că era în vremea aceea în Ierusalim un om, numit Simeon. Omul acesta era drept și evlavios și aștepta mângâierea lui Israel. Și Duhul Sfânt era peste el. 26. Și i s-a descoperit de la Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până nu va vedea pe Hristosul Domnului. 27. Și a venit, însuflat de Duh, în Templu. Și părinții lui au adus pe Pruncul Iisus, ca să facă față de El ce poruncește Legea. 28. Isus a luat Pruncul în brațe și a mulțumit lui Dumnezeu, zicând:

29. „Acum, Doamne, slobozești pe robul Tău în pace,
împlinind cuvântul Tău,

30. căci ochii mei au văzut mântuirea Ta,
31. pe care ai pregătit-o pentru toate popoarele,
32. lumină spre luminarea neamurilor
și slava poporului Tău Israel.”

33. Tatăl și mama lui s-au mirat de cele ce se spuneau despre el. Simeon l-a binecuvântat și a zis către Miriam, mama lui:

34. „Iată, El minte ca un semn de îndoială, pentru ca prin El mulți în Israel să cadă și mulți să se ridice; 35. Și o sabie îți va despica sufletul, pentru ca gândurile multor inimi să fie descoperite.”

36. Și era acolo o prorociță, numită Ana, fiica lui Fanuel, din seminția lui Așer; ea era de o vârstă înaintată, trăind șapte ani după fecioria ei cu bărbatul ei, 37. Și după aceea a rămas văduvă și a trăit în văduvie până la vârsta de optzeci și patru de ani. Și nu se îndepărta de templu, ci slujea lui Dumnezeu ziua și noaptea cu post și rugăciuni. 38. Și a venit la ei în ceasul acela, a mulțumit lui Dumnezeu și a vestit despre Prunc tuturor celor ce așteptau izbăvirea Ierusalimului.

{p. 120}

39. Și după ce au împlinit tot ce poruncea Legea Domnului, s-au întors în Galileea, în cetatea lor, Nazaret. 40. Pruncul creștea și Se întărea, plin de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era peste El.

41. Părinții Lui se suiau în fiecare an la Ierusalim, pentru sărbătoarea Paștelor. 42. Când a fost Isus de doisprezece ani, s-au suit la Ierusalim, pentru sărbătoare, după obiceiul lor. 43. După numărul zilelor hotărâte, s-au întors, dar copilul Isus a rămas în Ierusalim. Părinții Lui n-au știut, 44. crezând că merge cu alții. Au mers cale de o zi și L-au căutat printre rudele și cunoștințele lor. Și, negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim să-L caute. 46. Și iată, după trei zile, L-au găsit în Templu, șezând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și punându-le întrebări. 47. Toți cei ce-L auzeau au fost uimiți de priceperea și de răspunsurile Lui. 48. Când L-au văzut părinții Lui, au fost uimiți. Mama Lui I-a zis:

„Fiule, de ce ne-ai făcut una ca asta? Ai văzut cum te-am căutat eu și tatăl tău cu durere?”

49. Și le-a zis:

„De ce M-ați căutat? Nu știați că trebuie să fiu în casa Tatălui Meu?”

50. Dar ei n-au înțeles cuvintele pe care le-a spus El. 51. Și a mers cu ei și a venit la Nazaret și i-a ascultat în toate lucrurile; și mama Lui păstra toate aceste lucruri în inima ei. 52. Între timp, Isus creștea, înțelepciunea Lui creștea și dragostea lui Dumnezeu și a oamenilor față de El creștea.

3 În al cincisprezecelea an al domniei lui Tiberius Cezar, pe când Pontius Pilat era guvernator al Iudeii, Irod tetrarh al Galileii, fratele său Filip tetrarh al Itureei și al ținutului Trahonitidei și Lisania tetrarh al Abilenei, 2 pe când Ana era mare preot și Caiafa era cu el, cuvântul lui Dumnezeu a venit la Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. 3 Și Ioan a ieșit în ținutul Iordanului și propovăduia botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor, 4 după cum este scris în cartea cuvintelor proorocului Isaia:

„Glasul celui ce strigă în pustie:
«Pregătiți calea Domnului,
neteziți cărările Lui!
5. *Să se astupe orice stâncă,*

{p. 121}

„Orice munte și deal să fie coborât,
calea cea strâmbă să fie netedă,
și locurile neastâmpărate să fie o cărare netedă.
6. Și orice făptură va vedea mântuirea lui Dumnezeu . ”

7. Celor care ieșeau să fie botezați de el, le-a zis:

„Pui de vipere, cine v-a învățăt să fugiți de mânia viitoare? 8 Faceți roade vrednice de pocăință și nu îndrăzniți să ziceți în voi înșivă: «Îl avem pe Avraam ca tată!» Vă spun că Dumnezeu poate să facă fii lui Avraam din pietrele acestea. 9 Securea este deja pusă la rădăcina pomilor; orice pom care nu aduce rod bun va fi tăiat și aruncat în foc.”

10. Și oamenii l-au întrebat:

„Ce ar trebui să facem?”

11. Și le-a răspuns:

„Cine are două cămăși, să împartă cu cel ce n-are; și cine are provizii de mâncare, să facă la fel.”

12. Au venit și vameșii să fie botezați și L-au întrebat:

„Învățătorule, ce ar trebui să facem?”

13. Și le-a răspuns:

„Nu cere mai mult decât ți se cuvine.”

14. Și soldații l-au întrebat:

„Ce ar trebui să facem?”

Și el le-a răspuns:

„Să nu comiți violență, să nu extorcați și să fiți mulțumiți cu plata voastră.”

15. Și poporul aștepta și toți se întrebau în inimile lor dacă el este Hristosul. 16. Și El le-a răspuns:

„Eu vă botez cu apă, dar vine Unul mai puternic decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-i dezleg curelele sandalelor. El vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc. 17 El are în mână un lopatar ca să vânture grâul în arie; va aduna grâul în hambar, dar pleava o va arde în foc nestins.”

18. Și multe alte lucruri propovăduia norodului, îndemnându-l cu îndemn. 19. Dar Irod, tetrarhul, fiind mustrat de El pentru Irodiada, nevasta fratelui său, și pentru toate relele pe care le făcuse, 20. a adăugat la celelalte rele ale sale și pe aceasta, că l-a aruncat pe Ioan în închisoare.

{p. 122}

21. Și iată, după ce toți fuseseră botezați, iar Isus, după ce primise botezul, Se ruga, cerul s-a deschis. 22. Și Duhul Sfânt S-a pogorât peste El în chip trupesc, ca o turturele. Și un glas s-a auzit din cer:

„Tu ești Fiul Meu iubit, în Tine este bucuria Mea!”

23 Isus avea cam treizeci de ani când Și-a început slujba. El era, după cum se credea, fiul lui Iosif, 24 fiul lui Eli, fiul lui Matat, fiul lui Levi, fiul lui Melhi, fiul lui Ianai, fiul lui Iosif, 25 fiul lui Matatia, fiul lui Amos, fiul lui Naum, fiul lui Hesli, fiul lui Nagai, 26 fiul lui Maat, fiul lui Matatia, fiul lui Șimei, fiul lui Iosif, fiul lui Iehoiada, 27 fiul lui Iohanan, fiul lui Resai, fiul lui Zorobabel, fiul lui Șealtiel,

fiul lui Neri, 28. fiul lui Melchi, fiul lui Adi, fiul lui Coșam, fiul lui Elmadam, fiul lui Er, 29. fiul lui Isus, fiul lui Eliezer, fiul lui Iorim, fiul lui Matat, fiul lui Levi, 30. fiul lui

Simeon, fiul lui Iuda, fiul lui Iosif, fiul lui Ionam, fiul lui Eliachim, 31. fiul lui Melea, fiul lui Mennai, fiul lui Matatai, fiul lui Natan, fiul lui David,

32. fiul lui Iese, fiul lui Iobed, fiul lui Boaz, fiul lui Șela, fiul lui Nahșon, 33. fiul lui Abinadab, fiul lui Admin, fiul lui Arni, fiul lui Hesron, fiul lui Pereț, fiul lui Iuda, 34. fiul lui Iacov, fiul lui Isaac, fiul lui Avraam,

fiul lui Terah, fiul lui Nahor, 35. fiul lui Seruch, fiul lui Raghab, fiul lui Peleg, fiul lui Eber, fiul lui Șela, 36. fiul lui Cainam, fiul lui Arpaxad, fiul lui Sem, fiul lui Noe, fiul lui Lameh, 37. fiul lui Matusala, fiul lui Enoh, fiul lui Iaret, fiul lui Mahleel, fiul lui Cainam, 38. fiul lui Enos, fiul lui Set, fiul lui Adam, fiul lui Dumnezeu.

4 Isus, plin de Duhul Sfânt, S-a întors de la Iordan și a fost călăuzit de Duhul în pustie. 2 Și n-a mâncat nimic timp de patruzeci de zile, fiind ispitit de diavolul. Și după ce s-au săturat, a flămând. 3 Diavolul i-a zis:

„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, spune pietrei acesteia să se facă pâine!”

4. Iisus i-a răspuns: „În Scriptură este scris:

> „Omul nu trăiește numai cu pâine . ”

5. Și diavolul i-a arătat de sus, într-o clipă, toate împărățiile pământului. 6. Și diavolul i-a zis:

{p. 123}

„Îți voi da toată puterea și toată slava acestor împărății, căci mi-a fost încredințată și o dau cui vreau. 7. Acum, deci, dacă Te vei închina înaintea mea, totul va fi al Tău.”

8. Isus i-a răspuns: „Scriptura zice:

> *„Să te închini Domnului Dumnezeului tău* și să-I slujești numai Lui . ”

9. Și a dus pe Isus la Ierusalim, L-a pus pe streașina Templului și a zis:

„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos de aici, 10. Căci este scris în Scriptură:

> *„Te-a încredințat îngerilor Săi, ca să te păzească”;*

11. și mai mult:

„Te vor purta în mâini,
ca nu cumva să-ți lovești piciorul de vreo piatră . ”

12. Iisus, răspunzând, i-a zis:

„Și se mai spune ceva:

„Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău . *”*

13. Și diavolul, după ce a ispitit toate ispitele, s-a dus de la el până la o vreme.

14. Isus S-a întors, cu puterea Duhului, în Galileea, și vestea Lui s-a răspândit în tot ținutul. 15. Și învăța în sinagogi în locurile acelea și toți Îl slăveau. 16. Și a venit la Nazaret, unde fusese crescut. Și în ziua Sabatului, a intrat în sinagogă, cum avea obiceiul, și S-a sculat să facă slujba de cititor. 17. Și I-au dat sulul proorocului Isaia. Și, desfăcând sulul, a găsit locul unde era scris:

18. *„Duhul Domnului este peste Mine,*
pentru că M-a sfințit prin ungerea Lui și M-a trimis
să aduc vești bune săracilor
,
19. *să vestesc prinșilor de război slobozirea*
și orbilor căpătarea vederii,
să dau drumul celor asupriți și
să vestesc anul de îndurare al Domnului!”

{p. 124}

20. Apoi a strâns sulul, l-a dat slujitorului și s-a așezat. Și ochii tuturor celor din sinagogă erau ațintiți asupra lui. 21. Și a început să le spună: „Astăzi s-a împlinit cuvântul acesta din Scriptură înaintea lor.” 22. Și toți au confirmat lucrul acesta și se minunau de cuvintele harului pe care le rostea El și au întrebat:

„Nu este El fiul lui Iosif?”

23. Și le-a zis:

„Fără îndoială, acum Îmi vei zice cu o zicere: «Doctore, vindecă-te pe tine însuți! Ceea ce ai făcut în Capernaum, precum am auzit, fă și aici, în patria Ta!»”

24. Și El a zis:

„Adevărat vă spun că un profet nu este bine primit în țara lui. 25 Și vă spun din nou, adevărul este că erau multe văduve în Israel în zilele proorocului Ilie, când cerul a fost închis trei ani și șase luni și a fost o foamete mare în toată țara. 26 Totuși, Ilie n-a fost trimis la niciuna dintre ele, ci a fost trimis la o văduvă din Sarepta Sidonului. 27 Și erau mulți leproși în Israel în zilele proorocului Elisei; și niciunul dintre ei n-a fost curățit, afară de Naaman Sirianul.”

28 Toți cei din sinagogă, când au auzit acestea, s-au umplut de mânie. 29 S-au sculat, L-au scos afară din cetate și L-au târât până la creasta muntelui pe care era zidită cetatea lor, ca să-L arunce în prăpastie. 30 Isus a trecut prin mijlocul lor și S-a dus.

31 Isus S-a pogorât în Capernaum, o cetate din Galileea, și în ziua Sabatului îi învăța. 32 Ei erau uimiți de învățătura Lui, pentru că cuvântul Lui era cu autoritate. 33 În sinagogă era un om stăpânit de un duh necurat, care a strigat cu glas tare:

34. „Lasă-Mă! Ce vrei de la noi, Isuse din Nazaret? Ai venit să ne pierzi! Știu cine ești: Tu ești Sfântul lui Dumnezeu!”

35. Isus l-a amenințat, zicând:

"Taci și ieși din asta!"

Și demonul, aruncând pe om în mijlocul sinagogii, a ieșit din el, fără să-i facă niciun rău. 36. Și i-a cuprins pe toți frica și au început să vorbească între ei:

„Ce înseamnă că El poruncește cu autoritate și putere duhurilor necurate, și ele ies afară?”

{p. 125}

37. Și s-a răspândit faima Lui în toată împrejurimea.

38. Și ieșind din sinagogă, a intrat în casa lui Simon. Soacra lui Simon zăcea în pat cu febră mare, și L-au rugat să o ajute. 39. Isus S-a aplecat peste ea, a blestemat febra, și aceasta a părăsit-o. Ea s-a sculat îndată și a început să o găzduiască.

40. Și după ce a apus soarele, toți cei ce aveau bolnavi de felurite boli i-au adus la El. Și El Și-a pus mâinile peste fiecare dintre ei și i-a vindecat. 41. Și ieșeau demonii din mulți, strigând și zicând:

„Tu ești Fiul lui Dumnezeu!”

Dar El i-a amenințat și nu le-a permis să vorbească, pentru că știau că El este Hristosul.

42. Și când s-a făcut ziuă, Isus a ieșit și s-a dus într-un loc pustiu. Norodul L-a căutat și L-a găsit și încerca să-L oprească, ca să nu se depărteze de ei. 43. Dar El le-a zis:

„Trebuie să vestesc Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu și altor cetăți, căci pentru aceasta am fost trimis.”

44. Și a continuat să propovăduiască în sinagogile Iudeii.

5 Pe măsură ce mulțimile se înghesuiau în jurul Lui și auzeau Cuvântul lui Dumnezeu, Isus stătea lângă lacul Ghenizaret, 2 și a văzut două bărci aduse la țărm, iar pescarii coborâră la țărm și își spălau mrejele. 3 S-a urcat într-una din bărci, care era barca lui Simon, și l-a rugat să o tragă puțin de la țărm; apoi, șezând în barcă, învăța mulțimile din ea. 4 După ce a terminat de vorbit, i-a zis lui Simon:

„Ieșiți la mare adâncă și aruncați-vă mrejele pentru prins.”

5. Simon, răspunzând, I-a zis:

„Stăpâne, toată noaptea ne-am trudit și n-am prins nimic; dar, fiindcă Tu poruncești, voi arunca mrejele.”

6. Și după ce au făcut aceasta, au prins atât de mulți pești, încât li se rupeau mrejele. 7. Apoi le-au făcut semn celor care erau în cealaltă barcă să vină să-i ajute. Și au venit și au încărcat amândouă bărcile cu atât de mulți pești, încât bărcile se scufundau. 8. Când a văzut Simon Petru lucrul acesta, s-a aruncat la genunchii lui Isus și a zis:

{p.126}

„Domnul meu, părăsește-mă, căci sunt un om păcătos!”

9. Și frica a căzut peste el și peste toți cei ce erau de față cu el la pescuit, 10. și peste Iacov și Ioan, fiii lui Zebedei, care erau tovarășii lui Simon. Isus i-a zis lui Simon:

„Nu vă temeți; de acum înainte prada voastră va fi oamenii.”

11. Ei, după ce au tras corăbiile la țărm, au lăsat totul și L-au urmat.

12. Și iată, pe când era Isus într-o cetate, a venit un om plin de lepră. Și, când L-a văzut pe Isus, s-a aruncat la pământ înaintea Lui și L-a rugat, zicând:

„Doamne, dacă vrei, mă poți curăți!”

13. Isus a întins mâna, l-a atins și a zis:

„Vreau să fii curățit.”

Și îndată l-a părăsit lepra. 14. Isus i-a poruncit să nu spună nimănui nimic, ci a zis:

„Du-te la preot, să te examineze și să aducă o jertfă pentru curățirea ta, așa cum a poruncit Moise; aceasta va fi o mărturie pentru ei.”

15 Dar faima Lui se răspândea tot mai mult și mulți se adunau ca să-L audă și să caute vindecare pentru bolile lor. 16 Iar El Se retrăgea în locuri pustii și Se ruga.

17 Într-o zi, pe când Isus învăța, ședeau fariseii și învățătorii Legii, care veniseră din toate satele Galileii, din Iudeea și din Ierusalim. Puterea Domnului se arăta prin vindecările pe care le făcea.

18. Oamenii au adus un paralitic pe targă și căutau cum să-l bage înăuntru și să-l pună înaintea Lui. 19. Dar din cauza mulțimii nu găseau cum să-l bage înăuntru. S-au suit pe acoperiș, au desfăcut țiglele și l-au coborât pe el și targa în mijlocul camerei, înaintea lui Isus. 20. Și, văzându-le credința, a zis:

„Omule, păcatele tale îți sunt iertate.”

21. Cărturarii și fariseii au început să cugeteze: „Cine este acesta, de rostește astfel de hule? Cine are puterea să ierte păcatele, decât numai Dumnezeu?”

22. Isus, cunoscând gândurile lor, le-a răspuns: „De ce cugetați în inimile voastre? 23. Ce este mai ușor: să zici: „Iertate ți-sunt păcatele, sau să zici: „Scoală-te și umblă?” 24. Dar ca să știți că Fiul omului are putere pe pământ să ierte păcatele…

Aici i-a spus paraliticului:

„Îți spun, scoală-te, ia targa și du-te la casa ta!”

25. S-a sculat în fața tuturor, a luat patul pe care se culcase și s-a dus acasă, slăvind pe Dumnezeu. 26. Uimirea i-a cuprins pe toți și l-au slăvit pe Dumnezeu, zicând, plini de frică:

„Am văzut lucruri minunate astăzi!”

27. După aceea, Isus a ieșit și a văzut un vameș, numit Levi, șezând la casa vameșilor și i-a zis:

"Urmați-mă!"

28 Isus a lăsat pe toți, s-a sculat și L-a urmat. 29 Levi a făcut un ospăț mare în casa lui, și era acolo o mulțime mare de vameși și de alții care ospătau cu el. 30 Fariseii și cărturarii locului acela s-au mâniat și au zis:

„De ce mâncați și beți cu vameșii și păcătoșii?”

31. Isus, răspunzând, le-a zis:

„Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. 32. Eu am venit să chem la pocăință pe cei păcătoși, nu pe cei drepți.”

33. Și l-au zis:

„Ucenicii lui Ioan postesc și se roagă adesea, la fel și ucenicii fariseilor, dar ai tăi mănâncă și beau!”

34. Isus le-a zis:

„Puteți voi să-i faceți pe oaspeții de la o nuntă să postească cât timp Mirele este cu ei? 35. Dar vor veni zile când Mirele va fi luat de la ei; și atunci vor posti în zilele acelea.”

36. Și le-a spus și o pildă:

„Nimeni nu pune un petic la o haină veche, făcut cu un petic nou, ca să nu strice pe cea nouă, și peticul nou nu se va potrivi cu cea veche. 37. Și nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi, ca să nu spargă vinul nou, să se scurgă și el, și

burdufurile se vor strica. 38. Ci vinul nou trebuie pus în burdufuri noi. 39. Și nimeni, după ce a băut vin vechi, nu vrea vin nou, căci zice: „Cel vechi este bun.”

{p. 128}

6 Într-o zi de Sabat, pe când trecea Isus pe lângă câmp, ucenicii Lui au smuls spice de grâu și le-au mâncat, frecându-le în mâini. 2 Unii farisei le-au zis:

„De ce faci ceva ce nu ar trebui să faci sâmbătă?”

3. Isus, răspunzând, le-a zis:

„N-ați citit ce a făcut David când a flămânzit, el și oamenii lui? 4. Cum a intrat în Casa lui Dumnezeu, a luat pâinea de pe altar, a mâncat-o și le-a dat oamenilor lui, din care nimeni nu este îndreptățit să mănânce, afară de preoți?”

5. Și El le-a zis:

„Fiul Omului are putere asupra Sabatului.”

6 Într-o altă Sabat, Isus a intrat în sinagogă și a început să învețe. Și era acolo un om a cărui mână dreaptă era uscată. 7 Cărturarii și fariseii urmăreau dacă va vindeca în ziua Sabatului, ca să găsească vreo învinuire împotriva Lui. 8 Isus, care le cunoștea gândurile, i-a zis omului a cărui mână era uscată:

„Ridică-te și vino la mijloc!”

Isus s-a sculat și a ieșit. 9. Isus le-a zis:

„Este îngăduit în ziua Sabatului să faci bine sau rău? Să salvezi o viață sau să o pierzi?”

10. Și privindu-i, l-a zis:

„Întinde mâna!”

El a făcut așa, și mâna s-a făcut din nou sănătoasă. 11. Dar ei s-au mâniat și au început să vorbească între ei ce să-I facă lui Isus.

12 În zilele acelea, Isus S-a dus în munte să se roage și a vegheat toată noaptea în rugăciune către Dumnezeu. 13 Când s-a făcut ziuă, a chemat la Sine pe ucenicii Săi și a ales dintre ei doisprezece, pe care i-a numit apostoli: 14 Simon,

pe care l-a numit Petru; Andrei, fratele lui; Iacov; Ioan; Filip; Bartolomeu; 15 Matei; Toma; Iacov, fiul lui Alfeu; Simon, numit Zelotes; 16 Iuda, fiul lui Iacov; și Iuda Iscarioteanul, care a ajuns vânzător. 17 Coborând cu ei din munte, a stat în câmpie. Era acolo o mare mulțime de ucenici ai Lui și o mare mulțime de norod din toată Iudeea, din Ierusalim și din țărmul Tirului și al Sidonului, 18 care veneau să-L asculte și să fie vindecați de bolile lor. Cei ce erau stăpâniți de duhuri necurate erau vindecați. 19 Și toți cei din mulțime căutau să se atingă de El, pentru că ieșea o putere din El și vindeca pe toți.

20. Și ridicând ochii spre ucenicii Săi, a zis:

„Fericiți sunteți voi cei săraci,
căci a voastră este Împărăția lui Dumnezeu.
21 Fericiți sunteți voi, cei ce flămânziți acum,
căci veți fi săturați.
Fericiți sunteți voi, cei ce plângeți acum,
căci veți râde.
22 Fericiți sunteți voi când vă urăsc oamenii,
când vă vor izgoni, vă vor batjocori
și vă vor batjocori Numele,
din pricina Fiului Omului.
23 Bucurați-vă în ziua aceea și vă veseliți,
căci iată, plata voastră mare este în ceruri!
Tot așa făceau părinții lor cu prorocii.
24 Dar vai de voi, cei bogați,
căci v-ați căpătat din plin voia.
25 Vai de voi, cei ce sunteți sătui acum,
căci foametea va veni peste voi.
Vai de voi, cei ce râdeți acum,
pentru că veți plânge și vă veți tângui.
26 Vai de voi, când toți oamenii vă vor vorbi de bine;
tot așa făceau părinții lor cu prorocii mincinoși.

27. Dar vă spun vouă, cei ce Mă ascultați:

Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc. 28 Binecuvântați pe cei ce vă blestemă și rugați-vă pentru cei ce vă ocărăsc. 29 Dacă te lovește cineva peste obraz, întoarce-i și pe celălalt. Dacă îți ia cineva haina, nu-ți împotrivi și cămașa. 30 Oricui îți cere, dă-i; și oricui îți ia cineva al tău, să nu-l ceri înapoi. 31 Și faceți la fel și voinței voastre, și voi lor. 32 Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce merit aveți? Și păcătoșii iubesc pe cei ce-i iubesc. 33 Și dacă faceți bine celor ce vă fac bine, ce merit aveți? Și păcătoșii fac la fel. 34 Și dacă faceți bine celor de la care nădăjduiți să primiți, ce merit aveți? Și păcătoșii fac bine păcătoșilor, ca

să le răsplătească după cum doresc. 35 Ci iubiți-vă vrăjmașii, faceți bine și faceți bine, fără să nădăjduiți la răsplată; Și răsplata voastră va fi mare și veți fi fii ai Celui Preaînalt, care este bun cu cei nerecunoscători și răi. 36 Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv. 37 Nu judecați și nu veți fi judecați; nu condamnați și nu veți fi condamnați; iertați și vi se va ierta. 38 Dați și vi se va da: o măsură cu vârf și îndesat, clătinată, călcată în picioare, turnată în sânul vostru. Căci cu măsura cu care măsurați, vi se va măsura.

39. El le-a spus o altă parabolă:

„Poate un orb să fie călăuză unui orb? Nu vor cădea amândoi în groapă? 40. Un ucenic nu este mai presus de învățătorul său; dar, după ce va fi învățat, fiecare om va fi ca învățătorul său. 41. De ce te uiți la paiul din ochiul fratelui tău, și nu bagi bănuială la bârna din ochiul tău? 42. Cum poți să-i spui fratelui tău: «Frate, lasă-mă să scot paiul din ochiul tău», dacă nu vezi bârna din ochiul tău? Șef de povești, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea deslușit să scoți paiul din ochiul fratelui tău. 43. Căci niciun pom bun nu face roade rele, nici pom rău nu face roade bune. 44. Căci orice pom se cunoaște după rodul lui. Nu culege nimeni smochine din spini, nici nu culege struguri din mărăcini. 45. Omul bun scoate lucruri bune din comoara bunătății inimii lui, și omul rău scoate lucruri bune din comoara rele. produce răul. Căci din prisosul inimii vorbește gura.

46. De ce Îmi spuneți „Doamne, Doamne!” și nu faceți ce spun Eu? 47. Oricine vine la Mine și aude cuvintele Mele și le împlinește, vă voi arăta cu cine se aseamănă. 48. El se aseamănă cu un om care zidește o casă, a săpat până la fund și a pus temelia casei pe stâncă. Când a venit potopul, râul a năvălit peste casa aceea, dar n-a putut s-o distrugă, pentru că era zidită tare. 49. Dar cel ce aude cuvintele și nu le împlinește se aseamănă cu un om care a zidit o casă pe pământ, fără să pună temelia; apoi râul s-a năpustit peste casă și îndată aceasta s-a prăbușit, și prăbușirea ei a fost mare.”

7 După ce a terminat de spus toate cuvintele Sale în auzul norodului, a intrat în Capernaum. 2 Un sutaș avea un slujitor bolnav, care era pe moarte, și acesta era drag stăpânului său. 3 Auzind de Isus, a trimis la el pe bătrânii Iudeilor, rugându-L să vină să-l mântuiască pe slujitorul lui. 4 Aceștia au venit la Isus și L-au rugat stăruitor, zicând:

„Acest om merită să-i faci asta: 5. iubește poporul nostru și el ne-a construit o sinagogă.”

6. Isus a mers cu ei și, când nu era deja departe de casa sutașului, a trimis niște prieteni să-I spună din partea lui:

„Domnul meu, nu te obosi; nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu. 7 De aceea n-am îndrăznit să vin eu însumi la tine. Ci spune cuvântul, și slujitorul meu se va vindeca. 8 Căci iată, eu, care sunt sub porunci, am ostași sub mine. Îi zic unuia: «Du-te!», și merge; îi zic aceluia: «Vino!», și vine; îi poruncesc slujitorului meu: «Fă aceasta!», și face.”

9. Isus, când a auzit aceasta, s-a mirat de el, S-a întors către mulțimea care Îl urma și a zis:

„Vă spun că nici în Israel n-am găsit o astfel de credință!”

10. Și când s-au întors mesagerii la casă, l-au găsit pe slujitor sănătos.

11 După aceea, Isus a venit într-o cetate numită Nain, și ucenicii Lui și o mare mulțime mergeau cu El. 12 Când a ajuns la poarta cetății, era dus la pământ un mort, singurul fiu al mamei sale, care era văduvă; și o mare mulțime de popor venea cu ea din cetate. 13 Când a văzut-o Domnul, I s-a făcut milă de ea și i-a zis:

"Nu plânge!"

14. Și apropiindu-se, a atins sicriul; și cei ce-l duceau s-au oprit. Și El a zis:

„Tinere, îți spun, ridică-te!”

{p. 132}

15. Mortul s-a sculat în șezut și a început să vorbească; și Isus l-a dat înapoi mamei lui. 16. Și i-a cuprins pe toți frica și au început să slăvească pe Dumnezeu, zicând:

„Un mare profet a apărut printre noi și Dumnezeu Și-a adus aminte de poporul Său!”

17. Și s-a răspândit vestea aceasta în toată Iudeea și în ținuturile de împrejurime.

18. Și ucenicii Lui i-au spus lui Ioan toate aceste lucruri. 19. Și chemând la Sine doi dintre ucenicii Săi, Ioan i-a trimis la Domnul să-i întrebe:

„Tu ești cel care trebuie să vină sau să așteptăm pe altul?”

20. Și acești oameni au venit la El și au zis:

„Ioan Botezătorul ne-a trimis la Tine să te întrebăm: Tu ești Cel ce are să vină sau să așteptăm pe altul?”

21. Chiar în ceasul acela, Isus a vindecat pe mulți de boli, de neputințe și de duhuri rele și a dat vedere multor orbi. 22. Și, drept răspuns, El le-a zis:

„Duceți-vă și spuneți lui Ioan ce ați auzit și ce ați văzut: Orbii își capătă vederea, paraliticii umblă, leproșii sunt curățiți, surzii aud, morții înviază, săracii aud Evanghelia. 23. Și ferice de cel ce nu se îndoiește de Mine!”

24. După ce au plecat mesagerii lui Ioan, Isus a început să vorbească oamenilor despre Ioan:

„Ce ați vrut să vedeți când ați ieșit în pustie? O trestie clătinată de vânt? 25 Ce ați ieșit să vedeți? Un om îmbrăcat în haine elegante? Dar cei ce se îmbracă în lux și trăiesc în lux se găsesc în curțile împăraților. 26 Pe cine ați ieșit atunci să vedeți? Un proroc? Da, vă spun, și mai mult decât un proroc. 27 El este acela despre care este scris:

> *Iată, Eu trimit pe Mesagerul Meu înaintea feței Tale,*
> *ca să meargă înaintea Ta și să-Ți pregătească calea* .

28 Vă spun că printre cei născuți din femei nu este niciunul mai mare decât Ioan; și cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el. 29 Tot norodul și chiar vameșii, când L-au auzit, au recunoscut dreptatea lui Dumnezeu și au primit botezul lui Ioan. 30 Fariseii însă și cărturarii au respins voia lui Dumnezeu cu privire la ei și n-au primit botezul lui. Așadar, {p. 133} Cu cine să asemăn pe oamenii din această generație și cu cine se aseamănă ei? 32 Seamănă cu copiii care stau în piață și strigă unii către alții:

> „V-am cântat din flaut, dar n-ați dansat!”
> „V-am tânguit, dar n-ați plâns!”

33. Căci a venit Ioan Botezătorul, nici nu mâncând pâine, nici nu bând vin, și ziceți: „Este stăpânit de demoni!” 34. A venit Fiul Omului mâncând și bând, și

ziceți: „Iată, un om lacom și băutor de vin, un prieten al vameșilor și al păcătoșilor!” 35. Dar Înțelepciunea este socotită neprihănită de toți copiii ei.”

36. Un fariseu L-a chemat să mănânce la el. Isus a intrat în casa fariseului și S-a așezat la masă. 37. Și iată că o femeie, cunoscută în cetate ca păcătoasă, știind că Isus stă la masă în casa fariseului, a adus o cutie de alabastru cu mir. 38. Și stând în spate, la picioarele Lui, plângând, a început să-I ude picioarele cu lacrimile ei, I-a șters picioarele cu perii capului ei, le-a sărutat și le-a uns cu mir. 39. Fariseul care-L chemase, când a văzut aceasta, și-a zis în sine:

„Dacă ar fi profet, ar ști ce fel de femeie este aceasta care se atinge de El și ce fel de femeie este; este o păcătoasă!”

40. Isus, răspunzând, i-a zis:

„Simon, vreau să-ți spun ceva.”

Și acela:

„Vorbește, Învățătorule.”

41. „Un creditor avea doi datornici: unul îi datora cinci sute de denari, iar celălalt cincizeci. 42. Cum n-aveau ce plăti, Isus i-a iertat pe amândoi. Care dintre ei Îl va iubi mai mult?” 43. Drept răspuns, Simon I-a zis:

„Cred că pe cea pe care a iertat-o cel mai mult.”

Și El a zis:

„Ai judecat corect.”

44. Și întorcându-se către femeie, i-a zis lui Simon:

„Vezi pe această femeie? Am intrat în casa ta: tu nu mi-ai dat apă să-mi spăl picioarele, dar ea mi-a udat picioarele cu lacrimile ei și le-a șters cu părul ei. 45. Tu nu m-ai sărutat, dar ea, de când sunt aici, n-a încetat să-mi sărute picioarele. 46. Tu nu mi-ai uns capul cu untdelemn, ci ea mi-a uns picioarele cu mir. 47. De aceea îți spun: păcatele ei, care sunt atât de multe, îi sunt iertate, pentru că dragostea ei este mare. Și cui i se iartă puțin, iubește puțin.”

48. Și i-a zis:

„Păcatele tale sunt iertate.”

49. Cei ce ședeau la masă cu El au început să zică în sinea lor: „Cine este acesta, dacă El iartă chiar păcatele?”

50. Și i-a zis femeii acelei:

„Credința ta te-a mântuit. Du-te în pace!”

8 După aceea, Isus a umblat prin cetăți și sate, propovăduind și propovăduind Împărăția lui Dumnezeu. Cei doisprezece mergeau cu El și 2. niște femei care fuseseră vindecate de duhuri rele și de boli: Maria, numită Magdalena, din care fuseseră scoși șapte demoni, 3. Ioana, soția lui Huza, care era administratorul lui Irod, Susana și multe altele care își dădeau averea pentru slujba Lui și a ucenicilor.

4. Și când au început să se adune mulțimi mari și oamenii din fiecare cetate veneau la El, Isus a spus o pildă:

5. „Un semănător a ieșit să-și seamăne sămânța. Și, pe când semăna, o parte a căzut lângă drum și a fost călcată în picioare și au mâncat-o păsările cerului. 6. O altă parte a căzut pe stâncă și s-a uscat, pentru că n-avea umezeală. 7. O altă parte a căzut între spini; spinii au crescut împreună cu ea și au sufocat-o. 8. O altă parte a căzut în pământ bun și a crescut și a dat rod de o sută de ori.”

Spunând acestea, El a exclamat:

„Cine are urechi de auzit, să audă!”

9. Și ucenicii Lui au început să-L întrebe ce înseamnă pilda aceasta. 10. Și El a zis:

„Vouă v-a fost dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți le este dat în pilde, pentru ca, *măcar că văd, să nu vadă și, măcar că aud, să nu înțeleagă* .” 11 Aceasta este înțelesul pildei. Sămânța este Cuvântul lui Dumnezeu. 12 Locul cel de lângă drum sunt cei ce au auzit; apoi vine diavolul și smulge Cuvântul din inima lor, ca să nu creadă și să fie mântuiți. 13 Locul cel stâncos sunt cei ce, după ce au auzit Cuvântul, îl primesc cu bucurie, {p. 135} dar n-are rădăcină în ei; nu păstrează credința mult timp și, în vreme de ispită, cad în apostazie. 14 Locul cel dintre spini sunt cei ce, după ce au auzit Cuvântul, sunt copleșiți de grijile, de bogățiile și de plăcerile vieții, așa că rodul lor nu se

coace. 15 Pământul bun sunt cei ce, după ce au auzit Cuvântul, îl păstrează într-o inimă bună și curată și, prin stăruință, aduc rod.

16 Nimeni nu aprinde o lampă ca s-o acopere cu un vas sau s-o pună sub pat, ci o pune pe un sfeșnic, pentru ca cei ce intră să vadă lumina. 17 Căci nimic nu este ascuns, care să nu fie descoperit și să nu iasă la lumină. 18 Luați seama cum ascultați. Căci celui ce are, i se va da, iar celui ce n-are, i se va lua chiar și ce are.

19. Și au venit la El mama și frații Lui, dar nu au putut ajunge la El din cauza mulțimii. 20. Și I-au zis:

„Mama Ta și frații Tăi au venit și stau afară la ușă și vor să Te vadă!”

21. Iar El le-a răspuns: „Mama Mea și frații Mei sunt cei ce ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și-l împlinesc.”

22 Într-o zi, Isus S-a suit într-o corabie cu ucenicii Săi și le-a zis:

„Hai să trecem pe celălalt mal al lacului!”

Și au plecat cu corabia. 23. Pe când navigau, El a adormit. Și o furtună a venit peste lac și a început să-i învăluie, și erau în primejdie. 24. Atunci ei s-au apropiat de El și L-au trezit, zicând:

"Stăpâne! Stăpâne! Murim!"

Și El, trezindu-Se, a certat vântul și apele învolburate, și ele s-au potolit și s-a făcut liniște. 25. Și le-a zis:

„Unde îți este credința?”

Și ei, uimiți și îngroziți, vorbeau între ei:

„Cine este El, dacă poruncește vânturilor și apelor, și ele Îl ascultă?”

{p. 136}

26 Și au ajuns în ținutul Gherasa, care este dincolo de lac, față de Galileea. 27 Și după ce S-a coborât Isus la pământ, L-a întâmpinat un om din cetate, care era

posedat de demoni. De mult timp nu mai purtase haine și nu locuise în casă, ci în morminte. 28 Și când L-a văzut pe Isus, a căzut la picioarele Lui, strigând și zicând cu glas tare:

„Ce vrei de la mine, Isuse, Fiul Dumnezeului Celui Preaînalt? Te rog, nu mă chinui!”

29. Căci Isus poruncise duhului necurat să iasă din om. Demonul îl împresura adesea, așa că trebuia să fie legat de mâini și de picioare cu lanțuri și păzit; dar omul rupsese lanțurile și demonul îl mâna în locuri pustii. 30. Isus l-a întrebat:

"Cum te numești?"

„Legiune!” a zis el, pentru că mulți demoni intraseră în omul acela. 31 Și L-au rugat să nu-i trimită în Adânc. 32 O turmă mare de porci păștea pe munte și L-au rugat să intre în ei; și El le-a dat voie. 33 Dracii au ieșit din omul acela și au intrat în porci. Și turma s-a repezit de pe malul prăpastiei în lac și s-a înecat. 34 Păstorii, când au văzut ce s-a întâmplat, au alergat și au răspândit vestea prin toată cetatea și prin împrejurimi. 35 Oamenii au ieșit să vadă ce s-a întâmplat și au venit la Isus și l-au găsit pe omul din care fuseseră scoși demonii la picioarele lui Isus, îmbrăcat și în mintea lui deplină; și s-au înfricoșat. 36 Cei ce fuseseră martori oculari le-au spus cum fusese mântuit omul care fusese posedat de demoni. 37 Toți oamenii din împrejurimile Gherasei L-au rugat să plece de la ei, pentru că îi cuprinsese o mare frică. Isus s-a suit însă într-o corabie și a plecat cu corabia. 38. Omul din care fuseseră scoși demonii L-a rugat să fie cu El. Isus l-a trimis, zicând:

39. „Întoarce-te acasă și spune-ne ce a făcut Dumnezeu pentru tine!”

Și s-a dus și a început să vestească în toată cetatea câte lucruri făcuse Isus pentru el.

40 Când S-a întors Isus, norodul L-a întâmpinat, căci toți Îl așteptau. 41 Și a venit un om numit Iair, bătrânul sinagogii de acolo, și s-a aruncat la picioarele lui Isus și L-a rugat să vină la el acasă, 42 pentru că avea o singură fiică, de vreo doisprezece ani, și ea era pe moarte.

Isus a mers mai departe, iar pe măsură ce mergea, mulțimea Îl împingea din toate părțile. 43. Și o femeie, care avea o scurgere de sânge de doisprezece ani și cheltuise tot ce avea la doctori și nimeni nu o putea vindeca, 44. s-a apropiat de El pe dinapoi și s-a atins de poalele hainei Lui și îndată scurgerea de sânge a ei s-a oprit. 15. Și Isus a zis:

„Cine m-a atins?”

În timp ce nimeni nu a mărturisit, Peter a spus:

„Maestre, mulțimea Te înconjoară de pretutindeni și Te apasă.”

46. Dar Isus a zis:

„Cineva M-a atins, căci Am simțit o putere ieșind din Mine.”

47. Femeia, văzând că nu reușea să se ascundă, a venit tremurând, a căzut la picioarele Lui și a spus înaintea întregului norod din ce pricină se atinsese de El și cum fusese vindecată îndată. 48. El i-a zis:

„Fiica mea, credința ta te-a mântuit; du-te în pace!”

49. Pe când vorbea El încă, a venit cineva din casa bătrânului sinagogii și a zis:

„Fiica ta a murit! Nu-l deranja pe Învățător.”

50. Isus, auzind însă aceste cuvinte, a răspuns mai-martorului sinagogii:

„Nu te teme, crede doar, și ea se va mântui.”

51 După ce a intrat în casă, n-a lăsat pe nimeni altul să intre înăuntru decât pe Petru, pe Ioan, pe Iacov, pe tatăl și pe mama fetei. 52 Și toți plângeau și o tânguiau. Dar El a zis:

„Nu plânge! Nu e moartă, dar doarme.”

53. Și au râs de El, știind că era moartă. 54. Dar El a apucat-o de mână și a strigat cu glas tare:

„Copilă, ridică-te!”

55. Și duhul ei s-a întors la El și ea s-a sculat îndată. Și Isus a poruncit să-i dea să mănânce. 56. Părinții ei s-au mirat, dar Isus le-a poruncit să nu spună nimănui ce s-a întâmplat.

9 Isus a chemat pe cei doisprezece și le-a dat putere și stăpânire să scoată toți demonii și să vindece bolile. 2 Și i-a trimis să propovăduiască Împărăția lui Dumnezeu și să vindece. 3 Apoi le-a zis:

„Să nu luați nimic cu voi pentru călătorie: nici toiag, nici traistă, nici pâine, nici bani, nici două cămăși. 4. Și în orice casă vă vor primi {p. 138}, rămâneți acolo și de acolo porniți înapoi la drum. 5. Și dacă în vreun loc nu vă vor primi, când veți pleca din cetatea aceea, scuturați-vă praful de pe picioare ca mărturie împotriva lor.”

6. Și au plecat și au străbătut satele, propovăduind Evanghelia și vindecând oameni pretutindeni.

7. Tetraarhul Irod a auzit de toate cele ce se întâmplau și era nedumerit, căci unii ziceau că Ioan a înviat din morți, 8. alții că s-a arătat Ilie și alții că a înviat unul dintre prorocii din vechime. 9. Și Irod a zis:

„Eu însumi am poruncit să i se taie capul lui Ioan; dar cine este acesta despre care aud astfel de povești?”

Și voia să-L vadă pe Isus.

10. Și când s-au întors apostolii, I-au istorisit tot ce făcuseră. Isus i-a luat cu Sine, i-a lăsat pe toți ceilalți și s-a dus într-o cetate numită Betsaida. 11. Dar oamenii au știut lucrul acesta și L-au urmat. Isus i-a primit cu bunătate, le-a vorbit despre lucrurile Împărăției lui Dumnezeu și a vindecat pe cei ce aveau nevoie de vindecare. 12. Și pe când se apropia ziua spre seară, iată că cei doisprezece au venit la El și I-au zis:

„Lăsați oamenii să se ducă în satele și moșiile din jur și să caute adăpost și hrană, căci suntem aici într-un loc pustiu.”

13. Dar El le-a zis:

„Dă-le ceva de mâncare!”

Și au spus:

„N-avem decât cinci pâini și doi pești; să mergem să cumpărăm mâncare pentru toți acești oameni?”

14. Și erau acolo cam cinci mii de oameni. Dar Isus le-a zis ucenicilor Săi:

„Împărțiți-i în cincizeci de oameni și lăsați-i să se așeze să mănânce.”

15. Ucenicii au făcut așa și s-au așezat toți. 16. Isus a luat cele cinci pâini și cei doi pești în mâini, a ridicat ochii spre cer, le-a binecuvântat, le-a frânt și le-a dat ucenicilor ca să le ducă norodului. 17. Au mâncat toți și s-au săturat și s-au adunat douăsprezece coșuri cu firimiturile rămase.

{p. 139}

18. Și pe când Se ruga Isus în taină, ucenicii erau cu El. Și i-a întrebat:

„Cine zic oamenii că sunt eu?”

19. Ei I-au răspuns: „Alții, Ioan Botezătorul; alții, Ilie; iar alții, că a înviat unul dintre prorocii din vechime.”

20. Și i-a întrebat:

„Cine ziceți voi că sunt eu?”

Și Petru, răspunzând, I-a zis: „Pentru Hristosul lui Dumnezeu!”

21 Isus le-a poruncit cu asprime să nu spună nimănui lucrul acesta, 22 zicându-le că Fiul Omului trebuie să îndure multe suferințe, să fie respins de bătrâni, de preoții cei mai de seamă și de cărturari, să fie omorât și a treia zi să învie.

23. Și El le-a zis tuturor:

„Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze. 24 Căci oricine voiește să-și scape viața o va pierde; dar oricine își pierde viața pentru Mine o va mântui. 25 Căci la ce folosește omul să câștige toată lumea, dacă se pierde sau se va vătăma? 26 Căci pe oricine Mă urăște pe Mine și cuvintele Mele, și Fiul Omului îl va urăște, când va veni în slava Sa și a Tatălui și a sfinților îngeri. 27 Adevărat vă spun că sunt unii dintre cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea până nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu.”

28. Cam la opt zile după aceste cuvinte, Isus a luat cu Sine pe Petru, pe Ioan și pe Iacov și S-a suit pe munte să se roage. 29. Pe când Se ruga, înfățișarea feței Lui s-a schimbat și hainele Lui au strălucit albe. 30. Și iată, doi vorbeau cu El: Moise și Ilie. 31. Arătându-se în slavă, vorbeau despre plecarea pe care avea să o împlinească El în Ierusalim. 32. Petru și cei ce erau cu El au adormit și, venindu-și în fire, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați care stăteau împreună cu El. 33. Pe când oamenii aceia începeau să se depărteze de El, Petru i-a zis lui Isus:

{p. 140}

„Învățătorule, este bine pentru noi să fim aici! Să ridicăm aici trei corturi: unul pentru Tine, unul pentru Moise și unul pentru Ilie”, fără să știe ce spune. 34 Și pe când vorbea El încă aceste cuvinte, iată că un nor i-a umbrit; și s-au înfricoșat când au intrat în nor. 35 Și un glas a ieșit din nor, zicând:

„Acesta este Fiul Meu ales, ascultați-L!”

36 Și când a încetat glasul, Isus a fost găsit singur. Și ei au tăcut și n-au spus nimănui în zilele acelea nimic din ce văzuseră.

37. A doua zi, când s-au coborât ei de pe munte, L-a întâmpinat o mare gloată.
38. Și iată, un om din mulțime a strigat, zicând:

„Învățătorule, Te rog să te uiți la fiul meu: este singurul meu copil. 39. Și atunci îl năvălește un duh, el scoate deodată țipăt, este cuprins de un spasm, iese spumă și numai după ce îl chinuie complet, duhul cu greu îl eliberează. 40. Am rugat ucenicii Tăi să scoată duhul, dar n-au putut.”

41. Isus, răspunzând, a zis:

„O, generație fără credință și rătăcită! Până când voi fi cu voi și vă voi suporta? Adu-ți fiul aici.”

42. Pe când se apropia el, duhul a venit peste el cu putere și l-a cuprins cu zvâcniri întregi. Isus, amenințându-l pe duhul necurat, a vindecat copilul și l-a dat înapoi tatălui său. 43. Și toți au fost uimiți de mărimea lui Dumnezeu.

Și fiindcă toți erau uimiți de ceea ce făcuse Isus, le-a zis ucenicilor Săi:

44. „Să vă înțelegeți bine cuvintele acestea: Fiul omului va fi dat în mâinile oamenilor.”

45. Dar ei n-au înțeles cuvântul acesta, și era ascuns de ei, ca să nu-l înțeleagă; și se temeau să-L întrebe ce înseamnă acesta.

46. Și s-au iscat între ei gânduri, cine este mai mare decât cine. 47. Isus, cunoscând gândurile inimilor lor, a luat un copil, l-a pus lângă Sine și le-a zis:

{p. 141}

„Oricine primește pe acest copil în Numele Meu
Mă primește pe Mine;
și oricine Mă primește pe Mine
primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine.”

49. Și Ioan a luat cuvântul:

„Învățătorule, am văzut un om care scotea demoni în Numele Tău și l-am oprit, pentru că nu vine cu Tine împreună cu noi.”

50. Isus i-a zis:

„Nu interziceți; căci cine nu este împotriva voastră este pentru voi.”

51 Și s-a întâmplat că, pe când se apropiau zilele când trebuia să fie înălțat de pe pământ, El a vrut să meargă la Ierusalim. 52 Și a trimis mesageri înaintea feței Sale. Și ei au plecat și au ajuns într-un sat al samaritenilor, ca să-I găsească găzduire. 53 Dar ei L-au refuzat, pentru că El era în drum spre Ierusalim. 54 Ucenicii Iacov și Ioan, când au văzut aceasta, au zis:

„Doamne, vrei să poruncim să se pogoare foc din cer și să-i distrugă?”

55. Dar El S-a întors spre ei și le-a oprit; 56. și s-au dus într-un alt sat.

57. Pe când mergeau ei, cineva l-a zis:

„Sunt gata să Te urmez oriunde Te duci!”

Și Iisus i-a zis:

58. „Vulpile au vizuini, păsările cerului au cuiburi, dar Fiul Omului n-are unde să-Și odihnească capul.”

59. Și altuia i-a zis:

"Urmați-mă!"

Și a zis: „Doamne, lasă-mă să mă duc mai întâi să-l îngrop pe tatăl meu.”

60. Dar El i-a zis:

„Lasă morții să-și îngroape morții și du-te de propovăduiește Împărăția lui Dumnezeu.”

{p. 142}

61. Și altul a zis:

„Te voi urma, Doamne, dar mai întâi lasă-mă să-mi iau rămas bun de la familia mea.”

52. Isus i-a zis:

„Niciun om care și-a pus mâna pe plug și se uită înapoi nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu.”

10 După aceea, Domnul a mai rânduit șaptezeci de oameni și i-a trimis doi câte doi înaintea Lui, în fiecare cetate și în orice loc unde avea să meargă El Însuși. 2. Le-a zis:

„Secerișul este mare, dar lucrătorii sunt puțini. Rugați deci pe Domnul secerișului să scoată lucrători la secerișul Lui. 3 Duceți-vă! Iată, Eu vă trimit ca pe miei în mijlocul lupilor. 4 Nu luați pungă, nici traistă, nici încălțăminte și nu salutați pe nimeni pe drum. 5 În orice casă veți intra, ziceți mai întâi: «Pace acestei case!» 6 Dacă va fi acolo un fiu al păcii, pacea voastră va veni peste el; dar dacă nu va fi, pacea voastră se va întoarce peste voi. 7 În casa aceea veți rămâne, mâncați și beți tot ce au, căci vrednic este lucrătorul plata lui. Nu vă duceți din casă în casă. 8 În orice cetate veți intra, dacă vă primesc, mâncați ce vă dau. 9 Vindecați pe bolnavii care sunt acolo și spuneți locuitorilor lor: «Împărăția lui Dumnezeu este aproape de voi!» 10 Și dacă nu vă primesc în vreo cetate, ieșiți pe ulițele ei și ziceți: 11 «Chiar și praful din cetatea voastră, care ni se lipește de picioare, îl scuturăm și îl dăm înapoi la voi. „Totuși, să știți că Împărăția lui Dumnezeu este aproape!” 12. Vă spun că, în ziua aceea, va fi mai ușor pentru Sodoma decât pentru cetatea aceea.

13. Vai de tine, Horazin! Vai de tine, Betsaida! Căci dacă în Tir și Sidon s-ar fi făcut minunile care s-au făcut în voi, de mult s-ar fi pocăit, stând în sac și

cenușă. 14. Iar va fi mai ușor pentru Tir și Sidon la judecată decât pentru voi. 15. Și tu, Capernaume, te vei înălța oare până la cer? Vei fi coborât până în iad. 16. Cine vă ascultă pe voi, pe Mine mă ascultă; și cine vă leapădă pe voi, pe Mine mă leapădă; și cine Mă leapădă pe Mine, pe Cel ce M-a trimis pe Mine.

17. Între timp, cei șaptezeci s-au întors plini de bucurie și au spus:

„Doamne, chiar și demonii ne sunt supuși în Numele Tău!”

{p. 143}

18. Și le-a zis:

„L-am văzut pe Satana căzând din cer ca un fulger. 19. Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpioni și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma. 20. Totuși, nu vă bucurați de faptul că duhurile vă sunt supuse; ci de faptul că numele voastre sunt scrise în ceruri.”

21. Și chiar în ceasul acela, Isus S-a umplut de bucurie din Duhul Sfânt și a zis:

„Te mulțumesc, Tată, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns de cei înțelepți și pricepuți ceea ce ai descoperit pruncilor! Da, Tată, căci așa Ți s-a părut bine. 22. Toate lucrurile Mi-au fost încredințate de Tatăl Meu. Și nimeni nu știe cine este Fiul, afară de Tatăl; și cine este Tatăl, afară de Fiul și de oricine voiește Fiul să i le descopere.”

23. Și întorcându-se către ucenici, le-a zis lor singuri:

„Fericiți sunt ochii care văd ce vedeți voi! 24 Căci vă spun că mulți proroci și împărați au vrut să vadă ce vedeți voi și n-au văzut și să audă ce auziți voi și n-au auzit.”

25. Și iată că un învățător al Legii s-a sculat și, voind să-L ispitească, a zis:

„Învățătorule, ce trebuie să fac ca să moștenesc viața veșnică?”

26. El i-a zis:

„Ce este scris în Lege? Cum o citești?”

27. El a răspuns:

„Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu toată puterea ta și cu tot cugetul tău; și pe *aproapele tău ca pe tine însuți* . ”

28. Isus i-a zis:

„Ai răspuns corect; fă aceasta și vei trăi.”

29. Dar el, voind să se îndreptățească, i-a zis lui Isus:

„Cine este vecinul meu?”

30. Isus a răspuns:

„Un om se cobora din Ierusalim la Ierihon și a căzut în mâinile unor tâlhari; și l-au dezbrăcat, l-au rănit și au plecat, lăsându-l pe jumătate mort. 31. Și se întâmpla ca un preot să treacă pe drumul acela și, văzându-l, a trecut pe cealaltă parte. {p. 144} 32. Și un levit, când a ajuns la locul acela, l-a văzut și a trecut pe cealaltă parte. 33. Și un samaritean, care mergea pe drumul acela, 34. S-a apropiat și, când l-a văzut, i s-a făcut milă de el și s-a plecat, i-a spălat rănile cu vin, l-a uns cu untdelemn, l-a bandajat, l-a pus pe măgarul său și l-a dus la un han și l-a luat în grijă. 35. Și a doua zi a scos doi denari, i-a dat hangiului, zicând: «Ai grijă de el și, dacă cheltuiești mai mult, îți voi da înapoi la întoarcere.»” 36. Care dintre acești trei, în slujba ta, părere, s-a dovedit a fi aproapele celui care a suferit din cauza tâlharilor?

37. Și a zis:

„Care a făcut o faptă de milă pentru el.”

Și Iisus i-a zis:

„Du-te și fă și tu la fel.”

38 Pe când erau pe drum, Isus a ajuns într-un sat oarecare, unde o femeie, numită Marta, L-a primit în casa ei. 39 Ea avea o soră, numită Miriam, care a șezut la picioarele Domnului și asculta cuvântul Lui. 40 Marta era ocupată cu slujba. Și iată că a venit și a zis:

„Doamne, nu-Ți pasă că sora mea mi-a lăsat toate grijile în pace? Spune-i să mă ajute!”

41. Domnul i-a răspuns:

„Marto, Marto, te ocupi și te îngrijorezi de multe lucruri, 42. în timp ce un singur lucru este necesar. Dar Maria și-a ales o parte bună, care nu i se va lua.”

11 Și s-a întâmplat că, pe când se ruga Isus într-un loc anume, unul dintre ucenicii Săi, după ce a terminat rugându-se, I-a zis:

„Doamne, învață-ne să ne rugăm așa cum i-a învățat Ioan pe ucenicii săi.”

2. Și le-a zis:

„Când vă rugați, spuneți așa:

3. Tată,
sfințească-se numele Tău,
vie împărăția Ta;
3. pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă în fiecare zi,

{p. 145}

4. Și ne iartă nouă păcatele noastre, căci și noi iertăm greșitorilor noștri și nu ne duce pe noi în ispită.”

5. Și El le-a zis:

„Dacă cineva dintre voi are un prieten și merge la prietenul său în miez de noapte și îi zice: «Prietene, împrumută-mi trei pâini, 6 căci un prieten a venit la mine în călătorie și n-am ce să-i dau», 7 și acesta răspunde dinăuntru: «Lasă-mă în pace; ușa este încuiată, copiii mei sunt în pat și nici eu nu pot să mă scol să-ți dau pâine!» 8 Vă spun că, chiar dacă nu se scoleşte și nu dă din prietenie, totuși stăruința celui ce cere îl va sili să se scolească și să dea ce-i trebuie. 9 Și Eu vă spun: Cereți și vi se va da; căutați și veți găsi; bateți și vi se va deschide. 10 Căci oricine cere, primește; cine caută, găsește; și oricine bate, i se va deschide. 11 Sau care este tata dintre voi a cărui fiu cere pâine și-i va da o piatră? Sau dacă cere un pește și-i dă celălalt un șarpe în loc de piatră? pește? 12. Sau dacă cere un ou, iar celălalt îi dă o scorpie? 13. Dacă voi, oameni răi, știți să dați daruri bune copiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl cel Ceresc va da Duhul Sfânt celor ce-L cer!”

14. Și a scos un demon, care era demonul mutеniei. Și iată, după ce a ieșit demonul, mutul a vorbit, iar norodul s-a mirat. 15. Dar unii dintre cei ce erau de față au zis:

„El este Cel ce scoate afară demonii cu puterea lui Beelzebul, prințul demonilor.”

16. Și alții, voind să-L ispitească, au început să-I ceară un semn din cer. 17. Dar El, cunoscându-le gândurile, le-a zis:

„Orice împărăție dezbinată împotriva ei înșiși se pune într-o pustietate și casă peste casă cade. 18. Și dacă Satana se ceartă cu sine însuși, cum va dăinui împărăția lui? 19. Și dacă Eu scot dracii prin Beelzebul, prin cine îi scot fiii voștri? De aceea ei vă vor judeca. 20. Dar dacă Eu scot dracii prin degetul lui Dumnezeu, atunci Împărăția lui Dumnezeu este deja peste voi. 21. Dacă un om puternic își păzește palatul cu arme, averea lui este în siguranță. 22. Dar dacă vine peste el cel mai tare decât el și-l biruiește, atunci îi ia toate armele în care se încredea și împarte prada. 23. Cine nu este cu Mine este împotriva Mea; și cine nu strânge cu Mine risipește. 24. Când duhul necurat iese dintr-un om, rătăcește prin locuri fără apărare, căutând odihnă; și când nu găsește, zice: „Lăsați-mă să mă întorc în casa mea, din care am ieșit!” 25. Și când se întoarce, o găsește măturată și aranjată. 26. Atunci se duce și ia cu ea șapte duhuri mai rele decât ea, și intră și se așează acolo; și la urmă omul acela ajunge mai rău decât era la început.”

27. Și s-a întâmplat, pe când spunea El aceste lucruri, că o femeie și-a ridicat glasul din mulțime și a zis:

„Binecuvântat este pântecele maicii care Te-a purtat și sânul care Te-a sugăt!”

28. Și El a zis:

„Mai fericiți sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc.”

29. Și când au început să se adune mulțimile, El a început să vorbească:

„Neamul acesta nu este bun; cere un semn, dar nu va fi alt semn pentru el decât semnul lui Iona. 30. După cum Iona a fost un semn pentru locuitorii din Ninive, tot așa va fi Fiul omului pentru neamul acesta. 31. Împărăteasa din sud se va scula la judecată împreună cu oamenii din neamul acesta și-i va osândi, pentru că a

venit de la marginile pământului ca să audă înțelepciunea lui Solomon; dar acesta este mai mare decât Solomon. 32. Oamenii din Ninive se vor scula la judecată împreună cu neamul acesta și-l vor osândi, pentru că s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; dar acesta este mai mare decât Iona.

33. Nimeni nu aprinde o lampă și o pune într-un loc ascuns sau sub o groapă, ci o pune pe un sfeșnic, pentru ca cei ce intră să vadă lumina. 34. Lampa trupului este ochiul tău. Dacă ochiul tău este sănătos, tot trupul tău este plin de lumină; dar dacă este întuneric, tot trupul tău este plin de întuneric. 35. Vezi deci dacă lumina care este în tine este întuneric. 36. Dar dacă tot trupul tău este plin de lumină și nu este nicio parte întunecată în el, va străluci tot, ca și cum o lampă ar străluci împrejurul tău ca fulgerul.

{p. 147}

37. După ce a spus aceste lucruri, un fariseu L-a invitat la masă; și El a intrat și S-a așezat la masă. 38. Fariseul s-a mirat când a văzut că nu S-a spălat mai întâi înainte de a lua masa. 39. Dar Domnul i-a zis:

„Iată, voi, fariseii, curățiți partea de afară a paharului și a blidului, dar înăuntru sunteți toți lacomi și nedreptăți. 40. Sunteți voi lipsiți de pricepere? Cel ce a făcut partea de afară n-a făcut și cea dinăuntru? 41. Dacă ați fi dat săracilor numai ce este dinăuntru, atunci toți ar fi curați în voi. 42. Vai de voi, fariseilor! Căci dați zeciuială din mentă, din rută și din tot felul de legume, dar neglijați dreptatea și dragostea de Dumnezeu! Căci una ar fi trebuit să o faceți și pe cealaltă să nu o uitați. 43. Vai de voi, fariseilor! Căci vă place să stați în locurile cele dintâi în sinagogi și să fiți cinstiți în piețe! 44. Vai de voi! Căci sunteți ca niște morminte ascunse, prin care oamenii trec și nu știu nimic.”

45. Și unul dintre cărturari I-a zis: „Învățătorule, cu astfel de cuvinte ne pricepi și nouă.”

46. Dar El a zis:

„Vai de voi, cărturarilor legii! Voi puneți peste oameni o povară prea grea ca să o poarte, și voi nici nu mișcați un deget ca să-i ajutați! 47 Vai de voi, pentru că zidiți morminte proorocilor pe care i-au ucis părinții voștri. 48 Prin aceasta arătați că aprobați faptele părinților voștri: ei i-au ucis, iar voi zidiți! 49 De aceea, Înțelepciunea lui Dumnezeu a zis: „Le voi trimite proroci și apostoli: îi vor ucide pe unii și îi vor prigoni, 50 pentru ca din neamul acesta să se ceară sângele tuturor proorocilor, vărsat de la întemeierea lumii, 51 de la sângele lui Abel până la sângele lui Zaharia, pe care l-au ucis între altar și Templu.” Da, vă spun că

toate se vor cere din neamul acesta! 52 Vai de voi, cărturarilor legii, pentru că ați luat cheia cunoștinței și voi n-ați intrat și pe cei ce voiau să intre n-ați lăsat!”

53. După ce a ieșit Isus de acolo, cărturarii și fariseii au început să-L atace cu încăpățânare și să-I pună întrebări fără număr, 54. întinzând curse ca să-L prindă la cuvânt.

12 Între timp, o mare mulțime de oameni se adunase, așa că era înghesuială; și El a început să vorbească mai întâi, întorcându-se către ucenicii Săi: {p. 148}

„Păziți-vă de aluatul fariseilor, care lucrează. 2 Căci nimic nu este ascuns care nu va ieși la lumină și nimic secret care nu va fi cunoscut. 3 De aceea, ce ați spus în întuneric se va auzi la lumina zilei și ce ați șoptit în ascuns se va vesti de pe acoperișuri. 4 Vă spun, ca prietenilor mei: Nu vă temeți de cei ce ucid trupul și după aceea nu pot face nimic! 5 Și de cine vă voi spune să vă temeți? Temeți-vă de Cel ce are putere, după ce a ucis, să arunce în gheenă. Da, vă spun, temeți-vă de El! 6 Nu fac oare cinci vrăbii doi bani de aramă? Și niciuna din ele nu este uitată de Dumnezeu. 7 Chiar și perii capului vostru sunt toți numărați. Nu vă temeți; voi sunteți mai de preț decât multe vrăbii. 8 Vă spun că, oricine Mă va cinsti înaintea oamenilor, Fiul omului Îl va cinsti și el înaintea îngerilor lui Dumnezeu. 9 Dar oricine Mă va lepăda înaintea oamenilor, și Fiul omului Îl va lepăda înaintea îngerilor lui Dumnezeu. 10 Oricui va spune un cuvânt împotriva Fiului omului, i se va ierta; dar oricui va huli împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta. 11 Și când vă vor duce înaintea sinagogilor, înaintea dregătorilor și a stăpânirilor, nu vă îngrijorați cum vă veți apăra sau ce veți zice; 12 căci Duhul Sfânt vă va învăța chiar în ceasul acela ce trebuie să spuneți.

13. Atunci cineva din mulțime I-a zis:

„Învățătorule, spune-i fratelui meu să împartă moștenirea lui cu mine!”

14. Dar El i-a zis:

„Dragă prietene, am fost numit eu să te judec și să-ți împart bunurile între tine?”

15. Și le-a zis:

„Feriți-vă de lăcomie, căci chiar și atunci când există din belșug, viața omului nu depinde de ele.”

16. Și le-a spus o pildă:

„Un om bogat a avut o recoltă bună în ogorul său. 17. Și a zis în sinea lui: «Ce să fac? Am atât de multe roade încât n-am unde să le pun!» 18. Și a zis: «Iată ce voi face: Îmi voi dărâma hambarele, voi construi altele mai mari și voi pune acolo toată recolta mea, tot ce am. 19. Și voi zice în sinea mea: «Acum ai destule bunuri pentru mulți ani; nu te îngrijora de nimic, mănâncă, bea și bucură-te de viață!» 20. Dar Dumnezeu i-a zis: «Nebunule! Chiar în noaptea aceasta ți se va cere sufletul; 21. deci cine va fi cu ce ai strâns?» Așa se întâmplă cu cineva care strânge bogății pentru sine, în loc să se îmbogățească în ochii lui Dumnezeu.”

22. Și a zis ucenicilor Săi:

„De aceea vă spun: Nu vă îngrijorați de viața voastră, gândindu-vă ce veți mânca; sau de trupul vostru, gândindu-vă cu ce vă veți îmbrăca. 23 Căci viața este mai mult decât hrana, și trupul mai mult decât îmbrăcămintea. 24 Uitați-vă că și corbii nici nu seamănă, nici nu seceră, nici nu au cămară, nici hambar, și totuși Dumnezeu îi hrănește! Cu cât sunteți voi mai de preț decât păsările! 25 Și cine dintre voi, chiar dacă își îngrijorează, poate adăuga un cot la viața lui? 26 Și dacă nu puteți face nici măcar o mică parte, de ce vă îngrijorați de celelalte? 27 Uitați-vă cum cresc crinii: ei nici nu trudesc, nici nu torc; totuși vă spun că nici măcar Solomon, în toată slava lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre ei. 28 Dacă Dumnezeu așa împodobește iarba câmpului, care astăzi este și mâine va fi aruncată în cuptor, cu cât mai mult vă va împodobi El pe voi, puțin credincioșilor? 29 Nu întrebați ce veți mânca sau ce veți bea și nu vă îngrijorați. 30 Acestea sunt îngrijorările tuturor neamurilor lumii acesteia; dar Tatăl vostru știe că aveți nevoie de toate aceste lucruri. 31. Voi însă căutați Împărăția Lui și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra. 32. Nu te teme, turmă mică, căci aceasta este voia Tatălui vostru să vă dea Împărăția. 33. Vindeți ce aveți și dați-le săracilor, și acestea vă vor fi pungi care nu se învechesc și comori care nu se învechesc. În ceruri, unde hoțul nu vine și nu strică molia. 34. Căci unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră.

35. Să vă fie încinse mijlocul și candelele aprinse. 36. Fiți asemenea celor ce-și așteaptă stăpânul când vine de la nuntă, ca să-i deschidă îndată când vine și bate la ușă. 37. Fericiți sunt slugile pe care stăpânul, când vine, le va găsi treji! Adevărat vă spun că Își va încinge haina, îi va chema la masă și va veni să le slujească. 38. Chiar dacă va veni la a doua strajă sau la a treia strajă și-i va găsi treji, fericiți sunt ei. 39. Să știți însă aceasta: dacă ar fi știut stăpânul mai dinainte la ce ceas vine hoțul, n-ar fi lăsat să-l spargă. 40. Fiți gata, căci Fiul omului vine în ceasul în care nu vă așteptați.”

{p. 150}

41. Petru a zis: „Doamne, pentru noi ai spus această pildă sau pentru toți?”

42. Și Domnul a zis:

„Cine este administratorul credincios și înțelept, pe care stăpânul său îl va pune peste slugile sale, ca să le dea partea cuvenită din hrană? 43 Fericit este sluga aia pe care stăpânul său, când va veni, o va găsi făcând astfel de lucruri! 44 Adevărat vă spun că îl va pune peste toate averile sale. 45 Dar dacă sluga aia zice în inima lui: «Stăpânul meu întârzie să vină» și începe să bată pe slugi și pe slujnice, să mănânce, să bea și să se îmbete, 46 stăpânul slugii acelei va veni într-o zi în care nu se așteaptă și într-un ceas pe care nu-l știe; îl va izgoni afară și-i va da partea cu cei necredincioși. 47 Și sluga care a cunoscut voia stăpânului său și n-a făcut s-o împlinească va fi bătută cu multe lovituri; 48 dar cine n-a cunoscut-o, măcar că a meritat-o, va fi bătută cu puține lovituri. Cui i s-a dat mult, i se va cere mult, și cui i s-a încredințat mult, i se va cere mult.

49. Am venit să aduc foc pe pământ și cât de mult aștept să se aprindă deja! 50. Trebuie să fiu botezat cu botez și cât de mult aștept să se întâmple! 51. Credeți că am venit să aduc pace pe pământ? Nu, vă spun, ci dezbinare. 52. De acum înainte, dacă vor fi cinci într-o casă, vor fi dezbinați: trei împotriva a doi și doi împotriva a trei. 53. Și va fi tatăl împotriva fiului și fiul împotriva tatălui, mama împotriva fiicei și fiica împotriva mamei, soacra împotriva norei sale și nora împotriva soacrei sale.”

54. Și a zis oamenilor:

„Când vedeți un nor venind de la apus, ziceți imediat: «Va ploua!» Și se întâmplă. 55. Și când vedeți un vânt suflând de la miazăzi, ziceți: «Va fi căldură!» Și se întâmplă. 56. Voi, histrionii, știți să deosebiți fața pământului și a cerului; de ce nu deosebiți ceasul? 57. Și cum nu puteți judeca cu dreptate? 58. Când mergeți la judecător cu cineva care are un proces împotriva voastră, căutați să vă împăcați cu el pe drum, ca nu cumva să vă ducă la judecător, iar judecătorul să vă dea la temnicer și să vă arunce în închisoare. 59. Vă spun că nu veți ieși de acolo până nu veți plăti și ultimul ban.”

13 Chiar în ceasul acela au venit ei și I-au spus despre galileenii aceia al căror sânge îl amestecase Pilat cu jertfele lor. 2 Iar El le-a zis:

„Credeți voi că acești galileeni erau cei mai mari păcătoși dintre toți galileenii, pentru că au suferit în felul acesta? 3. Nu, vă spun; dar dacă nu vă pocăiți, toți veți pieri ca ei. 4. Sau acei optsprezece peste care a căzut turnul Siloamului și i-a ucis, credeți voi că datoria lor față de Dumnezeu era mai mare decât a tuturor

locuitorilor Ierusalimului? 5. Nu, vă spun; dar dacă nu vă pocăiți, toți veți pieri ca ei.”

6. Și a spus această pildă:

„Un om avea un smochin sădit în via sa și a venit să vadă dacă are rod, dar n-a găsit. 7 Apoi a zis viei: „Iată că sunt trei ani care vin la smochinul acesta să văd dacă are rod, dar n-am găsit. Taie-l; de ce ocupă atât de mult pământ?” 8 El i-a răspuns: „Doamne, lasă-l să se întâmple încă un an, până voi sap împrejurul lui și-i voi pune gunoi de grajd; poate că anul viitor va face rod; dacă nu, taie-l.”

10. Și învăța în ziua Sabatului într-una din sinagogi. Și era acolo o femeie care era stăpânită de un duh de neputință de optsprezece ani, 11. și era atât de ghemuită încât nu-și putea ridica capul bine. 12. Și când a văzut-o Isus, a chemat-o la Sine și i-a zis:

13. „Femeie, ești izbăvită de boala ta!”

Și-a pus mâinile peste ea, și îndată ea s-a îndreptat și a început să slăvească pe Dumnezeu. 14 Dar conducătorul sinagogii, mâniat că Isus vindecase în ziua Sabatului, a zis norodului:

„Șase zile sunt date pentru muncă; în aceste zile veniți pentru vindecare, dar nu în ziua de Sabat.”

15. Domnul i-a răspuns, zicând:

„Actori, nu vă dezlegați fiecare boul sau măgarul din iesle, în ziua Sabatului, și nu-l duceți la adăpătoare? 16 Și nu se cuvenea ca această fiică a lui Avraam, pe care Satana o ținea legată optsprezece ani, să fie dezlegată din legături în ziua Sabatului?”

{p. 152}

17. Și când a spus aceste lucruri, toți potrivnicii Lui au fost rușinați și tot poporul s-a bucurat de toate faptele Lui glorioase.

18. Între timp, El a zis:

„Cu ce se aseamănă Împărăția lui Dumnezeu și cu ce se poate asemăna? 19. Este ca atunci când un om a luat un bob de muștar și l-a semănat în grădina sa;

a crescut și s-a făcut ca un pom, și păsările cerului și-au făcut cuib în ramurile lui.”

20. Și El a mai zis:

„Cu ce voi asemăna Împărăția lui Dumnezeu? 21 Seamănă cu o femeie care a luat aluat și l-a ascuns în trei măsuri de făină, ca să crească tot aluatul.”

22. Isus străbătea cetățile și satele, învățând pe oameni și îndrumându-L spre Ierusalim. 23. Un om L-a întrebat:

„Doamne, este oare adevărat că doar puțini vor fi mântuiți?”

Și El le-a zis:

24. „Siliți-vă să treceți prin ușa cea strâmtă, căci mulți, vă spun, se vor strădui să intre și nu vor putea. 25. Și când se va scula stăpânul casei și va închide ușa, veți bate la ușă și veți zice: «Doamne, deschide-ne!» Și el vă va răspunde: «Nu știu cine sunteți, nici de unde veniți.» 26. Atunci veți zice: «Am mâncat și am băut cu tine și ai învățat în piețele noastre.» 27. Și el vă va zice: «Nu știu cine sunteți, nici de unde veniți. *Depărtați-vă de la Mine, toți cei ce lucrați fărădelege!* » 28. Acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților când veți vedea pe Avraam, pe Isaac și pe Iacov și pe toți profeții intrând în Împărăția lui Dumnezeu, iar voi veți fi aruncați afară. 29. Și vor veni de la răsărit și de la apus, de la miazănoapte și de la miazăzi și vor ședea la masă în Împărăția lui Dumnezeu. 30. Și iată, sunt unii dintre cei de pe urmă care vor fi cei dintâi și sunt unii dintre cei dintâi care vor fi cei de pe urmă.”

31. Chiar în ceasul acela au venit la El niște farisei și I-au zis:

„Duceți-vă și ieșiți din locurile acestea, căci Irod are de gând să vă omoare!” 32. Și le-a zis:

{p. 153}

„Duceți-vă și spuneți acestei vulpi din partea mea: «Iată, Eu scot draci și fac vindecări astăzi și mâine, dar a treia zi lucrarea Mea se termină. 33 Totuși, astăzi, mâine și a treia zi trebuie să plec, pentru că niciun profet nu este ucis decât în Ierusalim. 34 Ierusalime, Ierusalime, care ucizi pe profeți și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine, de câte ori am vrut să-ți adun copiii, cum își adună

găina puii sub aripi, și n-ați vrut! 35 Iată, casa ta va fi părăsită și pustie. Căci vă spun că nu Mă veți mai vedea de acum înainte, până când nu veți zice:

„Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului!”

14 Și s-a întâmplat că, într-o zi de Sabat, Isus a intrat în casa unui fariseu important, ca să mănânce, și ei Îl pândeau. 2 Și iată că în fața Lui era un om bolnav de hidropizie. 3 Isus i-a întrebat pe cărturari și pe farisei, zicând:

„Este îngăduit să se facă vindecări în ziua de Sabat sau nu?”

4. Dar ei au tăcut; iar El S-a atins, a vindecat pe cel bolnav și l-a trimis afară. 5. Și le-a zis:

„Oare vreunul dintre voi, al cărui fiu sau bou cade în fântână, nu se va grăbi să-l scoată afară, chiar dacă este Sabat?”

6. Și nu au putut spune nimic despre asta.

7. Și, văzând că cei poftiți la masă luau locurile cele mai de seamă, le-a spus o pildă:

8. „Când ești chemat la o nuntă, nu-ți lua locul de onoare, 9. Ca nu cumva să se găsească printre cei chemați unul mai important decât tine, și gazda să vină și să-ți zică: „Ceadă-i locul tău!” Atunci să te smerești și să te cobori pe ultimul loc. 10. Ci, când ești chemat, du-te și ia-ți ultimul loc, pentru ca gazda să vină și să-ți zică: „Prietene, treci mai sus!” Atunci vei fi cinstit mai presus de toți cei ce sunt poftiți la ospăț. 11. Căci oricine se înalță pe sine va fi smerit, și oricine se smerește pe sine va fi înălțat.”

12. Și celui ce L-a invitat, i-a zis:

„Când dai o cină sau o cină, nu invita prieteni, frați, rude sau vecini bogați, altfel te vor invita ei mai târziu {p. 154} și vei fi chit. 13. Nu, când dai un ospăț, este mai bine să inviți pe săraci, pe schilozi, pe șchiopi, pe orbi, - 14. și fericirea ta va fi că nu-ți vor putea mulțumi, căci îți vei primi răsplata când vor învia cei drepți.”

15. Și unul dintre oaspeți, auzind aceasta, l-a zis:

„Ferice de cel ce va mânca în Împărăția lui Dumnezeu!”

16. Dar El i-a zis:

„Un om dădea un ospăț mare și invitase mulți oaspeți. 17. Când a venit ceasul ospățului, a trimis o slugă să spună oaspeților: „Veniți, căci totul este gata.” 18. Și oaspeții, unul și toți, au început să se scuze. Cel dintâi i-a zis: „Am cumpărat un ogor și trebuie să mă duc să-l văd; te rog să mă ierți.” 19. Altul a zis: „Am cumpărat cinci perechi de boi și trebuie să mă duc să văd cum sunt; te rog să mă ierți.” Altul a zis: „Mă însor și de aceea nu pot veni.” 21. Și sluga s-a întors și a spus stăpânului său toate aceste lucruri. Atunci stăpânul casei, mâniindu-se, a zis slugăiului său: „Du-te îndată în cetate, pe ulițe și pe ulițe și adu aici pe săraci, pe schilozi, pe orbi și pe șchiopi.” 22. Și sluga a zis: „Domnul meu, porunca ta a fost îndeplinită și mai este loc.” 23. Stăpânul a zis slujitorului: „Ieși pe drumuri și pe garduri și silește norodul să intre, ca să mi se umple casa. 24. Căci vă spun că niciunul din cei ce au fost poftiți nu va mânca la ospățul meu!”

25. Și o mare mulțime mergea cu El, iar Isus S-a întors și le-a zis:

26. „Dacă vine cineva la Mine și nu Mă pune mai presus de tatăl său, de mama sa, de nevasta sa, de copiii săi, de frații săi, de surorile sale și de viața sa, nu poate fi ucenicul Meu. 27. Dacă nu-și ia cineva crucea și nu vine după Mine, nu poate fi ucenicul Meu. 28. Căci, dacă vreunul dintre voi are de gând să zidească un turn, va ședea mai întâi și va socoti cheltuiala, ca să vadă dacă va putea să isprăvească lucrarea. 29. Sau va pune temelia, dar nu va putea să-l isprăvească. Și toți cei ce se uită la el vor începe să râdă de el. 30. Și vor zice: „Am început să zidesc, dar n-am isprăvit!” 31. Sau dacă un rege se hotărăște să plece într-o expediție împotriva unui alt rege, se va așeza mai întâi și va socoti dacă cele zece mii ale sale vor fi de ajuns ca să se împotrivească celui ce vine împotriva lui cu douăzeci de mii; iar dacă nu, se va grăbi să trimită o solie să ceară pace cât timp vrăjmașul este încă departe. Tot așa, fiecare dintre voi, dacă nu renunță la tot ce are, nu poate fi ucenicul Meu. Sarea este un lucru bun; dar dacă sarea se învechește, cum va fi sărată? Nu este potrivită nici pentru pământ, nici pentru gunoi, ci se aruncă afară. Cine are urechi de auzit, să audă!”

15 Toți vameșii și păcătoșii veneau la El ca să-L asculte. 2 Fariseii și cărturarii, mâniați, ziceau: „Îi primește pe păcătoși la Sine și chiar mănâncă cu ei!”

3. El le-a răspuns cu această parabolă:

4. „Dacă cineva dintre voi are o sută de oi și pierde una dintre ele, nu lasă el pe cele nouăzeci și nouă în pustie și se duce să caute pe cea pierdută, până o găsește? 5. Și, după ce o găsește, o pune cu bucurie pe umeri. 6. Și, când se

întoarce acasă, cheamă pe prietenii și vecinii săi și le zice: «Bucurați-vă împreună cu mine, căci oaia mea era pierdută și am găsit-o!» 7. Vă spun că, tot așa, va fi mai multă bucurie în cer pentru un singur păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți, care n-au nevoie de pocăință. 8. Sau, dacă o femeie are zece drahme și pierde una, nu aprinde ea lampa, nu mătură casa și nu caută cu sârguință până o găsește? 9. Și, când o găsește, cheamă pe prietenii și vecinii săi și le zice: «Bucurați-vă împreună cu mine, căci drachma mea era pierdută și am găsit-o!» 10. Aceasta este, vă spun, bucuria care este înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un singur păcătos care se pocăiește.”

11. Și El a mai spus:

„Un om avea doi fii. 12. Cel mai tânăr a zis tatălui său: «Tată, dă-mi partea mea din averea familiei.» Și le-a împărțit averea. 13. După câteva zile, cel mai tânăr a luat totul și s-a dus într-o țară îndepărtată și acolo, ducând o viață desfrânată, și-a risipit toată averea. 14. După ce a cheltuit totul, a venit o foamete mare în țara aceea și i s-a dat seama că era nevoie. 15. S-a dus și s-a angajat la unul dintre locuitorii țării acelei, care l-a trimis la pășunea lui să păzească porcii. {p. 156} 16. Și ar fi vrut să mănânce până s-a săturat chiar și din cojile cu care erau hrăniți porcii, dar nimeni nu i-a dat voie. 17. Apoi, venindu-și la fire, a zis în sine: «Câți dintre lucrătorii tatălui meu primesc hrană din belșug, iar eu pier aici de foame! 18. Mă voi scula și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: „Tată, am păcătuit împotriva cerului și împotriva ta. 19. Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău; lasă-mă să-Ți fie ca unul dintre lucrătorii tăi!” 20. Și s-a sculat și s-a dus la tatăl său. De departe, tatăl său l-a văzut, i s-a făcut milă de el și a alergat înaintea lui, a căzut pe gâtul lui și l-a sărutat. 21. Și fiul i-a zis: „Tată, am păcătuit împotriva cerului și împotriva ta. Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău!” 22. Dar tatăl a zis slugilor sale: „Repede, aduceți haina cea bună și îmbrăcați-l, puneți-i un inel în mână și încălțăminte în picioare. 23. Luați acum vițelul cel îngrășat din turmă și tăiați-l, să ospătăm și să ne veselim. 24. Căci iată, acest fiu al meu era mort și a înviat; era pierdut și a fost găsit!” Și au început să se veselească. 25. Fiul lui cel mare era la câmp și, pe când se întorcea acasă, a auzit muzică și dansuri. 26. A chemat pe unul dintre slugi și l-a întrebat ce înseamnă aceasta. 27. El i-a zis: „Fratele tău s-a întors, și tatăl tău a junghiat vițelul cel îngrășat, bucurându-se că l-a găsit sănătos.” 28. Dar el s-a mâniat și nu a vrut să intre; dar tatăl său a ieșit și l-a chemat. 29. El, răspunzând, a zis tatălui său: „Iată, ți-am slujit atâția ani și niciodată n-am încălcat porunca ta și niciodată nu mi-ai dat un ied ca să ospătez cu prietenii mei. 30. Și când s-a întors fiul tău acesta, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, pentru el ai junghiat vițelul cel îngrășat!” 31. Dar el i-a zis: „Fiule, tu ești întotdeauna cu Mine și tot ce am este al tău. 32. Dar trebuia să te bucuri și să te veselești, pentru că acest frate al tău era mort și a înviat, era pierdut și a fost găsit.”

16 Și le-a zis ucenicilor Săi:

„Un om bogat avea un ispravnic. I s-a spus că ispravnicul îi risipește averea. 2. L-a chemat pe el și i-a zis: „Ce aud despre tine? Dă socoteală de ispravnicia ta, căci nu mai poți rămâne ispravnic.” 3. Ispravnicul a zis în sine: „Ce să fac? Stăpânul meu îmi ia locul. Nu pot să sapă și mi-e rușine să cerșesc. 4. Știu ce să fac, ca atunci când îmi voi pierde locul, să mă adăpostească.” 5. Și chemând pe datornicii stăpânului său unul după altul în taină, i-a zis celui dintâi: „Cât datorezi stăpânului meu?” 6. „O sută de butoaie de untdelemn”, a zis el. Iar celuilalt i-a zis: „Ia chitanța, șezut și scrie repede: cincizeci!” 7. Apoi i-a zis altuia: „Și tu cât datorezi?” „O sută de saci de grâu”, a zis el. El i-a zis: „Ia chitanța și scrie: optzeci!” 8. Și stăpânul a lăudat pe administratorul necinstit pentru că a lucrat cu înțelepciune; căci fiii acestui veac sunt mai înțelepți cu ai lor decât fiii luminii. 9. Și iată, vă spun: grăbiți-vă să vă faceți prieteni cu prețul mamonei celei rele, pentru ca mai târziu, când vă va părăsi ea, să vă primească în locașurile veșnice.

10. Cine este credincios în cele puține lucruri este credincios în cele multe, iar cine este viclean în cele puține lucruri este viclean în cele multe. 11. Așadar, dacă nu v-ați arătat credincioși în faptele înșelătoare ale mamonei [1], cine vă va încredința binele adevărat? 12. Și dacă nu v-ați arătat credincioși în treburile altuia, cine vă va da ce este al vostru?

13. Nicio slugă nu poate sluji la doi stăpâni; sau îl va urî pe primul și îl va iubi pe celălalt, sau îl va iubi pe primul și îl va disprețui pe celălalt. Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona.”

14. Fariseii, care erau dependenți de argint, au auzit toate acestea și au început să-L batjocorească. 15. El le-a zis:

„Voi vreți să vă dovediți neprihăniți înaintea oamenilor, dar Dumnezeu vă cunoaște inimile; și ce este înălțat între oameni este o urâciune înaintea lui Dumnezeu.

16. Legea și Prorocii au fost până la Ioan; de atunci se vestește Împărăția lui Dumnezeu și oricine se străduiește să intre în ea. 17. Totuși, mai ușor este să treacă cerul și pământul decât să se piardă o singură frântură de slove din Lege. Oricine își lasă nevasta săvârșește adulter, și oricine se căsătorește cu cea lăsată de nevastă săvârșește adulter.

{p. 158}

19. Era un om bogat, care se îmbrăca în purpură și in subțire și petrecea fiecare zi cu el în desfătări desăvârșite. 20. Un cerșetor, numit Lazăr, zăcea la poarta lui, acoperit de bube, 21. și voia să se hrănească cu ce cădea de la masa bogatului. Câinii alergau și-i lingeau rănile. 22. Și iată că cerșetorul a murit, și îngerii l-au dus în sânul lui Avraam. Și bogatul a murit și el și a fost îngropat. 23. Și în Locuința Morților, fiind chinuit, și-a ridicat ochii și a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui. 24. Și a strigat: „Părinte Avraam, ai milă de mine și trimite-mi pe Lazăr, ca să-și înmoaie vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci nu pot suporta flacăra aceasta.” 25. Avraam a zis: „Fiule, adu-ți aminte cum tu ai avut parte de bunătăți în viața ta și Lazăr parte de rele; și acum el este mângâiat aici, iar tu ești chinuit. 26. Și între noi și voi este o prăpastie mare, așa că nimeni nu poate trece de aici la tine, chiar dacă vrea, nici de acolo la noi.” 27. Bogatul a zis: „Te rog, tată, trimite-l la casa tatălui meu. 28. Căci am cinci frați; așa că să mărturisească pentru ei, ca să nu cadă măcar în acest loc de chin!” 29. Avraam a zis: „Au pe Moise și pe proroci.” 30. Bogatul a zis: „Nu, părinte Avraam; acum, dacă s-ar duce la ei unul din morți, s-ar pocăi.” 31. Și i-a zis: „Dacă nu ascultă de Moise și de proroci, chiar dacă ar învia cineva din morți, nu-i va convinge.”

17 Și le-a zis ucenicilor Săi:

„Este imposibil să nu vină păcătuiri, dar vai de acela prin care vin! 2. Mai bine ar fi pentru el să aibă o piatră de moară de gât și să fie aruncat în mare așa, decât să facă să păcătuiască unul dintre acești micuți! 3. Luați seama la voi înșivă. Dacă păcătuiește fratele tău, mustră-l; și dacă se pocăiește, iartă-l. 4. Și dacă păcătuiește împotriva ta de șapte ori pe zi și se întoarce la tine de șapte ori și zice: „Mă pocăiesc”, iartă-l.”

5. Și apostolii l-au zis Domnului:

„Să ne sporească credința!”

6. Și Domnul a zis:

{p. 159}

„Dacă ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice acestui dud: «Scoate-te din rădăcini și săde-te în mare!» Și v-ar asculta.”

7. Care dintre voi are un rob care ară câmpul sau paște turma? Când se întoarce acasă de la muncă, îi zice stăpânul său: „Șezi imediat să mănânci!”? 8. Nu-i zice stăpânul său: „Pregătește-mi cina, încinge-te și slujește-mi până voi mânca și beau; după aceea vei mânca și vei bea și tu!”? 9. Îi va mulțumi el robului său pentru că a făcut ce i s-a poruncit? [Nu cred.] 10. Tot așa și voi, după ce ați făcut tot ce vi s-a poruncit, spuneți: „Suntem robi netrebnici; n-am făcut mai mult decât era datori.”

11. Și pe când mergea Isus spre Ierusalim, a trecut pe lângă hotarele Samariei și Galileii. 12. Și intrând într-un sat, iată, zece leproși au ieșit înaintea Lui și au stat departe, 13. și și-au ridicat glasul, zicând:

„Isuse, Învățătorule, ai milă de noi!”

14. Și când i-a văzut, a zis:

„Du-te și arată-te preoților!”

Și pe când se duceau ei, lepra i-a părăsit. 15 Unul dintre ei, când a văzut că a fost vindecat, s-a întors, slăvind pe Dumnezeu cu glas tare. 16 Și a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Isus, mulțumindu-I. Și acesta era samaritean. 17 Isus, drept răspuns, a zis:

„N-au fost oare zece oameni izbăviți de lepră? Unde sunt cei nouă? Nu s-a găsit nimeni care să se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu, afară de acest străin?”

19. Și i-a zis:

„Scoală-te și du-te; credința ta te-a mântuit!”

20. Fariseii L-au întrebat când va veni Împărăția lui Dumnezeu. El le-a răspuns:

„Împărăția lui Dumnezeu nu vine ca să o vedeți venind, 21 nici să nu știți dacă este aici sau acolo. Căci iată, Împărăția lui Dumnezeu este în mijlocul vostru [3].”

{p. 160}

22. Și a zis ucenicilor:

„Vor veni zile când veți tânji în inimile voastre să vedeți una din zilele Fiului omului, dar nu o veți vedea. 23 Și vă vor zice: «Acolo!» și «Uite aici!» Dar nu vă

mișcați și nu fugiți. 24 Căci, cum iese fulgerul de la o parte a cerului și luminează până la cealaltă parte, așa va fi și Fiul omului în ziua Lui. 25 Dar mai întâi trebuie să sufere mult și să fie lepădat de această generație. 26 Și cum a fost în zilele lui Noe, așa va fi și în zilele Fiului omului. 27 Oamenii mâncau și beau, se însurau și se măritau, până când a intrat Noe în corabie; și a venit potopul și i-a nimicit pe toți. 28 Tot așa a fost și în zilele lui Lot. Mâncau și beau, cumpărau și vindeau, sădeau și zideau. 29 Dar în ziua în care a ieșit Lot din Sodoma, a plouat foc și pucioasă din cer și i-a nimicit pe toți. 30 Tot așa va fi și în ziua arătării Fiului omului. 31. În ziua aceea, cine va fi pe acoperișul casei și își lasă lucrurile înăuntru, să nu se coboare să le ia; și cine va fi la câmp, să nu se întoarcă acasă. 32. Aduceți-vă aminte de nevasta lui Lot. 33. Cine se străduiește să-și salveze viața o va pierde, dar cine o va pierde, va trăi în el. 34. Vă spun că, în noaptea aceea, doi oameni vor fi în același pat: unul va fi luat și celălalt lăsat. 35. Două femei vor măcina la aceeași moară: una va fi luată și cealaltă lăsată. [36. doi bărbați vor fi la câmp: unul va fi luat și celălalt lăsat].

37. Și I-au zis:

„Unde este, Doamne?”

Dar El le-a zis:

„Unde este trupul, vulturii se vor aduna.”

18 Și ca să-i învețe pe ascultători că trebuie să se roage întotdeauna și să nu deznădăjduiască, le-a spus o pildă:

2. „Într-o cetate era un judecător care nu se temea de Dumnezeu și nu se ținea de om. 3. În cetatea aceea era o văduvă, care a venit la el și a zis: «Mijlocește pentru mine înaintea potrivnicului meu!» 4. Și n-a făcut nimic multă vreme, apoi și-a zis: «Măcar că nu mă tem de Dumnezeu și nu mă țin de om, 5. totuși, fiindcă văduva aceasta mă necăjește, {p. 161} ei bine, voi mijloci pentru ea, ca să nu vină și să mă lovească peste față.»”

6. Și Domnul a zis:

„Ascultați ce spune judecătorul nedrept! 7 Atunci Dumnezeu nu va mijloci pentru aleșii Săi, care strigă către El zi și noapte, măcar că Își arată răbdarea în cauza lor? 8 Vă spun că El va mijloci curând pentru ei. Dar când va veni Fiul omului, va găsi El credință pe pământ?”

9. Și unora care se credeau drepți și nu-i socoteau pe ceilalți ca nimic, le-a spus această pildă:

10. „Doi bărbați s-au suit la Templu să se roage; unul era fariseu și celălalt vameș. 11. Fariseul s-a sculat și s-a rugat în gând, zicând: „Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni: lacomi, fărădelegi, adulterini și nici ca vameșul acesta. 12. Ci postesc de două ori pe săptămână și dau a zecea parte din tot venitul meu!” 13. Vameșul însă stătea departe și nu îndrăznea să-și ridice ochii spre cer, ci își bătea numai pieptul și zicea: „Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul!” 14. Vă spun că al doilea s-a întors acasă neprihănit, mai degrabă decât primul. Căci oricine se înalță pe sine va fi smerit și oricine se smerește pe sine va fi înălțat.”

15. Și I-au adus niște copilași, ca să Se atingă de ei. Ucenicii, când au văzut lucrul acesta, i-au scos afară. 16. Isus însă a chemat pe copii la Sine și le-a zis:

„Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci Împărăția lui Dumnezeu este a celor ca ei. 17 Adevărat vă spun că, oricine nu primește Împărăția lui Dumnezeu ca un copil, nu va intra în ea.”

18. Și un om anume din partea oamenilor de rând L-a întrebat: „Învățătorule bunule, ce trebuie să fac ca să moștenesc viața veșnică?”

19. Isus i-a zis:

„De ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, ci numai Dumnezeu. 20. Dar știi poruncile: *«Să nu comiți adulter* » , *«Să nu ucizi», «Să nu furi», «Să nu mărturisești strâmb», «Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta* » . ”

21. Și a zis:

„Am observat toate acestea din tinerețe.”

22. Isus, când a auzit aceasta, i-a zis:

„Un lucru îți lipsește: vinde tot ce ai și dă săracilor și vei avea comoară în cer; și acolo vino și urmează-Mie!”

23 Dar când a auzit el aceste cuvinte, s-a întristat foarte tare, pentru că era foarte bogat. 24 Isus, văzându-i întristarea, a zis:

„Cât de greu este pentru cei bogați să intre în Împărăția lui Dumnezeu! 25 Tot așa, mai ușor este să treacă o cămilă prin urechea acului decât să intre un bogat în Împărăția lui Dumnezeu.”

26. Cei ce au auzit au zis: „Cine poate fi mântuit?”

27. Și El a zis:

„Ceea ce este imposibil pentru oameni este posibil pentru Dumnezeu.”

28. Și Petru a zis:

„Iată, noi am lăsat tot ce aveam și Te-am urmat.”

29. El le-a zis:

„Adevărat vă spun că nu este nimeni care să fi lăsat casa sau nevasta sau frații sau părinții sau copiii pentru Împărăția lui Dumnezeu, 30. care să nu primească mult mai mult acum în viața aceasta și în veacul viitor viața veșnică.”

31. Apoi i-a luat deoparte pe cei doisprezece și le-a zis:

„Iată, ne suim la Ierusalim și se vor împlini toate cele scrise de proroci despre Fiul Omului. 32. Căci Îl vor da în mâinile Neamurilor și va fi batjocorit, ocărât și scuipat. 33. Și, după ce-L vor biciui,-L vor omorî, dar a treia zi va învia.”

34. Și n-au înțeles nimic din toate acestea, și cuvântul le-a rămas ascuns și nu au înțeles ce se spunea.

35. Pe când se apropia Isus de Ierihon, un orb ședea lângă drum și cerșea. 36. Și auzind mulțimea care trecea, a început să întrebe ce se întâmplă. 37. I-au spus că trece Isus din Nazaret. 38. El a strigat, zicând: „Isuse, Fiul lui David, ai milă de mine!” 39. Cei ce mergeau înaintea Lui căutau să-L facă să tacă, dar El a strigat și mai tare, zicând:

„Fiul lui David, ai milă de mine!”

40. Isus S-a oprit și a poruncit să-I fie adus orbul. Când a venit orbul, l-a întrebat:

41. „Ce vrei să fac pentru tine?”

Și el a spus:

42. „Doamne, să văd din nou!”

Și Iisus i-a zis:

„Vei vedea! Credința ta te-a mântuit.”

43. Îndată, Isus a văzut iarăși și a urmat după El, slăvind pe Dumnezeu. Și tot norodul, văzând aceasta, a mulțumit lui Dumnezeu.

19 După ce a intrat în Ierihon, Isus trecea prin cetate. 2 Un om anume, numit Zacheu, mai marele vameșilor și bogat, 3 voia să vadă cine este Isus; dar nu putea din cauza mulțimii, pentru că era scund de statură. 4 A alergat înainte și s-a suit într-un sicomor, ca să-L vadă trecând. 5 Când a ajuns Isus în locul acela, Și-a ridicat ochii spre el și i-a zis:

„Zachee, coboară repede! Trebuie să rămân astăzi la tine acasă.”

6. Și a coborât repede și L-a primit cu bucurie. 7. Și toți cei ce au văzut aceasta au început să se mânie, gândindu-se că a venit sub acoperișul unui astfel de păcătos. 8. Și Zacheu s-a ridicat și l-a zis Domnului:

„Doamne, jumătate din tot ce am am am pus deoparte pentru săraci, iar ce am luat prin extorcare, voi da înapoi împătrit.”

9. Isus i-a zis:

„Astăzi a venit mântuirea în casa aceasta, pentru că și omul acesta este fiu al lui Avraam. 10 Căci Fiul omului a venit să caute și să mântuiască ce era pierdut.”

{p. 164}

11. Isus a spus și o pildă celor ce au auzit aceste lucruri; căci era aproape de Ierusalim și li se părea că Împărăția lui Dumnezeu se va arăta îndată. 12. Și a zis:

„Un om de neam nobil s-a dus într-o țară îndepărtată ca să primească împărăția și apoi să se întoarcă. 13. A chemat la el zece dintre slujitorii săi, le-a împărțit zece mine și le-a poruncit: „Puneți-le la vânzare cât sunt plecat.” 14. Dar cetățenii lui nu l-au plăcut și au trimis o solie după el cu porunca: „Nu vrem ca omul acesta să ne împărătească!” 15. Și când s-a întors, după ce a primit împărăția, a poruncit să fie chemați la el pe slujitorii aceia cărora le dăduse bani, ca să afle cât a câștigat fiecare. 16. Și a venit primul și a zis: „Domnul meu, mina ta a adus

zece mine.” 17. Și i-a zis: „Trebuie să te lauzi, slujitor bun; pentru că te-ai arătat credincios în puțin lucru, ia în grijă zece cetăți!” 18. Și a venit al doilea și a zis: „Domnul meu, mina ta a adus cinci mine.” 19. Împăratul i-a mai zis: „Ia în stăpânire peste cinci cetăți.” 20. Apoi a venit un altul și a zis: „Domnul meu, iată mina ta. Am ținut-o înfășurată într-o batistă, 21. pentru că mi-era frică de tine. Ești un om ticălos, care iei ce n-ai pus și seceri ce n-ai semănat.” 22. El i-a zis: „Cu gura ta te-ai osândit, rob nedrept. Știai că sunt un om ticălos, care iau ce n-am pus și seceră ce n-am semănat. 23. De ce nu mi-ați împrumutat banii cu camătă, ca atunci când mă voi întoarce, să-i iau cu camătă?” 24. Apoi a zis slugilor sale: „Luați-i mina și dați-o celui ce are zece mine.” 25. Ei i-au zis: „Domnul nostru are deja zece mine.” 26. „Vă spun că oricui are i se va da, dar de la cel ce n-are i se va lua chiar și ce are. 27. Cât despre acești vrăjmași ai mei, care n-au vrut să mă fac împărat peste ei, aduceți-i aici și omorâți-i înaintea ochilor mei.”

28. Și după ce a zis acestea, a pornit spre Ierusalim. 29. Și iată, când a ajuns aproape de Betfage și Betania, lângă muntele care se numește Muntele Măslinilor, a trimis doi dintre ucenici 30. și le-a zis:

{p. 165}

„Intrați în satul de dincolo de drum și la intrare veți găsi un măgar legat, pe care n-a încălecat nimeni niciodată. Dezlegați-l și aduceți-l aici. 31 Și dacă vă va întreba cineva: «De ce îl dezlegați?», răspundeți-i așa: «Pentru că Domnul are nevoie de el!»”

32. Cei ce fuseseră trimiși s-au dus și au găsit totul așa cum le spusese El. 33. Pe când dezlegau mânzul, stăpânii lui au zis:

„De ce dezlegi măgarul?”

34. Dar ei au zis:

„Domnul are nevoie de el!”

35. Și L-au adus la Isus; și-au aruncat hainele pe mânz și au șezut pe Isus. 36. Și pe când mergea Isus călare, norodul și-a așternut hainele pe drum. 37. Și când S-a apropiat Isus de locul unde se coboară de pe Muntele Măslinilor, toată mulțimea ucenicilor a început să se bucure și să laude pe Dumnezeu cu glas tare pentru toate lucrurile minunate pe care li le-a fost îngăduit să le vadă, 38. strigând:

„Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului, Împăratul!”

Pace în ceruri și slavă în cei de sus!”

39. Și niște farisei din mulțime I-au zis:

„Învățătorule, liniștește-ți ucenicii!” 40. El însă, răspunzând, a zis:

„Vă spun că, dacă aceștia vor tăcea, pietrele vor striga.”

41. Și când S-a apropiat atât de mult încât cetatea a devenit vizibilă, a vărsat lacrimi pentru ea 42. și a zis:

„O, de ai înțelege și tu în ziua aceasta ce duce la pace! Dar acum este ascuns de ochii tăi. 43. Și iată, vor veni zile peste tine când vrăjmașii tăi vor zidi turnuri de asediu împotriva ta, te vor înconjura și te vor înghesui din toate părțile, 44. te vor arunca pe tine și pe locuitorii tăi în țărână și nu-ți vor lăsa piatră pe piatră, pentru că n-ai cunoscut vremea când ți s-a oferit mântuirea.”

45. Și intrând în Templu, a început să izgonească pe schimbătorii de bani, 46. zicându-le:

„În Scriptură este scris: *«Casa Mea va fi o casă de rugăciune»;* dar voi ați făcut-o o peșteră de tâlhari!”

{p. 166}

47. Și învăța în templu în toate zilele. Preoții cei mai de seamă, cărturarii și mai-marii poporului voiau să-I facă dreptate, 28. dar nu știau cum să facă, pentru că tot norodul Îl asculta cu luare aminte.

20 Într-o zi, pe când învăța pe norod în Templu și propovăduia Evanghelia, au venit la El preoții cei mai de seamă și cărturarii împreună cu bătrânii 2. și L-au întrebat următoarea întrebare:

„Spune-ne, cu ce putere faci astfel de lucruri? Sau cine Ți-a dat această putere?”

3. Dar El, răspunzând, le-a zis:

„Vă voi întreba și Eu un lucru, și-Mi veți răspunde: 4. De la cine a venit botezul lui Ioan: din cer sau de la oameni?”

5. Și au început să cugeteze între ei:

„Dacă vom răspunde: «Din cer», ne va zice: «Atunci de ce n-ați crezut în El?» 6 Dar dacă vom răspunde: «De la oameni», tot norodul ne va ucide cu pietre, pentru că este convins că Ioan este profet.”

7. Iar ei au răspuns că nu știu de la cine. 8. Isus le-a zis:

„Atunci nu vă voi spune cu ce putere fac astfel de lucruri.”

9 Și a început să spună oamenilor această pildă:

„Un om a sădit o vie și a arendat-o unor vieri și a plecat pentru multă vreme. 10. La vremea secerișului, a trimis un slujitor la vieri, ca să-i dea partea lui din rod. Dar vierii l-au bătut pe slujitor și l-au trimis înapoi cu mâinile goale. 11. Și stăpânul a făcut mai mult decât atât: a trimis un alt slujitor; dar l-au bătut și pe el, l-au făcut de ocară și l-au trimis înapoi cu mâinile goale. 12. Și stăpânul a făcut mai mult decât atât: a trimis un al treilea; dar l-au rănit și pe el și l-au dat afară. 13. Atunci stăpânul a zis în sine: „Ce să fac? Lăsați-mă să-mi trimit pe fiul meu iubit; poate măcar îl vor cinsti.” 14. Dar când l-au văzut vierii, au început să vorbească între ei: „Acesta este moștenitorul; veniți să-l omorâm, pentru ca moștenirea să fie a noastră.” 15. Și l-au scos afară din vie și l-au omorât. Ce le va face deci stăpânul viei?” 16. El se va întoarce, va nimici pe acei viticultori și va da via altora.”

{p. 167}

Auzind acestea, au zis:

„Să nu se întâmple asta!”

17. Și El, privindu-i, a zis:

„Ce înseamnă aceste cuvinte în Scriptură:

> *„Piatra pe care au lepădat-o zidarii*
> *a ajuns să fie pusă în capul unghiului.*
> *Domnul a făcut lucrul acesta*
> *și este minunat în ochii noștri* . ”

18. Oricine cade pe această piatră va fi sfărâmat, și peste cine va cădea ea, îl va face țărână.”

19. Cărturarii și preoții cei mai de seamă voiau să-L prindă îndată, dar se temeau de norod, căci înțeleseseră că despre ei spusese această pildă. 20. Au așteptat și au trimis iscoadele lor, care se prefăceau a fi zeloși ai evlaviei, cu misiunea să-L prindă în cuvânt, ca să-L dea apoi în mâinile guvernatorului roman și să-L judece. 21. Și l-au pus această întrebare:

„Învățătorule, știm că vorbești și înveți drept și că nu este părtinire în Tine, ci înveți Calea lui Dumnezeu în dreptate. 22. Ne este îngăduit să aducem biruri Cezarului sau nu?”

23. Și El, înțelegând răutatea lor, le-a zis:

„Arată-mi denarul; a cui chip este pe el și al cui nume este?”

Și ei au răspuns:

"Cezar!"

25. Și le-a zis:

„Așadar, dați Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.”

26. Și n-au putut să-L prindă în cuvintele Lui înaintea norodului și, minunându-se de răspunsul Lui, au tăcut.

27. Și unii dintre saduchei, care tăgăduiesc învierea, au venit și L-au întrebat:

28. „Învățătorule, Moise ne-a scris că, dacă fratele cuiva moare și are o nevastă și nu lasă copii, fratele său să se căsătorească cu văduva lui și *să ridice urmași fratelui său* .” 29. Erau șapte frați; și primul s-a căsătorit și a murit fără copii, 30. apoi al doilea, 31. și al treilea s-a căsătorit cu o văduvă; și așa toți șapte au murit fără să lase copii. 32. În cele din urmă, a murit și văduva. 33. Care dintre ei va fi ea soția ei la înviere? Căci toți șapte au fost soții ei.”

34. Isus le-a zis:

„Fiii veacului acestuia se însoară și se mărită. 35. Dar cei ce vor fi găsiți vrednici de veacul viitor și de învierea din morți nici nu se vor însura, nici nu se vor

mărita, pentru că 36. Și nu mai pot muri, ci sunt la fel cu îngerii. Aceștia sunt copiii lui Dumnezeu, căci sunt copiii învierii. 37. Și că morții vor învia, mărturisește și Moise în parabola Rugului, când numește pe Domnul Dumnezeu Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov. 38. El nu este Dumnezeul morților, ci al celor vii, pentru că toți trăiesc pentru El.”

39. Unii dintre cărturari au zis atunci:

„Bine ai spus-o, învățătorule!”

40. Căci nu mai îndrăzneau să-L mai întrebe nimic.

41. Și le-a zis:

„Cum se spune că Hristos este fiul lui David? 42. Căci însuși David zice în Cartea Psalmilor:

> *„Domnul a zis Domnului meu: «*
> *Șezi la dreapta Mea,*
> 43 *până voi pune pe vrăjmașii Tăi*
> *sub picioarele Tale* » . ”

44. Așadar, David Îl numește Domn; cum poate fi atunci fiul lui?

45. Și auzindu-L tot norodul, Isus a zis ucenicilor Săi:

46. „Feriți-vă de scribii cărora le place să poarte haine lungi

haine și primesc saluturi în piețe și stau pe scaunele de onoare

„Să stea în locuri în sinagogi și să se așeze la locurile de onoare la ospețe. 47. Cei ce mănâncă averea văduvelor și se prefac că fac rugăciuni lungi, osânda va fi și mai aspră.”

{p. 169}

21 Și ridicând ochii, a văzut pe bogați aruncând darurile lor în vistierie. 2 Și a văzut o văduvă săracă dând doi bănuți. 3 Și a zis:

„Adevărat vă spun că această văduvă săracă a dat mai mult decât toți ceilalți. 4 Căci toți au dat din prisosul lor, dar ea, din sărăcia ei, a dat tot ce avea și din ce trăia.”

5. Și când unii dintre cei prezenți au vorbit despre Templu, despre pietrele frumoase și despre ofrandele care îl împodobesc, El a spus:

6. „Vor veni zile când, din tot ceea ce admirați, nu va rămâne piatră pe piatră care să nu fie dărâmată!”

7. Și L-au întrebat:

„Învățătorule, când se vor întâmpla acestea și care va fi semnul că toate acestea sunt pe cale să se întâmple?”

8. Dar El a zis:

„Luați seama să nu fiți înșelați! Căci mulți vor veni în Numele Meu, zicând: «Eu sunt Acela!» și: «Vremea este aproape!» Nu-i urmați. 9 Când veți auzi de războaie și de răscoale, nu vă înspăimântați; pentru că aceste lucruri trebuie să se întâmple la început, dar sfârșitul nu este încă acolo.”

10. Apoi le-a zis:

„Se va scula neam împotriva neam, și împărăție împotriva împărăției . 11 Vor fi cutremure mari, ici și colo ciumă și foamete; vor fi semne înfricoșătoare și semne mari din cer. 12 Înainte de toate acestea, vă vor sila și vă vor prigoni, vă vor da în sinagogi și în închisori pentru judecată și vă vor înfățișa înaintea împăraților și a dregătorilor, din pricina Numelui Meu. 13 Și veți fi nevoiți să mărturisiți. 14 De aceea, țineți minte în inimile voastre, să nu vă gândiți dinainte ce veți spune în apărarea voastră. 15 Căci vă voi da cuvânt și înțelepciune, care va fi de neoprit și de neînvins împotriva tuturor potrivnicilor voștri. 16 Părinții voștri, frații voștri, rudele voastre și prietenii vă vor da în mâna voastră și unii dintre voi vor fi omorâți. 17 Veți fi urâți de toți din pricina Numelui Meu. 18 Totuși, nici un fir de păr din capul vostru nu va pieri. 19 Prin răbdarea voastră vă veți mântui pe voi înșivă.

20. Când veți vedea oștiri tăbărâte împrejurul Ierusalimului, să știți că vremea pustiirii lui este aproape. 21. Atunci, cei ce sunt în Iudeea să fugă la munți, cei ce sunt în Ierusalim să se ducă și cei ce sunt afară din cetate să nu intre în cetate. 22. Căci acestea sunt *zilele pedepsei,* ca să se împlinească toate lucrurile zise în Scriptură. 23. Vai în zilele acelea de cele însărcinate și de cele ce alăptează! Căci va fi un mare strâmtorare pe pământ și mânie peste norodul acesta. 24. Unii

vor fi uciși prin ascuțișul sabiei, iar alții vor fi duși în robie la toate neamurile, și neamurile vor călca în picioare Ierusalimul, până se vor împlini *vremurile neamurilor* . 25. Vor fi semne în soare, în lună și în stele, iar neamurile vor leșina de vuietul și vuietul mării pe pământ. 26. Și oamenii vor cădea în inconștiență de groază și de așteptarea a ceea ce vine peste tot pământul, pentru că oștirile cerurilor vor fi clătinate. 27. Și atunci vor vedea *pe Fiul Omului venind pe nor cu mare putere și slavă* . 28. Și iată, când vor începe să se împlinească aceste lucruri, ridicați-vă și ridicați-vă capetele, căci răscumpărarea voastră este aproape!

29. Și le-a spus o pildă:

„Uitați-vă la smochin și la ceilalți pomi. 30. Când înfrunziți, știți singuri că vara este aproape. 31. Tot așa, când vedeți aceste lucruri întâmplându-se, știți că Împărăția lui Dumnezeu este aproape. 32. Adevărat vă spun că neamul acesta nu va trece până se vor întâmpla toate lucrurile. 33. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece. 34. De aceea, luați seama la voi înșivă, ca nu cumva să vi se împietrească inimile din cauza preaplinului, a beției și a grijilor vieții acesteia, și ziua aceea să vină peste voi pe neașteptate, 35. ca un laț care cade peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ. 36. Ci vegheați neîncetat și rugați-vă, ca să aveți putere să scăpați de relele viitoare și să stați în picioare înaintea Fiului omului.”

37. Ziua, Isus învăța în Templu, iar nopțile le petrecea afară din cetate, pe Muntele Măslinilor. 38. Și tot poporul venea dis-de-dimineață la El în Templu, ca să-L asculte.

22 Sărbătoarea Azimelor, numită Paște, era aproape. 2 Preoții cei mai de seamă și cărturarii căutau un prilej să-L omoare, pentru că se temeau de norod.

3. Și Satana a intrat în Iuda, numit Iscarioteanul, care era din numărul celor doisprezece. 4. Și s-a dus și a sfătuit cu preoții cei mai de seamă și cu căpitanii gărzilor templului cum să-L trădeze în mâinile lor. 5. Și ei s-au bucurat și au făgăduit că-I vor da bani. 6. Și Isus a fost de acord și căuta un prilej să-L trădeze în mâinile lor, fără norod.

7. Și a venit ziua Azimelor, când trebuia să junghie Paștele. 8. Și a trimis pe Petru și pe Ioan, zicând:

„Du-te și pregătește-ne masa de Paște!”

9. Și L-au întrebat:

„Unde ne spui să-l pregătim?”

10. Și le-a zis:

„Iată, când veți intra în cetate, vă va întâmpina un om cu un ulcior cu apă. Mergeți după el până în casa în care va intra, 11. și spuneți stăpânului casei: «Învățătorul zice: «Unde este camera în care să mănânc Paștele cu ucenicii Mei?»» 12. Și el vă va arăta camera de sus, spațioasă și aranjată; pregătiți acolo.”

13. S-au dus și au găsit așa cum le spusese El și au pregătit masa de Paște.

14. Și când a venit ceasul, Isus S-a așezat la masă, cu apostolii împreună cu El. 15. Și le-a zis:

„Din toată inima mea am dorit să mănânc această masă cu voi înainte de a pătimi! 16. Căci vă spun că n-o voi mai mânca până se va împlini în Împărăția lui Dumnezeu.”

17. Și luând paharul în mâini, mulțumind lui Dumnezeu, a zis:

„Luați-l și împărțiți-l între voi. 18 Căci vă spun că nu voi mai bea din rodul viței, până când va veni Împărăția lui Dumnezeu.”

19. Și luând pâinea în mâini, după ce a mulțumit pentru ea, a frânt-o și le-a împărțit-o, zicând:

„Acesta este trupul Meu, care se dă pentru voi; faceți aceasta spre pomenirea Mea.”

20. Și a făcut la fel și cu paharul, după masă, zicând:

„Acest pahar este legământul cel nou în sângele Meu, care se varsă pentru voi. 21. Între timp, iată, mâna celui ce Mă trădează este la masă cu a Mea. 22. Fiul omului se duce, așa cum este rânduit, dar vai de omul acela prin care se întâmplă această trădare!”

23. Și au început să se întrebe unii pe alții: „Care dintre ei este în stare să facă așa ceva?” 24. Și iarăși s-au certat: „Care dintre ei să fie considerat mai mare?” 25. Dar El le-a zis:

„Împărații se poartă ca domnii printre neamuri, iar cei ce au autoritate se numesc binefăcători. 26 Voi însă nu faceți așa. Ci cine este mai mare între voi să fie ca cel mai mic, și cine este mai mare între voi să fie ca slujitorul. 27 Căci cine este mai mare, cel ce stă la masă sau cel ce slujește? Nu este cel ce stă la masă? Dar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește. 28 Voi ați rămas cu Mine în încercările Mele. 29 Și vă voi da Împărăția, așa cum Mi-a dat Mie Tatăl, 30 ca să mâncați și să beți la masa Mea în Împărăția Mea și să șezut pe tronuri și să judecați cele douăsprezece seminții ale lui Israel.”

31. Și Domnul a zis:

„Simone, Simone, iată că Satana a căpătat voie să vă ispitească cum se cerne grâul. 32 Dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu-ți piardă credința. Și după aceea, când te vei întoarce la Dumnezeu, să întărești pe frații tăi.”

33. Și Petru I-a zis:

„Doamne, cu Tine sunt gata să merg și în închisoare și la moarte!” 31. Dar El a zis:

„Petre, îți spun că, în noaptea aceasta, mai înainte să cânte cocoșul, te vei lepăda de trei ori că nu Mă cunoști.”

35. Și le-a zis:

„Când v-am trimis fără pungă, fără traistă și fără încălțăminte, v-a lipsit ceva?”

Ei au spus:

„În nimic!”

36. Și le-a zis:

„Acum însă, cine are pungă, să o ia și traista, iar cine n-are, să-și vândă haina și să cumpere o sabie. 37 Vă spun că trebuie să se împlinească în mine scriptura care spune: *«El a fost pus în numărul celor fără de lege* .» Căci tot ce s-a spus despre mine se împlinește.”

38. Și au zis:

„Doamne, iată două săbii!”

{p. 173}

Și El le-a zis:

"Suficient".

39. Și a ieșit din casă și S-a dus, după obiceiul Său, la Muntele Măslinilor, iar ucenicii L-au urmat. 40. Și când a ajuns la locul acela, le-a zis:

„Rugați-vă să nu cădeți în ispită!”

41. El Însuși S-a depărtat de ei, la o distanță de o aruncătură de piatră, a îngenuncheat și s-a rugat, 42. zicând:

„Tată, dacă voiești, depărtează de la Mine paharul acesta! Dar facă-se nu voia Mea, ci a Ta.”

43. Și i s-a arătat un înger din cer ca să-l întărească. El, obosit, se ruga mai stăruitor, și sudoarea lui se făcea ca niște picături de sânge, care cădeau pe pământ. 45. După ce S-a sculat de la rugăciune, a venit la ucenici și i-a găsit dormind de descurajare. 46. Și le-a zis:

„De ce dormiți? Scoale-vă și rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită.”

47. Pe când vorbea El încă, iată că a venit o mulțime de oameni. Înaintea lor mergea cineva, numit Iuda, unul din cei doisprezece. A venit la Isus ca să-L sărute. 48. Isus i-a zis:

„Iudă, deci cu o sărutare îl trădezi pe Fiul Omului?”

49. Cei ce stăteau în jurul Lui, văzând ce avea să se întâmple, au zis:

„Doamne, ar trebui să folosesc sabia?”

50. Și unul dintre ei a lovit pe slujitorul marelui preot și i-a tăiat urechea dreaptă. 51. Dar Isus a răspuns și a zis:

„Lasă, e de ajuns!”

Și l-a vindecat pe slujitor atingându-i urechea.

52. Isus a zis celor ce ieșiseră împotriva Lui, preoților celor mai de seamă, căpitanilor gărzilor templului și bătrânilor:

„Ca împotriva unui tâlhar, ați ieșit cu săbii și sulițe! 53. În fiecare zi eram cu voi în Templu și nu v-ați pus mâna pe Mine; dar acum este ceasul vostru și puterea întunericului.”

54. Au pus mâna pe Isus, L-au dus și L-au adus în casa marelui preot. Petru a urmat de departe. 55. Au aprins un foc în mijlocul curții și au șezut împrejur. Petru a șezut cu ei. 56. O slujnică L-a văzut șezând lângă foc și, privind atent la El, a zis:

„Și acesta era și el cu El!”

57. Dar el a negat și a zis:

„Femeie, nu-L cunosc!”

58. Puțin mai târziu, un altul, văzându-l pe Petru, a zis:

„Și tu ești unul dintre ei!”

Dar Petru a zis:

„Nu, draga mea.”

59. Cam o oră mai târziu, un altul a început să vorbească insistent:

„Cu siguranță, omul acesta era cu El și este galileean!”

60. Petru însă a zis:

„Nu știu, draga mea, ce vrei să spui.”

Și îndată, înainte ca el să fi terminat de vorbit, cocoșul a cântat. 61 Domnul S-a întors și s-a uitat la Petru. Și Petru și-a adus aminte de cuvântul pe care Domnul îl spusese: „Chiar în noaptea aceasta, mai înainte ca să cânte cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori.” 62 Și a ieșit afară din curte și a plâns amarnic.

63. Cei ce erau puși să păzească pe Isus Îl batjocoreau și Îl băteau, 64. și, după ce I-au acoperit fața, au întrebat: „Proorocește, cine Te-a lovit?” 65. Și rosteau multe alte hule împotriva Lui.

66 Și când s-a făcut ziuă, s-a adunat soborul bătrânilor poporului, preoții cei mai de seamă și cărturarii și L-au pus înaintea soborului lor, 67 și au zis:

„Dacă Tu ești Mesia, spune-ne!”

Dar El le-a zis:

68. „Dacă vă spun, nu Mă veți crede; și dacă vă întreb, nu-Mi veți răspunde. 69. De acum înainte, Fiul Omului va ședea la dreapta Puterii lui Dumnezeu.”

70. Atunci toată lumea a spus:

„Deci ești Fiul lui Dumnezeu?”

Și El le-a zis:

„Cum spui - sunt.”

{p. 175}

71. Apoi au zis:

„Ce altă mărturie mai este necesară? Într-adevăr, noi înșine am auzit toate acestea din gura Lui!”

23 Toată adunarea lor s-a sculat de pe scaunele lor și L-a dus la Pilat. 2 Și au început să-L învinuiască, zicând:

„Am aflat că El incită poporul nostru la răzvrătire, refuză să plătească tributuri Cezarului și se dă drept Împăratul Mesia.”

3. Pilat i-a pus o întrebare:

„Ești Tu Regele Iudeilor?”

Isus i-a răspuns și i-a zis:

„Vorbești!”

4. Pilat a zis preoților celor mai de seamă și norodului:

„Nu găsesc nicio vină în acest Om.”

5 Ei însă stăruiau în cauza lor, zicând: „El întărâtă norodul, propovăduind în toată Iudeea, începând din Galileea și ajungând chiar în aceste părți.” 6 Pilat, când a

auzit aceasta, a întrebat dacă omul acesta este într-adevăr galileean. 7 Aflând că vine din ținutul peste care avea jurisdicție Irod, l-a trimis înapoi la Irod, care se afla în Ierusalim pe vremea aceea. 8 Irod, când L-a văzut pe Isus, s-a bucurat foarte mult, căci de mult dorea să-L vadă, fiindcă auzise multe despre El și nădăjduia că va face vreun semn. 9 I-a pus multe întrebări, dar Isus nu i-a răspuns nimic. 10 Preoții cei mai de seamă și cărturarii care stăteau acolo L-au învinuit vehement. 11 Irod și ostașii lui L-au batjocorit și L-au îmbrăcat cu haine strălucitoare și L-au trimis înapoi la Pilat. 12 Din ziua aceea, Irod și Pilat s-au împrietenit; înainte însă, se dușmăniseră unul cu altul.

13. Pilat, chemând laolaltă pe preoții cei mai de seamă, pe bătrâni și pe popor, 14. le-a zis:

„Mi-ați adus pe acest om ca pe un tulburător al norodului; și iată că, după ce am făcut o anchetă înaintea voastră, n-am găsit în el nicio vină de niciuna dintre nelegiuirile de care îl acuzați. 15. Nici Irod n-a găsit nimic, din moment ce l-a trimis la noi. Așadar, nu este nimic în el vrednic de pedeapsa cu moartea. 16. De aceea, după pedeapsă, îl voi elibera.”

17. Și avea nevoie să trimită pe cineva la ei cu ocazia sărbătorii. 18. Dar toți au strigat în mulțime:

„Moartea lui, dar eliberați-ne nouă pe Baraba!”

19. Acesta era un om care fusese aruncat în închisoare pentru că provocase o revoltă și omor în cetate. 20. Pilat le-a vorbit din nou, exprimându-și dorința de a-L elibera pe Isus. Dar ei au strigat:

„Răstignește-L, răstignește-L!”

22. Și le-a zis a treia oară:

„Ce rău a făcut El? N-am găsit în El nicio vină vrednică de moarte. De aceea, după pedeapsă, Îl voi lăsa să plece.”

23. Dar ei au strigat tare, zicând să fie răstignit. Și strigătele lor se întețeau tot mai tare. 24. Pilat a hotărât să facă ce voiau ei: a eliberat pe omul care fusese aruncat în închisoare pentru răscoală și crimă și pe care îl ceruseră, iar pe Isus L-a dat în mâinile lor.

26 Și pe când Îl duceau la execuție, au pus mâna pe un anume Simon din Cirene, care tocmai se întorcea din țarim, și l-au silit să ducă crucea după Isus. 27 Și o mare mulțime a mers după El, și femei care își băteau pieptul și plângeau pentru El. 28 Isus S-a întors spre ei și le-a zis:

„Fiice ale Ierusalimului, nu plângeți pentru Mine; plângeți mai degrabă pentru voi înșivă și pentru copiii voștri. 29 Căci vin zile când se va zice: «Ferice de cele sterile, de pântecele care n-au născut și de sânii care n-au sugat!» 30 *Atunci vor zice munților: «Cădeți peste noi!» și dealurilor: «Ascundeți-ne!»* 31 Căci, dacă fac aceste lucruri copacului verde, ce se va întâmpla cu cel uscat?»

32. Și au dus cu El doi ticăloși ca să fie pedepsiți. 33. Și când au ajuns la locul numit Craniu, L-au răstignit acolo pe Isus și pe ticăloși, unul la dreapta Lui și celălalt la stânga Lui.

34. Iisus a zis:

„Tată, postește pentru ei, căci nu știu ce fac!”

Și au împărțit hainele Lui între ei, aruncând la sorți. 35. Poporul a stat în picioare și s-a uitat; iar bătrânii au zis și ei batjocorindu-L:

„I-a mântuit pe alții; acum să Se mântuiască pe Sine însuși, dacă este Unsul lui Dumnezeu, Alesul!”

36. Și soldații L-au bătut în bătaie de joc, oferindu-I oțet 37. și zicând:

„Dacă ești Regele iudeilor, mântuiește-te pe tine însuți!”

38. Deasupra capului Lui era și o inscripție în greacă, latină și ebraică:

„Acesta este Regele Iudeilor.”

39. Și unul dintre răufăcătorii care erau atârnați pe cruce a hulit împotriva Lui, zicând:

„Nu ești Tu Mesia? Mântuiește-Te, deci, pe Tine Însuți și pe noi!”

40. Iar celălalt i-a răspuns cu mustrare:

„Tu nu te temi de Dumnezeu! Căci și tu ești în același chin. 41 Noi am fost osândiți după cum ne-am meritat și primiți după faptele noastre. Dar omul acesta n-a făcut nimic rău.”

42. Și a zis:

„Isuse, pomenește-ți de mine când vei veni să domnești!”

43. Isus i-a zis:

„Adevărat îți spun că astăzi vei fi cu Mine în Rai.”

44. Era cam pe la ceasul al șaselea și s-a făcut întuneric peste toată țara până la ceasul al nouălea, 45. căci soarele se întunecase și perdeaua dinaintea Templului s-a rupt la mijloc. 46. Isus a strigat cu glas tare, zicând:

„Tată, în mâinile Tale îmi încredințez duhul!”

Și cu aceste cuvinte Și-a dat duhul. 47. Și sutașul, văzând aceasta, a slăvit pe Dumnezeu, zicând:

„Cu adevărat, Omul acesta era drept!”

48 Toți cei ce veniseră la El, când au văzut ce s-a întâmplat, s-au întors acasă, bătându-și pieptul. 49 Toți cei ce-L cunoșteau au stat departe, precum și femeile care veniseră cu El din Galileea și văzuseră aceste lucruri.

50. Un bărbat, numit Iosif, de neam din Arimateea Iudeilor, membru al soborului, om bun și drept, 51. care nu era de acord cu cele ce plănuiseră și făcuseră cei ce-l însoțeau și era dintre cei ce așteptau Împărăția lui Dumnezeu, a venit la Pilat și a cerut trupul lui Isus. 53. Isus a dat jos trupul lui Isus, l-a înfășurat într-un giulgiu și l-a pus într-un mormânt săpat în stâncă, în care nimeni nu mai fusese îngropat niciodată. 54. În ziua aceea era Pregătirea și era aproape Sabatul. 55. Femeile care erau cu Isus, care veniseră din Galileea, au mers după El și au văzut mormântul și cum a fost pus trupul Lui în el. 56. Și întorcându-se acasă, au pregătit mirodenii și untdelemnuri.

Apoi, sâmbăta, au ținut Sabatul conform poruncii;

24 În prima zi după Sabat, în zori, au venit la mormânt, aducând miresmele pe care le pregătiseră. 2 Au găsit piatra rostogolită de la intrarea mormântului. 3 Au intrat și n-au găsit trupul Domnului Isus. 4 Și iată, pe când erau nedumeriți, iată

că au stat lângă ele doi bărbați, îmbrăcați în haine strălucitoare ca fulgerul. 5 Ele s-au înspăimântat și s-au plecat cu fețele la pământ, și le-au zis:

„De ce îl căutați printre morți pe Cel viu? 6. Nu este aici; a înviat. 7. Aduceți-vă aminte cum v-a spus, pe când era încă în Galileea, despre Fiul omului că trebuie să fie dat în mâinile oamenilor păcătoși, să sufere răstignire și a treia zi să învie.”

8. Și și-au adus aminte de cuvintele Lui; 9. Și întorcându-se de la mormânt, au spus toate aceste lucruri celor unsprezece și tuturor celorlalți. 10. Acestea erau Maria Magdalena, Ioana și Maria, mama lui Iacov, și alte femei care erau cu ele; și toate au spus aceleași lucruri apostolilor. 11. Dar aceste cuvinte li s-au părut o prostie și nu le-au crezut pe femei. 12. Petru s-a sculat și a alergat la mormânt, s-a uitat înăuntru și n-a văzut decât pânzele de înmormântare și s-a întors acasă, uimit de cele întâmplate.

13 În ziua aceea, doi dintre ucenici s-au dus la un sat numit Emaus, cam la șaizeci și doi de stadii de Ierusalim. 14 Și vorbeau între ei despre tot ce se întâmplase. 15 Și iată, pe când vorbeau și se întrebau între ei, Însuși Isus a venit și a plecat cu ei. 16 Dar puterea de a-L cunoaște le-a fost luată din ochi. 17 Și le-a zis:

„Despre ce vorbiți între voi pe drum?”

{p. 179}

Și ei au stat nemișcați, întristați. 18. Și unul dintre ei, numit Cleopa, I-a răspuns:

„Ești singurul din Ierusalim care nu știe ce s-a întâmplat aici în zilele acestea?”

19. Și i-a întrebat:

"Ce vrei sa spui?"

Ei I-au răspuns:

„Isus din Nazaret, care a fost un prooroc puternic în faptă și cuvânt înaintea lui Dumnezeu și a întregului popor, 20. preoții noștri cei mai de seamă și mai-marii L-au dat în mâinile oamenilor ca să fie osândit la moarte și a fost răstignit. 21. Noi nădăjduiam că El va aduce răscumpărarea lui Israel. Și aceasta a fost deja a treia zi. 22. Niște femei dintre noi ne-au uimit, venind dis-de-dimineață la mormânt. 23. N-au găsit trupul Lui și s-au întors, zicând că au văzut niște îngeri

care le-au zis că El este viu. 24. Unii dintre ai noștri s-au dus la mormânt și au găsit toate așa cum spuseseră femeile, dar pe El nu L-au văzut.”

25. Și le-a zis:

„O, neînțelepților, cât de încete sunt inimile voastre ca să credeți tot ce au spus prorocii! 26. Nu era oare necesar ca Hristos să sufere și apoi să intre în slava Sa?”

27. Și începând de la Moise și ajungând la toți prorocii, le-a târguit în toate Scripturile ce se zicea despre El. 28. Și au început să se apropie de satul în care se duceau; și El se făcea că are să meargă mai departe. 29. Dar ei L-au stăruit, zicând:

„Rămâneți cu noi, căci e deja seară și ziua se apropie de sfârșit!”

Și a intrat în casă ca să rămână cu ei. 30 Și iată, pe când ședea la masă cu ei, a luat pâine, a binecuvântat-o, a frânt-o și le-a dat-o. 31 Atunci li s-au deschis ochii și L-au recunoscut, dar El S-a făcut nevăzut dinaintea lor. 32 Și au zis unii către alții:

„Nu ardea oare inima noastră în noi, când ne vorbea pe drum și ne explica Scripturile?”

33. Îndată s-au sculat și s-au întors la Ierusalim și i-au găsit pe cei unsprezece cu ceilalți ucenici. 34. Și au zis: „Domnul a înviat cu adevărat și S-a arătat lui Simon.” 35. Și au istorisit ce li se întâmplase pe drum și cum L-au cunoscut la frângerea pâinii. 36. Și pe când vorbeau ei astfel, El Însuși a stat în mijlocul lor și le-a zis:

„Pace fie cu voi!”

37. Și ei s-au înfricoșat și s-au îngrozit și au crezut că văd o nălucă. 38. Și El le-a zis:

„De ce sunteți încurcați și de ce vi se nasc îndoieli în inimile voastre? 39. Uitați-vă la mâinile Mele și la picioarele Mele; Eu sunt. Atingeți-Mă și înțelegeți că o nălucă n-are carne și oase, așa cum Mă vedeți!”

40. Și cu aceste cuvinte le-a arătat mâinile și picioarele. Fiindcă ei, de bucuria cea mare, nu puteau crede și erau uimiți, le-a zis:

„Aveți ceva de mâncare aici?”

42. Și I-au dat o bucată de pește la grătar. 43. Și El a luat-o și a mâncat-o în fața lor.

44. Și le-a zis:

„Iată ce v-am spus când eram încă cu voi: că trebuie să se împlinească tot ce este scris despre Mine în Legea lui Moise, în Proroci și în Psalmi.”

45. Apoi le-a făcut să înțeleagă Scripturile, 46. și le-a zis:

„Așa a fost scris că Hristosul va pătimi și va învia din morți a treia zi, 47. și să se propovăduiască în Numele Lui pocăința, spre iertarea păcatelor, la toate neamurile, începând din Ierusalim. 48. Voi sunteți martori ai tuturor acestor lucruri. 49. Și iată, trimit peste voi făgăduința Tatălui Meu. Dar rămâneți în cetatea aceasta până când veți fi îmbrăcați cu puterea cea mare.”

50. Și i-a scos afară din cetate până la Betania și i-a binecuvântat, ridicând mâinile. 51. Și iată, pe când îi binecuvânta, S-a despărțit de ei și a început să se înalțe la cer. 52. Și ei, plecându-se până la pământ înaintea Lui, s-au întors la Ierusalim cu mare bucurie. 53. Și erau neîncetat în Templu și slăveau pe Dumnezeu.

Dicționar de concepte generale

{p. 181}

Veste bună (Evanghelie) , ebraică [besora], greacă εύαγγέλιον. Lexema ebraică denotă în diferite cărți ale Vechiului Testament vestea bună, de exemplu, despre retragerea bruscă a dușmanilor asediatori (2 Regi 7:9). Încă din antichitate, lexema grecească a desemnat răsplata cuvenită mesagerului pentru vestea bună, precum și jertfa de mulțumire, sărbătoarea etc. asociate cu o astfel de veste. Utilizarea acestui substantiv în contextul sacralizării ideologice a Imperiului Roman este interesantă; Într-un astfel de context, și anume, într-o anexă la „știrea” despre ziua de naștere a împăratului Augustus, aceasta se găsește într-o inscripție în limba greacă din Priene (Die Inschriften von Priene, ed. F. Hiller v. Gaertringen, Berlin, 1906, pp. 105, 40; cf. *H. A. Mashkin* , Eschatologie și mesianism în ultima perioadă a Republicii Romane, Izvestia Academiei de Științe a URSS. Seria de istorie și filosofie, vol. III, 1946, pp. 457–458). Celebrul teolog catolic Erich Przywara a propus chiar traducerea cuvântului Εύαγγέλιον ca „Reichsbotschaft” („Vestea Împărăției [lui Dumnezeu]”). Nu există nicio îndoială că, pentru utilizarea acestui lexem în Noul Testament, sunt importante conotațiile cotidiene actuale asociate cu conceptul de manifest suprem, care anunță, să zicem, iertarea datoriilor, scutirea de taxe etc. (cf. comentariul la Marcu 1:4-5);

dar totuși, pe primul loc se află influența semanticii Septuagintei, care transmite verbul [basar] și substantivul [besora].

Domnul . Grecescul Κύριος, slavonul *Domn* , latinescul Dominus și alte echivalente din traducerile tradiționale și parțial noi transmit lexeme ebraico-aramaice foarte diferite, cu funcții semiotice diferite, ceea ce poate crea dificultăți cititorului: {p. 182} obișnuit cu faptul că cuvântul „Domn” este rezervat pentru a-L desemna pe Dumnezeu, el citește, de exemplu, în traducerea sinodală, cum Isus este numit „Domn”, și nu numai de către ucenici, ci și de către oameni care nu au crezut încă în El și care, deocamdată, I se adresează politicos doar ca unui mentor sau vindecător cunoscut de la care speră să primească ajutor. Situația este deosebit de acută în limba rusă, care distinge prin așa-numita diglosie „Domnul” sacru și „maestrul” secular, în timp ce engleza „Domn”, germană „Domn” etc. „Herr” și substantive similare din alte limbi occidentale combină ambele înțelesuri.

Ebr. [adonai], prinzând rădăcini în practica orală ca transmitere a tabuului de pronunție Tetragrammaton YHWH, îl denotă pe Dumnezeu la fel de clar ca și slavona bisericească „Domnul” în uzul rusesc; dimpotrivă, dubletul său [adon] este folosit în sensul secular de „domn”. Ebr. [rabi], transliterat de mai multe ori în textele evanghelice ('Ραββί „Rabbi”, de exemplu, Marcu 9:5; Matei 26:25, 49), explicat explicit în Ioan 1:38 prin cuvântul „învățător” (διδάσκαλος), dar asociat etimologic cu sensul de mulțime - măreție și, în plus, se afla atunci, aparent, în stadiul de formare semantică, putea fi transmis în principiu și prin același substantiv κύριος. În ceea ce privește limba aramaică, în sistemul său lexical cuvântul [mara] putea fi folosit atât în raport cu o persoană, cât și „absolut”, ca nume pentru Dumnezeu; al doilea este caracteristic în special textelor de la Qumran. În faimosul Targum despre Cartea lui Iov, acesta apare ca înlocuitor și echivalent nu doar și nu atât de mult al Tetragramei, cât (în versetele 24:6-7, corespunzătoare versetului 34:12 din original) al Numelui Divin „Shaddai” („Puternic”).

O nuanță importantă, din păcate, care nu poate fi transferată direct în limba rusă, este prezența sau absența articolului. Spre deosebire de rusă, atât greaca veche, cât și limbile semitice au articolul.

Vezi *F. Hahn* , The Titles of Jesus in Christology: Their History in Early Christianity, NY - Cleveland, 1969, p. 73–89; *J. A. Fitzmyer S.* J. Der semitische Hintergrund des neutestamentlichen Kyrios-Titels, în: Jesus Christus in Historie und Theologie: Neutestamentliche Festschrift {p. 183} fur H. Conzelmann zum 60. Geburtstag, Tubingen, 1975, pp. 267–298 (revizuit: *J. A. Fitzmyer S. J.* , A

Wandering Aramean: Collected Aramaic Essays, „Society of Biblical Literature," Chico, California, pp. 141179, pp.

Botez , grecește βάπτισμα sau βαπτισμός, literal „scufundare"; acest sens etimologic (indiferent dacă botezul în practica creștinismului timpuriu se săvârșea întotdeauna prin scufundare) stimulează, în legătură cu botezul, imaginea unei scufundări misterioase în adâncurile morții regeneratoare, caracteristică în special Apostolului Pavel (de exemplu, Romani 6:3: *„Căci toți câți am fost botezați în Hristos Isus am fost botezați în moartea Lui"* ; Coloseni 2:12: *„Fiind îngropați împreună cu El prin botez, ați și înviat împreună cu El prin credință..."*); însă, deja în cuvintele lui Hristos (Matei 20:22-23: *„Puteți voi să beți paharul pe care îl voi bea Eu sau să fiți botezați cu botezul cu care sunt botezat Eu?"*). Paradoxal, tocmai aceste conotații ale cuvântului βάπτισμα, alături de alte considerații, ne-au determinat, spre deosebire de o serie de traducători ruși moderni, să păstrăm redarea sa tradițională rusească: într-adevăr, în limba rusă modernă, chiar și cea seculară, cuvântul „botez" (de exemplu, ca parte a idiomului „botezul focului") este mai capabil să transmită atmosfera unei dedicări impresionante care duce la cealaltă parte a morții decât „scufundare" sau lexeme similare.

Conceptul creștin al sacramentului botezului, înrădăcinat în evenimentele evanghelice ale botezului lui Hristos în apele Iordanului și ale morții Sale pe cruce, are o istorie pregătitoare. Practica Vechiului Testament, la fel ca practica religioasă a aproape tuturor popoarelor, cunoștea abluțiuni rituale după o stare de impuritate: „și își va spăla trupul cu apă și va fi curat", citim iar și iar în mai multe locuri diferite din Pentateuh. Preoții trebuiau să se spele înainte de a-și îndeplini îndatoririle: *„Să aduci pe Aaron și pe fiii lui la ușa Cortului Întâlnirii și să-i speli cu apă"* (Exod 29:4). Abluțiunea așa-numiților prozeliți ([ger]), adică păgâni, acceptați de bunăvoie în comunitatea lui Israel și curățiți înainte de aceasta de murdăria lor păgână, a dobândit o semnificație specială ca ritual de inițiere. {p. 184} Deși această spălare, întâmplător, nu este niciodată menționată în VT, există motive să fim siguri că cel puțin în vremea lui Hristos ea exista și era percepută într-un sens apropiat de sacramental (vezi The Interpreters Dictionary of the Bible: An Illustrated Encyclopedia, Nashville & New York, 1962, v. I, pp. 348–349; *H. H. Rowley* , Jewish Proselyte Botezul și Botezul lui Ioan, Hebrew Union College Annual, 15, 1940, pp. 313–334). În spatele acestui obicei se află percepția fiecărui păgân ca o persoană pângărită ritual prin însuși faptul apartenenței sale la păgâni, adică participarea la culte păgâne, nerespectarea normelor morale și rituale ale vieții de zi cu zi obligatorii pentru un evreu etc.; Prin urmare, este destul de logic să înceapă venirea sa la Dumnezeul lui Israel cu o abluțiune rituală (uneori s-a admis ideea că abluțiunea prozelitului face

circumcizia inutilă pentru el, deoarece, cum s-ar spune, o include în sine, cf. opinia rabinului Yehoshua din Jebamoth 46.a; dar de obicei abluțiunea urma circumciziei - iar pe vremea Templului preceda jertfa). Următorul pas era botezul, practicat de Ioan, care și-a primit porecla „Botezătorul” din activitatea sa; acesta extinde cerința exigentă a unei noi purificări penitențiale în egală măsură cu păgânii la evrei înșiși, chiar și la astfel de păzitori ai purității lor rituale precum fariseii și saducheii. În același timp, Ioan însuși vede în ritul pe care l-a săvârșit doar un prototip al viitorului (Marcu 1:8, cf. Matei 3:11, Luca 3:16).

Pocăință , ebr. [teshuva], literal „întoarcere”, greacă μετάνοια, literal „schimbare a minții, schimbare a gândurilor”. Având în vedere semantica lexemului ebraic (care determină posibil metafora pildei Fiului Risipitor Luca 15:11-32, unde păcătosul se întoarce la tatăl său) și echivalentul său grecesc, ne putem întreba dacă cea mai bună traducere nu ar fi „convertire” (desigur, nu în sensul trivial de convertire la o altă religie, ci în sensul mai spiritual de a veni sau a reveni la o conștiință religioasă și morală mai profundă). V. N. Kuznetsova traduce μετανοείσθε „întoarcere/întoarcere la Dumnezeu”, ceea ce păstrează sensul cuvântului ebraic, dar deja exits{p. 185} depășește condițiile de joc stabilite de cuvintele de pe pagina de titlu: „traducere din greacă”: aceasta nu este o traducere din greacă și nici nu este chiar o traducere, deoarece, de dragul clarității, trebuie să adăugăm „la Dumnezeu”, care lipsește din original. Am abandonat traducerea tradițională.

Parabola , ebr. [mashal] „proverb, zicător, comparație, comparație”, grecesc παραβολή literal „aruncat aproape”, este cel mai important gen al tradiției literare biblice. Ar fi nerezonabil să ne imaginăm limitele acestui gen la fel de clar definite ca limitele formelor de gen fixe din reflecția teoretică și literară europeană antică sau, chiar mai mult, modernă. O parabolă poate avea o intrigă narativă mai mult sau mai puțin dezvoltată, dar poate, dimpotrivă, să fie doar o comparație, o asemănare de moment; în cele din urmă, are o singură trăsătură necesară și suficientă - sensul alegoric.

Împărăția lui Dumnezeu , Împărăția Cerurilor (greacă: βασιλεία τού θεού sau βασιλεία τών ουρανών, ebr. [malkhut hashamayim]), o denumire escatologic colorată a stării corecte a lucrurilor, eliberarea oamenilor și a întregii lumi de tirania uzurpatoare a „prințului acestei lumi”, restaurarea autorității paterne a lui Dumnezeu, străpungerea viitorului eon. A doua versiune a acestei denumiri,

destul de sinonimă cu prima, a fost generată de înclinația evreilor pioși de a evita folosirea cuvântului „Dumnezeu” în vorbirea lor pentru a respecta mai pe deplin porunca: *„Să nu iei în deșert Numele Domnului Dumnezeului tău; «Căci Domnul nu-l va socoti nepedepsit pe cel ce ia Numele Lui în deșert»”* (Exod 20:7). Dacă tabuul așa-numitului Tetragrammaton (numele „din patru litere” YHWH), pronunțat o dată pe an, în ziua de Yom HaKippurim (Yom Kippur), în partea cea mai sacră a Templului („Sfânta Sfintelor”), de către însuși marele preot, care trebuia să se pregătească pentru aceasta ca pentru moarte, a devenit universal și absolut, atunci tendința descrisă, într-o oarecare măsură analoagă acestui tabu, și-a păstrat opționalitatea, dar tocmai în vocabularul discursului religios s-a manifestat din ce în ce mai clar. Acest lucru este legat de extinderea numărului de substitute care înlocuiesc cuvântul „Dumnezeu” și {p. 186} îl deplasează din uz. Aceasta include, alături de cuvintele „Putere” ([gevurah]), „Loc” ([makom]), dar și cuvântul „Cer” ([shamayim]). Este caracteristic faptul că Matei, adresându-se probabil unui cititor evreu, folosește o expresie inteligibilă pentru orice evreu devotat, dar misterioasă pentru un păgân, în timp ce Marcu, adresându-se creștinilor păgâni, preferă să descifreze această ghicitoare.

Fiul lui Dumnezeu . În contextul doctrinei creștine, dezvoltată în epoca patristică, această sintagmă are un sens absolut ontologic. În contextul comentariilor noastre, este necesar să acordăm atenție celeilalte laturi a problemei: ideea comună și tentant de ușor de înțeles că numele „Fiul lui Dumnezeu”, ca și cum ar fi incompatibil chiar și verbal cu monoteismul Vechiului Testament, provine din cultura elenistică păgână, nu are temeiuri suficiente. O polemică detaliată împotriva ei: Matei. O nouă traducere cu introducere și note de W. F. Albright și C. S. Mann, Garden City, New York, 1971, pp. 181, 194–195 etc. Deja în Psalmul 2:7 este descrisă adoptarea Celui Uns regal de către Dumnezeu: *„...Domnul Mi-a zis: Tu ești Fiul Meu; astăzi Te-am născut* .” Ps. 89/89:27–28: *„El Mă va chema: «Tu ești Tatăl Meu, Dumnezeul Meu și Stânca Mântuirii Mele!» Îl voi face întâiul Meu născut, sus deasupra împăraților pământului* .” Rădăcinile unei astfel de imagini se întorc la vocabularul semitic antic asociat cu ideea de împărăție sacră (cf. *R. E. Hansen* , Theophorous Son Names among the Aramaeans and Their Neighbors, Universitatea Johns Hopkins, 1964). Prin urmare, nu există niciun obstacol în a imagina ca o posibilitate reală, în contextul tradiției evreiești, utilizarea pozitivă sau negativ-ironică a formulei „Fiul lui Dumnezeu” și a echivalentelor sale (*„Fiul Celui Preaînalt”* Marcu 5,7, *„Fiul Celui Binecuvântat”* 14,61). Cf. și comentariul la Marcu 1,1 și pasajele din text tocmai menționate.

Fiul Omului . O auto-desemnare constantă a lui Hristos, caracteristică vorbirii Sale și, în mod remarcabil, neacceptată de vocabularul teologic al creștinismului timpuriu. Semantica sa este polisemantică. Pe de o parte, forma aramaică a expresiei [bar enash] ar putea însemna pur și simplu „om” (în conformitate cu funcția extinsă a lexemului „fiu” în semantica semitică, cf. comentariul la Marcu 2:19) și, în acest sens, ar putea fi sinonimă cu pronumele la persoana a treia „el, cineva” sau, ca în acest context, cu pronumele la persoana întâi „eu”. Pe de altă parte, aceeași formă de expresie însemna și „Om”, ca să spunem așa, cu majusculă; în măsura în care era potrivită pentru contexte mistice și escatologice. Pasajul din Daniel 7:13-14 a fost foarte semnificativ: *„Mă uitam în vedeniile mele de noapte și iată că pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului. S-a apropiat de Cel Îmbătrânit de Zile și a fost adus înaintea Lui. I s-a dat stăpânire, slavă și o împărăție, ca toate popoarele, neamurile și limbile să-I slujească. Stăpânirea Lui este o stăpânire veșnică, care nu va trece niciodată, și Împărăția Lui, care nu va fi nimicită niciodată.”* În această utilizare, sintagma „Fiul Omului” a devenit o denumire mesianică, și una deosebit de emfatică, sugerând pentru Cel Numit o demnitate supramundană, mistică, aproape divină. Tocmai ca atare este folosită în mod repetat în Cartea apocrifă a lui Enoh, păstrată în întregime în versiunea etiopiană (fragmentele sale în aramaică au fost găsite la Qumran); deși nu a fost inclusă în canon, s-a bucurat de un anumit respect în vremurile patristice, iar Fericitul Augustin a recunoscut că a fost „într-o măsură considerabilă” inspirată divin (De Civ. Dei XV, 23; XVIII, 38). Acolo citim, în special: „Și acolo l-am văzut pe Cel Bătrân de Zile, și capul Lui era alb ca inul; și cu El era Altcineva, a cărui față avea înfățișare omenească și fața Lui era plină de har […]. Și l-am întrebat pe unul dintre sfinții îngeri […] despre acest Fiu al Omului, cine este El și de unde este El și de ce a venit cu Cel Bătrân de Zile. Și mi-a răspuns și mi-a zis: «Acesta este Fiul Omului, în care este dreptatea și cu care rămâne dreptatea; El va descoperi toate comorile ascunse, căci Domnul Duhurilor L-a ales și, datorită dreptății Lui, moștenirea Lui a prevalat peste toți înaintea Domnului Duhurilor pentru totdeauna»…” (XLVI, 3); „...Și în ceasul acela, același Fiu al Omului a fost numit în prezența Domnului Spiritelor și numele Lui a fost numit înaintea Celui Bătrân de Zile. Înainte ca soarele și constelațiile să fie create {p. 188}, înainte ca stelele cerului să fie așezate, numele Lui a fost numit înaintea Domnului Spiritelor. «El va fi un toiag pentru cei drepți și sfinți, ca să se sprijine pe El și să nu cadă și El va fi o lumină pentru neamuri și El va fi nădejdea celor cu inimile întristate» (XVIII, 2-4); „... De la început Fiul Omului a fost ascuns și Cel Preaînalt L-a păstrat în prezența puterii Sale și L-a descoperit numai celor aleși. [...] Și toți împărații, puternici și înalți și cei care stăpânesc uscatul pământului, vor cădea cu fețele la pământ înaintea Lui și I se vor închina...» (LXII, 7, 9); „Și de acum înainte nimic stricăcios nu va mai fi, căci Fiul Omului S-a arătat și a șezut pe tronul slavei Sale și tot răul va trece și va fugi din prezența Lui; „și cuvântul acelui Fiu al Omului va fi puternic înaintea Domnului duhurilor” (LXIX, 29). Cititorul poate găsi o apărare foarte

energică a sensului mesianic (și în contextul diferitelor variante ale înțelegerii evreiești a conceptului de Mesia, mai mult decât mesianic!) al acestui nume într-o carte veche și populară ca gen, dar destul de competentă, scrisă de un teolog francez, care există și în traducere rusă: *L. Bouyer*, Despre Biblie și Evanghelie, Bruxelles, 1965, pp. 144–147. Referitor la episodul din Matei 26:63–65 (= Marcu 14:61–63), el remarcă: „Conform explicației obișnuite a acestui episod, care formează cheia întregii Evanghelii, pretenția de a fi «Mesia, Fiul lui Dumnezeu» era considerată blasfemie. Dar mulți alții, în afară de Isus, înaintea lui și după el, au făcut și ei această afirmație și nu se pare că cineva s-a gândit vreodată să-i acuze de blasfemie pentru aceasta. Dimpotrivă, Isus cere recunoașterea unei calități complet supranaturale și aparent divine pentru sine tocmai pentru că, în cuvintele foarte clare pe care le-a rostit, se declară Fiul Omului. Și este evident că, din punctul de vedere al marelui preot, blasfemia constă tocmai în aceasta” (p. 145). Această judecată este departe de a fi lipsită de sens, poate doar ascuțită polemic în mod inutil (deoarece opinia opusă este adesea exprimată cu accent inutil, insistând asupra sensului pur cotidian al sintagmei în discuție). Este important să se țină cont de faptul că ambele moduri de utilizare a sintagmei „Fiul Omului” au existat aparent simultan, diferind prin funcția lor determinată contextual, că sacralizarea sa în contexte mesianico-eshatologice {p. 189} nu a înlocuit-o în sensul său obișnuit, adică cvasi-pronominal, din uzul cotidian (deși, de exemplu, episodul interogatoriului marelui preot menționat de Bouyer evident nu aparținea unei astfel de utilizări și nu putea aparține). Acest lucru se datorează caracterului său funcțional complet special în gura lui Isus, deoarece a oferit o rară oportunitate de a numi și a ascunde simultan demnitatea Sa mesianică. Este caracteristic faptul că, după o utilizare atât de frecventă a sa ca auto-denumire a lui Isus, nu este folosită de autorii creștini de la bun început, rămânând o trăsătură individuală a discursului Învățătorului Însuși, neadoptată de ucenici: după mărturisirea explicită a lui Isus ca Hristos și Fiu al lui Dumnezeu, ambiguitatea numelui ascundător și-a pierdut sensul. Cf. I. *H. Marshall* , The Synoptic Son of Man Sayings in Recent Discussion, New Testament Studies, XII, 1966, pp. 327–351; *C. Colpe* , Der Begriff „Menschensohn” und die Methode der Erforschung messianischer Prototypen, „Kairos” XI, 1969, pp. 241–263, XII, 1970, pp. 81–112, XIII, 1971, pp. 1–197, pp. 1–197, pp. 1–197, pp. *G. Vermes* , Der Gebrauch von bar-nas und bar-nasa im Judisch-Aramaischen, în: M. Black, Die Muttersprache Jesu. Das Aramäische der Evangelien und der Apostelgeschichte, Tubingen, 1982, p. 310–330; *S. Schedl* , Zur Christologie der Evangelien (Zur Cristologia evangheliei), Wien-Freiburg-Basel, 1984, pp. 177–182; J. *A. Fitzmyer* , Titlul Noului Testament „Fiul Omului” considerat filologic, în: *J. A. Fitzmyer* , Un arameu rătăcitor. Eseuri aramaice complete, Societatea de Literatură Biblică, Seria de monografii 25, Chico, California, 1979, p. 143–160.

Comentariu la Evanghelia după Matei

{p. 192}

Am avut ocazia să explic cititorului principiile mele generale de traducere în numărul 2 al revistei „Alpha and Omega”, 1994 (pp. 11–12).

Dilema: fie „limbă sacră”, fie „limbă modernă”, gândită în fiecare moment ca o limbă comună și relaxată, de la care se cere fluiditate și vioiciune, o consider falsă în aplicarea la problema traducerii Scripturii.

Conceptul de limbaj sacru, întâlnit în multe religii păgâne, este destul de logic și inevitabil în sistemele iudaismului și islamului. Nu văd posibilitatea de a-l apăra ca o categorie a teologiei creștine. În mod similar, un „stil înalt” continuu, egal, într-un sens pur retoric, este străin de apariția textului grecesc al Noului Testament, iar acest lucru, așa cum are dreptul să gândească un credincios creștin, este în sine, cum se spune, providențial: „sublimul” în sens retoric și estetic nu corespunde întru totul seriozității kenozei, coborârii lui Dumnezeu la noi, în lumea noastră. Remarcabilul scriitor creștin din Franța, Bernanos, a spus odată: „La saintetfi n'est pas sublime” („Sfințenia nu este sublimă”). Sfințenia este umilă.

Pe de altă parte, textul Scripturii este întotdeauna un „semn” și un „însemn”. Natura sa simbolică, natura sa parabolică (și, prin urmare, un anumit grad de mister, mereu schimbător) se adresează credinței cititorului și pot fi percepute, ca să spunem așa, doar așa cum sunt intenționate de credință; dar pot fi remarcate și în mod destul de obiectiv la nivelul cunoașterii seculare, ca funcție literară. Această funcție determină stilul, care nu poate decât să fie oarecum unghiular. Stilul se străduiește să atragă atenția asupra semnelor verbale „speciale”, marcate {p. 193}, selectate, asimilate și reinterpretate de tradiția biblică. Când vedem un indicator rutier în fața ochilor noștri, și acesta trebuie să fie puternic diferit de tot ceea ce îl înconjoară, trebuie să fie unghiular, trebuie să aibă o formă specifică, astfel încât un trecător sau un călător să înțeleagă imediat ce apare în fața ochilor săi.

Traducere într-o limbă „modernă”? Fiind un om al timpului meu și deja **al** generației mele, aș putea încerca să traduc într-o limbă „nemodernă”, adică în limba unei epoci trecute a istoriei Rusiei, doar ca un joc filologic foarte dificil, rafinat și ambițios. Astfel de jocuri zadarnice sunt incompatibile cu sarcina de a traduce Scriptura. Pe de altă parte, mi se pare ciudat să înțeleg modernitatea limbii moderne în spiritul, ca să spunem așa, al izolaționismului cronologic; ca și cum înainte de dialectul urban modern nu ar fi existat absolut nimic. Modernitatea deplină, nelimitată, include retrospecția - cu condiția ca aceasta să fie propria sa privire înapoi asupra trecutului, din locul în care se găsește; iar acele slavisme care continuă să fie de înțeles sună și astăzi diferit

decât o făceau pe vremea lui Lomonosov (și pe vremea lui Lomonosov sunau complet diferit decât înainte de Petru și cu siguranță nu la fel ca în primele zile ale literaturii ruse vechi). Când traduc texte din alte epoci, inclusiv din cele seculare, sunt obișnuit să evit o strategie lingvistică care ar crea cititorului iluzia lipsei de distanță temporală. (Nu toți colegii mei împărtășesc astfel de opinii; un filolog foarte respectat din Sankt Petersburg traduce cuvântul bizantin pentru „monede” cu sintagma „monede”. Pentru mine, ideea nu este că „monedele”, ca să spunem așa, sunt o proză detestabilă. Nu, contextul descrie pur și simplu ce era o monedă pentru percepția monarhică a unui bizantin; este o persoană pentru care monedele sunt monede capabilă să le trateze în mod natural ca pe un bizantin?) Ce se poate spune despre traducerea Scripturii? Desigur, Vlad Soloviov a spus că Dumnezeu pentru un creștin „nu se află în memoria adormită a secolelor”; la aceasta nu se poate spune decât „amin”. Patimile și Învierea mistică a lui Hristos sunt săvârșite pentru noi astăzi. Dar nu degeaba Biserica ne obligă să citim {p. 194} în Crez: „Răstignit pentru noi sub Pontius Pilat”: localizarea istorică, cronologică a Istoriei Sacre (fără de care nu ar fi istorie) este, de asemenea, importantă, nu doar factual, ci și doctrinar. Ceea ce narează Evanghelia nu s-a întâmplat în spațiul modernității (și mai ales nu în spațiul ideii izolaționiste a modernității despre sine), ci între oameni, relații, moravuri oarecum diferite. Îmi este greu să abandonez ideea că limbajul traducerii ar trebui să semnaleze continuu toate acestea. Anumite situații evanghelice, atunci când sunt repovestite într-un limbaj modern egal, devin nu mai mult, ci mai puțin inteligibile pentru cititor, mai enigmatice, pur și simplu pentru că latura lor plină de evenimente presupune un „cod semiotic” oarecum diferit.

Nu vreau să fiu „tradiționalist”, nici „modernist”, nici alt „-ist”. Întrebarea nu permite ideologizarea în spiritul vreunui „-ism”. Credința creștină nu este o emigrare din propriul timp către un trecut pios, nu este o „ieșire din istorie”, dar nici nu este o închidere în propriul timp, nu este o îngăduință față de o „modernitate” arogantă (care, sincer vorbind, este atât de sigură pe sine încât nu are absolut nevoie de asentimentul nostru); este o unitate cu generațiile de oameni care au crezut înaintea noastră. O astfel de unitate presupune simultan atât distanța, cât și victoria asupra distanței. Cum au fost scrise Evangheliile în greaca originală? Nu în limba sacră (semită), ci în dialectul grecesc în care au devenit accesibile numărului maxim de locuitori de atunci ai „subecumenei” culturale; da, desigur, dar cu ce multitudine de întorsături de expresie care se întorc la limba Septuagintei, adică biblicisme marcante în interiorul limbii grecești însăși! În același timp, o îndepărtare de tradiția lingvistică semitică în favoarea unei abordări misionare a ascultătorului și cititorului și o privire clară și continuă asupra acestei tradiții, restabilind conexiunile în istorie și în credință.

1:17 **Deci, totalul tuturor generațiilor de la Avraam până la David sunt paisprezece generații; și de la David până la deportarea în Babilon sunt paisprezece generații; și de la deportarea în Babilon până la Hristos sunt paisprezece generații.** Această subliniere a numărului 14 cu greu poate fi întâmplătoare: aceasta este tocmai suma valorii numerice a literelor ebraice care alcătuiesc numele lui David, fondatorul dinastiei care va fi încoronată odată cu nașterea lui Mesia: (4) + (6) + (4). Aceeași compoziție a literelor se găsește în versiunea extinsă a cuvântului ebraic pentru „mire” (??? [dod], la egalitate cu ortografia ??? [dod]); sensul lexemei „mire” în simbolismul mesianic este bine cunoscut de fiecare cititor al Evangheliilor (cf. Matei 9:15; 25:1-10 etc.), iar utilizarea acestui simbol în Evanghelie este înrădăcinată în tradiția antică. Numărul mesianic 14, așa cum este obișnuit în uzul uman comun, își primește incontestabilitatea finală din repetarea sa triplă. O utilizare similară a valorii numerice a literelor o găsim în mesajul enigmatic al Apocalipsei (Apoc. 13:18): „Aici este înțelepciunea. Cine are pricepere să numere numărul fiarei, căci este numărul unui om. Numărul este șase sute șaizeci și șase.” În uzul evreiesc, această practică era desemnată prin cuvântul „gematria”, care se întoarce la lexemul grecesc „geometrie” (în sensul extins al matematicii în general). În omul modern, este asociată în mod de înțeles, dar destul de nedrept, cu așa-numita tradiție cabalistică, adică cu direcția mistico-ocultistă a gândirii evreiești; de fapt, fenomenul despre care vorbim nu se încadrează în limitele fenomenului Cabalei (dacă înțelegem termenul „Cabala” în sensul în care este folosit în uzul științific și comun, și nu în sensul etimologic al „Tradiției” Vechiului Testament în general, ceea ce înseamnă de fapt lexemul ebraic [Cabala]). În primul rând, simbolismul bazat pe valoarea numerică a literelor este incomparabil mai vechi decât cele mai vechi tratate cabalistice și este întâlnit de mai multe ori în cărțile profetice ale Vechiului Testament. În al doilea rând, valoarea numerică a literelor, în condițiile în care nu există pur și simplu alte denumiri digitale, nu are în sine nici cea mai mică savoare a unei ocupații secrete pentru cei inițiați în atmosfera specifică cercurilor oculte; ea aparține culturii în ansamblu.

{p. 196}

Folosirea cuvântului „gematria” în Mt este un argument împotriva originii „elenistice” a acestui text; ea mărturisește un proto-text semitic (ebraic sau aramaic).

De asemenea, este foarte important din punct de vedere semiotic faptul că prima serie de paisprezece părți se încheie semnificativ cu domnia lui David, a doua cu sfârșitul împărăției davidice și a treia cu restaurarea sa mistică, metaistorică în Persoana lui Hristos (Mesia). În fața noastră se află un ciclu triadic: împărăția pământească ca prototip al Împărăției lui Dumnezeu - distrugerea împărăției pământești - venirea Împărăției lui Dumnezeu la oameni. În contextul

calendarului lunar evreiesc, autorul și presupusul său cititor evreu cu greu s-au putut abține să nu se gândească la simbolismul fazelor lunare: 14 zile de la lună nouă până la lună plină, alte 14 zile când luna este în descreștere și din nou 14 zile de la lună nouă până la lună plină.

1:21 **Îi vei pune numele Isus, căci El va mântui pe poporul Său de păcatele lor.** Numele Isus (greacă Ἰησοϋς, ebr. [yeshua] din forma mai veche [yehoshua]) înseamnă etimologic „Domnul mântuiește”. În Filon din Alexandria (de mut. nom. 121, p. 597) citim: „Isus este «mântuirea Domnului» (σωτηρία Κυρίου), un nume de cel mai înalt fel.”

2:1–2 Magii din țările răsăritene au sosit la Ierusalim și au întrebat: „Unde este Împăratul iudeilor, cel nou-născut? Căci i-am văzut steaua răsărind” . „ **Magi** ” este traducerea tradițională a cuvântului μάγοι, care însemna în primul rând preoți iranieni, apoi și mesopotamieni și, în general, preoți și adepți ai înțelepciunii tradiționale din Orientul Apropiat și Orientul Mijlociu, care posedă cunoștințe secrete de astrologie, interpretare a viselor etc. (din care s-a dezvoltat sensul ulterior al termenului „magician”). De exemplu, iubitorii de filozofie greacă aveau o tradiție, urmărită până la Aristotel, conform căreia un anumit μάγος din Siria a venit la Socrate pentru a-i prezice moartea violentă (Diog. Laert. II, 45). Dacă ținem cont de legătura originală a lexemului cu sfera religiei iraniene, este firesc să ne amintim, în primul rând, că în Vechiul Testament există o atitudine perceptibilă față de zoroastrism {p. 197} ca religie care se ridică deasupra nivelului păgânismului în sensul trivial al cuvântului și, în al doilea rând, că sub numele de Zarathustra era cunoscută profeția despre venirea Mântuitorului. În Vechiul Testament există un vrăjitor păgân pe nume Balaam.

Pe măsură ce răsare steaua Lui. În traducerea sinodală, **„am văzut steaua Lui în răsărit”** ; aceeași înțelegere a acestui loc se regăsește și în alte traduceri vechi, de exemplu, la Luther („im Morgenlande”), în Biblia King James („în răsărit”) etc. În general, ἐν ανατολή poate avea ambele înțelesuri: „la răsărit” și „în răsărit”, dar în mod specific pentru vocabularul lui Matei, utilizarea formei de plural în al doilea sens este normală (caracteristică lui άπό ανατολών în sintagma anterioară 2:1, precum și 8:11, 24:27).

2:11 Au căzut la pământ și s-au închinat Lui; și-au deschis lăzile cu comori și l-au adus daruri - aur, tămâie și smirnă. Prosternarea este o onoare rituală, „protocolă”, acordată marelui Rege. Destul de caracteristică stilului lui Matei este procedeul prin care acesta menține atenția cititorului asupra scenei prezentării darurilor, introducând tautologia în care **și-au deschis lăzile cu comori.** Despre viitoarea închinare a popoarelor păgâne ale lumii la „lumina” slavei Domnului, care va străluci în Țara Sfântă și în special în Ierusalim (în vecinătatea căreia se află Betleemul), vezi Isaia 60:1-3: *„Scoală-te, strălucește, Ierusalime, căci lumina ta a venit și slava Domnului a răsărit peste tine. Căci iată, întunericul va acoperi pământul și negură mare popoarele; dar Domnul va răsări peste tine și slava Lui se va arăta peste tine. Neamurile vor veni la lumina ta și împărații la strălucirea răsăritului tău* .” Tema darurilor este, de asemenea, sugerată acolo, 60:6: *„Toți vor veni din Seba, aducând aur și tămâie* ”. În Psalmul 71/72 se spune despre regele mesianic care va veni: *„Împărații Tarsisului și ai insulelor îi vor aduce tribut; împărații Arabiei și ai Sebei îi vor aduce daruri ... Și el va trăi, și ei îi vor da din aurul Arabiei”* (10:15). Cititorul evreu trebuie să-și fi amintit cum regina străină din Seba a venit odată să se închine înaintea lui Solomon, însoțită de cămile „încărcate cu mirodenii și o mare belșug de aur” (1 Regi 10:1-2). Din literatura apocrifă a fost amintită profeția din 1 Carte {p. 198} Enoh VIII, 53, 1: „...Și toți cei ce locuiesc pe firmament, pe mare și pe insule Îi vor aduce daruri, daruri și dovezi de credință...” (tradus de A. Smirnov, vezi *A. Smirnov* , Cartea lui Enoh. Studiu istoric și critic, Academia Teologică din Kazan, „Interlocutorul Ortodox”, 1888, p. 228).

Aur, tămâie și smirnă. Deja Sfântul Efrem Sirul propunea o interpretare simbolică populară timp de multe secole: aurul este un tribut normal adus regelui, tămâia, în legătura sa cu serviciul divin, este o indicație a divinității Pruncului, smirna, o mireasmă folosită pentru ungerea morților, este o indicație a morții viitoare (care suferă) (Ephraemi In Diatessaron, Matei 2, 25 armeană, vezi Efrem de Nisibe, Commentaire de l'Evangile concordant ou Diatessaron, „Sources Chrétiennes” 121, Paris, 1966).

5:3 și urm. **„Fericiți”** , grecește μακάριοι — încă din vremea Septuagintei, redarea normală a ebraicului [ashrei] (întotdeauna doar în forma gramaticală status constructus pluralis, de exemplu, într-o serie de psalmi, începând cu 1:1). O expresie antică cu o etimologie neclară are un caracter distinct formulaic. Mai mult, în sistemul lexical al limbii grecești din Noul Testament, acesta este un biblism clar marcat, colorat în citate, referindu-se atât la vocabularul semitic, cât și la Septuaginta. Prin urmare, am considerat oportun să păstrăm traducerea tradițională ca semn al naturii formulaice a expresiei.

„Cerșetor” , grecesc πτωχός - o traducere tradițională a cuvântului foarte bogat în conotații, ebraic [ev'yon] „aplecat, asuprit, sărac”. În contextele Vechiului Testament, înseamnă cineva pentru care nu există alt ajutor decât ajutorul lui Dumnezeu, dar care tocmai din acest motiv stă sub protecția directă a lui Dumnezeu mai mult decât oricine altcineva (Deuteronom 24:14). Acesta este numele dat, de exemplu, unui israelit care își menține credința în condițiile captivității babiloniene (Isaia 25:4 etc.). În condițiile „acestora veac”, orice persoană dreaptă care refuză avantajele nedrepte și preferă să fie victimă, dar nu o sursă de agresiune, poate fi desemnată prin acest cuvânt; în mod caracteristic, a devenit auto-denumirea unui grup iudeo-creștin (așa-numiții ebioniți).

{p. 199}

Cei săraci în duh sau „...așa cum dictează duhul” – această traducere a grecescului πνεύματι se bazează pe unele paralele cu Qumran (1 QM 14, 7); o înțelegere similară este cunoscută și exegezei patristice (de exemplu, în Regula scurtă a Sfântului Vasile cel Mare, 205, cf. *Migne* , Patrologia Graeca 31, 1217). Cf. și Ex 35:21, unde ideea unei donații voluntare și binevoitoare este exprimată astfel: „ *Și au venit... atâția oameni cât le-a îngăduit duhul lor să facă și au adus Domnului daruri pentru lucrarea Cortului* ”. În semantica cuvântului [ev'on] tocmai descris, ideea de voluntariat este deja implicit prezentă și, prin urmare, nimeni nu ar trebui să fie confundat de faptul că în pasajul paralel din Luca 6:20 cuvântul *„sărac”* este dat fără nicio explicație, în timp ce Evanghelia după Matei, dimpotrivă, face implicită implicația. Interpretarea din care pornește traducerea noastră nu este în conflict nici cu accentul pus pe tema smereniei, care iese în evidență la Sfântul Ioan Gură de Aur, Grigore cel Mare și alți Părinți (căci a-ți alege de bunăvoie soarta [ev'on] este, fără îndoială, un act de smerenie), nici cu înțelegerea *„duhului”* ca Duh al lui Dumnezeu, întâlnită, de exemplu, la Fericitul Ieronim (căci duhul uman, din punct de vedere creștin, primește inspirație de la Duhul Sfânt în faptele sale bune). Textele antice, după cum se știe, nu cunoșteau ortografia cuvântului cu majusculă sau cu literă mică. Cititorul este invitat să audă ambele opțiuni în același timp: *„în duh”* și *„prin Duh”* .

5:4 **Cei ce jelesc** — grecescul πενθούντες, un cuvânt a cărui semantică este legată de lamentare și jale, adică de o astfel de durere care nu este doar o emoție, ci și o datorie, iar respingerea acesteia este o trădare. O persoană nu poate căuta cu seriozitate Împărăția lui Dumnezeu și adevărul lui Dumnezeu fără a experimenta o durere foarte reală din cauza stării nepotrivite a lumii și a sa; numai venirea finală a Împărăției pune capăt acestei jale. Conform lui Isaia 61:2, mângâierea mesianică este trimisă „celor ce jelesc în Sion”. Sfântul Ioan Gură de

Aur, în comentariul său la acest loc, subliniază caracterul intens, volitiv, activ-ascetic al acestei dureri, care este foarte diferită de durerea pasivă, de întristare. Cuvântul înrudit πένθος a devenit cel mai important termen {p. 199} ascetism ortodox (în traducerea tradițională slavo-rusă „plâns").

5:5 Cf. Psalmul 37:11. (*„Dar cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta în belșug de pace."*)

5:15 **Sub un vas** - în casele vechi din Orientul Mijlociu, se obișnuia să se stingă o lampă acoperind-o cu un vas, astfel încât fumul fitilului care mocnea să nu umple camera prost ventilată.

5:17 Grecescul πληρώσαι înseamnă atât „a împlini", cât și „a completa". În acest context, al doilea sens este deosebit de important (care are paralele aramaice importante în favoarea sa, cf. *J. Jeremias* , Neutestamentliche Theologie, I. Teil: Die Verkbndigung Jesu, 4. Aufl., Gobtersloh, 1988, pp. 87–89, unde este indicată literatură suplimentară): timpul mesianic dezvăluie sensul deplin al Revelației preliminare.

5:22 **Mânios pe fratele său** - o serie de manuscrise adaugă „fără motiv". „Raqa" este o înjurătură aramaică („om gol"). „Nebun" este o înjurătură extrem de dură în mediul evreiesc, însemnând nu doar și nu atât o deficiență intelectuală, ci răutate și corupție (cf. Ps. 14:1: *„Nebunul zice în inima lui: «Nu este Dumnezeu»"*).

Gheena era inițial numele unei văi (ebraică: Hinnom sau Ben Hinnom) la sud de Ierusalim. Reputația proastă a văii provenea din faptul că era locul unor rituri păgâne care implicau jertfa de copii (Ieremia 7:31). După ce aceste rituri au încetat, locul a fost blestemat și transformat într-o groapă de gunoi și cadavre neîngropate; focuri ardeau și mocneau constant acolo, distrugând putrefacția. Deja în VT, această lucrare neîncetată a viermilor și focului devenea un simbol al distrugerii finale a păcătoșilor: *„...Și vor vedea trupurile moarte ale oamenilor care s-au răzvrătit împotriva Mea; căci viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge și vor fi o urâciune pentru orice făptură"* (Isaia 66:24). De aici și utilizarea metaforică a acestui toponim în Evanghelii.

{p. 201}

5:26 **Cadranul** (latină: quadrans - „sfert”) este o monedă romană foarte mică, în valoare de un sfert de as.

5:31 Cf. Deuteronom 24:1: *„Dacă un bărbat ia o nevastă și se căsătorește cu ea, iar ea nu găsește plăcere în ochii lui, pentru că găsește în ea o nelegiuire, îi scrie o carte de divorț, i-o dă și o trimite afară din casa lui…”*

5:37 **Da, da, nu, nu:** poate că dubla repetare a afirmării și negării a fost folosită ca o formulă de asigurare în loc de jurământ interzis. De la Cel Rău - sau „de la cel rău”, adică „de la rău”.

5:47 **Cu ai tăi** - literalmente „cu frații tăi”; aceasta înseamnă orice cerc, chiar și un cerc foarte larg, dar închis - rude, cumnați, prieteni, membri ai tribului etc.

6:2 **Actori** — grecescul ὑιποκριταί, un cuvânt folosit în mod normal pentru a însemna actori. Traducerea tradițională este „ipocriți”. Cu toate acestea, cuvântul „ipocrit” a căpătat un sens oarecum mai grosolan în timp; de exemplu, eroul comediei lui Molière „Tartuffe sau Ipocritul” este un ticălos trivial care începe să se comporte ca o brută imediat ce patronul său se întoarce pentru un minut. Că un astfel de comportament este rău, orice evreu și orice păgân știa fără Predica de pe Munte; iar fariseii din timpul Domnului, serios preocupați de îndeplinirea punctuală și scrupuloasă a literei Legii, la fel ca vechii noștri credincioși, cu greu merită același nume ca Tartuffe. Dar radicalismul spiritual al Predicii de pe Munte constă în faptul că respinge orice comportament „pentru public”, orice îndeplinire a unui rol social (chiar și „conștiincios”) și orice actorie, chiar și înaintea propriei persoane și înaintea lui Dumnezeu (așa cum joacă fariseul în parabola din Luca 18:10–14).

6:3 Să nu știe stânga ta ce face dreapta ta. În simbolismul tradițional iudaic, stânga este un simbol al dreptății distributive, iar dreapta un simbol al milei. Un exemplu este recomandarea rabinică privind tratamentul milostiv al prozeliților (adică al neamurilor care se convertesc la iudaism): „Chiar dacă trebuie să-l împingi cu stânga, să-l tragi la tine cu dreapta, și nu ca Elisei, care l-a împins pe Ghehazi cu amândouă mâinile” (Mec. 3, Amalec, Iitro, 1, referindu-se la episodul din 2 Regi 5:20-27). Nu este o coincidență faptul că în Psalmul 117/118:15-17 actul milei lui Dumnezeu, mântuind pe cei care pier, este descris astfel: *„Glasul bucuriei și al mântuirii în locuințele celor drepți: «Dreapta Domnului face lucrări puternice, dreapta Domnului este înălțată, dreapta Domnului face lucrări puternice!» Nu voi muri, ci voi trăi...”* Ulterior, cabaliștii au folosit același sistem semiotic atunci când au pus în contrast „mâna stângă” și „mâna binefăcătoare [sau dreaptă]” a Șekinei (Prezența Divină) și au plasat pe desenele mistice ale Arborelui lui Sephiroth semnul Dreptății (sau Puterii, cu care este asociată ideea de pedeapsă) - în stânga, și semnul Milostivirii - în dreapta. În iconografia creștină tradițională a Judecății de Apoi, acesta este asociat cu gestul lui Hristos Judecătorul, ridicând mâna dreaptă (Michelangelo nu a vrut să accepte acest lucru și a transformat acest gest de milă într-o mișcare amenințătoare în fresca sa din Capela Sixtină). Revenind la cuvintele lui Hristos, observăm că acestea ar putea fi înrădăcinate într-un idiom necunoscut din Orientul Mijlociu; o expresie foarte asemănătoare, care și-a pierdut însă legătura cu simbolismul evreiesc al mâinii drepte și al mâinii stângi, se găsește în literatura sacră a mandeenilor, scrisă mult mai târziu, dar care se presupune că se întoarce la tradiția acelor discipoli ai lui Ioan Botezătorul care nu L-au acceptat pe Hristos: „Când dați de pomană, aleșii Mei, să nu spuneți. [...] Dacă dai cu dreapta, să nu vorbești cu stânga. Dacă dai cu stânga, să nu vorbești cu dreapta” (Ginza RI 104).

Așadar, Predica de pe Munte poruncește ca propria noastră idee despre dreptatea retributivă „să nu știe” despre propriile noastre fapte de milostenie, adică să nu ne lăsăm duși de considerațiile că nu am primit de la oameni măsura recunoștinței cuvenite nouă.

6:6 Unele manuscrise adaugă: *„în mod clar* ” .

6:7 **Nu mormăi** - în original există și un verb onomatopeic βαττωλογείν. Se pare că, pentru scriitor, aceasta se corelează cu expresia arabă [amar battalah] „a rosti vorbe goale”; ne vine în minte și grecescul βατταρίζειν „a mormăi, a mormăi”. Cf. și *G. Strecker* , Die Bergpredigt: Ein exegetischer Kommentar, 2.

Aufl., Guttingen, 1985, p. 109, unde este indicată literatură suplimentară pe această temă.

6:9 „A sfinți Numele” este o expresie evreiască obișnuită, care înseamnă că un credincios se comportă fără prihană și astfel îi face pe necredincioși să-i laude credința și pe Dumnezeul său.

6:11 **Zilnic** - cuvântul grecesc επιούσιος a cauzat dificultăți chiar și interpreților antici. Poate însemna a) „necesar”, b) „pentru această zi” și c) „pentru ziua viitoare”.

6:12 **Iertați** - în manuscrisele ulterioare „iertăm”.

6:13 **Nu ne lăsa să cădem în ispită.** O expresie înrădăcinată în tradiția iudaică. Astfel, în Talmudul babilonian întâlnim de două ori acest apel de rugăciune: „Nu mă lăsa să cad în puterea păcatului, nu mă lăsa să cad în puterea vinovăției, nu mă lăsa să cad în puterea ispitei, nu mă lăsa să cad în puterea rușinii” (bBer. 60b). Tocmai înțelegând măsura în care întâlnim în cuvintele Evangheliei lui Hristos limbajul normal al culturii iudaice din perioada postbiblică avem șansa de a discerne unde se află originalitatea lor – de exemplu, cât de important este că El ne poruncește să ne rugăm nu doar pentru noi înșine la singular, ci și pentru ceilalți, împreună cu noi înșine. Vezi 5:37.

6:24 **Bogăție** - în original, cuvântul aramaic este „mamona”.

6:25 **Nu vă îngrijorați** - verbul grecesc μεριμνάω accentuează momentul emoțional de anxietate și tensiune mai puternic decât rusescul *„Îmi fac griji”* . Ceea ce este condamnat nu este gândul rațional despre ziua de mâine, ci investirea inimii *în îngrijorare* - care trebuie să fie încredințată *în întregime* lui Dumnezeu și Împărăției Sale.

{p. 204}

6:27 **Pe durata vieții sale** - originalul permite o altă înțelegere: „pentru creșterea lui”.

6:28 **Florile de pe câmp** sunt de fapt anemone (în traducerea tradițională - „crini”).

7:12 Așa-numita Regulă de Aur. O formulare similară, dar negativă, a acesteia – ce nu vrei pentru tine, nu face altuia – este atribuită unor autorități talmudice (Hillel, Sab. 31.a și Rabbi Akiba, Ab. R. Nachm. xxvi, f. 27.a). Formularea pozitivă este caracteristică învățăturii evanghelice – nu simpla abținere de la rău, ci binele activ.

7:22 **În Ziua aceea** este o denumire terminologică pentru Judecata de Apoi.

11:12 Se pare că acest loc are o semnificație mistică. Cu o altă interpretare: „...și violatorii îl distrug.”

11:19 Înțelepciunea însă este socotită neprihănită prin faptele ei. O altă interpretare: „prin copiii ei”.

16:18 Și Eu îți spun: Tu ești Petru și pe această piatră Îmi voi zidi Biserica. În documentul de la Qumran, care este numit de obicei „Carta comunității” (1 QS), găsim următoarele comparații pentru membrii drepți ai consiliului comunității, pe a căror dreptate se bazează însăși existența comunității: „acesta este un zid dovedit, o piatră de temelie prețioasă, să nu se clătine temeliile lui” (VIII, 7-8, trad. *K. B. Starkova* , în cartea: Texte din Qumran, introducere, traducere și comentariu de A. M. Gazov-Ginzberg, M. M. Elizarova și K. B. Starkova, Sankt Petersburg, 1996, p. 125).

26:23 A-ți pune mâna în farfuria care stă în fața lui Isus (cu prezența evidentă a cel puțin unei alte farfurii la masă) semnifică în codul tradițional al Orientului o revendicare a unui grad special de apropiere prietenoasă și a unor relații de încredere. Simbolismul antic obișnuit {p. 205} al împărtășirii unei mese este intensificat în mod special în acest punct.

26:29 **Acea zi** este un caz tipic în care cel mai simplu cuvânt „zi” acționează ca simbol și termen escatologic.

26:30 **<Doxologia Paștelui>** - halel, inclus în ritualul Paștelui evreiesc. Muntele Măslinilor este un deal înalt la est de Ierusalim, separat de oraș prin râpa râului Chedron. În traducerea tradițională - „Muntele Măslinilor”; transcrierea slavă bisericească a toponimului grecesc este „Eleon” („Muntele Măslinilor”). Măslinii încă cresc pe deal (există copaci foarte bătrâni).

26:31 Cf. Zah. 13:7: *„Trezește-te, sabie, împotriva păstorului Meu și împotriva aproapelui Meu, zice Domnul oștirilor! Lovește pe păstor, ca să se împrăștie oile; și Îmi voi întoarce mâna împotriva celor mici* . ”

26:36 **Ghetsimani** (ebraică: „Casa Teascului”, adică locul unde exista un aparat pentru stoarcerea mustului din ciorchinii de struguri) este un loc pe versantul vestic al Muntelui Măslinilor.

26:47 **Unul dintre cei Doisprezece** - alegerea înaltă a lui Iuda este din nou subliniată semnificativ (într-o altă limbă, străină lumii Evangheliilor, aceasta ar putea fi numită ironie tragică).

26:50 **Bun** - greacă εταίρε. Împăratul i se adresează în același fel slujitorului care a venit la ospățul de nuntă fără haine cuvenite în parabolă (Matei 22:12).

26:64 Cf. Dan 7:13: *„Mă uitam în vedeniile mele de noapte și iată că pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului și s-a apropiat de Cel Îmbătrânit de Zile și a fost adus înaintea Lui”* ; Psalm 109/110:1: *„Domnul a zis Domnului meu: «Șezi la dreapta Mea, până voi pune pe vrăjmașii Tăi sub picioarele Tale* ! »”

26:73 În literatura talmudică există un ecou al anecdotelor despre dialectul galilean, care nu era întotdeauna înțeles de locuitorii Ierusalimului și îi amuza.

27:2 Autoritățile romane de ocupație și-au păstrat dreptul de a aplica pedeapsa capitală. Sentința pronunțată de Sinedriul evreiesc {p. 206} necesita confirmarea formală a guvernatorului roman.

27:6 Discuția despre chestiuni cazuistice referitoare la banii donați Templului, dar necurați din punct de vedere ritualic, este caracteristică contextului istoric al epocii și mediului.

27:9–10 Miercuri. Ieremia 32:6–15 (*6 Atunci Ieremia a zis: „Iată cuvântul Domnului către mine: 7 Iată, Hanameel, fiul unchiului tău Șalum, vine la tine să-ți spună: «Cumpără-ți ogorul meu care este în Anatot, căci prin drept de urmaș ai dreptul să-l cumperi.» 8 Atunci Hanameel, fiul unchiului meu, a venit la mine, după cuvântul Domnului, în curtea temniței și mi-a zis: «Cumpără-ți ogorul meu care este în Anatot, în țara lui Beniamin, căci dreptul de moștenire este al tău și dreptul de răscumpărare este al tău; cumpără-l pentru tine.» Atunci am știut că acesta era cuvântul Domnului. 9 Am cumpărat deci ogorul lui Hanameel, fiul unchiului meu, care era în Anatot, și i-am cântărit șapte sicli de argint și zece sicli de argint. 10 Am scris-o într-o carte și am pecetluit-o, am pus martori la ea și am cântărit argintul în cântar. 11 Am luat actul de cumpărare, amândouă actele pecetluite, conform cu legea.” legea, porunca și actul deschis. 12 Am dat actul de cumpărare lui Baruc, fiul lui Neria, fiul lui Maaseia, în fața lui Hanameel, fiul unchiului meu, și în fața martorilor care semnaseră actul de cumpărare, în fața tuturor iudeilor care ședeau în curtea gardii. 13 Și i-am dat porunci lui Baruc în prezența lor, 14 Așa vorbește Domnul oștirilor, Dumnezeul lui Israel: „Ia aceste acte, acest act de cumpărare pecetluit și acest act deschis și pune-le într-un vas*

de lut, ca să rămână acolo pe vecie. 15 Căci așa vorbește Domnul oștirilor, Dumnezeul lui Israel: Case, ogoare și vii se vor mai cumpăra în țara aceasta.") Zaharia 11:12–13 (*12 Și le voi spune: Dacă vă pare bine, dați-mi plata mea; iar dacă nu, atunci nu o dați. Și vor cântări prețul conform „Și Domnul mi-a zis: «Aruncă-le în vasul olarului»" „tezaur", căci m-au prețuit la un preț atât de mare. Așa că am luat cei treizeci de arginți și i-am aruncat în tezaurul olarului* . "

27:34 Se pare că aceasta se referă la amestecul „amețitor" și, prin urmare, reducător de durere de vin și smirnă (cf. Marcu 15:23: *„Și l-au dat să bea vin amestecat cu smirnă, dar El nu l-a primit"*), pe care femeile evreice pioase (cf. Luca 23:27: *„Și L-a urmat o mare mulțime de norod și de femei, care plângeau și Îl boceau"*) l-au oferit din milă celor condamnați la o execuție dureroasă. Isus a refuzat această băutură narcotică.

27:46 Cf. Ps. 21/22:2: *„Dumnezeul meu! Dumnezeul meu! De ce M-ai părăsit? Cuvintele strigătului meu sunt departe de a mă mântui* ." Citatul se referă la psalm în ansamblu și, prin urmare, nu ar trebui înțeles fără echivoc ca un strigăt de disperare.

Comentariu la Evanghelia după Marcu

{p. 207}

De la Marcu, Sfânta Evanghelie. Am considerat de dorit să păstrăm, din motive de formule semiotic inteligibile pentru toată lumea, redarea tradițională a grecului κατά Μάρκου — „de la Marcu" — în uzul limbii slavo-ruse, deși în multe contexte mai comune κατά este redat prin lexemele rusești „de", „conform", „în conformitate cu", iar o serie de traduceri mai noi ale Evangheliilor urmează acest exemplu. Idiomiile limbii ruse, ca orice limbă vie, au propriile lor particularități; deși varianta „după Marcu" ar părea a fi obișnuită, fie și numai datorită obiceiului de a traduce titlurile Pătimirii lui Bach - „Pătimirea după Matei", „Pătimirea după Ioan" - totuși, gluma de ziar „pătimirea după...", întâlnită la fiecare pas, care, pe lângă faptul că slăbește gustul și respectul, sugerează o percepție complet distorsionată a sensului logic simplu al construcției, face să credem că tocmai pentru urechea modernă expresia obișnuită sună mai inteligibil. - Vechimea unor astfel de „inscripții" (adică titluri) ale Evangheliilor canonice, pentru a folosi limbajul tradiției ortodoxe, este adesea considerată suspectă în studiile moderne,

fără nicio argumentare; cu toate acestea, face obiectul unei apărări foarte bine argumentate în articolul: *M. Hengel* , Die Evangelienbberschriften, Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, 4, Heidelberg, 1984 (retipărită în traducere engleză în cartea: Studies in the Gospel of Mark, III, pp. 64–84).

1:1 **Începutul.** Cartea Genezei, și odată cu ea Tora (Pentateuhul) și întregul canon al Vechiului Testament, începe cu cuvintele *„La început”* ([bereshit]). Cititorul evreu era obișnuit să acorde o mare atenție {p. 208} literei care se află la începutul textului sacru; Tradiția evreiască a păstrat raționamentul din spatele alegerii primei litere a textului Torei (bet) și nu a altei litere (acest lucru a fost explicat prin faptul că rădăcina verbului [berakh] „a binecuvânta” începe cu această literă sau prin faptul că forma sa, amintind de o paranteză, exprimă interdicția de a întreba despre ce a fost înainte de crearea lumii (vezi Bereshith rabba I); a fost descrisă o dispută între toate literele alfabetului pentru privilegiul de a ocupa acest loc de onoare, iar literele care pierdeau primeau compensații drept consolare - dreptul de a juca un rol special în alte episoade ale Istoriei Sacre și părți ale Torei (de exemplu, Decalogul va începe cu k, vezi Aboth d'rabi Nathan 31, Beth Hamidrash 1, 62-63). Creștinismul timpuriu a moștenit această sensibilitate față de simbolismul literelor: în aceeași carte a Noului Testament - Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul sau Apocalipsa - unde întâlnim valoarea numerică a numelui „fiarei”, găsim și caracterizarea lui Iisus Hristos ca Primul și Cel de pe Urmă: *„Alfa și „Omega”* (Apocalipsa 1:8 (*„Eu sunt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul, zice Domnul, Cel ce este și Cel ce era și Cel ce vine, Cel Atotputernic”*), 22:13 (*„Eu sunt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul, Cel dintâi și Cel de pe urmă”*); cf. utilizarea similară a lui aleph și tav, prima și ultima literă a alfabetului ebraic, în raport cu Dumnezeu Isaia 41:4 (*„Cine a făcut și a săvârșit aceasta? Cel ce cheamă generațiile de la început; Eu sunt Domnul, Cel dintâi, și Eu sunt același cu cei de pe urmă”*)). În acest sens, este dificil să nu observăm că *a doua* literă a alfabetului (ebraic), care a deschis Scripturile Vechiului Testament, este înlocuită în Evanghelia după Marcu cu *prima* literă a alfabetului (grecesc) - alfa (APXH). În începuturile tuturor celor patru Evanghelii, într-un fel sau altul, este exprimată ideea unui „început” - un nou început, comparabil ca semnificație cu crearea lumii - și, prin urmare, o referință la începutul Cărții Genezei. Primele cuvinte ale lui Matei sunt „cartea originii” (βίβλος γενέσεως); în dedicația introductivă a lui Luca găsim cuvintele „de la început (άπ' αρχής)”; în final, prologul lui Ioan se deschide cu aceeași formulă „la început” (εν άρχη = [bereshit]) ca și Tora. În acest context, putem aminti și începutul Cărții lui Osea în versiunea Septuaginta, în care imediat după „titlul” cărții urmează: „Începutul

(αρχή) cuvântului Domnului către Osea”; în textul masoretic aceasta corespunde pur și simplu cu „Cuvântul Domnului care a venit la Osea...”.

Vestea Bună a lui Isus Hristos — greacă ευαγγελίου, „evanghelie”. Aici avem o oportunitate cu totul unică de a vedea acest lexem chiar în momentul schimbării semantice, când din interiorul {p. 209} vechiului sens, caracteristic, să zicem, Epistolelor Apostolului Pavel, când denotatul este predicarea creștină în general în capacitatea sa de a proclama „vestea bună”/„veștile bune” despre Hristos în orice formă orală sau scrisă, apare pentru prima dată sensul familiar al substantivului „Evanghelie” (textul și genul narațiunii literare fixe despre faptele, cuvintele, moartea pe cruce și învierea lui Isus Hristos [2]). În primul sens, „vestea bună” poate fi numită toată literatura spirituală creștină, inclusiv, de exemplu, aceleași epistole apostolice; al doilea sens face posibilă mișcarea spre selectarea celor „Patru Evanghelii” canonice. Cf. *M. Hengel* , Die Evangelienbberschriften, Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften, philosophisch-historische Klasse, 4, 1984 (*M. Hengel*, Studii asupra Evangheliei după Marcu, p. 64–84). Paradoxul utilizării cuvântului la începutul Evangheliei după Marcu este că aceasta combină în mod egal ambele posibilități semantice: primul sens rămâne în toată plenitudinea sa, dar produce un al doilea sens din sine. În lumina acestei ambiguități {p. 210} se menține și cuvântul precedent „început”. Αρχή τού ευαγγελίου înseamnă simultan, în primul rând, „așa a început timpul mesianic și vestea bună despre acest timp odată cu apariția semnificativă a lui Ioan Botezătorul pentru a predica” și, în al doilea rând, „aici începe textul acestei Evanghelii” (în al doilea caz, formula funcționează, dacă vreți, ca o continuare a titlului). Desigur, ar fi extrem de nerezonabil să vedem într-o astfel de ambiguitate semantică vie (care nu include, totuși, nici cea mai mică contradicție semantică, întrucât Evanghelia scrisă este un act de evanghelizare și a început în mod firesc cu predica lui Ioan, care a fost simultan un semn al începutului și un mesaj, adică un cuvânt despre acest început) — ceva asemănător unui joc mental deliberat complicat. Din câte putem judeca, atât pentru autor, cât și pentru cititorul său țintă, o astfel de posibilitate era categoric străină. În acest context, întrebarea adesea pusă de comentatorii moderni pare o pedanterie nepotrivită: ar trebui să vedem în sintagma „vestea bună a lui Isus Hristos” construcția gramaticală genetivus obiectivus („vestea

bună despre Isus Hristos") sau genetivus subjectivus („vestea bună dusă la bun sfârșit de Isus Hristos")? În sens, toate acestea sunt una: Iisus Hristos este simultan Subiectul Vestea Bune și, cum s-ar spune, Întruparea însăși a acestei Veste Bune și Vestitorul ei, iar structura sintactico-intonațională neobișnuit de vie a narațiunii lui Marcu, mereu pregătită pentru anacolutoane și manifestări similare de neregularitate externă a rostirii, fără a-și pierde deloc claritatea imediată, permite astfel de impuneri semantice vii, le justifică.

Pentru a înțelege rolul simbolic special de la începutul erei „vești bune" mesianice care aparține predicării lui Ioan Botezătorul, este important să ținem cont de faptul că, de exemplu, textele de la Qumran postulează așteptarea a doi Mesia Unși - un Preot din linia lui Aaron și un Rege din linia lui David (1 QS 9, 11; 1 QSa 2, 12; 1 QM 5, 1; cf. *I. D. Amusin* , Comunitatea Qumran, Moscova, 1983, pp. 162-167; *L. H. Silberman* , Cei doi „Mesia" din Manualul de Disciplină, Vetus Testamentum, 5, 1955, 1, pp. 96-106; *H. W. Kuhn* , Mesia în textele de la Qumran și povestirile lui Mesia în literatura rabinică {p. 211}, ZAW 70, 1958, pp. 200–208; *R. B. Laurin* , Problema celor doi Mesia în sulurile de la Qumran, Rev Q 4, 1963, pp. 39–52). Același lucru se spune și în lucrarea apocrifă „Testamentele celor doisprezece strămoși" (Testamentum XII Patriarcharum, Reuben 6:7–12, Dan 5:10 și altele). Ecouri ale învățăturii despre cei doi Mesia se găsesc și în tradiția evreiască medievală (cf. *V. Sadek* , Der Mythus vom Messias, dem Sohne Josephs, Archiv Orientalni, Praha, 33, 1965, 1, pp. 27–43). Dacă Hristos este Regele-Mesia al dinastiei davidice, atunci Ioan, ca „Înaintemergător" al Său, este Preotul-Mesia precedent și subordonat al liniei preoțești. Însuși cuvântul „Mesia" (ebr. [mash **i** akh], aramaic [mashikha]), în forma sa greacă „Hristos" (Χριστός), atribuit în tradiția creștină exclusiv lui Isus (și respins de levitul Ioan, răspunzând mesagerilor levitici, într-o anexă la sine, Ioan 1:20), în sine, după cum se știe, însemna pur și simplu „unsul" și în uzul de la Qumran nu implică egalitatea ambilor „Unși"; în lucrarea recent publicată (*R. H. Eisenmann* și *M. Wise*, Isus și Duhul Sfânt. Die Qumran-Rollen entschlbsselt, Gbtersloh, 1993, cu comentarii deliberat senzaționale) și, în orice caz, un pasaj extrem de important, deși din păcate păstrat foarte fragmentar, 4 Q, 246 2 (1) în raport cu figura centrală este folosită sintagma „Fiul lui Dumnezeu". Cu toate acestea, interpretarea acestui pasaj dă naștere la discuții (există chiar încercări de a atribui această denumire autoexaltării odioase a suveranului păgân). Cu greu putem fi de acord cu încercarea de a reduce conceptul de doi Mesia în sine la combinații politice generate la un moment dat de simpla necesitate de a combina aspirațiile unui rege din dinastia davidică cu existența dinastiei hasmoneene (de exemplu, în cartea: Textele din Qumran, Introducere, trad. și comentariu de A. M. Gazov-Ginzberg, M. M. Elizarova și K. B. Starkova, Sankt Petersburg, 1996, pp. 15-16); printre popoare precum evreii din timpurile evanghelice de la Qumran, chiar și conceptele care au corelate pragmatice păstrează o dimensiune mistică. Această dimensiune este destul de perceptibilă

în ideea Preotului-Mesia ca Înaintemergător, a cărui apariție este un semn escatologic. Pentru acuratețe, trebuie menționat că tema dualității Celor Unși este tratată diferit în diverse texte de la Qumran: în așa-numitele Două Coloane, primatul pare să aparțină Preotului, care își întinde mâna spre pâine la masa mesianică dinaintea „Mesia lui Israel" (1 Q Sa II, 17-21). Nu degeaba Luca povestește cu atâta detaliu nașterea lui Ioan și originea sa aaronită (1:5 (*„În zilele lui Irod, regele iudeilor, era un preot numit Zaharia, din ceta lui Abia, și soția lui era din casa lui Aaron, al cărui nume era Elisabeta"*). Într-un anumit sens, această prezență subordonată, dar necesară, a lui Ioan în istoria lui Isus corespunde prezenței strămoșului lui Ioan, Aaron, în istoria lui Moise; este necesară ca semn care certifică autenticitatea venirii timpului mesianic (evreiesc [yemot ha-mash **i** ah] „zilele lui Mesia"). — Aspectul aaronic al apariției lui Ioan, atât de subliniat în povestea lui Luca despre părinții săi, nu contrazice corelația sa cu paradigma profetului Ilie (cf. Ioan 1:21 (*„Și l-au întrebat: Ce anume? Ești Ilie? El a zis: Nu. Proroc? El a răspuns: Nu"*), unde lui Ioan i se pune întrebarea caracteristică dacă este Ilie, la care, însă, dă un răspuns negativ). După cum se știe, Ilie, al cărui Calea vieții, conform 4 (2) Regi 2:1-12, încheiată cu înălțarea sa la cer într-un car de foc, este percepută în tradiția iudaică ca un rătăcitor veșnic viu, de nerecunoscut de oameni, care poate fi prezent invizibil la circumcizia unui prunc etc.; În consecință, are o funcție escatologică distinctă, exprimată explicit în tradițiile apocaliptice. Având în vedere acestea, ucenicii îl întreabă pe Hristos despre timpul mesianic: „Dar cum spun cărturarii că *«Ilie trebuie să vină mai întâi»?"*(Matei 17:10). Răspunzând la acestea, Hristos indică, aparent, o anumită simetrie paradigmatică între figurile lui Ioan și Ilie. Merită să ne amintim aici că unele predicții mesianice se referă nu la două, ci la trei figuri mesianice – alături de Preot, Regele este precedat de un Profet. Ioan combină ambele aspecte. Nu este o coincidență faptul că predicarea lui Isus începe atunci când se încheie predicarea lui Ioan, care a fost închis (Marcu 1:14 (*„După ce Ioan a fost închis, Isus a venit în Galileea și propovăduia Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu"*).

Acest rol al ieșirii lui Ioan la predică ca semn mesianic prezis și așteptat nu este contrazis de complexitatea atitudinii personale a lui Ioan și cu atât mai mult de cea a comunității ucenicilor săi față de Isus. S-ar părea că cuvintele rostite de Ioan la o vreme despre Cel {p. 213} care vine după el și este mai puternic decât el (Matei 3:11; Marcu 1:7; Luca 3:16), ca să nu mai vorbim de dialogul elocvent cu Isus, care, conform Matei, a precedat botezul său (Matei 3:14-15), nu lasă loc pentru întrebări nerezolvate; și totuși ultimul lucru pe care îl auzim despre Ioan, deja închis în închisoare, unde urmează să fie executat, este tocmai cuvântul despre nedumerirea sa: „... Auzind Ioan în închisoare despre faptele pe care le făcea Hristos, a trimis ucenicilor să-L întrebe: «Tu ești acela care vine sau să așteptăm pe altul?»" (Matei 11:2-3). Răspunsul lui Hristos se încheie cu un avertisment destul de sever: „Ferice de cel ce nu se îndoiește de Mine" (Matei 11:6). Și acum urmează o judecată generală despre Înaintemergător, care

conține un contrast semnificativ și expresiv: „Adevărat vă spun că printre cei născuți din femei nu s-a arătat niciunul mai mare decât Ioan Botezătorul; totuși, cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el” (Matei 11:11). După cum rezumă cercetătorul această judecată: „Botezătorul nu este cel dintâi în timpul lumii noi, ci ultimul reprezentant al erei care s-a încheiat; deși este cel mai mare, este mai mic decât cel mai mic în Împărăția Cerurilor” (*E. Stauffer* , Die Theologie des Neuen Testaments, 4. Aufl., Gutersloh, 1948, p. 9). Cât despre ucenicii lui Ioan, unii dintre ei, așa cum este relatat explicit în Ioan 1:35-37, au devenit ucenici ai lui Isus, dar această alegere a fost departe de a fi făcută de toți și întâlnim în Evangheliile o imagine a unui anumit antagonism din partea comunității discipolilor lui Ioan în raport cu discipolii lui Isus (Ioan 3:25–36). După cum se știe, comunitatea așa-numiților mandeeni, existentă în apropierea Eufratului, în sudul Irakului și în Khuzistanul iranian, se atribuie până în ziua de azi tocmai acelor adepți ai lui Ioan care au văzut în Isus un apostat în raport cu învățătorul lor; afirmațiile despre Isus din textele mandeene sunt izbitoare prin duritatea lor extremă, depășind în acest sens chiar și locurile polemice din Talmud. Desigur, trebuie amintit că scrierea cărților sacre ale mandeenilor a avut loc destul de târziu; în timpul nostru nu mai este posibil să vedem în ele surse de încredere aproape pentru preistoria creștinismului, așa cum era răspândit acum o sută de ani, pe vremea lui Loisy - acum predomină extrema opusă. Și totuși, cu toată prudența necesară {p. 214}, este greu de justificat să abandonăm complet căutarea ecourilor vechilor dispute dintre „discipolii lui Ioan” și „ucenici ai lui Isus” în sursele mandeene; foarte curioase, de exemplu, sunt discuțiile găsite în ele despre ce purifică cu adevărat botezul în „cursurile superioare” ale Iordanului, adică în Yarmuk, în timp ce Isus, conform acestei versiuni, a primit un botez invalid în „cursurile inferioare” insuficient de pure ale Iordanului (cf. K. *Rudolph* , Die Manduer I, Berlin, 1960, pp. 248-252;*V. Pixner* , Wege des Messias und Statten der Urkirche: Jesus und das Judenchristentum im Licht neuer archäologischer Erkenntnisse, 2. Aufl., Gieifen, 1994).

Când ne dăm seama cât de acute erau odinioară aceste întrebări, trebuie să ne gândim profund la greutatea motivelor care i-au obligat pe autorii Evangheliilor, în ciuda tuturor acestor lucruri, să sublinieze importanța lui Ioan Botezătorul cu atâta emfază.

Rețineți că, dacă relatarea lui Marcu, așa cum relatează Papias din Hierapolis, se întoarce într-adevăr la relatările orale ale lui Petru, atunci informațiile personale ale lui Petru despre Isus trebuie să fi început odată cu botezul lui Ioan! Conform lui Ioan 1:35–42, Petru a fost adus la Isus de către fratele său Andrei, care era un ucenicul al lui Ioan Botezătorul și s-a dus la Isus sub influența cuvintelor învățătorului său.

1:2 **După cum este scris de profetul Isaia.** În citatul rezumat următor, textul din Isaia 40:3: *„glasul celui care strigă în pustie: «Pregătiți calea Domnului, neteziți-I cărările!»”* (sau: „glasul celui care strigă: «În pustie pregătiți...»”) este precedat de cuvintele din Maleahi 3:1 (*„Iată, trimit pe solul Meu și El va pregăti calea înaintea Mea. Și Domnul, pe care-L căutați, va veni deodată la Templul Său; și solul legământului, în care vă doriți; iată, El vine, zice Domnul oștirilor”*) (citat și de Matei 11:10 (*„Căci Acesta este Acela despre care este scris: «Iată, trimit pe solul Meu înaintea feței Tale, El Îți va pregăti calea înaintea Ta»*) și Luca 7:27 (*„Acesta este Acela despre care este scris: «Iată, trimit pe solul Meu înaintea feței Tale, El Îți va pregăti calea înaintea Ta»*)). Practica unei astfel de citări este în sine destul de normală, de exemplu, pentru tradiția compilării talmudice sau qumrane a „mărturiilor” biblice menite să clarifice împlinirea profețiilor. Din punctul de vedere al normelor seculare ale culturii greco-romane, este mai puțin frecventă; este caracteristic faptul că Porfirie se referă la ea în scopul polemicilor anticreștine, așa cum aflăm din mărturia Fericitului Ieronim (Tract. In Marcum, ad 1.). — O coincidență interesantă între Carta Comunității de la Qumran (1 QS 8, 12-14) și toate cele patru Evanghelii canonice (Matei 3:3; Marcu 1:3; Luca 3:3-6; Ioan 1:23) în citarea ca atare mărturie tocmai a cuvintelor din Isaia 40:3 {p. 215}. În textul de la Qumran citim că membrii comunității trebuie să se separe „de locuința poporului fărădelegii” și să meargă în pustie „ca să pregătească acolo calea Domnului, așa cum este scris...” - și apoi urmează citatul. În Evanghelii, cuvintele profeției sunt referite, după cum se știe, la Ioan Botezătorul. Aceasta este o strategie tipică a tipului de interpretare care în limba textelor de la Qumran era numită „pesher”: tema sa este împlinirea efectivă a unei preziceri antice. Despre aceasta, vezi *M. P. Horgan* , Pesharim. Qumran Interpretations of Biblical Books, Catholic Biblical Quarterly Monograph Series, Washington, Catholic Biblical Association, 1979. - În Ioan 3:28, cuvintele lui Ioan Botezătorul conțin o referire implicită la același text din Maleahi 3:1, care este inclus aici în citatul din Isaia; mai mult, se pare că transmiterea sa greacă are în vedere și ne transmite o traducere alternativă a VT la Septuaginta („versiune non-septuagintală”, vezi *JAT Robinson* , The Priority of John, Londra, 1985, p. 185).

1:4–5 **În deșert.** Menționarea imediată a deșertului se referă la citatul din Isaia 40:3 tocmai dat în v. 3. Aici, ca și în alte referințe evanghelice la „deșert”, este necesar să ne amintim, în primul rând, că acest cuvânt denotă orice spațiu nelocuit și nu este în niciun caz, ca în timpul nostru, un termen geografic; în al

doilea rând, că este saturat de conotații simbolice legate de narațiunea Vechiului Testament despre calea Exodului din Egipt prin deșert: acesta este un loc de revelație, convertire, pocăință, pregătire pentru Țara Promisă. Cf. *W. Schmauch* , Orte der Offenbarung und der Offenbarungs-ort im Neuen Testament, Berlin, 1956, pp. 27–47.

Proclamare. Cuvântul grecesc κηρύσσων evocă asocieri semnificative cu vocabularul care descrie, să zicem, amnistii, iertarea plăților fiscale restante și tot felul de favoruri anunțate de monarhi și conducători.

Și toată țara Iudeii și toți locuitorii Ierusalimului au ieșit la el. Se pare că această expresie ar trebui înțeleasă ca o hiperbolă; Dar Josephus Flavius mărturisește în cuvinte expresive {p. 216} despre marea popularitate a lui Ioan Botezătorul (Antiquitates Judaicae XVIII, 5, 2).

Mărturisirea păcatelor. Actul pocăinței în sens ritualic, care precede botezul, poate fi imaginat prin analogie cu mărturisirea păcatelor la celebrarea reînnoirii Legământului în practica qumraniților (1 QS 1, 22-2, 1) sau la celebrarea anuală a penitenței (Yom HaKippurim, Yom Kippur) în practica evreiască generală. Trebuie spus că există informații despre dispute ceva mai târzii în cercurile scribilor cu privire la întrebarea dacă penitentul ar trebui să-și enumere păcatele, așa cum afirma rabinul Yehuda ben Bathyra, sau să se limiteze la o declarație a pocăinței sale într-o formă generală, așa cum credea rabinul Akiba; carta comunității din Qumran, tocmai menționată, sugerează, se pare, o opțiune de mijloc, care amintește de cursul așa-numitei spovedanii generale din practica ortodoxă modernă - leviții enumeră păcatele, iar penitenții (aproape în cor) își recunosc vina.

1:6–7 **Îmbrăcăminte din păr de cămilă** – cu greu se poate spune că este din piele de cămilă (δέρριν, lectură D), deoarece aceasta ar încălca prescripțiile Vechiului Testament privind puritatea rituală; majoritatea manuscriselor oferă o lectură care sugerează îmbrăcăminte din păr de cămilă, caracteristică locuitorilor deșertului. Stilul de viață ascetic al lui Ioan amintește de apariția profetului Ilie, așa cum este descris în 2 Regi 1:8: *„omul era tot păros și avea o curea de piele în jurul coapselor* ”. Soiuri speciale de lăcuste pot fi consumate în vremuri de nevoie, așa cum menționează o serie de autori antici și așa cum se practică și astăzi de către arabi; Mai mult, textul biblic menționează în mod specific lăcustele ca hrană ritualic curată (Lev 11:22 (*„Iată ce poți mânca din ele: lăcusta după soiul ei, solamul după soiul lui, hargolul după soiul lui și hagabul după soiul lui”*). — Descoperirea textelor de la Qumran și a peșterilor de la Qumran în

general, ca loc al unei comunități de locuitori ascetici ai deșertului, a dat naștere la acea vreme la numeroase lucrări care leagă direct imaginea ascetică a lui Ioan de Qumran (de exemplu, *W. H. Brownlee* , Ioan Botezătorul în noua lumină a sulurilor antice, în: The Scrolls and the New Testament, ed. K. Stendahl, New York, 1957, pp. 33–53; *J. A. T. Robinson* , Botezul lui Ioan și comunitatea Qumran, Harvard Theological Review, 50, 1957, pp. 175–191; *J. Pryke* , Ioan Botezătorul și comunitatea Qumran, Revue de Qumran 4, 1964, pp. 483–496; *C. H. H. Scobie* , Ioan Botezătorul, Philadelphia-Londra, 1964). Este evident că predicarea lui Ioan îl plasează în orice caz, împreună cu esenienii din Qumran, printre cei care „așteaptă Împărăția lui Dumnezeu” (vezi mai jos Marcu 15:43 și nota la acest loc) și că o trăsătură comună importantă în ambele cazuri este spiritualitatea ascetică a deșertului, clar exprimată, orientată spre Isaia 40:3. În același timp, figura și predicarea lui Ioan sunt caracterizate de anumite trăsături străine comunității din Qumran. Acesta este, în primul rând, caracterul pur public al activității sale, departe de tendința de a se izola în cercul ritualic pur al unei comunități de asceți cu aceleași idei și de a-l face cu adevărat „Înaintemergătorul” lui Hristos. Disponibilitatea de a vorbi nu doar cu vameșii disprețuiți și, în plus, necurați din punct de vedere ritualic (Luca 3:12–13 (*„12 Și au venit și vameșii să fie botezați și I-au zis: «Învățătorule, ce să facem?» 13 Și El le-a răspuns: «Nu cereți nimic mai mult decât v-a fost rânduit?»”*), ci chiar și cu soldații (romani!), adică păgâni (Luca 3:14 (*„Și soldații L-au întrebat și ei: «Dar ce să facem?» Și El le-a zis: «Nu faceți rău nimănui, nu defăimați și fiți mulțumiți cu plata voastră»”*)) este complet incompatibilă cu starea generală de spirit a qumraniților. Afirmația că Dumnezeu poate *«din aceste pietre să facă fii lui Avraam» este la fel de străină de Qumran.*(Matei 3:9; Luca 3:8; exegeza tradițională a înțeles, se pare, întotdeauna pietrele ca însemnând păgâni, pe bună dreptate). Însă chiar și mustrarea foarte severă a fariseilor și saducheilor (Matei 3:7-10 (*„7 Când a văzut Ioan că mulți dintre farisei și saduchei vin la el ca să fie botezați, le-a zis: „Pui de vipere! Cine v-a învățat să fugiți de mânia viitoare?” 8 Faceți, deci, roade vrednice de pocăință. 9 Și nu credeți că puteți zice între voi: «Îl avem pe Avraam ca tată!» Căci vă spun că Dumnezeu poate să ridice copii lui Avraam din aceste pietre. 10 Securea este deja pusă la rădăcina pomilor: orice pom care nu aduce rod bun este tăiat și aruncat în foc.”*) prefigurând ceea ce va spune Hristos, presupune absența acelei închideri a priori de grup față de alte grupuri religioase, care era inerentă qumraniților: mustrarea are în vedere o anumită calitate negativă a aspectului lor moral și spiritual și nu o descalificare religioasă fără speranță, să zicem, din cauza respectării unui calendar fals din punctul de vedere al Qumranului etc., în general din cauza apartenenței la comunitatea greșită; A vorbi cu ei este strict, dar acesta nu este un refuz de a vorbi.

1:8 **El vă va boteza cu Duhul Sfânt.** Despre prezența împreună a Duhului Sfânt cu Mesia, vezi faimoasa profeție din Isaia 11:1-2: *„O toiag va ieși din tulpina lui Iese și o vlăstă va crește din rădăcinile lui. Și Duhul Domnului se va odihni peste el, duhul înțelepciunii și al priceperii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoașterii și al fricii* de Dumnezeu ." În tradiția evreiască ulterioară, Duhul Domnului ([ru **ah** YHWH]), sau Duhul lui Dumnezeu {p. 218} ([ru **ah** elohim]), este uneori descris ca „Duhul Regelui Mesia" (Gen. rabba 8:1). Mesia trebuie, de asemenea, să facă posibilă coexistența oamenilor cu Duhul lui Dumnezeu. Timpul mesianic a fost asociat chiar înainte de interpretarea creștină (vezi Faptele Apostolilor 2:17–21 (*„17 Și se va întâmpla în zilele de pe urmă, zice Dumnezeu, voi turna Duhul Meu peste orice făptură; fiii voștri și fiicele voastre vor prooroci; tinerii voștri vor avea vedenii și bătrânii voștri vor visa vise. 18 Și peste robii Mei și peste roabele Mele voi turna Duhul Meu în zilele acelea și vor prooroci. 19 Voi face semne minuni sus în cer și semne jos pe pământ: sânge, foc și aburi de fum. 20 Soarele se va preface în întuneric și luna în sânge, înainte de a veni ziua Domnului, ziua cea mare și îndrăzneață. 21 Și oricine va chema Numele Domnului va fi izbăvit."*)) profeția din Ioel 2:28–29: *„Și după aceea voi turna Duhul Meu peste orice făptură; fiii voștri și fiicele voastre vor prooroci, bătrânii voștri vor visa vise și tinerii voștri vor „veți avea viziuni; și, de asemenea, peste robiți și peste roabe, în zilele acelea, voi turna Duhul Meu* ." În epoca nașterii creștinismului, expresia „Duhul Domnului" ([rukha YHWH]) a devenit destul de răspândită în traducerile interpretative ale Scripturii în aramaică, așa-numitele targumuri.

1:9 **El a fost botezat de Ioan în Iordan.** Sfântul Efrem Sirul vorbește despre rolul simbolic al apelor Iordanului în acest episod: „Eleazar a curtat-o pe Rebeca la apele fântânii (Gen. 24:1-67); Iacov, în mod similar, s-a căsătorit cu Rahela (Gen. 29:1-21), iar Moise cu Sefora (Ex. 2:16-21). Acestea au fost prefigurări ale Domnului nostru, Care S-a căsătorit cu Biserica Sa în apele Iordanului. Și așa cum la izvor Eleazar i-a arătat Rebecei stăpânul său, Isaac, care trecea prin câmpuri ca să o întâmpine, tot așa Ioan, la izvorul râului Iordan, L-a arătat pe Domnul nostru...". (Efrem în Diatessaron III, 17; textul acestei părți ne-a parvenit doar în traducere armeană, motiv pentru care citarea noastră se bazează pe traducerea franceză: Efrem de Nisibe, Commentaire de l'Evangile Concordant ou Diatessaron, trad. par L. Leloir, Sources Chriftiennes 121, Paris, 1966, p. 91). Faptul că Efrem vorbește cu accent despre *izvorul râului Iordan* este posibil legat de disputele consemnate în literatura polemică mandeeană despre dacă Isus a fost botezat de Ioan prea jos în aval pentru ca botezul să fie valid ritualic (vezi mai sus).

1:10 **Îndată** (greacă εύθύς / εύθέως) este un cuvânt introductiv neobișnuit de frecvent în Marcu, apărând de nu mai puțin de 40 de ori (un număr mai exact depinde de alegerea variantelor textuale). În percepția imediată a cititorului modern, așa cum s-a observat de mai multe ori, acesta corespunde bine {p. 219} dinamicii comprimate, concentrate a acțiunii caracteristice acestei Evanghelii. Dar frecvența sa specială ne face să ne gândim la influența substratului semitic. S-a sugerat, în special, să vedem în el transmiterea aramaicei [ba shaata] „în ceasul acela" (vezi *M. Black* , An Aramaic Approach to Gospels and Acts, ediția a 2-a, Oxford, 1954, p. 109 n. 2); Totuși, pentru acesta din urmă există un echivalent grecesc exact [εν] αύτη / εκείνη τη ώρα, caracteristic lui Luca, dar care se găsește și în Marcu, de exemplu, 13:11 (*„ Când vă vor duce și vă vor preda, nu vă îngrijorați mai dinainte de ce veți spune și nu vă veți gândi la ce veți face; ci spuneți ce vi se va da în ceasul acela; căci nu voi veți vorbi, ci Duhul Sfânt."*) În literatura rusă, s-a făcut recent o propunere de a vedea în spatele lui εύθύς al lui Markov aramaica {[be] edayin} „atunci", care în anumite contexte capătă sensul de „imediat" (*Părintele L. Griliches* , Arheologia textului. Analiza comparativă a Evangheliilor după Matei și Marcu în lumina reconstrucției semitice, Moscova, 1999, pp. 66–70). Mt este caracterizat prin utilizarea lexemei τότε „atunci" într-o funcție similară, care este folosită în Septuaginta la traducerea textelor aramaice pentru a transmite aceeași sintagmă (ibid. 69–70). Cf. și lucrarea specială: D. Daube, The Sudden in the Scripture, Leiden, 1964, în special despre Marcu pp. 46–60.

Deschiderea cerurilor. Cf. profeția apocaliptico-mesianică din Testamentul apocrif al lui Levi, 18, 5: „Cerurile se vor deschide...". Dintre textele canonice ale Vechiului Testament, putem aminti Isaia 64:1 (*„O, de ai despica cerurile și te-ai coborî!"*) și Ezechiel 1:1 (*„Și a fost [...], cerurile s-au deschis și am văzut vedenii dumnezeiești"*). Același motiv vizionar se regăsește în textele mistice de la Qumran (4 Q 213, fragment 1, col. 2); cf. *K. Berger* , Qumran und Jesus: Wahrheit unter Verschluß Stuttgart, 1993, pp. 95–96.

Și Duhul, ca o turturele, coborându-se peste El. Deși cuvântului „Duh" îi lipsesc cuvintele clarificatoare „al lui Dumnezeu", ca în Matei 3:16 („Și după ce a fost botezat Isus, a ieșit îndată din apă; și iată, cerurile i s-au deschis și a văzut Duhul lui Dumnezeu coborându-se ca un porumbel și venind peste El"), sau „Sfânt", ca în Luca 3:22 („Și Duhul Sfânt S-a coborât peste El în formă trupească, ca un porumbel. Și un glas a venit din cer, zicând: «Tu ești Fiul Meu iubit; în Tine Îmi găsesc plăcerea!»"), identificarea Duhului ca Duh Sfânt este clarificată prin intermediul unui mod gramatical care nu este tradus în engleză: substantivului i

se dă articolul (το πνεύμα), care se referă la menționarea directă **a Duhului Sfânt** chiar mai sus, în cuvintele lui Ioan Botezătorul (1:8).

„Turtureaua ” (περιστερά) este un cuvânt feminin, similar cuvântului pentru „spirit” în limbile semitice (ebr. [ru **akh**], aramaică [rukha]); acesta, precum și aura semantică specială a lexemului „turtureaua” în limba rusă, {p. 220} este motivul alegerii cuvântului în traducerea noastră, spre deosebire de obișnuitul „porumbel”. Interpretarea patristică a acestui loc, bazându-se pe variantele textelor evanghelice care articulează momentul semantic al comparației (ώς în Marcu, ώσεί în Mt., σωματικώ είδει ώς în Luca), tinde să sublinieze funcția analogo-simbolică a imaginii turturelei, argumentând împotriva literalizării sale senzuale. Conform formulei caracteristice a Fericitului Ieronim, aici „nu se arată adevărul, ci asemănarea” (In Matt. 3, 16: non Veritas, sed similitudo monstratur). Nu există nicio imagine verbală a Duhului lui Dumnezeu sub forma unei turturele nici în Vechiul Testament, nici în alte documente ale credinței iudaice antice cunoscute nouă. Foarte importantă este însă asemănarea atribuită lui Ben Zoma cu acțiunea Duhului lui Dumnezeu la crearea lumii (Gen. 1:2), care este exprimată prin verbul [merakh **e** fet] „întins” și este redată în traducerea sinodală prin cuvintele „a fost dus” - cu acțiunea unei turturele-mamă în raport cu ouăle pe care le clocește (Hagiga 15.a). Imaginea turturelei în alte funcții este adesea întâlnită în poezia biblică, de exemplu, ca simbol al poporului lui Dumnezeu (Psalmul 68:14: *„... Te-ai făcut ca o turturele, ale cărei aripi sunt acoperite cu argint și ale cărei pene sunt de aur curat”*). Filon din Alexandria spune: „Înțelepciunea divină [...] este numită simbolic «turturele» (τρυγών - Quis rer. div. her. 25). Talmudul babilonian (Berakhot Za) ne spune că rabinul Yoseh a auzit «vocea lui Dumnezeu, care suna ca glasul unei turturele». La un nivel complet diferit de mitologizare folclorică naivă, arabii, un popor semitic înrudit, au o idee despre o pasăre gigantică minunată, al cărei nume („Rukh”) înseamnă «Spirit». Amintindu-ne de astfel de jocuri ale imaginației populare, înțelegem mai bine împotriva a ceea ce a avertizat Fericitul Ioan. Ieronim.

1:11 **Fiul meu iubit.** Epitetul „Iubitul” poate însemna și „singurul născut, singurul născut” (vezi articolul vechi: *C. H. Turner* , „Only Begotten Son”, Journal of Theological Studies 27, 1926, pp. 113–129, 362. Cf. Gen. 22:2: *„Ia-ți acum fiul, singurul tău fiu, pe care îl iubești”* ; Isaia 42:1: *„Iată, robul Meu, pe care-l susțin, alesul Meu, în care se bucură sufletul Meu.”* {p. 221} Este semnificativ faptul că în ambele cazuri din urmă referirea este la o victimă - la Isaac în primul caz, la Suferitorul Mesianic în al doilea.

1:12 **El persecută** (greacă: ἐκβάλλει). Nu am dori să-l nedumerim pe cititor cu un verb atât de neobișnuit, dar nu am îndrăznit să ne abatem de la original: stilul narativ al lui Marcu aici, ca și în alte cazuri, este caracterizat de o preferință pentru un cuvânt mai energic, mai ascuțit, mai colțuros decât în celelalte Evanghelii.

1:13 **Și era cu fiarele sălbatice.** Sfântul Ioan Gură de Aur notează că diavolul „l-a găsit în pustie, într-o pustietate de netrecut; că așa era pustia, a arătat Marcu, zicând: «cu fiarele sălbatice»" (În Matei 13, PG LVII, 209). Un motiv similar în explicarea acestui loc se găsește la comentatorul bizantin din secolul al XI-lea, Teofilact al Bulgariei: „Locul ispitei era atât de sălbatic încât erau multe fiare sălbatice acolo" (Blagovestnik. Tălmăciri ale Sfintelor Evanghelii, Sankt Petersburg, nr. d., p. 182).

1:14 **După ce Ioan fusese arestat, a venit Isus […] propovăduind vestea bună a lui Dumnezeu.** Sfârșitul predicării lui Ioan Botezătorul marchează trecerea de la prima fază a timpului mesianic la a doua, cea culminante: de acum înainte, lucrarea de „propovăduire" trece la Hristos. Tocmai atenția lui Marcu asupra rolului lui Ioan ca semn viu al începutului timpului mesianic (vezi mai sus la 1:1) îl determină să observe în mod specific că predicarea lui Hristos începe „după ce Ioan fusese arestat" (cf. *W. Marxen* , Der Evangelist Markus, Guttingen, 1956, pp. 22–24).

Prins - traducere prin sens (despre semantica grecului παραδοθήναι vezi *WL Lane* , Evanghelia după Marcu, Grand Rapids, Michigan, 1974, p. 63, n. 85).

Galileea , ca loc unde a crescut, a trăit și a predicat Isus, este un subiect special pentru reflecția istorică. Miercuri. Galileea în antichitatea târzie, ed. de LI Levine, NY și Ierusalim, 1992, în special articole: *H. S. Lee* , Creștinismul timpuriu în Galileea: Reevaluarea dovezilor din Evanghelii, pp. 3–22; *A. J. Saldarini* , Evanghelia după Matei și conflictul evreo-creștin din Galileea {p. 222}, pp. 23–38; *AI Baumgarten* , Dovezi literare pentru creștinismul evreiesc în Galileea, pp. 39–50; *S. Freyne* , Relațiile urban-rurale în Galileea secolului I: Câteva sugestii din sursele literare, pp. 75–91.

1:15 **Timpul s-a împlinit** - ideea unui timp care trebuie să se împlinească pentru a face posibilă revelația este articulată într-o serie de texte din Vechiul Testament, de exemplu, în Cartea lui Daniel: *„pecetluiește cartea aceasta până la vremea sfârșitului”* (12:4), *„aceste cuvinte sunt ascunse și pecetluite până la vremea sfârșitului”* (12:9). Cf. mai jos Marcu 13:20 și 33.

1:16 **Marea Galileii.** „Marea Galileii” sau pur și simplu „marea” (θάλασσα) în Marcu (și Matei) este numele dat acelui lac mare care în Io se numește, după numele celui mai mare oraș din districtul său, „Marea Tiberiadei”, iar în Luca, „Lacul Ghenesaret” Targums γεννησαρ, respectiv); numele său în VT și în ebraica modernă este „Marea Kinneret” ([yam kinn **e** reth, yam kinnerot]). „Kinnerot”, „Kinneret”, „Gennisar” și „Gennesaret” sunt variante istorice ale aceluiași toponim.

1:17 **Veți deveni pescari de oameni.** Marcu, la fel ca Matei 4:19 (*„Și le-a zis: Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni”*), folosește lexemul άλιείς „pescari”, conținând o aluzie la ocupația profesională a celor chemați; Luca 5:10 (*„Și pe Iacov și pe Ioan, fiii lui Zebedei, care erau tovarășii lui Simon. Isus i-a zis lui Simon: „Nu te teme; de acum încolo vei fi pescar de oameni”*) dă forma participială ζωγρών de la verbul care denotă prinderea de fiare pentru a desemna viitoarea ocupație a lui Simon Petru. Această metaforă are o relație complexă, dar evidentă, cu o profeție a lui Ieremia, în care promisiunea severă a pedepsei și a răsplătirii, dar, în același timp, perspectiva luminoasă a întoarcerii lui Israel în țara făgăduită, sunt exprimate în imagini similare: *„... Îi voi aduce înapoi în țara lor, pe care am dat-o părinților lor. Iată, voi trimite mulți pescari, zice Domnul, și îi vor prinde. După aceea, voi trimite mulți vânători și îi vor goni de pe orice munte, de pe orice deal și din crăpăturile stâncilor”* (Ieremia 16:15-16). Mai clar negative sunt utilizările metaforice ale imaginii „prinderii” oamenilor din Proverbe 6:26 (*„căci din cauza unei curve [ei] sunt împovărați de o bucată de pâine, iar o femeie măritată prinde un suflet prețios”*) și 2 Timotei 2:26 (*„ca să iasă din cursa diavolului, care i-a prins ca să-i facă voia”*). De obicei, unei persoane nu-i place să simtă {p. 223} „prins” (merită să ne amintim cât de ușor a devenit în ultimele zile expresia „pescar de oameni” o înjurătură, fiind, să zicem, aplicată lui Veach Ivanov în contextul discursului antisimbolist). Prin urmare,

există toate motivele să vedem în cuvintele lui Hristos un anumit grad de paradoxalitate, perceptibil într-o serie de expresii și pilde din Evanghelie (să zicem, în Luca 16:1-9 și 18:1-8, când viclenia unui administrator fără scrupule apare ca un exemplu pentru faptele de milostenie, iar încăpățânarea obositoare a pretenției văduvei ca o lecție de rugăciune persistentă) și care este o caracteristică generală a învățăturii lui Hristos. Pe de altă parte, baza Vechiului Testament pentru metaforă ar putea fi imaginea escatologic semnificativă a unei capturi de pescuit reușite Ezechiel 47:9-10 (*„9 Și orice viețuitoare care se mișcă pe unde intră cele două pâraie va trăi; și peștii vor fi foarte numeroși, pentru că apa va intra acolo și apele [ale mării] se vor sănătoase; și oriunde merge pârâul, totul va trăi acolo. 10 Și pescarii vor sta lângă el de la En-Ghedi până la Eglaim și își vor arunca mrejele. Peștii vor fi de felul lor și, ca peștii din marea cea mare, vor fi foarte mulți pești”*). În textul de la Qumran 1 QH 7-8, așa-numitul Învățător al Dreptății spune despre sine: „Și m-ai pus în locul exilului, printre mulți pescari care își întind mrejele pe fața apelor și printre pescarii care sunt trimiși împotriva fiilor stricăciunii.” Cf. *O. Betz* , Donnersuhne, Menschenfischer und der Davidische Messias, „Revue de Qumran” 3, 1961, S. 53–61.

1:21 **Și intră.** Cf. aceeași formă de plural atunci când se descrie mișcările lui Isus cu ucenicii, de exemplu, 5:1: *„Și au plecat cu corabia pe celălalt mal al mării...”* ; 8:22: *„Și au venit la Betsaida...”* ; 9:14: *„Și când s-au întors la ucenici...”* ; 9:33: *„Și s-au întors în Capernaum”* ; 11:1: *„Și când se apropiau de Ierusalim...”* ; 11:15: *„Și au venit la Ierusalim...”* ; 11:27: *„Și s-au întors din nou la Ierusalim...”* ; 14:26, 32: *„Și după ce au cântat imnuri, s-au dus la Muntele Măslinilor. […] Și au ajuns într-un loc numit Ghetsimani”* . Pentru celelalte Evanghelii, astfel de turnuri de expresie sunt relativ mai puțin frecvente; se relevă o tendință de a-l distinge lexical pe Isus de subiectul colectiv impersonal al mișcărilor și al altor acțiuni; Să presupunem că, în loc de 11:15, citim Ioan 2:13: *„...Și Isus S-a suit la Ierusalim...”*

Capernaumul este identificat în mod tradițional cu un loc de pe malul nord-vestic al lacului Ghenizaret, numit acum Tell Hum. Un midraș (comentariu) antic la Cartea Eclesiastului menționează un loc numit Kefar Nahum (cf. ortografia {p. 224} a toponimului evanghelic ca Καφαρναυμ „Cafarnaum” în manuscrise precum Sinaiticus și Vaticanus); ceea ce este deosebit de interesant este faptul că acest loc este asociat acolo cu activitățile „ereticilor”, posibil iudeo-creștini (cf. Midraș Kohelet I, 8). Josephus Flavius menționează un izvor al Capernaumului (Bellum Jud. III, 10, 8). Numele „Kefar Nahum” este legat de o tradiție care localiza acolo mormântul profetului Nahum (ebraic Nahum). Cu toate acestea, a existat și un mormânt al rabinului Tanhum (aparent Tanhum ben Kanilai, care a

murit în secolul al III-lea), care a fost vizitat de evrei; ne putem imagina că numele „Tanchum” (care este, de asemenea, apropiat ca sunet de același „Nachum”) a fost transformat în arabă în „Telhum”, iar apoi, sub influența unei etimologii false, în „Tell (deal) Hum” (cf. *G. Kroll* , Auf den Spuren Jesu, Innsbruck-Wien-München, 1979, pp. 285–287).

Și intră în Capernaum. Și imediat, după ce au intrat în sinagogă în ziua de Sabat... Juxtapunerea sintactică a ambelor sintagme este importantă: presupune respectarea unei prescripții rituale: pentru a petrece Sabatul într-un oraș sau altul, ca în acest caz - în Capernaum, trebuie să intri în limitele orașului cel puțin cu puțin timp înainte de începerea Sabatului (cf. în Talmudul Ierusalimului: Erubin IV, 3). Acea sinagogă din Capernaum, care a impresionat-o pe pelerina Egeria la sfârșitul secolului al IV-lea prin monumentalitatea sa și ale cărei ruine au supraviețuit până în zilele noastre, a fost construită semnificativ mai târziu, deși, aparent, pe locul unei sinagogi din acea vreme; Sub pietrele de calcar ale sinagogii de mai târziu au fost descoperite rămășițe de bazalt ale uneia anterioare (cf. *B. Pixner* , L'enigme autours la synagoge de Cafarnaum, «Le Monde de la Bible», 38, 1985, p. 23–28, versiune revăzută în cartea: *B. Pixner* de Stat. Aufl., Gieifen, 1994, p. 114–126).

El a început să-i învețe. Dreptul de a acționa în sinagogă ca „interpret” ([darshan]) al Scripturilor nu era atribuit niciunei persoane desemnate instituțional, ci, în principiu, putea aparține oricărui israelian cu drepturi depline pe care sinagoga respectivă dorea să-l invite.

1:22 **El i-a învățat ca unul care avea autoritate, nu ca scribii.** Cuvântul εξουσία, tradus prin „autoritate”, înseamnă autoritate, legitimitate {p. 225} a unui cuvânt și a unei acțiuni autoritare; în acest caz, legitimitatea care vine de la Tatăl. Sfântul Iustin Martirul remarcă în acest sens: „Învățăturile Lui erau scurte și nu extinse; căci nu era un sofist, ci cuvântul Lui era puterea lui Dumnezeu” (I Apol. 14, Operele Sfântului Iustin, Filosof și Martir, traduse de Arhipreotul P. Preobrajenski, ediția a 2-a, Moscova, 1892, p. 43). Adresându-se unui cititor păgân, Iustin contrastează stilul predicării lui Hristos cu cultura „sofistică” cotidiană a școlilor; Însă, în contextul palestinian al narațiunii Evangheliei, subiectul comparației este o utilizare școlară diferită - tipul convențional de învățături rabinice, care, de regulă, presupuneau referințe la cuvintele autoritare ale mentorilor, transmise oral de către elevi elevilor lor (o formulă talmudică foarte caracteristică este „Rabinul A a vorbit în numele rabinului B, care s-a referit la rabinul C ...”). **„Cărturarii”** (greacă: γραμματείς, ebr. [sopherim]) sunt purtători instituționali ai învățăturii sacre, experți profesioniști în Tora și tradiția

școlii orale, menționați în mod repetat deja în cărțile deuterocanonice (1 Ezra 7:6 (*„Acest Ezra a venit din Babilon. Era un cărturar, versat în legea lui Moise...”*), 1 Mace 7:12 (*„Adunarea cărturarilor s-a adunat la Alchim și Bacchide ca să caute dreptatea”*), 2 Mace 6:18 (*„Era un anume Eleazar, unul dintre cei mai de seamă ai cărturarilor...”*). Treptat, clasa scribilor capătă din ce în ce mai multă importanță, preluând autoritatea profeției dispărute, iar apoi a preoției, care și-a pierdut locul în viață după distrugerea Templului în anul 70; tocmai cultura scribilor avea să formeze norma religioasă a iudaismului. (Un rol similar a fost acordat fariseismului în contrast cu saduceismul orientat spre Templu; nu este o coincidență faptul că cuvintele „scribi” și „farisei” sunt atât de des apropiate asociativ în textele evanghelice, deși în acele vremuri nu toți scribii erau neapărat farisei, la fel cum nu toți adepții curentului fariseic erau scribi.)

1:23 **Duh necurat** - o expresie care datează din Zaharia 13:2: *„... Voi îndepărta din țară* pe profeții mincinoși și duhul necurat ([ruach hattum'a]) .” Semantic, conotația semantică a impurității rituale este importantă aici.

1:24 **Nazarinean** (ó Ναζαρηνός) - în sensul său cel mai simplu și evident, „originar din Nazaret”; este important, totuși, că {p. 226} acest substantiv este aplicat în Evanghelii exclusiv lui Isus și nimănui altcuiva și că, din motive fonetice și de altă natură, se dovedește a fi un sinonim interschimbabil pentru un alt nume pentru Hristos - „Nazareanul” și că soarta rădăcinii corespunzătoare în semantica limbilor semitice este complet excepțională: devine denumirea normală a tot ceea ce este creștin, de exemplu, în siriacă și ebraică (până în ziua de azi, cf. Faptele Apostolilor 24:5 ή των Ναζωραίων αίρεσις *„erezia nazarinenilor”*). Folosirea cuvântului „nazareni” (greacă Ναζωραίος, ebraică [nazir]) a fost condiționată, pe de o parte, de tradiția Vechiului Testament a dedicării speciale față de Dumnezeu (vezi Numeri 6), care impunea o serie de interdicții speciale, iar pe de altă parte, de celebra profeție a lui Isaia (11:1): *„Și va ieși o vlăstă din tulpina lui Iese și o ramură* ([netser] „vlăstăre”) *va crește din rădăcinile lui”* ; lexemele [netser] și [nazir] dezvăluie o anumită consonanță, importantă pentru conștiința antică. Toponimul „Nazaret” este, de asemenea, inclus în domeniul unor astfel de consonanțe. În lunga controversă din jurul acestui toponim și al circumstanțelor legăturii sale cu „nazarenienii”, arheologul B. Pixner a exprimat un punct de vedere neașteptat: observând că din relatările autorului creștin timpuriu Julius Africanus (cca. 220) se poate concluziona că oamenii considerați a fi descendenți ai regelui David locuiau în sate speciale și că aceste sate au

primit nume asociate cu simbolismul mesianic, de exemplu, „Nazara” sau „Kochava” („Steaua”), Pixner a sugerat că Nazareth a fost inițial un astfel de sat și că numele său semnificativ a fost inițial asociat cu scopul său (*B. Pixner* , Wege des Messias und Statten der Urkirche, 2. Aufl., Gieifen, 1994, p. 23). — Mărturisirea credinței prin gura demonilor îngroziți i-a făcut pe comentatorii antici să-și amintească cuvintele din Iacov 2:19: *„...Și demonii cred și tremură* ”. Denumirea de „sfânt al Domnului” este aplicată în Psalmul 105/106:16 lui Aaron; *„omul lui Dumnezeu […] sfânt”* — în 2 Regi 4:9 (*„Și ea a zis soțului ei: Iată, știu că omul lui Dumnezeu, care trece neîncetat pe la noi, este sfânt”*) profetului Elisei.

1:27 **Și dă porunci duhurilor necurate.** Din acest moment încolo, Hristos apare iar și iar în numeroase episoade ca făcător de minuni și exorcist. Înfăptuirea de minuni apare ca fundal cotidian, cotidian, al narațiunii evanghelice care avansează; acest lucru este la fel de caracteristic pentru Marcu ca și pentru celelalte Evanghelii. Cititorii antici și medievali nu au avut nicio dificultate cu episoadele miracolelor: dacă creștinii vedeau cu respect în ele „semne” ale demnității divino-umane a lui Hristos, atunci polemicii anticreștini, fie ei păgâni sau evrei, nici ei nu se îndoiau de înfăptuirea de minuni a lui Isus, ci o interpretau ca o magie trivială, γοητεία, compromițând pe cel care o practică (cf. mai jos până la 3:22). Figura taumaturgului, percepută pozitiv sau negativ în funcție de circumstanțe, era familiară tuturor. Situația s-a schimbat în timpul Iluminismului: pe de o parte, știința europeană modernă a pronunțat un verdict asupra imposibilității miracolelor, pe de altă parte, activitatea taumaturgului a început să contrazică imaginea raționalistă a lui Hristos ca Învățător al moralității (Lessing și alții). După o serie de încercări de compromis pentru a minimiza elementul miraculos, interpretând calmarea furtunii (Marcu 4:35-41) ca trecerea bărcii într-o zonă fără vânt, hrănirea mulțimii în deșert (Marcu 8:1-9) ca rezultat al impulsului uman al bogaților de a-și împărți proviziile cu săracii, provocat de predicarea lui Hristos etc., o soluție radicală a fost propusă de D. F. Strauss: relatările evanghelice despre miracole au fost transferate din domeniul amintirilor evenimentelor în domeniul mitologiei alegorice, introduse pentru a transmite anumite tendințe teologice. Ulterior, analogiile cu imaginile taumaturgilor din literatura elenistică și literatura populară au fost aduse în slujba acestei scheme; la un moment dat, conceptul de „gen aretologic”, dubios în plan istorico-literar, era popular. Mutatis mutandis, această abordare își păstrează influența la nivel mondial până în zilele noastre, în special la nivel, ca să spunem așa, școlar (cf., de exemplu, *H. Conzelmann, A. Lindemann* , Arbeitsbuch zun Neuen Testament, 9. Aufl., Tübingen, 1988, pp. 84–90). Nu este acesta locul pentru a discuta problema miracolelor într-un context general de teologie sau studii religioase. Ne

vom limita la câteva studii de surse. În primul rând, este necesar să se facă o diferențiere clară între relatările despre *miracole individuale și relatările despre activitatea* constantă de vindecare {p. 228} .care, ca să spunem așa, constituie viața de zi cu zi a unei persoane recunoscute de contemporanii săi drept taumaturg. Este evident că primele oferă un spațiu incomparabil mai mare pentru ficțiune decât cele din urmă; chiar și un purtător ostil al memoriei vii a unei anumite persoane nu poate garanta în mod convingător că un anumit incident, despre care se presupune că s-ar fi produs în absența acestui, ca să spunem așa, martor al acuzării, nu s-a întâmplat deloc - dar amintirea dacă un contemporan sau altul a avut sau nu o reputație de făcător de minuni este păstrată de întreaga societate, iar aici invenția liberă a naratorului este de neconceput. Nu numai istoria modernă, ci și cea contemporană cunoaște relatări bine documentate despre astfel de taumaturgi de zi cu zi - să zicem, Ioan de Kronstadt printre ortodocșii ruși, Padre Pio printre catolici; un ateu poate da un verdict oricât de dur dorește asupra credulității oamenilor care au venit la ei cu nevoile lor, dar nimănui nu i-ar trece prin minune să presupună că versiunea făcării lor de minuni a apărut mai târziu în ordinea înfrumusețării mitologizării imaginilor lor. Totuși, în Evanghelii, în special în Sinoptici, inclusiv în Marcu, tema reală este de obicei tocmai înfăptuirea regulată a minunilor (cf., de exemplu, 1:32-34: *„Și seara, după ce a apus soarele, au început să-I aducă pe toți bolnavii și posedați, și toată cetatea s-a adunat la ușă. Și a vindecat mulți bolnavi care sufereau de felurite boli..."*); acesta este fundalul continuu al narațiunii, astfel încât interesul naratorului este concentrat în cea mai mare parte nu asupra minunii ca atare, ci asupra unor „accidente" precum, să zicem, timpul tabu al Sabatului, interdicția ca persoana vindecată să povestească despre vindecare și încălcarea acestei interdicții etc. Mai mult, dintr-un punct de vedere pur literar, înfăptuirea constantă a minunilor, spre deosebire de o minune, este o temă nefavorabilă, dezavantajoasă, care ne obligă la repetiții obositoare, la o concizie seacă etc.; acest lucru nu este potrivit pentru strategia de a aduce cititorul la emoții de tandrețe. (Trebuie menționat că însuși termenul, folosit prea fără discernământ în literatura științifică în limba germană — „Wundergeschichte", „povestea unei minuni" —, deși se aplică, să zicem, poveștii învierii lui Lazăr, Ioan 11:1-44, este categoric nepotrivit pentru descrierea minunilor cotidiene atât de caracteristice lui Marcu.) Și, în final, nu trebuie uitat că, chiar și înainte de Iluminism, taumaturgia era un subiect periculos, care evoca emoții destul de ambivalente în cititor și era destul de capabil să înrăutățească, mai degrabă decât să îmbunătățească, atitudinea cititorului sau a ascultătorului față de Hristos ca un σημείον άντιλεγόμίνον, *„un semn care este contrazis".*(Luca 2:34). Am menționat deja mai sus că polemicile anticreștine, atât din partea evreilor, cât și a păgânilor, de la bun început nu neagă, ci mai degrabă subliniază trăsăturile unui taumaturg după chipul lui Hristos. Acest fapt are cel puțin două fațete. În primul rând, dacă un evreu din dialogul lui Iustin Martirul, apărut la mijlocul secolului al II-lea pe baza impresiilor palestiniene ale autorului, îl atacă pe Isus tocmai ca pe

un magician, dacă această temă este reluată în unanimitate în Talmud și în alte tradiții ale scrierilor evreiești, nu este atât de ușor să vedem aici o reflectare secundară a impresiei cititorului despre Evanghelii și nu memoria oamenilor (în acele vremuri mult mai stabilă decât în a noastră). În al doilea rând, dacă adeptul sceptic al culturii greco-romane era înclinat la acea vreme să trateze tipul de făcător de minuni-vindecător trivializat de viața de zi cu zi cu o curiozitate ireverențioasă, transformându-se ușor în enervare (cum contemporanul nostru - față de „vindecător", față de maestrul activităților „parapsihologice"), atunci evreul devotat evita pericolul magiei negre, încălcând interdicția Torei: *„Nu este descântec în Iacov și nu este vrăjitorie în Israel!"* (Numeri 23:23); *„Nu vă duceți la vrăjitori"* (Lev. 19:31). Din toate aceste motive, paradigma care se întoarce la Strauss, destul de explicabilă dintr-o anumită constelație a viziunii asupra lumii (aproximativ, din „ordinea socială"), trebuie recunoscută ca fiind prea puțin corespunzătoare cu ceea ce găsim în empirismul textului în sine.

1:29 **El a ajuns la casa lui Simon și a lui Andrei.** La mutarea lui Isus la Capernaum, la casa fraților Simon Petru și Andrei, vezi Matei 8:14–16 (*„14 Când a venit Isus la casa lui Petru, a văzut pe soacra lui zăcând în pat, cu febră. 15 S-a atins de mâna ei și febra a lăsat-o; ea s-a sculat și le-a slujit. 16 Seara, au adus la El mulți demonizați; și Isus a scos duhurile cu un cuvânt și a vindecat pe toți bolnavii* .") Există o mare probabilitate, deși, desigur, nu se poate dovedi definitiv, că ruinele acestei case au fost descoperite de arheologi în anii '60 (și sunt disponibile în prezent pentru inspecție de către vizitatori). Aceste ruine, situate chiar pe malul Mării Galileii, sunt datate cu siguranță în secolul I î.Hr., aparent 100–60 și, în orice caz, înainte de anul 70; sub {p. Pe lespezi s-au găsit numeroase rămășițe de oase de pește, așa cum este firesc pentru o locuință de pescar; amplasamentul ruinelor coincide cu cel cunoscut în 385 pelerinei Egeria; pe ele sunt zgâriate peste o sută de graffiti creștine din secolele II-III în greacă, aramaică, siriacă, latină și ebraică, precum și semne pioase (cruci, o barcă simbolică), sugerând că acesta a fost un loc de pelerinaj creștin timpuriu plin de viață, cu mult înainte de Egeria; în cele din urmă, în secolul al V-lea, peste ruine a fost construită o biserică octogonală, dezvăluind un plan creștin timpuriu caracteristic. Vezi, de exemplu, *V. Corbo* , Casa Sfântului Petru din Capharnaum, în: Studium Biblicum Franciscanum, Coll. Minor 5, Ierusalim, 1969; *J. F. Strange* și *H. Shanks* , A fost fondată casa unde a stat Isus în Capharnaum? Biblical Archeology Review 8, 1982, pp. 26–37; *JH Charlesworth* , Isus în iudaism: O nouă lumină din descoperirile arheologice interesante, Londra, 1988, pp. 109–115.

1:32 **Seara, după ce apusul soarelui.** La apusul soarelui, interdicțiile de Sabat încetau să se mai aplice, iar eliberarea bolnavilor devenea un act permis pentru orice evreu.

1:41 **Atingerea** este o acțiune deosebit de neobișnuită, deoarece un lepros, conform legii Vechiului Testament (Lev 13 și în alte părți), era considerat o sursă de întinare (impuritate rituală), răspândită automat prin atingere, iar oamenii pioși erau extrem de sensibili la aceasta. Spre deosebire de comportamentul lui Isus, ne putem aminti că regula esenienilor excludea orice contact fizic chiar și între un novice al comunității ascetice și membrul acesteia cu drepturi depline; până când novicele devine novice, și el își întinează viitorii frați cu simpla sa atingere.

1:44 **Ceea ce a poruncit Moise.** Cf. Lev. 14:1–32: *„Domnul a vorbit lui Moise și a zis: «Iată legea despre lepros, când va fi curățit: să fie adus la preot […] Preotul să aducă jertfa pentru păcat* {p. 231} *și să facă ispășire pentru cel ce trebuie curățit de necurăția lui; după aceea să junghie jertfa de tot […]»* . ”

Aceasta va fi o mărturie pentru ei. Se pare că ideea este că, deși minunea nu ar trebui să devină publică, preoții, ca lideri spiritual responsabili ai poporului, ar trebui să aibă unele informații despre faptul că *„este un profet în Israel”* (cf. 2 Regi 5:8 (*„Când a auzit Elisei, omul lui Dumnezeu că regele lui Israel și-a rupt hainele, a trimis la rege să-i spună: De ce ți-ai rupt hainele? Să vină la mine, ca să știe că este un profet în Israel”*), și ar trebui să se gândească la semnele timpului mesianic. Cf. lucrările vechi: *H. Barclay Swete* , The Gospel According to St. Mark: The Greek Text with Introduction, Notes and Indices, Londra, 1902, p. 31, și, de asemenea, *W. L. Lane* , The Gospel of Mark, Grand Rapids, Michigan, 1974, pp. 87–88.

2:4 **Au dărâmat acoperișul locului unde se afla El, au făcut o groapă în ea și au coborât patul.** Săpăturile din ultimele decenii din Galileea au scos la iveală un tip de casă cu un singur etaj, caracteristică acestei regiuni, cu acoperișuri

plate făcute din bețe, crengi, stuf și lut; un astfel de acoperiș putea fi dărâmat cu ușurință și fără a provoca daune grave. Cf. *J. H. Charlesworth* , Jesus within Judaism: New Lights from Exciting Archaeological Discoveries, Londra, 1989, p. 112.

2:14 **Levi, fiul lui Alfeu.** Relatarea chemării sale și discuția ulterioară despre posibilitatea de a se asocia cu vameșii (vezi nota următoare) au asemănări cu relatarea chemării lui Matei (cf. Matei 9:9–13 (*„9 Isus a plecat de acolo și a văzut un om pe nume Matei șezând la vamă. Și i-a zis: «Urmează-Mi!» Și s-a sculat și L-a urmat. 10 Și pe când ședea Isus la masă în casă, iată că mulți vameși și păcătoși au venit și au șezut cu El și cu ucenicii Lui. 11 Fariseii, când au văzut lucrul acesta, le-au zis ucenicilor Lui: «De ce mănâncă și bea Învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii? 12 Isus, când a auzit lucrul acesta, le-a zis: «Cei sănătoși nu au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. 13 Duceți-vă și învățați ce înseamnă «Milă voiesc, nu jertfă». Căci n-am venit să chem la pocăință pe cei drepți, ci pe cei păcătoși»”*)). Prezența a două nume la o singură persoană este în sine destul de comună (de exemplu, Apostolul Toma avea porecla Didim, iar conform tradiției consemnate de Eusebiu, Hist. Eccles. I, 13, și numele Iuda). Cu toate acestea, o serie de comentatori antici, începând cu Clement din Alexandria (Strom. IV, 9), fac distincție între Matei și Levi.

Stătea la punctul de taxare. Capernaum se afla pe drumul principal care mergea de la Damasc spre vest până la Marea Mediterană; exista un punct de taxare acolo, dar spre deosebire de Ierihon, nu pentru Roma, ci pentru tetrarh.

2:16 **El mănâncă cu păcătoșii și vameșii.** Un astfel de comportament era surprinzător tocmai la un învățător religios, întrucât {p. 232} tradiția Vechiului Testament vedea manifestările păcatului nu numai și nu atât în categorii morale și teologice, ci în categoriile impurității rituale transmise prin contact și pângărirea celor curați. Vameșii în special, nebunându-se, pe bună dreptate, de dragostea oamenilor din cauza profesiei lor nepopulare, a frecventelor lor mașinațiuni financiare (cf. Luca 3:13 (*„El le-a răspuns: «Nu cereți nimic mai mult decât v-a fost rânduit»*)) și, bineînțeles, a colaborării lor cu autoritățile de ocupație, erau totuși percepuți în primul rând ca persoane ritual impure din cauza contactelor lor inevitabile cu păgânii. Sfântul Efrem Sirianul descrie natura neobișnuită a comunicării lui Hristos cu vameșii în imagini foarte puternice: „O, priveliște minunată! „Îngerii tremură și se închină la pământ, dar vameșii se așează și se

bucură! Îngerii sunt cuprinși de frică de El din cauza măreției Sale, dar păcătoșii mănâncă și beau cu El! Cărturarii se înecă de invidie, dar vameșii se bucură din cauza îndurării Sale!…” (In Diatessaron V, 17).

2:19 **Invitați la ospățul de nuntă.** Lit. „fiii camerei nupțiale” este o expresie idiomatică tipică în spiritul semanticii semitice. De exemplu, în ebraică expresia noastră „prieten al casei” este redată ca [ben bayit], adică „fiul casei” (cf. *F. L. Shapiro* , Dicționar ebraic-rus, editat de B. M. Grande, Moscova, 1963, p. 73, unde sunt date o serie de expresii similare).

Mirele este una dintre denumirile metaforice tradiționale ale lui Mesia. Domnul Însuși apare în textele profeților ca Mirele poporului Său. Cf. Osea 2:14-20, unde Israel apare într-o personificare feminină: *„De aceea, iată, o voi ademeni, o voi duce în pustie și îi voi vorbi cu blândețe [...]. În ziua aceea, zice Domnul, Îmi vei numi: „Bărbatul Meu” și nu-Mi vei mai numi: „Domnul Meu”. [...] Te voi logodi cu Mine pentru totdeauna și te voi logodi cu Mine în credincioșie, și vei cunoaște pe Domnul* . ”

Pot cei invitați la nuntă să postească cât timp Mirele este cu ei? Ascultătorul se așteaptă mai degrabă ca sintagma să se încheie cam așa: cât durează sărbătoarea. Dar într-o astfel de formulare totul se transformă într-o profeție despre sfârșitul iminent al vieții pământești a lui Hristos, despre inevitabilitatea Patimilor. {p. 233}

2:23 **Ucenicii Lui au început să smulgă spice de grâu pe măsură ce mergeau.** Pentru a înțelege întreaga discuție ulterioară, este necesar să ținem cont de faptul că însuși actul de a potoli foamea unui călător aflat în drum prin ogorul altcuiva, smulgând orice poate culege cu mâinile pe măsură ce merge, nu este considerat o încălcare a drepturilor de proprietate din punctul de vedere oriental antic și este reglementat în mod specific în Vechiul Testament: *„Când intri în via aproapelui tău, poți mânca din struguri până te vei sătura, cât îți poftește sufletul, dar să nu pui nimic în vasul tău. Când ajungi în ogorul aproapelui tău, când este copt, să smulgi spice de grâu cu mâna ta, dar să nu bagi secera în ogorul aproapelui tău”* (Deuteronom 23:24-25). Acest lucru este indiscutabil: doar permisiunea culegerii acestor spice de grâu în timpul Sabatului este contestată, deoarece poate fi sub interpretarea extinsă a poruncii odihnei Sabatului introdusă de farisei (Exod 20:8-11 (*„8 Adu-ți aminte de ziua Sabatului,*

ca s-o sfințești. 9 Șase zile să lucrezi și să-ți faci toată lucrarea. 10 Dar ziua a șaptea este Sabatul Domnului Dumnezeului tău: în ea să nu faci nicio lucrare, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici vitele tale, nici străinul tău care este în porțile tale. 11 Căci în șase zile a făcut Domnul cerurile și pământul, marea și tot ce este în ele și S-a odihnit în ziua a șaptea. De aceea a binecuvântat Domnul ziua Sabatului și a sfințit-o”), 23:12 (*„Șase zile să-ți faci lucrarea, dar în ziua a șaptea să te odihnești, pentru ca boul tău și măgarul tău să se odihnească și să se odihnească.” fiul roabei tale și străinul”*), 31:12-17 (*12 Și Domnul „A vorbit lui Moise, zicând: 13 „Vorbește copiilor lui Israel și spune: «Să țineți Sabatele Mele, căci acesta este un semn între Mine și voi, prin generațiile voastre, ca să știți că Eu sunt Domnul, care vă sfințesc. 14 Să țineți Sabatul, căci este sfânt pentru voi; oricine îl pângărește va fi pedepsit cu moartea; oricine face vreo lucrare în el, sufletul acela va fi nimicit din mijlocul poporului său. 15 Șase zile să lucreze, dar a șaptea este o zi de odihnă sfântă pentru Domnul; oricine face vreo lucrare în ziua de Sabat va fi pedepsit cu moartea. 16 Copiii lui Israel să țină Sabatul, ca să prăznuiască Sabatul prin generațiile lor, ca un legământ veșnic. 17 Acesta este un semn între Mine și copiii lui Israel pe vecie; căci în șase zile a făcut Domnul cerurile și pământul, iar în ziua a șaptea S-a odihnit și s-a odihnit»”* , 34:21 (*„Șase zile să lucrezi, dar în ziua a șaptea să te odihnești; să te odihnești atât la semănat, cât și la seceriș”*), Lev. 23:1–3 (*„1 Domnul a vorbit lui Moise și a zis: 2 „Vorbește copiilor lui Israel și vorbește-le despre sărbătorile Domnului, pe care să le vestite adunări sfinte. Acestea sunt sărbătorile Mele: 3 Șase zile se poate lucra, dar în ziua a șaptea va fi un Sabat de odihnă, o adunare sfântă; să nu faceți nicio lucrare; este Sabatul Domnului în toate porțile voastre.”*), Deuteronom 5:12–15 (*„12 Să ții ziua Sabatului, ca să o sfințești, așa cum ți-a poruncit Domnul Dumnezeul tău. 13 Să lucrezi șase zile și să-ți faci toată lucrarea. 14 Dar ziua a șaptea este Sabatul Domnului Dumnezeului tău. Să nu faci nicio lucrare în ea, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici boul tău, nici măgarul tău, nici vreuna din vitele tale, nici străinul tău care este în porțile tale, pentru ca robul tău și roaba ta să se odihnească ca tine. 15 Adu-ți aminte că ai fost rob în țara Egiptului și Domnul Dumnezeul tău te-a scos de acolo cu mână puternică și cu braț întins. De aceea, Domnul Dumnezeul tău ți-a poruncit să ții ziua Sabatului.”*)) este echivalată cu munca interzisă la câmp. Mișna (Shab. 73.a) enumeră în mod specific 39 de tipuri de activități care sunt interzise în Sabat; Secerișul este al treilea în această listă. Talmudul babilonian explică (Shab. 73. b): „Recolta, culesul strugurilor, culesul curmalelor, măslinelor și smochinelor sunt considerate a fi unul și același fel de muncă.” În general, ceea ce făceau ucenicii lui Hristos, în orice caz fără a folosi secere, poate fi echivalat cu recolta doar cu o anumită întindere.

2:25–26 **N-ați citit niciodată ce a făcut David […]: cum, pe vremea marelui preot Abiatar, a intrat în Casa lui Dumnezeu și a mâncat pâinea jertfelor, pe care nimeni nu avea voie să o mănânce decât preoții, și a dat-o poporului său să o mănânce? Casa lui Dumnezeu** este Cortul Legământului. Aceasta se referă la episodul din 1 Samuel 21:1–6: *„Apoi David a venit la Nob, la preotul Ahimelec […] Și David i-a zis preotului Ahimelec: […] Dă-mi ce ai sub mână, cinci pâini sau orice găsești. Preotul i-a răspuns lui David, zicând: „N-am pâine obișnuită sub mână, dar există pâine sfințită, dacă oamenii tăi s-au abținut de la femei.” David i-a răspuns preotului și i-a zis: „N-au fost femei cu noi de când am ieșit eu, nici până acum, nici acum trei zile; și vasele tinerilor sunt curate; și dacă drumul este necurat, pâinea va rămâne curată în vasele lor.” Și preotul i-a dat din pâinea sfințită; căci* {p. 234} *nu avea pâine decât pâinea pentru punerea înaintea Domnului, care fusese luată dinaintea Domnului, ca după ce fusese luată să pună pâine caldă* .” O problemă deosebită este că acest pasaj nu vorbește despre Abiatar, ci despre Ahimelec, tatăl lui Abiatar. Există o încercare de a interpreta cuvintele „în prezența lui Abiatar” prin referirea lor la un alt purtător al aceluiași nume: nu la fiul, ci la tatăl lui Ahimelec. — Structura inferenței din acest episod biblic la viziunea generală asupra priorității nevoilor umane față de interdicțiile pur ritualice corespunde celei de-a doua paradigme hermeneutice (ebr. [middot], literal „măsuri”) a discursului scolastic evreiesc, atribuită celebrului rabin Hillel: se numește [gezerah shava] și presupune utilizarea unei analogii verbale și/sau reale între două pasaje din Scriptură și, mai larg, două evenimente, două incidente, ca în acest caz. Cf. *J. Scott* , Jewish Backgrounds of the New Testament, Grand Rapids, 1995, p. 130. Este caracteristic faptul că argumentația lui Isus, în ciuda întregii sale noutăți, este fidelă regulilor discursului rabinic.

2:27 **Sabatul a fost făcut pentru om, nu omul pentru Sabat.** În ciuda naturii radicale a disputei cu ritualismul fariseic, chiar și această zicală are analogii în învățăturile rabinilor. „Sabatul a fost dat pentru voi, dar voi nu ați fost dați pentru Sabat” - aceste cuvinte sunt atribuite rabinului Simeon ben Menasiah în comentariul la Exod (Mekilta, Shabbata I ad Ex. 31, 14), iar în Talmudul babilonian - rabinului Jonathan ben Joseph (Joma 85. b). O structură logică similară se află în cuvintele despre Templu din 2 Mac 5:19: *„Dar Domnul nu a ales un popor pentru un loc, ci acest loc pentru un popor* .” Vedem iar și iar că zicerile Evangheliei, cu toată noutatea și îndrăzneala lor, sunt adânc înrădăcinate în tradiția evreiască, în limbajul culturii religioase evreiești.

2:28 **De aceea, Fiul Omului are autoritate asupra Sabatului.** Despre sintagma „Fiul Omului”, vezi Dicționarul de concepte generale. Aici putem discerne prima paradigmă hermeneutică a lui Hillel - „de la cel mai mic până la cel mai mare” ([kal va-kh **o** mehr]): dacă autoritatea regelui David a fost suficientă pentru a ridica interdicția rituală pentru a-și satisface propria foame și pe cea a tovarășilor săi, cu atât mai mult poate face acest lucru autoritatea Fiului Omului. Dar sintagma și sintagma în ansamblu pot fi înțelese într-un mod diferit: omul în general, omul ca atare, este mai important decât Sabatul.

3:16–19 **Și l-a numit pe Simon…** Lista celor doisprezece apostoli se găsește în toate cele trei Evanghelii sinoptice (cf. Matei 10:2–4 („2 Numele celor doisprezece apostoli sunt acestea: primul, Simon, care se numește Petru, și Andrei, fratele lui, Iacov, fiul lui Zebedei, și Ioan, fratele lui, 3 Filip și Bartolomeu, Toma și Matei vameșul, Iacov, fiul lui Alfeu, și Leveu, care se numea și Tadeu, 4 Simon Cananeul și Iuda Iscarioteanul, care L-a vândut”), Luca 6:14–16 („14 Simon, pe care l-a numit și Petru, și Andrei, fratele lui, Iacov și Ioan, Filip și Bartolomeu, 15 Matei și Toma, Iacov, fiul lui Alfeu, și Simon, numit Zelotul, 16 Iuda, fiul lui Iacov, și Iuda Iscarioteanul, care a devenit vânzător”)), precum și în Faptele Apostolilor (1:13 („Și după ce au venit, s-au suit în camera de sus, unde stăteau Petru, și Iacov, Ioan și Andrei, Filip și Toma, Bartolomeu și Matei, Iacov al lui Alfeu și Simon Zelotul și Iuda fratele lui Iacov")), cu Petru întotdeauna menționat primul și Iuda Iscarioteanul ultimul, ceea ce, desigur, nu este întâmplător; dar în rest ordinea variază ușor; în timp ce în Matei și Luca fratele său Andrei este numit lângă Petru, în Marcu, ca și în Faptele Apostolilor, este preferată o ordine mai „teologică”, astfel încât primii după Petru sunt numiți Iacov și Ioan, care împreună cu Petru au format un cerc deosebit de încrezător, exprimat prin faptul că ei au fost cei duși de Hristos la Muntele Schimbării la Față (vezi mai jos 9:2-9) și în Grădina Ghetsimani (vezi mai jos 14:32-42). O analiză detaliată a listei apostolilor este oferită de I. Levinskaya, Faptele Apostolilor: Comentariu istoric și filologic, capitolele I-VIII, Moscova, 1999, pp. 89–95.

3:16–17 **Și i-a pus numele Petru […] și le-a pus numele Boanerghes, adică Fiii Tunetului.** Este posibil ca tocmai acest pasaj din Marcu să fie citat de Sfântul Iustin Martirul († 165) ca „memoriile” (απομνημονεύματα) ale lui Petru: „Și ce s-a povestit despre schimbarea numelui lui Petru, unul dintre apostoli, și ce s-a scris în memoriile sale despre cum după aceasta s-a întâmplat și să numească și pe ceilalți doi frați, fiii lui Zebedei, cu numele Boanerghes, adică Fiii Tunetului”

(dial. p. Tryph. Iud. 106). Cf. *Pr. L. Griliches* , Arheologia textului. Analiza comparativă a Evangheliilor după Matei și Marcu în lumina reconstrucției semitice, Moscova, 1999, pp. 56–57. În Matei 16:18, numirea lui Simon drept „Petru” (de fapt, „Chifa”, în aramaică „stâncă, piatră”, care dă „Petru” în traducerea greacă) este legată de momentul mărturisirii lui Petru în Cezareea lui Filip, vezi mai jos 8:29.

Boanerges este o traducere a unui lexem semitic greu de identificat: aparent aramaic [benei regesh].

{p. 236}

3:18–19 **Canaanit** — aparent aramaic [kanaana] „zelot”, echivalentul poreclei grecești „zelot” (ζηλωτής), care este menționată pentru el în Faptele Apostolilor.

Iscarioteanul. Despre problema interpretării acestei porecle, vezi *I. Levinskaya* , Faptele Apostolilor… (vezi nota anterioară), pp. 101–103, precum și studiile pe care le citează.

3:22 **Cărturari care au venit din Ierusalim.** Posibil observatori oficiali delegați de Sinedriu pentru a constata situația din Capernaum (cf. *E. Stauffer* , Jesus and His Story, New York, 1960, pp. 85, 127 cu referințe la cazuri mai mult sau mai puțin similare: M sanh. X, 4; Pseudo-Philo, Liber Antiquitatum Biblicarum 25, 3–6).

Belzebul. Acest nume, care variază în tradiția manuscrisă a lui Marcu (în cele mai bune manuscrise Βεελζεβουλ, dar și Βεεζεβουλ și Βεελζεβουβ), nu se regăsește în literatura evreiască; era probabil specific ideilor galileene (cf. *J. Gnilka* , Das Evangelium nach Markus, 3. Aufl., I, Zurich, 1989, p. 149). Semnificația sa este controversată (și depinde de ortografia pe care o alegem): poate „domnul necurăției” sau „domnul casei” sau, conform unei interpretări populare, dar disputate (reflectată, de altfel, în titlul romanului sumbru al lui W. Golding), „domnul muștelor”.

Prin puterea prințului demonilor. Acesta este un topos foarte caracteristic polemicilor evreiești timpurii împotriva creștinismului și a fost reflectat în secolul al II-lea de Sfântul Iustin în Dialogul său cu Trifon Evreul (69), precum și de

Origen în disputa sa cu Celsus, care a introdus figura unui evreu ca partener în dispută și a rezumat în numele său versiunea evreiască a miracolelor evanghelice: se presupune că Iisus a învățat tehnici magice speciale de la egipteni - γοητεία (C. Cels I, 28). Mai târziu, același motiv este prezent în Talmudul babilonian (Sanh. 43. a. 107 Bar.; Sotah 47. a), este menționat și în Talmudul Ierusalimului (Hagiga II, 1); Și mai târziu, au fost consemnate povești evreiești despre cum Iisus (Yeshu ha-Notsri) a stăpânit numele secret al lui Dumnezeu și l-a folosit pentru a face miracole (diverse versiuni ale așa-numitului Toledot Jeshu). Imaginea negativă a lui Hristos în polemicile evreiești și, în al doilea rând, păgâne este tocmai {p. 237} imaginea Taumaturgului cu semnul opus (cf. mai sus la 1:27). A fost exprimată o opinie interesantă, dar nedemonstrabilă, conform căreia acuzația de magie, repetată iar și iar cu aceeași formulare în pasajele din Talmud tocmai menționate, se datorează unui decret oficial al Sinedriului (*E. Stauffer* , Jerusalem und Rom im Zeitalter Jesu Christi, Berna, 1957, pp. 113–115). — Însăși ideea de „prinț al demonilor” își găsește o corespondență complet verbală în textele de la Qumran (1 QS 3, 20–21), precum și în literatura apocrifă (Test. Sal 2, 9; 3, 5; 6, 1).

3:31 **Fraţii tăi.** Cf. lista de nume de mai jos, 6:3. Tradiția interpretează în unanimitate cuvântul „frați” într-un sens extins, care, în general, este destul de consistent cu utilizarea lexicală a limbilor semitice. Clement din Alexandria, Origen, Eusebiu din Cezareea, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Epifanie din Cipru și alți autori creștini timpurii sunt înclinați să atribuie acest cuvânt fiilor lui Iosif dintr-o căsătorie anterioară. Eusebiu relatează o versiune conform căreia unul dintre frați, Simon, conform legilor căsătoriei levirate a lui Iosif cu văduva fratelui său decedat Cleopa, era considerat fiul lui Cleopa (Hist. Ecclesiast. IV, 22, 4, etc.); Același lucru s-a spus și despre Maria, soția lui Cleopa, menționată în Ioan 19:25 (*„Lângă crucea lui Isus stăteau mama Lui și sora mamei Lui, Maria, soția lui Cleopa, și Maria Magdalena”*). Comentatorul bizantin Teofilact al Bulgariei adună aceste versiuni și le rezumă: „Domnul a avut copiii lui Iosif ca frați și surori, pe care i-a născut de la soția fratelui său, Cleopa. Întrucât Cleopa a murit fără copii, Iosif, conform legii, a luat-o pe soția lui și a născut șase copii de la ea: patru băieți și două fete - Maria, care conform legii se numește fiica lui Cleopa, și Salome” (Blagovestnik. Tălmăciri ale Sfintelor Evanghelii, Sankt Petersburg, nr. d., p. 82). Prin urmare, afirmația decisivă dintr-o publicație internă recentă este oarecum ciudată: „Biserica Ortodoxă nu recunoaște această versiune și îi consideră pe toți frații și surorile lui Isus menționați drept veri” (*I. S. Sventsitskaya* și *A. P. Skogorev* , Povestiri apocrife despre Isus, Sfânta Familie și Martorii lui Hristos, Moscova, 1999, p. 44). Dar alți interpreți, în special Fericitul Ieronim și mai ales Fericitul Augustin, s-au gândit cu adevărat la veri {p. 238};

această opinie este caracteristică în special tradiției latine. Judecând după puținele lucruri pe care le știm despre comunitatea evreo-creștină din Ierusalim, aceasta era înclinată să acorde un statut special clanului patriarhal al lui Hristos, „frații Domnului”: nu este nicidecum întâmplător faptul că primul său conducător a fost unul dintre frații menționați aici, Iacov, iar al doilea a fost un altul dintre ei, Simon. Această tendință era destul de înțeleasă, chiar inevitabilă, în contextul ideilor din Orientul Mijlociu; totuși, dacă pentru Islam a reușit să determine timp de multe secole un statut exclusiv pentru rudele lui Mahomed, atunci pentru creștinism acesta era străin din motive foarte profunde. Acesta este contextul istoric în care trebuie să vedem întregul pasaj.

4:12 **Cu ochii lor au văzut, dar n-au văzut; cu urechile lor au ascultat, dar n-au auzit; nici nu s-au întors și n-au căpătat iertare.** Cf. Isaia 6:9–10: *„Și El a zis: Du-te și spune poporului acestuia: «Veți auzi, dar nu veți înțelege; veți vedea, dar nu veți pricepe. Căci inima acestui popor s-a împietrit, cu urechile lor aud cu greu și și-au închis ochii, ca nu cumva să vadă cu ochii lor, să audă cu urechile lor, să înțeleagă cu inima lor și să se întoarcă și să-i vindec* .” Sfântul Irineu de Lyon explică: „...Dumnezeu orbiește în cei necredincioși, așa cum soarele o orbiește în cei care, din cauza unei slăbiciuni a ochilor, nu sunt în stare să privească lumina soarelui” (Adv. haeres. IV, 29, 1).

4:21 **Să se acopere cu un vas.** Așa se obișnuia să se stingă lămpile în casele Palestinei pe vremea aceea: camerele înghesuite, greu de imaginat pentru noi, făceau periculoasă stingerea lor, mai ales noaptea - chiar și un fum slab de la un fitil care mocnea putea otrăvi aerul și provoca ceva asemănător unei intoxicații ușoare cu monoxid de carbon.

4:22 **Căci dacă ceva este ascuns, este doar pentru a fi dezvăluit, iar dacă ceva este ascuns, este doar pentru a ieși la lumină.** Qumranologul rus Amusin a văzut în aceste cuvinte un moment de polemică aprinsă cu tendința esenienilor de a se închide în cercul lor comunitar (vezi *I. D. Amusin* , Comunitatea Qumran, M, 1983, pp. 220–221).

{p. 239}

4:31 **Este cel mai mic dintre toate boabele de pe pământ.** Menționarea micimii unui bob de muștar este unul dintre acele cazuri, deloc rare, în care presupunerea unui context folcloric-proverbial, aproape idiomatic, este destul de plauzibilă pentru expresiile evanghelice.

4:32 **Crește și devine mai mare decât toate plantele de grădină.** În zona din jurul lacului Ghenizaret, muștarul atinge o înălțime de 2,5–3 m. Cf. în Talmudul din Ierusalim: „Aveam în grădina mea o plantă de muștar care a crescut mare și m-am cățărat în ea cum se urcă cineva în vârful unui smochin” (Mazăre 7:20a, 53). Jocul metaforic pe contrastul dintre micimea seminței și dimensiunea a ceea ce crește din sămânță se regăsește și în literatura antică, de exemplu la Seneca (Efeseni 38:2).

În contextul limbajului biblic, păsările cerului simbolizează adesea națiunile pământului, păgânii care vin **să-și facă cuib sub umbra** Împărăției lui Dumnezeu. În acest sens, profeția mesianică a lui Ezechiel este caracteristică (17:22-24): *„Așa vorbește Domnul Dumnezeu: «Voi lua din vârful unui cedr înalt și îl voi sădi; voi smulge din vârful crenguțelor lui o ramură fragedă și o voi sădi pe un munte înalt și nobil. Pe muntele cel înalt al lui Israel îl voi sădi; va da ramuri și va rodi; va deveni un cedru nobil; și tot felul de păsări vor locui sub el; orice viețuitoare înaripată va locui la umbra ramurilor lui. Atunci toți copacii câmpului vor ști că Eu, Domnul, smeresc copacul înalt și fac copacul jos înalt, copacul verde se usucă și copacul uscat înverzește. Eu, Domnul, am vorbit și voi face* ». În Cartea Daniel 4:7-24, imaginea copacului mare este aplicată împărăției pământești a lui Belșațar, dar și aici, pentru a caracteriza copacul (cu trăsături clare ale așa-numitului copac mondial ca arhetip mitopoetic universal), este foarte important ca *„păsările” să se ridice în picioare. „din văzduh își făcea cuib în ramurile lui și orice făptură se hrănea din el”* (4:9).

5:1 **Gherasa** este un oraș situat la o distanță de cel puțin două zile de mers de Lacul Ghenizaret. Mt 8:28 (*„Și când a ajuns Isus de cealaltă parte, în țara Gherghesenilor, L-au întâmpinat din morminte doi demonizați, foarte năprasnici, încât nimeni nu îndrăznea să treacă pe acolo”*) menționează în același context, în loc de Gherasa, Gadara, situată la o distanță de două ore de mers de lac. Cel mai probabil, ambele toponime au fost rezultatul unei ușoare distorsiuni a tradiției manuscrise (sau încă orale) {p. 240} ca substitute pentru un al treilea toponim, foarte asemănător ca sunet și ortografie, dar mai puțin cunoscut, numit așa-

numita versiune alexandrinară a textului: Ghergesa. Acest loc se potrivește perfect scenei pictate de ambii evangheliști: se află pe malul sud-estic al Lacului Ghenizaret, cu o coborâre abruptă spre apă. Cf. *G. Dalman* , Orte und Wege Jesu, 3. Aufg., Frankfurt a. M., 1924, pp. 190–193; *E. Schurer* , Geschichte des judischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi, Nachdruck, Hildesheim, 1964, vol. II, pp. 177–189. Dintre comentatorii antici, același punct de vedere este exprimat cu vigoare de Origen (În Ioan VI, 41): „Gherasa este un oraș arab, care nu are nici mare, nici lac în apropiere […], Gadara este un oraș evreiesc, […] dar Gergesa, după care sunt numiți gergezanii, este un oraș antic lângă lacul care se numește acum Tiberias, și de acolo există o coborâre abruptă spre lac.” Un expert în Palestina precum Fericitul Ieronim menționează și Gergesa (De situ, 130; cf. și Euseb. Onomasticon 1, 74). Cu ceva timp în urmă, identificarea locului episodului evanghelic ca fiind Gergesa a dat naștere la obiecții bazate pe faptul că episodul menționează **peșteri funerare** (5:2: *„Și când a ieșit Isus din corabie, îndată a ieșit din morminte un om cu un duh necurat și L-a întâmpinat”*); cu toate acestea, înmormântări similare au fost găsite ulterior foarte aproape de Gergesa (vezi *J. Gnilka* , Das Evangelium nach Markus, I, 3. Aufl., Zurich, 1989, p. 201, Anm. 9). Înlocuirea toponimului original cu alte două în tradiția manuscrisă nu este deloc ciudată: nimeni nu auzise de Gergesa, cel puțin în afara Palestinei, în timp ce Gerasa era unul dintre cele mai importante orașe ale Decapolei, iar Gadara era și mai faimoasă. (Totuși, în favoarea Gadarei vorbește parțial faptul că era un oraș păgân, iar în apropierea lui este relativ mai ușor să ne imaginăm turme de porci - animale ritualic necurate, a căror creștere, ca să nu mai vorbim de consumul cărnii lor, era strict interzisă evreilor, cf. Lev 11:7 (*„Și porcul, pentru că are copita despicată și are tăieturi adânci în copită, dar nu rumegă, este necurat pentru voi”*) și Deut 14:8 (*„Și porcul, pentru că are copita despicată, dar nu rumegă, este necurat pentru voi; să nu mâncați carnea lor și să nu vă atingeți de cadavrele lor”)*). Dar acesta nu este un argument foarte puternic: exista o populație păgână considerabilă în Galileea).

5:7 **Fiul Dumnezeului Celui Preaînalt.** Expresia „fiul Dumnezeului Celui Preaînalt” (aramaică: [bar elyon]) este folosită într-un text din Qumran, unde se spune despre o anumită persoană: „El va fi numit fiul lui Dumnezeu și {p. 241} îl vor numi fiul Celui Preaînalt” (vezi și articolul „Fiul lui Dumnezeu” din Dicționarul de concepte generale). „Preaînalt” este o traducere a vechiului nume divin semitic „Elyon”, care are echivalente în alte limbi, în special în feniciană. „Preot al Dumnezeului Preaînalt” este numele dat lui Melhisedec în Vechiul Testament (Gen. 14:18 (*„și Melhisedec, împăratul Salemului, a adus pâine și vin; el era preot al Dumnezeului Preaînalt”*), cf. citatul din Noul Testament din Evrei 7:1: *„Căci Melhisedec, împăratul Salemului, preot al Dumnezeului Preaînalt, care*

l-a întâmpinat pe Avraam și l-a binecuvântat când se întorcea de la măcelul împăraților”). Ebraiștii observă popularitatea crescută a acestui nume în epoca elenistică-romană și identificarea în el a conotațiilor unui anumit universalism, o legătură cu ideea planului lui Dumnezeu pentru mântuirea tuturor oamenilor; Poate că apariția acestor conotații a fost facilitată atât de legătura numelui cu figura lui Melhisedec - un om drept din afara liniei alese a lui Avraam, care se află în afara cercului strămoșilor lui Israel, dar la care Avraam însuși vine ca preot, cât și de memoria vie a folosirii acestui nume de către păgâni, de exemplu, aceiași fenicieni. În acest sens, nu este deloc întâmplător faptul că este folosit de Ștefan, contrastând localizarea din Vechiul Testament a Prezenței lui Dumnezeu în Templul din Ierusalim cu omniprezența lui Dumnezeu: *„Cel Preaînalt nu locuiește în temple făcute de mâini”* (Faptele Apostolilor 7:48). Păgânii care au acceptat dogma biblică a monoteismului, venerarea Sabatului și alte porunci de comportament (dar nu circumcizia și nu compoziția completă a „mitzvot”) au fost numiți „hipsistari” sau „hipsiști” din greacă numele „Υψιστος”, care transmitea tocmai acest nume (și a fost folosit în textul grecesc al pasajului comentat al lui Marcu); printre acești „hipsistari” din tinerețe a aparținut, printre alții, tatăl Sfântului Grigore Teologul, care a acceptat ulterior botezul și rangul preoțesc și apoi pe cel episcopal (cf. Greg. Naz. or. 18, 5, PG 35, 989. D sqq.). Pentru mai multe detalii despre utilizarea numelui „Υψιστος” în rândul păgânilor, evreilor elenizați și grupurilor precum „hipsistarii” în epoca Noului Testament, vezi *I. Levinskaya* , Faptele Apostolilor pe fundalul diasporei evreiești, Sankt Petersburg, 2000, cap. 5 „Cei care se tem de Dumnezeu și cultul Dumnezeului celui Preaînalt”, p. 169–214, unde este oferită și o referință detaliată la tratarea problemei în literatura științifică modernă. Este destul de interesant că în acest episod din Marcu (și în locul corespunzător din Luca 8:28: *„Și când L-a văzut pe Isus, a strigat, a căzut înaintea Lui și a zis cu glas tare: Ce am eu a face cu Tine, Isuse, Fiul Dumnezeului Celui Preaînalt? Te rog, nu mă chinui”*) titlul lui Isus Hristos „Fiul Dumnezeului Celui Preaînalt” este rostit de buzele celor posedați, prin care demonul vorbește de fapt; în Faptele Apostolilor 16:16–17 (*„16 Pe când ne duceam la casa de rugăciune, am întâlnit o slujnică stăpânită de un duh de ghicire și care, prin ghicirea viitorului, aducea stăpânilor ei mulți venituri. 17 Ea a urmat pe Pavel și pe noi, strigând: «Oamenii aceștia sunt robii Dumnezeului Preaînalt și ne vestesc calea mântuirii.»”* este descrisă ca o anumită {p. 242} slujnică stăpânită, prin care vorbește din nou un demon (lit. „spirit piton”, πνεύμα πύθων), îi numește pe creștini (apostolul Pavel și tovarășii săi): *„robii Dumnezeului Preaînalt și vă vestesc calea mântuirii* ”. Nu îndrăznim să judecăm de ce se întâmplă acest lucru (în legătură specifică cu locul din Faptele Apostolilor, vezi Levinskaya, op. cit., pp. 189–195, unde sunt oferite și informații despre discuțiile referitoare la acest loc); Totuși, este evident că acest lucru nu poate fi considerat (contrar, de exemplu, *lui P. Trebilco,* Paul și Silas — „Slujitorii Dumnezeului Celui Preaînalt”…, JSNT 36, 1989, pp. 51–73) o manifestare a unei atitudini negative față de numele „Υψιστος în sine, despre care se presupune că

este compromis de utilizarea sa păgână, căci în acest caz nu ar fi putut fi folosit de același autor în contextul Bunei Vestiri, în cuvintele lui Gabriel despre Hristos: *„și Îl vor numi Fiul Celui Preaînalt”* (Luca 1:32). Cu toate acestea, se simte că, prin natura sa ontologică, este mai puțin interzis decât alte nume ale lui Dumnezeu (ca să nu mai vorbim de Tetragrama cea mai interzisă), astfel încât nu numai păgânii, ci chiar și demonii pot îndrăzni să-l pronunțe, împotriva voinței lor, mărturisind despre Hristos și despre creștini.

În concluzie, câteva cuvinte despre motivul pentru care traducem acest nume în acest fel. Cuvântul ebraic [elyon] în contexte obișnuite înseamnă pur și simplu „superior, ceresc” (de exemplu, este folosit în Gen 40:17 (*„în coșul de sus era toată mâncarea lui Faraon, lucrarea brutarului, iar păsările o mâncau din coșul de pe capul meu”*), când brutarul, relatându-i visul său de rău augur lui Iosif în închisoare, spune ce se afla în coșul de sus dintre cele trei coșuri de pe capul său). Ca nume al lui Dumnezeu, acesta transmite o anumită experiență primară, ca să spunem așa, a verticalei reverenței, ca o privire ridicată spre cer sau un deget învățător îndreptat spre cer, ca strigătul Liturghiei creștine: „vai de inimile noastre!”. Traducerea tradițională „Preaînalt” este mai rațională; un astfel de epitet aparține sferei tezelor doctrinare abstracte (= „Dumnezeu este mai presus de toate”). Este adevărat, această traducere corespunde lexemei grecești „Υψιστος”, pe care o întâlnim atât în Septuaginta, cât și în Noul Testament; Este transmis destul de literal prin epitetul „Preaînalt” folosit de I. Levinskaya. Cu toate acestea, în spatele lexemului grecesc stă primordialitatea ebraicului „Elyon”, care nu este similară cu raționalitatea superlativului (mai mult, traducerea greacă general acceptată a stârnit îndoieli în rândul evreilor {p. 243}, deoarece superlativul părea să implice o pluralitate de ființe divine, comparația cu care justifică superioritatea - vezi Phil. Leg. Alleg. 3, 82 și *I. Levinskaya* , ibid. pp. 194-195). În general, în marea majoritate a cazurilor am procedat în traducere din textul grecesc, nu de la reconstrucții ipotetice aramaico-ebraice, deși cu o privire la acestea din urmă; dar aici am vrut să menținem, în primul rând, unitatea terminologică cu propriile noastre citate din Vechiul Testament din note și, în al doilea rând, să nu-l forțăm pe Gabriel, care aduce vești bune Mariei, și pe omul posedat, care își strigă strigătele, să se exprime în genul rațional grecesc.

5:9 **Legiune.** O unitate militară romană, al cărei număr fluctua între 4.000 și 6.000; un termen care, datorită asocierii sale cu forțele de ocupație urâte, avea conotații negative mai mult sau mai puțin accentuate în cercurile evreiești. În viața de zi cu zi a literaturii rabinico-talmudice, acest latinism împrumutat era folosit cu sensul de „legionar”; cu toate acestea, propunerea de a-l înțelege în același mod aici (exprimată în lucrarea clasică: *P. Billerbeck* și *H. Strack* ,

Kommentar zum NT aus Talmud und Midrasch, II, 3. Aufl., München, 1961, p. 9) poate fi cu greu acceptată: în primul rând, particularitatea unui vocabular palestinian provincial în raport cu un astfel de concept pur roman chiar în Roma, unde a scris Marcu, este puțin probabilă; în al doilea rând, contextul articulează tocmai aspectul semantic al pluralității (**„pentru că suntem mulți”**).

5:13 **Două mii de capete** este un număr foarte dificil de imaginat pentru o turmă (mai ales pentru o turmă de porci în Palestina, unde doar păgânii puteau consuma carne de porc; în relatările altfel foarte similare ale aceluiași episod, Mt 8:32 (*„Și El le-a zis: Duceți-vă!” Și au ieșit și au intrat în turma de porci. Și iată, toată turma de porci s-a repezit pe malul prăpastiei în mare și a pierit în apă”*) și Lc 8:33 (*„Și demonii au ieșit din om și au intrat în porci, și turma s-a repezit pe malul prăpastiei în lac și s-a înecat”*), acest detaliu lipsește). Există încercări de explicație semitologică: poate că cuvântul „mii” înlocuiește un cuvânt foarte similar care desemnează grupuri aglomerate de animale.

5:22 **Sinagogă prezbiter** - greacă: άρχισυνάγωγος, ebraică: [rosh hakn **e** set] (aparent o formațiune secundară în raport cu lexemul grecesc {p. 244}). Aspectele statutului denotat de acest termen nu sunt pe deplin clare din surse și fac obiectul unor discuții, despre care vezi: *I. Levinskaya* , Faptele Apostolilor pe fundalul diasporei evreiești, Sankt Petersburg, 2000, p. 306.

5:25 **Ea a suferit de o hemoragie.** Hemoragiile feminine, precum lepra (vezi nota de mai sus la 1:41), din punctul de vedere al ideilor Vechiului Testament, pe lângă boala ei, fac pacienta necurată ritualic. Cf. Lev 15:19-24 și în special 25-27: *„...Dacă o femeie are o scurgere de sânge mai multe zile în afara timpului curățirii ei lunare sau dacă are o scurgere mai lungă decât curățarea ei obișnuită, atunci tot timpul scurgerii necurăției ei [...] este necurată. Orice pat în care se culcă în tot timpul scurgerii ei va fi necurat [...] și tot ce șade va fi necurat [...]. Și oricine se atinge de aceste lucruri va fi necurat...”* De aici frica și tremurul femeii bolnave când se dezvăluie înaintea întregului popor că a atins veșmântul lui Hristos într-o stare de necurăție.

6:2 **Mulți.** Acest cuvânt comun poate avea, desigur, un înțeles foarte comun; totuși, este interesant că corespunde exact uneia dintre auto-denumirile comunității eseniene din textele de la Qumran ([harabbim]).

6:3 **Dulgher.** Nu am modificat traducerea tradițională a cuvântului grecesc τέκτων; cu toate acestea, acest cuvânt are sensul original de „constructor” și ar putea însemna „zidar”, ceea ce este și mai probabil, având în vedere condițiile galileene (cf. *N. S. Kee* , Creștinismul timpuriu în Galileea, p. 15, în: Galileea în antichitatea târzie, ed. de L. I. Levine, The Jewish Theological Seminary of America, Cambridge, Mass., 1992, pp. 3–22). D. S. Merezhkovsky a rezumat, de asemenea, posibilitățile de traducere: „... «dulgher» și «tâmplar» și «zidar» împreună: «maestru al construcțiilor», în limba noastră” (Jesus the Unknown, vol. I, Belgrad, nr. d., p. 152); cf. propunerea de traducere a lexemei germane „Baumeister”, vezi *J. Gnilka*, Das Evangelium nach Markus, I, 3. Aufl., Zurich ua, 1989, S. 231. În prima Evanghelie apocrifă {p. 245} a lui Iacov se spune despre Iosif: „...Și iată, Iosif a venit de la lucrul său (άπο τών οικοδομών αύτου)...” (13:1); dacă aceasta nu este o dovadă a ceea ce s-a întâmplat de fapt, este o dovadă a asocierilor evocate de cuvântul τέκτων. Nu este nevoie să ne imaginăm atelierul lui Iosif așa cum este înfățișat în celebra pictură a „prerafaelitului” englez J. E. Millais, „Hristos în casa părintească” din Galeria Tate din Londra. Pe de altă parte, conform unei tradiții păstrate de Sfântul Iustin Martirul, Hristos „a făcut pluguri și juguri” (Dial. c. Tryph. Iud., 88). - Trebuie spus că o astfel de referință directă, fără ocolișuri și îndulciri verbale, așa cum este obișnuită la Marcu, la statutul social al lui Isus și la muncile tinereții Sale ar putea fi dificil de acceptat pentru unii păgâni (și chiar și pentru creștini dintre păgâni!); Dacă Iustin subliniază în acest context caracterul instructiv al exemplului de muncă dat de Hristos (cit.), atunci Origen, într-o polemică cu păgânul Celsus, răspunzând la observația caustică a acestuia din urmă conform căreia simbolismul creștin al pomului vieții se explică prin faptul că „învățătorul lor […] era un meșteșug τέκτων”, afirmă în mod ciudat că „în Evangheliile acceptate de Biserică, Hristos nu apare nicăieri ca τέκτων” (Contra Celsum 6, 34–36, PG 11, 1351–1352). Această afirmație este cu atât mai surprinzătoare cu cât acest pasaj din Marcu nu ridică nicio îndoială textuală (cf. Marco. Versione, introducere, nota lui A. Sisti, ediția a 4-a, Roma, 1984, p. 245, n. 3). În ceea ce privește un alt autor creștin timpuriu, am putea cel mult presupune că a avut la dispoziție un manuscris al lui Marcu în care acest cuvânt lipsea din cauza unui defect; dar învățatul Origen, compilatorul Hexapla și precursorul criticii textuale biblice, era ocupat cu

compararea diverselor manuscrise și nu ar fi trebuit să fie atât de dependent de versiunea textului care i-a atras atenția. Cât despre atitudinea evreiască față de acest meșteșug, există un episod destul de obscur în Talmudul din Ierusalim, în care un om, ajungând într-un sat, se confruntă cu o problemă halakhică, dar află că nu există niciun rabin în sat și apoi întreabă: „Nu este oare printre voi vreun tâmplar sau fiu de tâmplar care să mă poată învăța?" (Jebamoth 8 [9. b], cf. *J. Levy* , Wurterbuch uber die {p. 246} Talmudim und Midraschim III, Berlin, 1924, p. 338). Acest episod conține o doză complexă de ironie și seriozitate: pe de o parte, pare să se presupună că situația în care un tâmplar sau fiul său acționează ca rabin caracterizează o zonă rurală izolată, pe de altă parte, cel puțin la scară locală, acestea sunt figuri autoritare, a căror meșteșug îi plasează încă deasupra altor săteni. O încercare de înțelegere serioasă este oferită de B. Pixner (*B. Pixner*, Mesia nostru și starea Bisericii, p. 336). Nu am întâlnit în literatura științifică o formulare a întrebării pe care îndrăznim să o punem: ar putea menționarea „fiului de tâmplar" în Talmudul din Ierusalim să reprezinte un ecou înăbușit și ambivalent (dar nu în mod lipsit de echivoc negativ) al zvonurilor despre Isus? După cum se știe, astfel de ecouri (împreună cu versiuni polemice conștiente) se găsesc în Talmud.

Fiul Mariei. Numirea lui Isus nu conform tatălui său este neobișnuită și atrage atenția asupra sa; în spatele ei se pot ghici atât conversațiile, încă în șoaptă, despre concepția virginală a lui Isus, cât și versiunile parodice polemice ale unui fel de paternitate extraconjugală, care urmau să creeze o tradiție reflectată în remarcile adversarului din opera Sfântului Iustin Martirul „Dialog cu Trifon Evreul", în unele locuri din Talmud și în „Toledot Yeshu".

Fratele lui Iacov, Iosia, Iuda, Simon… Sora lui. Vezi nota de mai sus la 3:31.

6:7 **Doisprezece.** Desemnarea apostolilor este caracteristică în mod special lui Marcu. Importanța simbolică a numărului, identic cu numărul semințiilor lui Israel, este subliniată în Faptele Apostolilor 1:15-26 prin necesitatea alegerii lui Matia pentru a-l înlocui pe Iuda Iscarioteanul, care s-a trădat și s-a sinucis.

Prin doi. Exegeza patristică a amintit uneori în acest context cuvintele din Eclesiastul 4:9: *„Mai bine doi decât unul* ". Ulterior, un obicei similar a fost practicat în viața de zi cu zi a monahismului ortodox (și catolic). - Cât despre obiceiul lexical în sine de a folosi un număr pentru a desemna setul numerotat în sine, acesta, desigur, nu reprezintă o mare raritate în diverse limbi, însă, după cum se pare, este caracteristic în special uzului evreiesc și, în general, semitic (cf. numele celebrei rugăciuni evreiești [shmoneh esre], adică pur și simplu

„optsprezece”, care este tradus în mod caracteristic în alte limbi prin „optsprezece binecuvântări”, dar în ebraică se descurcă fără substantive).

6:8 **Și le-a poruncit să nu ia nimic pentru călătorie.** Sensul cel mai imediat al acestei interdicții este articularea semiotică a rolului apostolilor ca mesageri, mai mult, curieri grăbitori ai „Veștii Bune” despre venirea timpului mesianic. Aceasta este urmată de o lecție morală pentru apostolii înșiși și, prin intermediul lor, pentru ascultătorii predicii lor. „Le poruncește să nu ia nimic [...], pentru a-i învăța în acest fel nepoftirea și pentru ca alții, privind la ei, să fie mișcați atunci când propovăduiesc nepoftirea prin faptul că ei înșiși nu au nimic” (Blagovestnik. Interpretarea Sfintelor Evanghelii de către Fericitul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, Sankt Petersburg, nr. d. p. 205). O interpretare mistică a fost deja propusă de Origen, privind înapoi la cuvântul lui Hristos *„Eu sunt calea”* (Ioan 14,6): „El Însuși este calea, când cineva intră în ea să nu ia nimic cu sine..., căci calea însăși este suficientă pentru oricine merge pe ea” (*Orig* . In Ioannem I, 27, cf. în același: De principiis IV, 18).

6:11 **Scuturați-vă praful de pe picioare.** Așa au făcut Pavel și Barnaba când au fost respinși de iudeii din Antiohia din Pisidia, conform Faptelor Apostolilor 13:51. Acest gest a însemnat, se pare, coborârea celor care rosteau versete la nivelul neamurilor, pentru care, conform învățăturii iudaice, chiar și praful este necurat.

6:13 **Vindecarea se făcea prin ungerea cu untdelemn.** Cf. Iacov 5:14: *„Este cineva bolnav între voi? Să cheme pe bătrânii bisericii, ca să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în Numele Domnului* .” Sacramentul creștin al ungerii, păstrat de tradițiile ortodoxe (și catolice), își are originea în acest obicei.

{p. 248}

6:14 **Regele Irod.** Aceasta se referă la tetrarhul („cu patru arhi”) Irod Antipa, fiul lui Irod cel Mare, care a domnit Galileea și Pereea între anii 4–37 d.Hr.; și-a încheiat viața în exil în Galia. Termenul „tetrarh” înseamnă literalmente „conducătorul unei pătrimi din țară”; era folosit într-un sens peiorativ, ca și „micul

rege”, aplicat în special la doi dintre cei trei fii ai lui Irod cel Mare, între care a fost împărțit teritoriul Palestinei: Arhelau a primit partea mai importantă și a fost numit „etnarh”, părțile celorlalți doi erau mai periferice (și toți, desigur, erau marionete ale puterii romane). Dacă sensibilitatea la sensul etimologic al cuvântului „tetrarh” ar necesita creșterea numărului unor astfel de „regi mici” la patru, l-am putea include pe Lisanias ca și conducător al Avilenei (cf. Luca 3:1: *„În al cincisprezecelea an al lui Tiberius Cezar, pe când Pontius Pilat era guvernator al Iudeii, Irod era tetrarh al Galileii, Filip, fratele său, era tetrarh al Itureei și al ținutului Trahonitidei, iar Lisanias era tetrarh al Avilenei”*). Însă desemnarea tetrarhului ca „rege”, găsită la Marcu, era, de asemenea, complet normală în vorbirea cotidiană, deși titlul de „rege” în sensul strict al cuvântului era tocmai ceea ce Irod Antipa a încercat și nu a reușit să obțină la Roma (*Jos. Flav* . Antiq. Jud. 18, 240-256).

6:15 **Alții spuneau că era Ilie.** Tradiția evreiască l-a perceput din timpuri imemoriale pe profetul Ilie, care, conform 2 Regi 2:11–12, a fost înălțat viu la cer într-un „car de foc” (*„11 Pe când mergeau și vorbeau pe drum, deodată a apărut un car de foc și cai de foc și i-au despărțit pe cei doi; și Ilie a fost dus într-un vârtej de vânt la cer. 12 Elisei s-a uitat și a strigat: «Tatăl meu, tatăl meu, carul lui Israel și călăreții lui!» Și nu l-a mai văzut. Și i-a apucat hainele și le-a rupt în două»*), ca un contemporan invariabil viu al tuturor generațiilor; la circumcizia fiecărui băiat, i se pune un scaun special, la Sederul de Paște i se dă o cupă de vin, este întâmpinat sub diferite înfățișări de evrei care au nevoie de ajutorul, sfatul sau instrucțiunile sale. Ca Ilie, rătăcitorul veșnic viu al lumii și patronul călătorilor, a intrat în tradițiile islamice. În același timp, el era așteptat ca vestitor al lui Mesia (ceea ce, întâmplător, este legat de apropierea simbolică a lui Ioan Botezătorul de imaginea lui Ilie, cf. Marcu 9:11-12 și comentariul la acest pasaj); mai târziu, miniaturiștii evrei îl vor înfățișa pe Ilie alergând și suflând în shofar în timp ce aleargă înaintea lui Mesia, care stă pe un cal.

Un profet, așa cum au fost profeți înainte. Epoca este caracterizată, în primul rând, de credința că vremurile darului profetic s-au încheiat și, în al doilea rând, de speranța unei reveniri reînnoite a profeției.

{p. 249}

6:17 **Irodiada** era nepoata lui Irod cel Mare; primul ei soț a fost Filip (nu trebuie confundat cu tetrarhul cu același nume!), un alt fiu al lui Irod cel Mare, de data aceasta cu Mariamne, și prin urmare frate vitreg, deși nu frate plin, al lui Irod Antipa. Rolul ei în masacrul lui Ioan Botezătorul amintește de complotul reginei

malefice Izabela împotriva lui Ilie (1 Regi 19:2: *„Atunci Izabela a trimis un sol la Ilie, zicând: «Așa să-mi facă zeii și aspru, dacă nu-ți voi face viața ca viața unuia dintre ei până mâine, pe vremea aceasta»*), întărind apropierea simbolică dintre Ioan și Ilie (cf. mai jos la 9:13). Relatarea lui Iosefus (Antiquitates Judaicae XVIII, 116–119) subliniază motivele politice care l-au făcut pe Irod Antipa să se teamă de popularitatea Botezătorului ca posibil lider al rebelilor: „Respectul pentru acest om, al cărui sfat toată lumea părea gata să-l urmeze, ar putea incita poporul la revoltă”. De fapt, cele două versiuni nu sunt neapărat contradictorii, dacă avem în vedere trăsătura de indecizie a voinței slabe care pare a fi inerentă tetrarhului Galileii: dacă motive politice (care includeau, în mod firesc, chestiunea unei căsătorii canonic inadmisibile!) îl determină să-l aresteze pe Ioan, atunci este foarte posibil să decidă să-l execute sub presiune externă. Interesant este că, în Iosefus, Irodiada interpretează ulterior înfrângerea soțului ei în războiul cu Areta ca pedeapsa lui Dumnezeu pentru execuția lui Ioan.

6:18 **Să nu locuiești cu nevasta fratelui tău!** O astfel de căsătorie era strict interzisă cât timp trăia fratele. Cf. Lev 18:16: *„Să nu descoperi goliciunea nevei fratelui tău; este goliciunea fratelui tău”* și în special 20:21: *„Dacă un om ia pe nevasta fratelui său, este o urâciune; a descoperit goliciunea fratelui său; vor rămâne fără copii* . ”

6:22 **Fiica acestei Irodiade.** Conform lui Iosefus (Antiquitates Judaicae XVIII, 5, 4), numele ei era Salome; mai târziu s-a căsătorit cu tetrarhul Irod Filip, iar după moartea acestuia, cu Aristobul.

Ea a dansat un dans. Pentru o tânără fată dintr-o familie atât de nobilă, acest comportament era destul de neobișnuit, dacă nu chiar scandalos, în prezența bărbaților care luau ospețe și nu poate fi explicat decât prin moravurile relaxate de la curtea lui Irod Antipa. Nu doar în Biblie găsim avertismente împotriva cântăreților și dansatorilor, de exemplu, Sirah 9:4: *„Nu sta mult timp cu o dansatoare* (μετά ψαλλούσης) *, ca să nu fii captivat de arta ei”* ; zicala lui Cicero este bine cunoscută, Pro Murena 14: „Nimeni nu dansează când este treaz, decât dacă , din întâmplare, înnebunește” (vorbește, desigur, despre comportamentul persoanelor născute libere; cât despre posibilitatea de a dansa în stare de ebrietate, aceasta este rezervată bărbaților și este cu siguranță de neimaginat pentru tinerele femei). Josephus Flavius povestește cum Antipater (fiul Salomeei!) l-a învinovățit pe Arhelau pentru beție și dansuri indecente la

sărbătorile de noapte (Bellum Judaicum II, 2, 5); Aceasta ne permite să ne imaginăm atât realitatea, cât și atitudinea opiniei publice față de această realitate. Cf. *G. Dalman* , Der Tanz der Tochter des Herodias, Palflstinajahrbuch 14, 1918, pp. 44–46.

Pentru o fată. Cuvântul κοράσιον folosit aici și mai jos în legătură cu Salomeea desemnează o adolescentă, în termeni orientali antici, de vârstă fragedă pentru căsătorie.

6:26 **Din cauza jurământului său.** Pentru exegeza patristică, cazul Irod a oferit o ocazie de a discuta pericolele unui jurământ, precum și faptul că, în unele cazuri, încălcarea unui jurământ este un rău mai mic decât respectarea lui. Fericitul Ieronim i se adresează lui Irod cu o întrebare retorică: „Dacă ea ar fi cerut ca tatăl meu să fie ucis, ca mama mea să fie ucisă, l-ai fi împlinit sau nu?” (ad loa). „Nu este bine să ții un jurământ (εύορκείν) peste tot” (Blagovestnik. Interpretarea Sfintelor Evanghelii de către Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, Sankt Petersburg, nr. d., p. 207). În limbajul unei alte epoci, aceeași temă este reluată de Luther, adresându-se tot tetrarhului: „Uită-te la tine, un om cu adevărat sfânt, Irod, ce lucrare de evlavie ai întreprins!” (citat din carte: *J. Gnilka* , Das Evangelium nach Markus, I, Mk 1–8, 26, 3. Aufl., Zurich, 1989, S. 253).

6:27 **Gardă.** Originalul folosește cuvântul latin „speculator”, care a intrat atât în greacă, cât și în ebraică (σπεκουλάτωρ) în Imperiul Roman. Acesta denota diverse funcții militare, care includeau, printre altele, executarea pedepselor cu moartea.

{p. 251}

6:37 **Ce să facem, să mergem să cumpărăm niște pâine?** Tonul întrebării este destul de nepoliticos chiar și în original.

Două sute de denari reprezintă cam salariul pe un an pentru un muncitor; este puțin probabil ca o astfel de sumă să fi fost la dispoziția ucenicilor lui Hristos, așa că menționarea ei sună ca o ironie, intensificând intonația aspră, grosolană. În același timp, însăși asprimea ne amintește de tonul răspunsului lui Moise către Domnul: *„...De ce îl chinuiești pe robul tău? [...] De unde voi lua carne ca să dau*

la tot poporul acesta? [...] Sau se vor aduna oare toți peștii mării ca să-i sature?” (Numeri 11:11, 13, 22).

6:39–40 „ **Prin ospățuri organizate... în rânduri** ” este o traducere după sens. În original, există o repetare idiomatică a lexemelor: συμπόσια συμπόσια (corespunzător ebraicului [havurot havurot]), apoi πρασιαι πρασιαι. Impresibilul Merejkovski a fost încântat în mod special de repetiții: „El poruncește tuturor să se întindă pe iarbă, «în paturi de masă - paturi, în paturi de grădină - paturi de grădină».” În această muzică a cuvintelor repetate [...] există, ca să spunem așa, muzica cristalină a sferelor” (D. Merejkovski, Isus cel Necunoscut, vol. 2, partea 1, Belgrad, fără înregistrare, p. 186).

Pe iarba verde. În menționarea acestui detaliu, care pare să indice spre primăvară (cf. Ioan 6:4: *„Paștele, sărbătoarea iudeilor, era aproape”* și, spre deosebire de Marcu 8:6: *„Atunci a poruncit norodului să se așeze pe pământ...”*), poate fi prezent, alături de o amintire foarte specifică, gândul la textele Vechiului Testament care leagă imaginea pășunilor proaspete și a pământului fertil cu grija lui Dumnezeu pentru om (Psalmul 22/23:2: *„El mă face să mă culc în pășuni verzi și mă conduce la ape liniștite”*) și mai ales cu bună făgăduința timpului mesianic (Ezechiel 34:26-29: *„26 Voi da binecuvântare lor și locurilor din împrejurimile dealului Meu; voi trimite ploaie la vremea ei; vor fi ploi de binecuvântare. 27 Pomul câmpului își va da rodul și pământul își va da roadele; vor fi în siguranță în țara lor și vor ști că Eu sunt Domnul, când voi rupe legăturile jugului lor și...” „l-a izbăvit din mâna celor ce-i înrobeau. 28 Nu vor mai fi prada neamurilor și fiarele câmpului nu-i vor mânca; vor locui în siguranță și nimeni nu-i va înspăimânta. 29 Îi voi sădi în slavă și nu vor mai pieri de foamete în țară și nu vor mai fi ocarați de neamuri* . ”

Pe sute și pe cincizeci. Această împărțire evocă asocieri cu rătăcirile lui Israel în deșert în timpul lui Moise, când poporul era împărțit exact în astfel de mulțimi, sub autoritatea „sute” ([sarei meot], în traducerea sinodală „căpetenii peste sute”) și „căpetenii peste cincizeci” (comandanti peste cincizeci); cf. porunca lui Dumnezeu către Moise: *„Vei găsi din tot poporul bărbați capabili, temători de Dumnezeu, oameni sinceri, care urăsc lăcomia și vei pune peste popor căpetenii peste mii, căpetenii peste sute și căpetenii peste cincizeci…”* (Exod 18:21). O ordine numerică similară, dar cu un simbol mistico-simbolic mai tangibil {p. 252} funcție, este sugerată de textul de la Qumran, care este de obicei numit „Războiul Fiilor Luminii împotriva Fiilor Întunericului”: „... Căci cei numărați printre ei cu zeci de mii, mii, sute, cincizeci” (1 QM II, 16-17, tradus de A. M. Gazov-Ginzberg conform publicației: Texte din Qumran, „Monumente ale Culturii

Orientului” VII, Sankt Petersburg, 1996, p. 286) „Și pe semn vor scrie sute ... Pe semn vor scrie cincizeci” (III, 16/17, ibid., p. 288), etc. Despre paralela cu Marcu 6:40 cf. *I. D. Amusin,* Comunitatea Qumran, Moscova, 1983, p. 120; *K. Berger* , Qumran. Funde — Texte — Geschichte, Stuttgart, 1998, p. 72. Situația mesei mesianice și situația bătăliei escatologice sunt, desigur, foarte diferite în sine, dar motivul ordonării numerice armonioase a poporului lui Dumnezeu le unește în mod semnificativ.

6:48 **Epuizați de vântul din față.** Direcția în care trebuia să navighezi spre Betsaida era estică; un vânt din față dinspre est, care atinge cu ușurință forța de uragan, este foarte tipic pentru sezonul de iarnă-primăvară de pe Marea Galileii și este numit de arabii locali „sharqiyye”. Cf. *M. Nun* , Der See Gennesaret und seine Fischer im Neuen Testament, En Gev, 1990, pp. 52–57.

6:52–54 **Căci nu învățaseră învățătura de la pâini; inima lor era împietrită. Și după ce au trecut marea, au venit la Ghenizaret și au debarcat. Și când au ieșit din barcă…** Cu acest loc încearcă Marcu să identifice faimosul fragment de Qumran 7 Q5 (*J. O'Calaghan* , Papyrus neotestamentarios en la cueva 7 de Qumran? Biblica 53, 1972, pp. 91–93; *M. Bailet* , Les manuscripts de la Grotte 7 de Qumran et le New Testament, ibid., pp. 514–515; *K. Aland* , Neue neutestamentliche Papyri III, New Testament Studies 20, 1974, pp. 361–362, 375–376; *C. P. Thiede* , 7 Q — O căutare a fragmentelor de papirus neotestamental în rămășițele Qumranului, Biblica 65, 1984, pp. 538–539 — 66, 1985, p. 261); id., Manualul evanghelic „idtest? Un fragment din Qumran” poate fi găsit aici, ediția a 4-a, Wuppertal, 1994). Problema este că gradul de fragmentaritate, ca să spunem așa, al fragmentului este extrem de ridicat: nu mai mult de 20 de litere sunt clar lizibile în el. Încercările de a apăra identificarea fragmentului se bazează pe normele de construcție ale manuscriselor în limba greacă din acea vreme. Dacă această identificare este acceptată, datarea lui Mc trebuie mutată într-o perioadă semnificativ anterioară (nu mai târziu de anul 50).

6:56 **Ca să se atingă de ciucurii** (τού κρασπέδου) **hainei lui.** Cf. Numeri 15:38–39: *„Vorbește copiilor lui Israel și poruncește-le să-și facă ciucuri pe marginile hainelor lor […] și să pună fire albastre în ciucurii de pe margini. Și*

acestea să fie în ciucurii tăi, pentru ca atunci când îi veți privi, să vă aduceți aminte de toate poruncile Domnului…”

Acest tip de ciucuri ([tzitzit]) de pe mantie a intrat pentru totdeauna în uz printre credincioșii evrei. În timp ce Isus le-a mustrat scribilor și fariseilor tendința lor de a-i face prea vizibili ca semn exterior al evlaviei purtătorului (Matei 23:5), el însuși a respectat obiceiul pios (cf. Matei 14:36 și în alte locuri).

7:3–4 Adevărul este că fariseii și iudeii în general, ținând cont de tradiția celor din vechime, nu mănâncă până nu se spală bine pe mâini etc.

O explicație care este evident destinată unui cititor neevreu și, de asemenea, nepalestinian. Ideea intențiilor misionare ale autorului subminează încercarea de a vedea în tonul „distant” al acestui pasaj o dovadă a originii neevreiești a autorului (ca exemplu al unei astfel de încercări îi vom cita pe *H. Conzelmann, A. Lindemann* , Arbeitsbuch zum Neuen Testament, 9. Auflage, Tübingen, 1988, p. 273). Interdicțiile în cauză sunt formulate destul de radical în Talmudul babilonian: Sotah 4. b; Shabbat 62. b.

Corect - se referă la prescripții specifice, cum ar fi: „Înainte de a se împărtăși cu hrană lumească, mâinile se spală până la încheieturi” (TV Hullin 106.a).

Tradiția anticilor (greacă: παράδοσις των πρεσβυτέρων, evr. [mas **o** rethazzekenim]) este ceea ce în tradiția iudaică de mai târziu este desemnată ca „Tora orală” ([torah shebeal pe]).

{p. 254}

7:5 **De ce nu păzesc ucenicii Tăi tradițiile celor din vechime, ci mănâncă pâine cu mâini necurate?** Severitatea cu care un învățător putea fi întrebat despre conținutul învățăturii sale în acest moment anume este ilustrată de soarta unui anume Eleazar din tribul lui Enoh menționat în Mișna: „Și pe cine l-au excomunicat? Pe Eleazar, fiul lui Enoh, pentru că și-a exprimat îndoiala cu privire la spălarea mâinilor” (Eduiot 5, 6).

7:6 **Actori.** Substantivul grecesc „υποκριτής”, care însemna actor încă din timpurile clasice, este tradus în mod tradițional în contextul Evangheliei prin

„ipocrit”. Cu toate acestea, acest cuvânt și-a asprimea considerabil sensul; de exemplu, eroul comediei lui Molière „Tartuffe sau Ipocritul” este un înșelător trivial care începe să se comporte ca o fiară imediat ce patronul său se întoarce pentru un minut. Cuvintele lui Hristos evident nu sunt chiar despre asta. Cărturarii și fariseii, serios preocupați de îndeplinirea punctuală și scrupuloasă a literei Legii, aproximativ ca vechii noștri credincioși, cu greu merită același nume ca Tartuffe. Dar radicalismul spiritual al predicii lui Hristos constă în faptul că respinge orice comportament „pentru public”, orice interpretare a unui rol social (chiar și „conștiincioasă”) și orice actorie, chiar și în fața propriei persoane și în fața lui Dumnezeu. Pe baza acestui fapt, am încercat să oferim o variantă a redării tradiționale a acestui cuvânt, bazată pe echivalentul rusesc ușor arhaic al cuvântului „actor”. În același timp, trebuie menționat că au fost exprimate îndoieli serioase cu privire la faptul că utilizarea cuvântului „υποκριτής” în Evanghelie este într-adevăr legată de sensul de „actor”, pentru care, la urma urmei, nu este original (vezi Matei. O nouă traducere cu o introducere și note de W. F. Albright și C. S. Mann, Garden City, New York, 1971, pp. CXV-CXXIII); Dacă încercăm să pornim de la contextele în care acest lexem este folosit în Septuaginta și în unele texte creștine timpurii, trebuie să presupunem o serie de semnificații precum „litigator iritabil” (în traducerea Albright-Mann „șarlatan”), „guraliv”, „cazuist”, „deștept arogant” (cu o anumită doză de perversiune intelectuală sau etică). În cunoscutul monument creștin timpuriu „Didache” VIII, 2, p. 255, așa sunt desemnați oamenii care se abat de la practica comunală a postului și aleg alte zile ale săptămânii pentru post. Traducerea în siriacă veche a aceluiași lexem articulează sensul expresiei „favoarea persoanelor”. Toate acestea nu sunt suficient de clare pentru a rezolva problema practică a traducerii. Prin urmare, am decis să alegem versiunea mai apropiată de cea obișnuită.

7:11 Semnificația cuvântului aramaic * **korban*** (în transmiterea lui Josephus Flavius Contra Apionem I, 22 δώρον θεού, similară cu Mc 7:11) ca tabu tocmai din cauza dedicării față de Dumnezeu, presupusă de textul evanghelic, dar care provoacă o oarecare confuzie pe fondul utilizării talmudice (cf. *M. Black* , *An Aramaic Approach to Gospels and Acts*, ediția a 3-a, p. 139), este confirmată exhaustiv de două inscripții dedicatorii palestiniene din secolul I d.Hr., dintre care una, având textul „un dar (korban) către Dumnezeu”, a fost găsită în zona Templului, ceea ce îi conferă un sens practic concret, iar cealaltă se află pe un osuar palestinian și interzice luarea din osuar (cf. *J.A. Fitzmyer* SJ, *A Wandering Aramean. Collected Aramaic Essays*, Chico, California, 1979, p. 11). În Talmudul babilonian (Nedar III, 2) găsim următorul pasaj: „Dacă cineva vede oameni mâncând smochine care îi aparțin și spune: acesta este un korban pentru voi, dar mai târziu află că printre ei, alături de străini, se află tatăl și frații

săi, atunci, conform școlii lui Shammai, rudele sale nu sunt legate de korban și pot mânca smochine, deși străinii sunt legați. Conform școlii lui Hillel, rudele sunt, de asemenea, legate, chiar dacă korbanul a fost pronunțat în legătură cu ele din greșeală. Și dacă cineva impune în mod clar un korban rudelor sale, acestea sunt legate de acesta și nu pot primi de la el nimic asupra căruia i s-a impus un korban."

7:26 **Femeie păgână** - literal „elenică" (greacă Έλληνίς), pentru condițiile reale ale lumii din Noul Testament, o denumire foarte largă, în cadrul opoziției binare „elen-evreu", caracterizând un locuitor al jumătății estice a Imperiului Roman în principal printr-un semn religios, care este, de asemenea, relevant în mod semnificativ pentru narațiunea ulterioară. Un semn suplimentar este {p. 256} lingvistic; este dificil de spus cu ce grad de certitudine este vorba despre el.

„Fenician sirian" (greacă: Συροφοινίκισσα, variante textuale Συροφοίνισσα și Σύρα Φοινίκισσα, în traducerile slave centrale și sinodale „sirofenician") este o denumire etnică ce pare să sugereze în mod specific experiența istorică a locuitorilor Italiei, care inițial erau obișnuiți cu faptul că fenicienii („punienii") erau cartaginezii din Africa de Nord și abia mai târziu au trebuit să se confrunte cu faptul că existau și fenicieni „sirieni". De fapt, etnonimul latin Syrophoenix nu este neobișnuit printre autorii latini (*Lucil* . XV, frg. 496–497; *Juven* . VIII, 159–160; *Plin* . Hist. Nat. 7, 201) și se găsește și în inscripțiile latine din Italia și Africa. Experiența istorică a vorbitorilor de greacă a fost complet diferită și nu a oferit motive pentru un astfel de incident semantic. Cel mai vechi și, de altfel, până în secolul al IV-lea, singurul caz de utilizare a etnonimului Συροφοινίκισσα (complet absent, ceea ce este deosebit de important, din vocabularul cotidian al papirusurilor egiptene) îl întâlnim în Deor. Cons. 4 a lui Lucian, unde într-un context pur umoristic sunt discutate originile umile ale lui Dionysos, mergând înapoi pe linia maternă până la „fenicianul sirian" Cadmus; acest context justifică utilizarea deliberată a unui cuvânt pur neclasic din viața cotidiană a conducătorilor romani ai lumii (în același mod, un om de spirit din țara noastră ar fi putut folosi recent într-un context similar un lexem din sociolectul administrației sovietice). La Diodor Siculus, un grec care a scris la Roma, un anumit toponim este explicat ca parte a „Siriei feniciene" (sau „Fenicia siriană" – της Φοινίκης Συρίας, XIX, 93, 7, în contrast cu „libiană", adică „Siria" nord-africană, care este locuită, conform lui Diodor, de Λιβυφοίνικες); această utilizare este de înțeles, deoarece ține cont de nevoile cititorului roman. Prin urmare, lexemul folosit aici poate fi considerat un argument în favoarea versiunii tradiționale a Romei ca loc de origine al lui Marcu. Cf. *M. Hengel* , Studii în Evanghelia după Marcu, Londra, 1985, p. 29; 97.

7:27 **Copii** - evrei ca fii ai poporului lui Dumnezeu, adoptați de Dumnezeu. Cf. Isaia 1:2 într-un context foarte strict: *„Domnul zice:* {p. 257} *Am crescut și am crescut copii, dar ei s-au răzvrătit împotriva Mea* . ” **Cățeii** (greacă: κυνάρια) este o formă diminutivă atenuată a desemnării păgânilor. În sine, o astfel de comparație cu câinii era normală pentru discursul evreiesc, subliniind proprietatea comună a impurității rituale inerente atât unui câine, cât și unui păgân care nu se purifică respectând regulile „kașrutului”. Origen a interpretat alegerea formei diminutive ca o indicație a proprietății câinilor de a fi animale domestice (κυνίδια της οικίας); chiar și în umilința necurăției lor, ei intră totuși în casa lui Dumnezeu, așa cum câinele domestic are un loc în casa umană. Cu toate acestea, preferința lui Israel însuși își păstrează încă forța în ordinea Istoriei Sacre: mântuirea trebuie oferită mai întâi poporului ales. Cf. cuvintele lui Hristos către ucenicii trimiși să predice, Matei 10:5: „Nu intrați pe calea neamurilor și nu intrați în cetățile samaritenilor, ci mergeți mai întâi la oile pierdute ale casei lui Israel”, și, de asemenea, Matei 15:24. Fericitul Ieronim ne amintește în acest sens: „Odinioară Israel era fiu, iar noi eram câini”. Putem aminti, de asemenea, îndemnul Apostolului Pavel, Efeseni 2:11-12: *„...Aduceți-vă aminte că voi, care odinioară erați neamuri în trup, numiți necircumcișii, [...] erați atunci fără Hristos, străini de comunitatea lui Israel, străini de legămintele făgăduinței, fără nădejde și fără Dumnezeu în lume* ” .

7:29 **Fiindcă ai vorbit așa, du-te, demonul a ieșit din fiica ta!** Faptul că o femeie păgână, după o încercare grea, este primită în mila lui Hristos distinge semnificativ poziția Lui de poziția qumraniților, care Îi erau apropiați în multe privințe. Comentatorul bizantin Euthymius Zigavinus, rezumând opinia răspândită în exegeza patristică, vede în eroina acestui episod ceva de genul unei personificări a Bisericii care vine din națiunile lumii: „Prin alegorie (kata άλληγορίαν) femeia cananeană prefigurează această Biserică din păgâni (την έξ έθνών Έκκλησίαν)” (PG 129, 812).

7:34 **A scos un geamăt.** O altă traducere posibilă este: „a oftat adânc”. **Effata.** Identificarea acestei forme ca aramaică sau ebraică dă naștere la dezbateri lingvistice. Cf., de exemplu: {p. 258} *J. Rabinowitz* , „Deschide-te” = Εφφαθα (Marcu 7, 34): Vorbea Isus ebraică? ZNW 53, 1962, pp. 229–238; *S.*

Morag , Effaqa (Marcu 7, 34): Cu siguranță ebraică, nu aramaică? JSSt 17, 1972, pp. 198–202. Atât cuvântul „effata”, cât și utilizarea rituală a salivei făceau parte din ritul baptismal creștin timpuriu.

7:37 **El dă surzilor auzire și muților grai.** Vezi Isaia 35:5-6:

> *„Atunci ochii orbilor se vor deschide*
> *și urechile surzilor se vor dezlega .*
> *Atunci șchiopul va sări ca un cerb*
> *și limba muților va cânta . ”*

8:6 **Pe pământ.** Spre deosebire de precedentul exemplu miraculos de hrănire (6:35–44), care vorbește despre cei hrăniți **cu iarbă verde,** aici contextul sugerează vara (sau toamna), când iarba s-a uscat cu totul.

8:29–33 **Petru, drept răspuns, l-a zis: „Tu ești Hristosul!” Și le-a poruncit să nu-L descopere nimănui. Și a început să-i învețe că Fiul omului trebuie să îndure multe suferințe** […] **. Petru L-a luat deoparte și a început să-L contrazică. Și** […] **L-a contrazis cu asprime pe Petru, zicându-i: „Pleacă, Satano! Gândurile tale nu sunt ale lui Dumnezeu, ci ale oamenilor.”**

Proclamația deschisă a lui Petru și acceptarea de către Isus a titlului mesianic ar fi putut părea, în perspectiva mesianismului politic răspândit în acea vreme, o promisiune a unei împărății pământești prospere și victorioase. De aceea, Isus se grăbește să respingă categoric această perspectivă.

9:2 **Petru, Iacov și Ioan.** „Domnul […] ridică pe un munte înalt doar trei apostoli de seamă: pe Petru, ca unul care a mărturisit și a iubit, pe Ioan, ca unul care a fost iubit, și pe Iacov, ca un mare predicator și teolog” (Fericitul Teofilact, Comentariu la Evanghelia după Marcu, Capitolul IX). Este semnificativ faptul că aceiași martori care vor trăi momentul cel mai kenotic al Rugăciunii pentru Pahar sunt invitați să privească slava Schimbării la Față.

{p. 259}

Spre muntele înalt. Tradiția identifică Muntele Schimbării la Față (care nu este menționat nominal în niciuna dintre Evanghelii) cu Muntele Tabor, a cărui siluetă rotunjită se ridică la 588 m deasupra Văii Esdraelon. Cu toate acestea, este interesant faptul că Eusebiu din Cezareea, un excelent expert în geografia Țării Sfinte și autorul autoritarului Onomasticon, încă din jurul anului 330 a considerat că este posibil să lase chestiunea identității locului evenimentului nerezolvată în întregime, notând în comentariul său la cuvintele Psalmului 88/89:13 *„Taborul și Hermonul se bucură de Tine”* : „Cred că pe acești munți au avut loc miraculoasele schimbări la față (παράδοξοι μεταμορφώσεις) ale Mântuitorului nostru” (În ps. LXXXVIII, 13, PG XXIII, col. 1092). Problema este că o serie de autori antici vorbesc despre Muntele Tabor ca despre un loc cu numeroase fortificații militare; Antioh al II-lea a construit deja o cetate acolo (*Polyb* . V, 70, 6), iar de pe vremea lui Pompei a existat acolo ceva ca o bază militară romană (*Jos. Flav* . Ant. XIV, 102). Prin urmare, unii cercetători moderni vorbesc în favoarea lui Tabor; vezi, de exemplu, *S. Corr* ., Die heiligen Statten der Evangelien, 2. Aufl., Regensburg, 1964, p. 300, Anm. 37; *R. Riesner* , Hermon, în: H. Burkhardt u.a., Das Groife Bibel-Lexikon, II. Bd., 2. Aufl., Wuppertal-Gieifen, 1990, p. 562–563; *B. Pixner* , Wege des Messias und Statten der Urkirche, S. 77.

9:4 **Ilie și Moise.** Moise reprezintă Tora (Pentateuhul), Ilie pe Profeți; împreună, ei reprezintă centrul personificat al Vechiului Testament.

9:5 **Rabi. Să întindem aici trei corturi.** Cuvântul grecesc σκηνή folosit aici are, în general, exact acest înțeles. Problema este că există aici o idee despre așa-numita Sărbătoare a Colibelor (ebraică Sukkot, vezi Lev 23:40–43: *„40 În prima zi să luați ramuri de copaci frumoși, ramuri de palmier și crengi de copaci cu frunze și sălcii de pârâu și să vă bucurați înaintea Domnului Dumnezeului vostru șapte zile. 41 Și să prăznuiți această sărbătoare a Domnului șapte zile în an; aceasta va fi o lege veșnică pentru generațiile voastre; s-o prăznuiți în luna a șaptea. 42 Să locuiți în colibe șapte zile; fiecare băștinaș din Israel să locuiască în colibe, 43 pentru ca generațiile voastre să știe că am făcut pe copiii lui Israel să locuiască în colibe când i-am scos din țara Egiptului. Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru.”*); Construite ritualic din ramuri și materiale similare, „corturile” ar putea fi numite mai degrabă „colibe” în limba rusă, și doar considerațiile stilistice ne-au obligat să ne abținem de la utilizarea acestui substantiv, care în limba rusă, din păcate, nu conține absolut nicio conotație

sacru-rituală, atât de evidentă atât în ebraică [succot], cât și în greacă σκηναί. Trebuie spus că „corturile” sunt asociate în conștiința {p. 260} unui evreu credincios cu un nor strălucitor în care Dumnezeu se revelează (vezi mai jos până la 9:7).

9:7 **Și un nor i-a acoperit cu umbrirea lui, și un glas s-a auzit din nor.**

Cf. numeroasele arătări ale lui Dumnezeu în Vechiul Testament, de exemplu Exod 16:10: *„Slava Domnului s-a arătat în nor”* ; 19:9: *„Domnul a zis lui Moise: «Iată, vin la tine într-un nor gros, ca poporul să audă când vorbesc cu tine și să creadă în tine pentru totdeauna»* ; 24:15–16: *„Moise s-a suit pe munte și un nor a acoperit muntele. Slava Domnului s-a odihnit pe muntele Sinai și norul l-a acoperit șase zile. În ziua a șaptea, Domnul l-a chemat pe Moise din mijlocul norului”* ; 1 Regi 8:10–11: *„Când au ieșit preoții din locul sfânt, norul a umplut casa Domnului; și preoții n-au putut sta în picioare ca să slujească din cauza norului, căci slava Domnului umpluse casa Domnului.* ” Un motiv comun în profețiile despre timpul mesianic este: *„...Și atunci [...] se va arăta slava Domnului și un nor, cum a arătat în zilele lui Moise”* (2 Mac. 2:8). Acest nor este reprezentat ca un nor de lumină (Matei 17:5, cf. Apoc. 14:14); verbul „a umbri” nu este atât de mult legat de imaginea unei umbre, cât (urmând exemplul Septuagintei) corespunde verbului ebraic [shahan] „a se odihni pe” (aceeași rădăcină ca în cuvântul „Shekinah”, care înseamnă prezența lui Dumnezeu).

Acesta este Fiul Meu iubit. Cf. 1:11 și comentariul corespunzător.

9:12 **Ilie va veni și va restaura toate lucrurile.** Cf. Maleahi 4:5-6: *„Iată, vă voi trimite pe Ilie prorocul înainte de a veni ziua Domnului, ziua aceea mare și înfricoșătoare; el va întoarce inimile părinților spre copii și inimile copiilor spre părinții lor, ca nu cumva să vin și să lovesc pământul cu blestem* . ”

9:13 **Ilie a venit și i-au făcut ce au vrut, așa cum este scris despre el în Scriptură.** Aceste cuvinte destul de enigmatice se pot referi doar la Ioan Botezătorul (cf. Matei 11:14: *„Și dacă voiți să-L primiți, acesta este Ilie, care trebuia să vină”*); așa le-a înțeles exegeza patristică. „Hristos îl numește pe Ioan

Ilie, ca acuzator, zelot și pustnic” (Blagovestnik. Interpretarea Sfintelor Evanghelii de către Fericitul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, Sankt Petersburg, {p. 261}, p. 221). Întrucât doctrina reîncarnării este incompatibilă cu creștinismul și, în acest sens, Ioan nu poate fi identificat ca individ cu Ilie, vorbim despre o relație „tipologică” neobișnuit de strânsă între, așa cum le plăcea teologilor bizantini să spună, „imagine” și „prototipul” său. În interpretarea patristică, propusă deja pe scurt de Iustin Martirul și dezvoltată de Ioan Gură de Aur, Fericitul Augustin și alți autori, se presupune o structură destul de complexă a acestei relații: dacă în perspectiva istorică figura lui Ilie este un „prototip” al lui Ioan, atunci în perspectiva escatologică, dimpotrivă, venirea lui Ioan ca Premergător al primei veniri a lui Hristos „prototipizează” venirea lui Ilie ca Premergător al celei de-a doua veniri la sfârșitul timpurilor.

9:47 **Gheena** este o denumire simbolică a distrugerii finale a păcătoșilor, împrumutând imaginile sale din toponimia și istoria Ierusalimului. Valea lui Hinom sau Ben Hinom („fiii lui Hinom”), situată la sud de Ierusalim, lângă așa-numita Poartă Solară, era locul riturilor păgâne în timpul cărora se sacrificau copii (Ieremia 7:31: *„Și au zidit înălțimile Tofetului în valea fiului lui Hinom, ca să-și ardă fiii și fiicele în foc, lucru pe care nu l-am poruncit și care nu Mi-a venit la inimă”*); de aici ura față de acest loc de către toți evreii credincioși credinței lor. Cf. Ieremia 19:1–6: *„Așa vorbește Domnul: […] ieși în valea fiului lui Hinom, care este lângă poarta Harșitului, și vestește acolo cuvintele pe care ți le voi spune. […] Iată, voi aduce o nenorocire peste locul acesta, care va face să țiuie urechile oricui le aude, pentru că M-au părăsit și au înstrăinat locul acesta, […] au umplut locul acesta cu sângele celor nevinovați și au zidit înălțimi lui Baal, ca să-i ardă pe fiii lor în foc […]; de aceea, iată, vin zile când locul acesta nu se va mai numi Tofet sau valea fiului lui Hinom, ci valea măcelului…”* Piosul rege Iosia (secolul al VII-lea î.Hr.) a distrus altarele păgâne din Valea Hinom; locul a fost blestemat și transformat într-o groapă de gunoi și cadavre neîngropate, iar focuri ardeau și mocneau constant acolo, aprinse pentru a reduce infecția și duhoarea. Se pare că, din suprapunerea imaginilor sugerate de profeția lui Ieremia peste realitatea lucrării neîncetate a viermilor și a focului în râpa blestemată, a apărut o imagine escatologică care a determinat metafora unei alte profeții din Vechiul Testament: *„...Și se vor uita la trupurile moarte ale oamenilor* {p. 262} *care s-au răzvrătit împotriva Mea; căci viermele lor nu va muri, nici focul lor nu se va stinge și vor fi o urâciune pentru orice făptură”* (Isaia 66:24). De aici și imaginea Gheenei aprinse în cuvintele lui Hristos, care este imediat de înțeles pentru fiecare ascultător (cf. Matei 5:22: *„Dar Eu vă spun că oricine se mânie pe fratele său fără motiv va fi pedepsit la judecată; și oricine va zice fratelui său: „Nebunule!”, va fi pedepsit la Sinedriu; și oricine va zice: „Nebunule!”, va fi*

pedepsit la focul Gheenei”). Este interesant că, în afară de pasajele din Marcu și Matei, singura mențiune a Gheenei în Noul Testament se găsește într-un text iudeo-creștin precum Iacov 3:6: *„Și limba este un foc, o lume a fărădelegii; așa este limba pusă între mădularele noastre, încât pângărește tot trupul și aprinde cursul firii și este aprinsă de Gheenă”* (cf. *F. Mussner* , Der Jakobusbrief, Freiburg, 1975; *R. Riesner* , Essener und Urgemeinde in Jerusalem. Neue Funde und Quellen, 2. Erweiterte Aufl., 1998, p. 48, Anm. 245). — Din vocabularul evreiesc și creștin, cuvântul „Gheenă” (sub forma „jahannam”) a trecut și în uzul islamic.

9:48 **Unde viermele lor nu moare și focul lor nu se stinge.** Această formulă din Isaia 66:24: *„Și vor ieși și vor privi trupurile moarte ale oamenilor care s-au răzvrătit împotriva Mea, căci viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge și vor fi o urâciune pentru orice făptură”* (vezi nota precedentă) este citată într-o serie de texte deuterocanonice: *„Aduceți-vă aminte [...] că pedeapsa celor răi este focul și viermele”* (Sir 7:18-19); *„Domnul Atotputernic se va răzbuna împotriva lor în ziua judecății; El va trimite foc și viermi peste trupurile lor și vor simți durere și vor plânge veșnic”* (Iudita 16:17).

9:49 **Căci fiecare va fi sărat cu foc.** Această imagine neobișnuită și enigmatică poate fi înțeleasă doar în contextul său larg din Vechiul Testament. Folosirea sării era atât de esențială pentru anumite tipuri de jertfe, încât sarea putea deveni un simbol al unui „legământ” cu Dumnezeu și, din când în când, întâlnim expresiile semnificative „sarea legământului” și „legământul sării”: Lev 2:13: *„...Să nu-ți lipsească jertfa de sarea legământului Dumnezeului tău”* ; Numeri 18:19: *„Acesta este un legământ veșnic al sării înaintea Domnului* ”. Dar în raport cu ucenicii lui Hristos, „sarea legământului”, care îi sfințește ca jertfă, este chiar focul cu care, conform cuvântului lui Ioan Botezătorul, Matei 3:11 (*„Eu vă botez cu apă spre pocăință; dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine; eu nu sunt vrednic să-I port încălțămintea; el vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc”*), Hristos va boteza.

9:50 **Sarea** este o imagine potrivită pentru o reinterpretare simbolică atât de serioasă, deoarece în Orientul Apropiat antic era vital necesară, nu doar ca un

condiment pentru gust, ci și ca singura modalitate de a conserva rezervele de alimente. Această experiență cotidiană este surprinsă în zicala talmudică: „Lumea nu poate supraviețui fără sare” (Sopherim XV, 8). Este caracteristic literaturii rabinice {p. 263} să asemene sufletul în efectul său asupra corpului, prevenind putrefacția, cu sarea; de exemplu, un argument în favoarea faptului că sufletul intră în trup nu la naștere, ci deja la concepție, ar putea fi sintagma: „Lasă carnea fără sare timp de trei zile și va putrezi” (Bereshit rabba XXXIV, 10, p. 321, cf. în Talmudul babilonian Sanhedrin 91 B; vezi *E. E. Urbach* , Înțelepții Talmudului, „Biblioteka-Aliya” 116, 1986, p. 91).

Dacă sarea a devenit fadă, cum va fi sărată? O zicală verbal similară se găsește în Talmudul babilonian (Bechorot 8. b); unii cercetători au sugerat un citat al cuvintelor Evangheliei, cel mai probabil batjocoritor (vezi *G. Kittel* și *G. Friedrich* , Dicționar teologic al Noului Testament, Grand Rapids, 1964, p. 229), dar aceasta rămâne extrem de ipotetică. În orice caz, imaginea metaforică, care ar putea nedumeri cititorul, era clară pentru fiecare locuitor al Palestinei: sarea de la Marea Moartă, așa cum a remarcat Pliniu cel Bătrân (Hist. Nat. 3, 31, 34) și așa cum confirmă experiența de astăzi (vezi *W. L. Lane* , Evanghelia după Marcu, 350 p. 83), are un amestec atât de puternic de gips și alte substanțe străine încât acest lucru nu numai că îi afectează gustul chiar și într-un caz normal, dar o face uneori capabilă să devină complet lipsită de gust și, în același timp, să-și piardă calitățile de conservare.

10:2 **Atunci fariseii au venit și L-au întrebat, ispitindu-L: „Este îngăduit unui bărbat să-și divorțeze nevasta?”** Astfel de întrebări au fost discutate pe larg în acea vreme în polemicile școlare ale scribilor, care au fost ulterior imprimate în literatura talmudică. În situația actuală a acelor ani, astfel de subiecte au căpătat o urgență politică neașteptată, așa cum a arătat-o represaliile împotriva lui Ioan Botezătorul; nu numai formularea radicală a întrebării, pe care o vedem în textul evanghelic, ci și un simplu apel la normele Vechiului Testament suna ca o denunțare periculoasă a încălcării acestor norme în comportamentul puterilor aflate, începând cu Irod Antipa. De aici și momentul de provocare, de „încercare” pe care Marcu îl subliniază în această întrebare: cine răspunde riscă fie să se declare acuzator al purtătorilor puterii și să-și asume un risc foarte real, fie, dimpotrivă, {p. 264} să se compromită printr-un acord evaziv (și, în orice caz, să renunțe la puterile înțelese politic ale lui Mesia).

10:4 **Moise a instituit divorțul.** Vezi Deuteronom 24:1–4: *„Dacă un om ia o nevastă și o ia de nevastă, iar ea nu găsește favoare în ochii lui, pentru că a găsit în ea vreo nelegiuire, și îi scrie o carte de divorț și i-o dă și o dă afară din casa lui, iar ea părăsește casa lui și se duce și se ia de un alt soț; și și acesta din urmă o urăște, îi scrie o carte de divorț și i-o dă și o dă afară din casa lui, sau cel de-al doilea ei soț, care a luat-o de nevastă, moare, atunci primul ei soț, care a părăsit-o, nu va putea s-o mai ia de nevastă..."* Școlile rabinice au contestat interpretarea cuvintelor „o nelegiuire": Școala lui Șamai le-a înțeles ca însemnând adulter, în timp ce Școala lui Hillel le-a interpretat foarte larg.

Certificat de divorț — literal „carte/cărticică de divorț" (ebr. [sefer], greacă βιβλίον, în traducerea latină a libellum-ului Vulgatei); o expresie ușor de înțeles în epoca în care atât cartea, cât și documentul aveau forma unor suluri de diferite dimensiuni. În traducerea sinodală, „act de divorț". Se folosea un alt termen, folosit și în ebraică: [get] din babilonianul gittu „certificat, chitanță".

10:5–9 **Împietrirea inimii** (greacă: σκληροκαρδία, ebr. [arlat levav]) — de fapt, lipsa de reacție, inflexibilitatea inimii, insensibilitatea ei la poruncile lui Dumnezeu; un stil de vorbire stabil, prin care textele Vechiului Testament exprimă constant ideea imperfecțiunii Poporului lui Dumnezeu (cf. Deut. 10:16: *„De aceea, tăiați împrejur prepușul inimii voastre și nu vă mai încăpățânați la cerbice",* Ier. 4:4: *„Tăiați-vă împrejur pentru Domnul și îndepărtați prepușul inimii voastre, bărbați ai lui Iuda și locuitori ai Ierusalimului, ca nu cumva mânia Mea să se descopere ca focul și să ardă nestins din cauza înclinațiilor voastre rele"* etc.)

10:6–8 **Dar, de la începutul creației, „Dumnezeu i-a făcut bărbat și femeie".** [Geneza 1:27] **„De aceea, cei doi vor fi un singur trup", așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup. Așadar, ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă.**

Singurul grup religios din acea vreme care susținea opinii similare cu privire la inadmisibilitatea unei noi căsătorii în timpul vieții soțului anterior, și anume esenienii, făceau apel și ei la același text din Cartea Genezei. Așa-numitul Document de la Damasc spune: „Ei […] sunt prinși în curvie prin aceasta, că în timpul vieții soției lor iau pe alta, dar temelia creației este aceasta: «bărbat și femeie i-a creat El»" (Dam. IV, 20–21). Cf. *J. A. Fitzmayer* , Qumran: Die

Antwort. 101 Fragen zu den Schriften vom Toten Meer, Stuttgart, 1993, pp. 204–213.

10:12 **Și dacă o femeie își va lăsa soțul.** Probabil nu este o coincidență faptul că această frază este prezentă în Marcu, dar lipsește din Matei. În general, legea Vechiului Testament, spre deosebire de legea greacă și romană, nu lăsa loc pentru o astfel de situație; începutul capitolului 24 din Deuteronom, citat mai sus, acordă inițiativa divorțului doar soțului. Totuși, nu trebuie să ne grăbim să vedem aici, așa cum fac o serie de comentatori, o completare secundară la cuvintele lui Hristos; în contextul actual al acelor ani, chestiunea inițiativei femeilor în această chestiune a dobândit o concretețe neașteptată pentru Palestina și pentru evrei: exact asta a făcut Irodiada de facto, părăsindu-și soțul Filip și căsătorindu-se cu Irod Antipa - o căsătorie a cărei cenzură a devenit cauza imediată a represaliilor împotriva lui Ioan. Dar, după un timp, această concretețe a dispărut; Și dacă Matei a fost într-adevăr, așa cum există toate motivele să credem, scris pentru creștinii evrei palestinieni (cf. *A. J. Saldarini* , Evanghelia după Matei și conflictul evreo-creștin în Galileea, în: Galileea în antichitatea târzie, ed. de L. I. Levine, The Jewish Theological Seminary of America, Cambridge, Mass., 1992, pp. 23–38), este destul de de înțeles că ar omite orice mențiune a unei situații care era teoretic absolut imposibilă conform legii evreiești.

10:17 **Nimeni nu este bun decât numai Dumnezeu.** Este de înțeles că acest pasaj a fost folosit pe scară largă în polemicile gnosticilor și arienilor împotriva hristologiei ortodoxe. Apărătorii acesteia din urmă au fost nevoiți să ofere propria lor interpretare. De exemplu, în comentariile Sfântului Efrem Sirul la Diatessaron, se spune despre aceste cuvinte: „Și nu ești Tu bun, Doamne? [...] Și nu este venirea Ta {p. 266} o venire a bunătății? «Dar Eu», spune El, «n-am venit de la Mine Însumi» [cf. Ioan 5:43: *«Eu am venit în Numele Tatălui Meu și nu Mă primiți; dar dacă va veni altul în Numele Lui însuși, pe acela îl veți primi»*]. Și nu sunt bune faptele Voastre? «Tatăl Meu, care este în Mine», spune El, «face aceste lucrări»” [cf. Ioan 5:36: *„...căci lucrările pe care Mi le-a dat Tatăl să le savârșesc, aceleași lucrări pe care le fac Eu, mărturisesc despre Mine că Tatăl M-a trimis”,* 10:38: *„Dar dacă le fac, chiar dacă nu Mă credeți, credeți lucrările Mele, ca să știți și să credeți că Tatăl este în Mine și Eu este în El”,* etc.]. În comentariul autorului bizantin din secolul al XI-lea, Teofilact al Bulgariei, citim: „Și de ce i-a răspuns Hristos așa: «Nimeni nu este bun»? Pentru că s-a apropiat de Hristos ca un om simplu și ca unul dintre mulții învățători. Hristos pare să spună: dacă Mă

socotești bun, atunci în comparație cu Dumnezeu niciun om nu este bun [...]. În plus [...] Domnul îi dă o altă lecție: dacă vrea să vorbească cu cineva, trebuie să vorbească fără lingușire și să cunoască numai rădăcina și izvorul bunătății – Dumnezeu [...]" (Blagovestnik. Interpretarea Sfintelor Evanghelii de către Fericitul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, Sankt Petersburg, nr. d., p. 228.

10:25 **Mai ușor este să treacă o cămilă prin urechea acului decât să intre un bogat în Împărăția cerurilor.** Încercările de a da imaginii verosimilitate exterioară prin interpretarea „cămilei" ca păr de cămilă sau a „urechii acului" ca un pasaj deosebit de jos și îngust din zidul Ierusalimului au fost abandonate în timpul nostru. Isus a folosit o expresie ascuțită, drastic hiperbolică, fie preluată din folclor, fie creată pe loc, sub ochii ascultătorilor săi. Hiperbole similare sunt destul de frecvente în literatura talmudică, formând parte a unui sistem de strategie didactică: caracterul lor neașteptat ar trebui să trezească mințile obosite ale elevilor.

10:51 **Rabboni** este o formă de adresare care se găsește nu doar în Ioan 20:16, ci și în fragmente din Targumurile palestiniene, adică redări aramaice ale textelor biblice, găsite acum aproximativ un secol în Geniza din Cairo (vezi Genisa Ms C Gen 32, 19; Ms E, Gen 39, 7; cf. *P. Naumann* , Targum. Breuschke zwischen den Testamenten I, Konstanz, 1991, pp. 21–22).

11:1 **Betfage și Betania.** Cele două așezări cele mai apropiate de Ierusalim, pe drumul dinspre Ierihon. Betania a atras un interes deosebit din partea arheologilor în ultimele decenii; pe lângă urmele incontestabile {p. 267} ale unui cult creștin foarte timpuriu, care aparent avea trăsături iudeo-creștine, s-a ridicat și problema unei așezări eseniene. Cf. *B. Pixner* , Bethanien bei Jerusalem — o așezare eseniană, în: *B. Pixner* , Our Messiah und Statten der Urkirche, ediția a 2-a, Gießen, 1994, pp. 208–218; *R. Riesner* , Essener und Urgemeinde in Jerusalem, ediția a 2-a, 1998, p. 105.

Muntele Măslinilor. Vezi mai jos până la 13:3.

11:2 **Pe care nimeni nu șezuse încă.** Aceasta îl face potrivit din punct de vedere ritualic pentru uz sacru (cf. Numeri 19:2; Deut. 21:3); zămislirea Fecioarei și îngroparea într-un mormânt unde nimeni nu fusese încă îngropat sunt, de asemenea, legate de acest principiu mistic (Luca 23:53).

11:9–10 **Osana** (ebraică: {[anna YHWH] hoshia nna}) — literalmente, „[Doamne,] mântuiește!” Această exclamație era obișnuită la intrarea procesiunii festive în Templu. Contextul general al acestei exclamații și al exclamației ulterioare, **„Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului”,** este dat de Psalmul 118:25–26, care este în general deosebit de important pentru cercul simbolismului mesianic (cf. nota de mai jos la 12:10–11); în acesta, urmează una după alta două exclamații similare și deosebit de emfatice, fiecare dintre ele putând fi repetată de două ori în obiceiul rugăciunii evreiești: „Doamne, mântuiește! Doamne, ajută!” Totuși, deja în timpurile Noului Testament și chiar mai devreme, lexemul „osana”, datorită utilizării sale cultice, putea fi transformat în percepția populară vie dintr-o rugăciune pentru mântuire într-un strigăt de glorificare (cf. *R. H. Gundry* , Utilizarea Vechiului Testament în Evanghelia Sfântului Matei, Novum Test. Suppl. 18, Leiden, 1967, pp. 40–43). Midrașul aceluiași psalm (Midraș Tehillim 118) povestește despre obiceiurile unui schimb ritual coral de strigăte, caracteristic Ierusalimului ca destinație de pelerinaj, când, la strigătul locuitorilor Ierusalimului: „Doamne, mântuiește-ne!”, pelerinii trebuiau să răspundă: „Doamne, ajută-ne!”, iar la următorul strigăt: „Binecuvântat este cel ce vine în numele Domnului!”, strigătul pelerinilor era: „Vă binecuvântăm din Casa Domnului!” (cf. D. {p. 268} Flusser, Jesus, Rowohlts Monographien 140, 1968, p. 140, Anm. 186). Prin urmare, în ciuda naturii excepționale a acestei situații, condiționată de credința în venirea timpului mesianic, este necesar să sesizăm ordinea rituală și, cum ar fi, liturgică a comportamentului oamenilor, înrădăcinarea formelor acestui comportament în tradiția evreiască. Nu fără motiv ambele exclamații citate în Evanghelii — „Osana [întru cei de sus]!” și „Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului!” — și-au găsit un loc în centrul riturilor liturgice creștine nu mai târziu de secolul al VII-lea (cf. *G. Podhradsky* , Lexikon der Liturgie, Innsbruck-Wien-München, 1967, p. 339.

„Binecuvântată este împărăția tatălui nostru David care vine la noi!” Un salut care nu putea decât să fie extrem de periculos într-o țară ocupată, care trăiește cu vise de eliberare de sub puterea romanilor și de întoarcere la vremurile fericite ale dinastiei davidice. (În acest sens, merită să ne amintim că Psalmul 117/118,

din care sunt luate ambele exclamații anterioare, conține în versetele 10-13 o descriere extrem de expresivă a victoriei eroului asupra „neamurilor”, adică [goyim] „păgânilor”). Întregul episod al Intrării în Ierusalim se află într-o tensiune acută între doi poli semantici. Pe de o parte, intrarea solemnă, marcată ritualic, a figurii mesianice în capitala lui David nu putea decât să aibă conotații politice foarte specifice. Tocmai acest lucru face de înțeles atât acuzația de sedițiune cu care Sinedriul îl livrează pe Isus în fața procesului lui Pilat, cât și inscripția „Regele iudeilor” deasupra capului Celui Răstignit. În acest context, este greu să nu ne amintim de mărturia misterioasă și controversată conținută în versiunea slavă a „Războiului Evreiesc” de Josephus Flavius (Josephus Evreinul despre Capturarea Ierusalimului, II, 9). În versiunea greacă, aceasta lipsește, iar legătura sa cu versiunea autorului aramaic rămâne o ipoteză complet nedemonstrabilă; un lucru pare clar - nu poate fi vorba de un fals creștin (și poate evreiesc) al vreunei epoci ulterioare, când atmosfera încinsă din ajunul războiului cu Roma a încetat să mai fie imaginabilă, iar Iisus Hristos era asociat (atât pentru creștini, cât și pentru evrei) cu altceva decât cu speranța independenței Israelului. Versiunea slavă ne spune că de la Isus (nu {p. 269} numit și descris în expresii foarte puternice, dar oarecum ambivalente, cu accent pe facerea de minuni, dar și pe ignorarea normelor rituale ale Vechiului Testament) nu numai că așteptau eliberarea „triburilor Iudeii din mâinile romanilor”, dar chiar l-au trimis mesageri cu o propunere foarte specifică de a lua imediat orașul, de a-i ucide pe romani și de a începe domnia Sa (da, după ce va intra în oraș, El îi va ucide pe romani și pe Pilat și va domni ca Cezar peste ei). Teama bătrânilor evrei de o posibilă catastrofă politică apare în text ca un motiv foarte important, alături de alte motive, determinându-i să-l denunțe pe Pilat (suntem slabi și slabi ca să rezistăm romanilor, precum este întins un arc. Să mergem să-i spunem lui Pilat […] și când va auzi de la alții, vom fi lipsiți de numele nostru…). Nu vedem posibilitatea de a fi de acord cu punctul de vedere al *lui B. G. Derevensky.*(Iisus Hristos în Documentele Istoriei, ediția a II-a, Sankt Petersburg, 1999, pp. 131–132), care vede în pasajele corespunzătoare ale versiunii slave o manifestare normală a iudeofobiei medievale: desigur, bătrânii apar într-un rol indecent, dar nu sunt îndemnați la acest rol de vreun efect de „deicid”, ci de o dorință complet de înțeles, deși nu foarte elevată, de a evita confruntarea cu ordinea de ocupație romană. Da, desigur, ceva similar, cât de cât, s-ar putea citi în Ioan 11:48; totuși, este ușor de observat că exegeza medievală nu a fost deloc sensibilă la această mărturie și a căutat să o reinterpreteze în așa fel încât motivul fricii de romani să apară ca un pretext stângaci care acoperă „insolența” bătrânilor, după cum spunea celebrul exeget bizantin din secolul al XI-lea, Fericitul Teofilact al Bulgariei. În acesta din urmă citim o observație la Ioan 11:48: „Au vorbit despre aceasta cu viclenie. [...] Ei expun pericolul comun, incitând poporul împotriva lui Hristos, ca viitor autor al distrugerii lor” (Sfânta Evanghelie după Ioan cu interpretarea Fericitului Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, Moscova, 1996, p. 434). Trebuie spus că versiunea slavă a lui Iosif Flavius menționează „invidia”

învățătorilor puțin mai târziu; totuși, aceasta este o mențiune scurtă în comparație cu raționamentul de mai sus despre necesitatea de a nu se certa cu {p. 270} de către romani, care pare destul de inexpresivă și nu poartă deloc accentul sugerat de abordarea lui B. G. Derevensky (mai mult, este introdusă atât de stângaci în text încât ar putea fi văzută ca o interpolare inspirată din exegeză și imnografie). Să repetăm încă o dată: nu insistăm asupra paternității lui Josephus Flavius, asupra legăturii cu versiunea aramaică, dar în aceste texte se poate simți un ecou al situației reale a acelui moment istoric, care a devenit de neînțeles după câteva generații, ca să nu mai vorbim de percepția medievală. Să observăm că relatarea destul de lapidară a versiunii slave este greu de corelat cu succesiunea evenimentelor din Evanghelii, ceea ce creează probleme, dar, se pare, infirmă în plus ipoteza unei falsificări ulterioare (care ar porni doar de la textele evanghelice). — Pe de altă parte, tocmai pe acest fundal istoric al pasiunilor politice este deosebit de important faptul că semiotica Intrării în Ierusalim contrazice decisiv înțelegerea militarist-victorioasă a venirii timpului mesianic: Regele intră în cetatea Sa nu pe un cal de război, ci pe un mânz pașnic (conform Matei 21:7, pe o măgăriță și un mânz), împlinind profeția din Vechiul Testament: *„Bucură-te foarte, fiica Sionului! Strigă de bucurie, fiica Ierusalimului! Iată, Împăratul tău vine la tine, […] blând, călare pe un măgar și pe un mânz, mânzul unei măgărițe. […] Și va vesti pacea neamurilor…”* (Zaharia 9:9-10). În același timp, însăși promptitudinea cu care proprietarii necunoscuți ai mânzului, oricine ar fi ei, acceptă imediat să-l ofere, reflectă starea de spirit entuziasmată a locuitorilor orașului, care așteaptă pretutindeni evenimente mărețe.

11:11 **Și a intrat în Ierusalim, în Templu.** Drumul care dădea prin poarta de răsărit, dinspre Muntele Măslinilor și dinspre pârâul Chedron, ducea direct în curtea Templului.

11:15 **Mesele schimbătorilor de bani.** Visteria Templului accepta doar monede de o anumită tiraj (tirian), în niciun caz romană sau greacă; schimbul de monede la un curs destul de specific era cea mai importantă sursă de venit pentru „mafia” peri-Templului. Atât Origen, cât și Fericitul Ieronim au interpretat episodul expulzării negustorilor și a schimbătorilor de bani {p. 271} ca un avertisment împotriva viitoarelor abuzuri egoiste din cadrul Bisericii. Pe de altă parte, expulzarea schimbătorilor de bani este inclusă, conform Vechiului Testament, printre semnele timpului mesianic. Cuvintele finale ale Cărții Zaharia (14:21),

citite în traducerea sinodală: *„...Și nu va mai fi canaanit* ([Kenaani]) *în casa Domnului oștirilor în ziua aceea”* , pot însemna și: „Și nu va mai fi negustor în casa Domnului...”. Într-o serie de texte din Vechiul Testament, lexemul [kenaani] înseamnă în mod clar negustor (etimologic negustor de purpură, apoi negustor în general, cf. *L. Koehler* și *W. Baumgartner* , Lexicon in Veteris Testamenti libros, Leiden, 1985, pp. 444–445). Din această înțelegere pornesc traducerile moderne cele mai autorizate; și dacă ținem cont de importanța deosebită a Cărții lui Zaharia pentru episodul imediat precedent al intrării în Ierusalim (vezi mai sus la 11:9–10), această înțelegere pare justificată și din punct de vedere exegetic. Cf. și: *J. J. Petuchowski* , Feiertage des Herrn. Die Welt der judischen Feste und Braußе, Freiburg-Basel-Wien, 1984, p. 63.

11:17 **Casă de rugăciune […] o peșteră de tâlhari.** Este posibil un joc de consonanțe aramaic: [tsluta] „rugăciune”, [listim] (din grecescul λησταί) „tâlhari”.

11:27 **Preoții cei mai de seamă, cărturarii și bătrânii.** Îndoielile întâlnite în literatura (cvasi-)științifică „hipercritică” modernă cu privire la posibilitatea ca marele preot să acționeze împreună cu scribii și bătrânii (fariseici) (cf. *H. Macoby* , The Myth-Maker: Paul and the Invention of Christianity, San Francisco, 1986, p. 8) sunt infirmate exhaustiv de dovezile surselor, în primul rând de Josephus Flavius (Bell. II, 17, 3; Vita 5. 38–39 etc.). Cf. *S. Mason* , Flavius Josephus und das Neue Testament, Tübingen-Basel, 2000, pp. 199–200).

12:1–9 **Via** este un simbol al lui Israel ca Popor al lui Dumnezeu. Această imagine este dezvoltată într-o serie de texte din Vechiul Testament, de exemplu, în Psalmul 79/80:9–16:

{p. 272}

„Tu ai scos via din Egipt,
ai izgonit neamurile și ai făcut-o să prindă rădăcini,
i-ai făcut loc
și i-ai întemeiat rădăcinile,

și a umplut pământul;
munții au fost acoperiți de umbra ei,
și ramurile ei erau ca cedrii lui Dumnezeu. […]
Dumnezeul oștirilor, întoarce-te acum,
privește din ceruri și privește
și cercetează această vie;
păzește ce a sădit dreapta Ta…”

Dar deosebit de importantă pentru înțelegerea următoarelor cuvinte ale lui Hristos este teribila parabolă a viei, Isaia 5:1-5, care are ca temă nevrednicia Poporului lui Dumnezeu și posibilitatea ca acesta să-și piardă alegerea:

„Preaiubitul meu avea o vie
pe vârful unui deal roditor.
A împrejmuit-o cu un gard, a curățit-o de pietre,
a sădit-o cu viță de vie aleasă,
a zidit un turn în mijlocul ei
și a săpat un teasc în ea.
Se aștepta că va da struguri buni,
dar a dat struguri sălbatici.
Acum, locuitori ai Ierusalimului
și bărbați ai lui Iuda,
judecați între mine
și via mea!
Ce s-ar fi mai putut face viei mele
și n-am făcut eu?
De ce mă așteptam că va da struguri buni,
dar a dat struguri sălbatici?”

{p. 273}

„Așadar, vă voi spune
ce voi face viei Mele…”

Tabloul continuă apoi să zugrăvească o imagine a pedepselor care așteaptă via necredincioasă. Urmează o explicație a alegoriei (5:7): „Via Domnului Atotputernic este casa lui Israel, iar oamenii lui Iuda sunt planta Lui plăcută. El aștepta dreptatea, dar iată vărsare de sânge; aștepta dreptatea, dar iată un strigăt.” O paralelă foarte interesantă cu parabola evanghelică despre vie este oferită de textul recent publicat de la Qumran, 4 Q500/1. Cf. *G. J. Brooke* , 4 Q500 1 și Utilizarea Scripturii în Parabola Viei, Dead See Scrolls 2, 1995, pp. 268–294.

L-a înconjurat cu un gard. Legea care despartea Israelul de neamuri.

A săpat în el un teasc și a construit un turn de veghe. Citatul este din cuvintele din Isaia 5:2, tocmai citate. Exegeza patristică era înclinată să identifice teascul cu altarul, iar turnul de veghe cu Templul.

A închiriat-o viticultorilor. Viticultorii sunt elementul semantic esențial nou: în parabola lui Isaia era vorba despre Proprietarul viei și despre infidelitatea viei în sine, dar aici viticultorii sunt vinovați de infidelitate. Cine sunt ei? Evident, purtătorii autorității seculare și spirituale din „casa lui Israel". Aici există atât o asemănare, cât și o diferență față de exemplul din Vechiul Testament: nu este vorba despre păcatele lui Israel, ci despre direcția falsă a învățăturii autoritare.

„Slujitor (al lui Dumnezeu)" este o denumire comună pentru un profet. Exegeza patristică a căutat să identifice actul repetat de trimitere a sclavilor cu diferitele generații de profeți.

12:10–11 **Piatra pe care au lepădat-o zidarii, / aceasta a ajuns să fie pusă în capul unghiului; / aceasta este lucrarea Domnului / și este minunată în ochii noștri.** Psalmul citat aici, 118/119:22–23, a făcut obiectul unor interpretări mesianice în această epocă (în special versetele 25–26, cf. nota de la Marcu 11:9–10 de mai sus). Cf. *J. Jeremias* , Cuvintele Euharistice ale lui Isus, Londra, 1990, pp. 256–262. Despre exegeza rabinică care a identificat piatra lepădată de zidari și care a devenit capul unghiului odată cu Mesia (precum și cu Avraam și David), cf. *H. Strack* și *P. Billerbeck* , Kommentar zum {p. 274} Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, Bd. I, München, 1922, S 875–876.

12:13–14 **Urmăritorii lui Irod** sunt, cel mai important pentru înțelegerea episodului următor, cei mai activi complici ai ocupanților romani. Fariseii,

dimpotrivă, erau mai înclinați să lupte pentru eliberarea de sub păgâni; dar ei sunt uniți cu urmașii lui Irod în dorința lor de a îndrepta conversația către probleme politice.

Este permis să plătești tributuri lui Cezar sau nu? Chestiunea permisibilității plății tributurilor către Imperiul Roman păgân este una foarte sensibilă: cei care pun această întrebare vor ca Isus să se compromită fie în fața autorităților de ocupație, fie în fața oamenilor care suferă sub ocupație. Putem simți durerositatea problemei referindu-ne la cuvintele pe care Iosif Flavius le pune în gura lui Iuda Gaulanita: „A plăti tributuri nu este altceva decât a te recunoaște în mod clar ca sclavi” (Antiqu. Iud. XVIII, 1).

12:15 **Aduceți-mi un denar.** Aspectul religios al problemei era complicat de faptul că moneda romană mare purta imagini păgâne, embleme și inscripții asociate cu culte păgâne și, mai presus de toate, cu cultul împăratului, adică era ca un idol în miniatură și, în această măsură (pentru un evreu), o sursă de murdărie rituală. Nici Isus, nici ucenicii Săi, oameni săraci, nu aveau o astfel de monedă; dar cei care au cerut, se pare, au avut. După ce și-au permis odată să o atingă într-un mod moral și ritualic dubios, ei și-au asumat în același act dreptul și obligația de a plăti un impozit.

12:16 **Al cărui nume.** Denarii supraviețuitori ai lui Tiberius poartă inscripția: pe avers - Ti[berius] Caesar divi Aug[usti] f[ilius] Augustus ("Tiberius Caesar, fiul divinului Augustus, Augustus"), pe revers - Pontif[ex] Maxim[us] ("Marele Pontif").

12:17 **Dați Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.** Cota superioară bogată a societății evreiești se pângărise deja atingând un denar care purta chipul și inscripția păgână {p. 275} împăratului roman (vezi nota de mai sus la 12:15); alegerea în favoarea beneficiilor economice oferite de ordinul roman fusese deja făcută de toți cei care posedau astfel de monede, iar taxa era prețul pentru aceste beneficii. Roma dădea denarul, Roma avea dreptul să-l ceară înapoi. Dar dacă moneda poartă chipul

împăratului, chipul și asemănarea lui Dumnezeu sunt imprimate pe persoana umană (vezi Gen. 1:26-27); conștiința personală a omului poate și trebuie să aparțină numai lui Dumnezeu. Aceasta introduce porunca libertății interioare, spirituale, a cărei îndeplinire este în principiu compatibilă cu loialitatea față de autoritatea externă, seculară.

12:18 **La El vin și saducheii, cei care spun că nu există Înviere.** Saducheii, reprezentanți ai elitei din jurul Templului, sunt caracterizați (în contrast puternic cu fariseii) printr-o negare completă a autorității doctrinare a Tradiției (ceea ce în tradiția evreiască se numește „Tora orală"). În măsura în care Scriptura Vechiului Testament nu conține texte lipsite de ambiguitate care ar vorbi la nivel verbal despre învierea morților, teza doctrinară corespunzătoare a fost respinsă de aceștia (cf. *Ios. Flav* . Bell. 2:8, 14, Ant. 18:1, 4). Acesta este un punct important în care fariseii erau mai apropiați doctrinar de creștinismul timpuriu decât saducheii.

12:19 **Moise a scris pentru noi.** Cf. Deuteronom 25:5-6: „Dacă frații locuiesc împreună și unul dintre ei moare fără fiu, nevasta mortului să nu se căsătorească cu un străin; ci cumnatul ei să meargă la ea, s-o ia de nevastă și să locuiască cu ea. Primul născut pe care-l va naște ea va purta numele fratelui său mort, pentru ca numele lui să nu fie șters din Israel."

Să crești sămânță fratelui său. O expresie caracteristică provine din Gen 38:8: *„Intră la nevasta fratelui tău și ia-o de nevastă […] și să crești sămânță fratelui tău* ". Cf. și Gen 4:25, unde traducerea Septuaginta folosește aceeași expresie ἐξανίσταναι σπέρμα.

12:25 **Când oamenii vor învia din morți, nu se vor mai căsători, nici nu se vor mai mărita.** „Voi", spune el, „nu înțelegeți despre ce fel de înviere se vorbește în Scriptură: credeți că la înviere va fi aceeași stare {p. 276} ca acum; nu, nu este așa. […] După înviere […] starea celor înviați nu va fi senzuală, ci dumnezeiască, iar modul de viață îngerestic. Căci nu vom mai fi supuși

stricăciunii, ci vom trăi veșnic; și din acest motiv și căsătoria va fi distrusă. Acum căsătoria există din cauza mortalității, pentru ca, susținuți de succesiunea neamului, să nu pierim. Dar atunci […] oamenii vor exista fără mijlocirea căsătoriei, nu se vor micșora niciodată la număr și vor rămâne întotdeauna fără pierdere." (Blagovestnik. Interpretarea Sfintelor Evanghelii de către Fericitul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, Sankt Petersburg, nr. d., p. 241).

Ca îngerii în ceruri. Cf. discuția lui Filon din Alexandria despre statutul angelic egal al lui Avraam: „După ce a părăsit mortalitatea, Avraam a fost altoit în pomul legii lui Dumnezeu și a adus roade nestricăcioase și S-a făcut egal cu îngerii" (De sacrificio Abel et Cain 2). Lipsa nevoii de căsătorie pentru îngeri este discutată în mod specific în 1 Enoh 15, unde Domnul este descris mustrându-i pe îngerii care s-au căsătorit cu fiicele oamenilor (așa cum se menționează în Gen 6:2): „... Căci erați duhovnicești, sfinți și aveați viață veșnică, dar v-ați făcut necurați prin femei și ați zămislit copii prin sângele trupului. [...] Dar mai înainte de aceasta erați duhovnicești, având viață veșnică și nemuritoare în toate generațiile lumii" (I Enoh 15, 4.7, Vechiul Testament apocrif ed. de H.F.D. Sparks, Oxford, 1987, pp. 203–204).

12:26 **În Cartea lui Moise.** Aceasta se referă la Exodul 3:6.

12:27 **El nu este Dumnezeul morților, ci al celor vii.** Cf. 4 Macabei 7:19: „...Căci cei ce nu mor pentru Dumnezeu, cum au murit părinții noștri, Avraam, Isaac și Iacov"; ibid., 16:25: „...Știind că, prin lucrarea lui Dumnezeu (δώ τον θεόν), cei ce sunt morți sunt vii pentru Dumnezeu, cum au făcut și Avraam, Isaac, Iacov și toți părinții lor."

12:29–30 Ascultă, Israele! Domnul Dumnezeul nostru este un singur Domn. Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău și cu toată puterea ta. Aceste cuvinte din Deuteronom 6:4–5 constituie rugăciunea centrală a credinței Vechiului Testament, pe care evreul pios o recită de mai multe ori pe zi și pe care i se recomandă să o recite înainte

de moarte, în special înainte de martiriu. Recitarea acestei rugăciuni este numită în tradiția iudaică „acceptarea jugului Împărăției cerurilor”.

12:35–37 **Cum pot spune scribii că Hristos este Fiul lui David?** Întrebarea dacă titlul dinastic „Fiul lui David” este o denumire adecvată a demnității transcendente a lui Hristos (Mesia) se află în contextul disputei dintre conceptul politic și cel mistico-eshatologic al mesianismului.

Domnul a zis Domnului meu: „Șezi la dreapta Mea, până voi face pe vrăjmașii Tăi un scăunel pentru picioarele Tale”. Un citat din Psalmul 109/110:1, legat de subiectul proto-mesian. Același psalm a fost intens discutat în cercurile din Qumran (cf. *J. Maier* și *K. Schubert* , Die Qumran-Essener: Texte der Schriftrollen und Lebensbid der Gemeinde, München-Basel, 1973, p. 121).

12:41 **Oamenii au pus monede de cupru în vistierie.** Mișna (Șekalim VI, 5) relatează că în Curtea Femeilor din Templul existau treisprezece urne în formă de țevi, în care se puneau donațiile.

12:42 **Două lepta, ceea ce face un quadrans.** O lepta este cea mai mică monedă de bronz, așadar contribuția văduvei era mai mică de o șaizecime din salariul mediu zilnic al unui muncitor angajat. Evanghelia după Marcu se caracterizează prin orientarea sa către un cititor care înțelege mai clar ce este o lepta decât ce este un quadrans, cu alte cuvinte, sistemul monetar roman îi este mai familiar decât oricare altul. Cf. pasajul din Plutarh, care a scris pentru greci, unde, dimpotrivă, se explică ce este o lepta (Cic. 29:5). Astfel de întorsături de expresie cresc probabilitatea ca Marcu să fi scris într-adevăr pentru comunitatea romană. — Faptul că suma modestă pe care văduva o putea da consta dintr-o bancnotă pentru doi acari, crește amploarea sacrificiului ei: ar fi putut foarte bine să-și îndeplinească datoria religioasă punând un acar și păstrându-l pe celălalt pentru ea, dar le-a donat în mod imprudent pe amândouă.

{p. 278}

12:44 **Ea, din sărăcia ei, a dat tot ce avea și din care trăia.** Un motiv similar apare într-un midraș: un preot care a respins ofranda modestă a unei femei sărace aude o voce în vis: „Nu o disprețui, a dat totul ca și cum și-ar fi dat viața” (Levitic Rabba III, 107a). În contextul Evangheliei, acest motiv capătă un sens suplimentar nerostit, dar tangibil: ucenicii lui Hristos trebuie să învețe, urmând exemplul văduvei sărace, să fie gata să dea totul și să sacrifice totul.

13:1 **Ce pietre și ce clădiri!** Aspectul magnific pe care l-a căpătat Templul după lucrările de construcție din timpul domniei lui Irod este consemnat în repetate rânduri de surse. Talmudul babilonian repetă de două ori următorul proverb: „Cine n-a văzut clădirile lui Irod, n-a văzut frumusețea” (Baba Batra 4. a; Ta’anit 23a).

Aceste cuvinte introduc secțiunea escatologică, care este denumită de obicei în uzul științei mondiale „mica apocalipsă” și care ocupă întreg capitolul 13 (cf. Matei 24:1-44; Luca 21:5-36). Este evident că acest loc a dobândit o semnificație specială pentru escatologia creștinismului timpuriu, în special după distrugerea Ierusalimului și a Templului în anul 70 d.Hr.

13:2 **Nu va rămâne piatră pe piatră.** Această prezicere, împlinită literalmente patru decenii mai târziu, în anul 70, când Templul și orașul Ierusalim au fost distruse de trupele lui Vespasian, a putut oferi temeiul juridic formal pentru acuzația din fața tribunalului evreiesc (cf. mai jos 14:56–58, 15:29).

13:3 **În timp ce ședea pe Muntele Măslinilor.** Aceeași poziție a corpului este descrisă în Matei 5:1 pentru Predica de pe Munte. Asemănarea externă nu este nicidecum întâmplătoare: în ambele cazuri, muntele, amintind de Sinai ca loc al revelației, înlocuiește simultan simbolic tronul învățăturii, scaunul pe care învățătorul stă pentru a ține o predică deosebit de importantă (ebr. [kisse], grecesc καθέδρα, latinesc cathedra, de unde și „amvonul”).

Muntele Măslinilor este același cu Muntele Măslinilor: un deal de cealaltă parte {p. 279} a patului Chedron, deasupra Ghetsimani. Oferă cea mai bună priveliște asupra părții de est a Ierusalimului, în special asupra locului unde se afla odinioară Templul și unde se află acum așa-numita Moschee Omar (Qubbat as-Sakhra). În profeția din Zaharia 14:3-4, acest deal apare ca locul prezenței lui Dumnezeu în bătălia escatologică: *„...Atunci Domnul va ieși și va lupta împotriva acelor neamuri, cum luptă în ziua bătăliei. Și picioarele Lui vor sta în ziua aceea pe Muntele Măslinilor, care este în fața Ierusalimului, la răsărit...* ”

13:8 **Toate acestea sunt începutul durerilor nașterii.** „Durerile nașterii” care preced victoria finală a lui Mesia ([havley mashi'ach]) sunt o metaforă foarte caracteristică și expresivă a escatologiei iudaice.

13:9 **Biciuirea în sinagogi.** Aceasta este una dintre reglementările legislative ale vieții sinagogale, ale cărei efecte au fost experimentate de Apostolul Pavel, printre alții (2 Cor. 11:24). Biciul trebuia să constea dintr-un brâu împărțit în patru lovituri, cu care se țeseau alte lovituri, mai subțiri, pentru a crește forța loviturii (vezi TB Makkoth 23a). O relativă moderație a fost introdusă prin limitarea biblică a numărului de lovituri - până la patruzeci (Deut. 25:2-3), în practică - până la treizeci și nouă (întrucât executanții pot greși numărătoarea și pot păcătui împotriva Torei); acesta este motivul pentru care Pavel vorbește în pasajul citat mai sus despre „patruzeci de lovituri minus una” (se presupunea că ar aplica 13 lovituri în piept, 26 în spate).

13:14 **„Urâciunea pustiirii”.** Această sintagmă, care datează din Daniel 9:27, 11:31, 12:11, a fost tradusă în mod tradițional ca „urâciunea pustiirii” și a intrat într-un sens distorsionat în idiomurile limbii ruse moderne (conform dicționarului lui D. N. Ușakov, „o stare de pustiire completă, ruină”, vezi vol. II, Moscova, 1938, coloanele 185-186, cu exemplul: „În casă era urâciunea pustiirii”); acest lucru ne-a determinat să dăm o versiune diferită. Sintagma trebuie înțeleasă astfel: profanarea unui lucru sfânt, făcând pustiirea sa inevitabilă în viitor ca pedeapsă (adică nu „pustiirea” produce „urâciune” {p. 280}, ci, dimpotrivă, „urâciunea”, profanarea unui lucru sfânt, face ca „pustiirea” sa să fie inevitabilă). În Prima Carte a Macabeilor, expresia este legată explicit de altarul păgân ridicat

spre sfârșitul anului 167 î.Hr. de Antioh al IV-lea Epifan în Templul din Ierusalim, în care, printre altele, se sacrificau porci: „În a cincisprezecea zi a lunii Chislev, în anul o sută patruzeci și cinci, au ridicat pe altar urâciunea pustiirii” (1:54, cf. 3:59, 6:7). Exegeza patristică a legat deja această expresie în contextul Evangheliei de anumite demersuri ale romanilor, care au impus Ierusalimului și în special Templului prezența atributelor păgânismului lor. În anul 40 d.Hr., Caligula intenționa să-și ridice propria statuie de cult în Templul din Ierusalim (vezi *Philo* , Legatio ad Gaium; *Joseph. Flav* . Antiquitates XVIII, 8, 2-9). Această intenție nu a fost realizată. În timpul războiului cu romanii, zeloții („zeloții”), adică rebelii care doreau să ducă un război sfânt împotriva păgânilor până la capăt, au ocupat Templul și au introdus propriile reguli, incompatibile cu statutele Templului: inviolabilitatea sanctuarului secret (așa-numita Sfântă a Sfintelor) a fost încălcată, au avut loc crime în Templu și, în final, a avut loc o hirotonire simulată a Marelui Preot (*Joseph. Flav* . Bellum Judaicum IV, 3, **7.** 3, 10. 5, 4. 3, 6–8).

Ridicat. Traducerea este în conformitate cu normele gramaticii ruse; dar trebuie avut în vedere că în original, în acest loc, există un anacoluton gramatical notabil - substantivul βδέλυγμα „urâciune”, în greacă neutră, este însoțit de o formă participială masculină ('εστηκότα). Acest lucru nu poate fi întâmplător, dar interpretarea sensului anacolutonului depinde de modul în care identificăm exact „urâciunea” în sine. Cu toate acestea, atât statuia lui Caligula, cât și autoproclamatul Mare Preot sunt imagini masculine.

Cei care sunt în Iudeea să fugă la munți. Istoricul bisericesc Eusebiu relatează: „Chiar înainte de război, oamenii Bisericii din Ierusalim au fost porunciți printr-o profeție revelată unor oameni vrednici de ea să părăsească orașul și să aștepte într-un oraș din Perea numit Pella. Acolo s-au dus cei care au crezut în Hristos din Ierusalim” (Historie Ecclesiastica III, 5, 3). O relatare similară este dată de Epifanie din Cipru: „Când orașul era pe cale să fie cucerit de romani, toți ucenicii {p. 281} au fost inspirați de un înger să părăsească orașul” (De mensuris et ponderibus 15, cf. Irineu Adversus haereses 29, 7).

13:22 **Semne și minuni** (σημεία και τέρατα, evr. [otot umofetim]) este o expresie biblică caracteristică care apare de multe ori în VT.

13:24–25 **Soarele se va întuneca…** Vezi Isaia 13:10; 34:4; Ezechiel 32:7–8; Ioel 2:10, 31; 3:15.

13:30 **Această generație** (γενεά, cf. evreiesc [dor]) este sensul original al sintagmei, care, în general, are multe înțelesuri și nu poate fi redusă la sensul „generațional”. Poate că polisemia sa a fost folosită destul de conștient. În perspectiva profeției despre distrugerea Ierusalimului, sensul cel mai simplu este destul de relevant: acest lucru va fi văzut de cei care trăiesc acum. Din perspectiva escatologică, o extindere a sensului este posibilă.

13:32 **Despre ziua aceea și despre ceasul acela nimeni nu știe, […] nici Fiul, ci numai Tatăl.** Interpretarea acestor cuvinte a fost mult discutată în exegeza patristică. Sfântul Irineu de Lyon (II, 28, 6) reduce sensul lor la un avertisment pedagogic împotriva curiozității escatologice. O abordare similară găsim și la o serie de alți interpreți, inclusiv la Teofilact al Bulgariei: „Dorind să-i împiedice pe ucenici să fie curioși cu privire la ziua și ceasul din urmă, Domnul spune că nici îngerii, nici Fiul nu știu despre aceasta. Dacă ar fi spus: Știu, dar nu vreau să vă descoper, atunci i-ar fi întristat. Dar acum, când spune că nici îngerii, nici eu nu știm, acționează cu mare înțelepciune și îi împiedică complet să știe și să-L deranjeze. [...] Copilăria mică, văzând ceva în mâinile taților lor, îi întreabă adesea, iar dacă tații nu vor să le dea, ei, neprimind ceea ce au cerut, încep să plângă. Într-un astfel de caz, tații le ascund de obicei lucrul pe care îl țin în mâini și, arătându-le copiilor mâinile goale, îi împiedică să plângă” (Blagovestnik. Tâlcuiri ale Sfintelor Evanghelii de Teofilact, Arhiepiscopul {p. 282} al Bulgariei, Sankt Petersburg, nr. cit. p. 249). Origen (În Matei 1) oferă interpretări mistice: ignoranța aparține fie naturii umane a lui Hristos, fie Bisericii, ca și Cap despre care vorbește în acest caz. În cele din urmă, unii Părinți ai Bisericii înțeleg cuvintele „numai Tatăl” (εί μη ό πατήρ) ca echivalente cu negația „pe lângă Tatăl” (χωρίς τού πατρός); cunoașterea Fiului nu vine „pe lângă” Tatăl, ci vine de la Tatăl. Găsim o astfel de idee, de exemplu, la Sfântul Vasile cel Mare: „Cauza a ceea ce cunoaște Fiul este la Tatăl; și Fiul nu ar cunoaște dacă nu ar fi (εί μή) Tatăl” (Epist. 236, 2).

14:1 **Marii preoți.** Formal vorbind, o singură persoană putea deține funcția de mare preot la un moment dat. Cu toate acestea, expresia folosită de Marcu, împreună cu toate celelalte Evanghelii canonice (de exemplu, Matei 26:59, 27:15, Luca 22:2, Ioan 7:32, 19:15), este dublu justificată: în primul rând, marele preot, dintr-un motiv sau altul, aflat în retragere, își păstra numele și autoritatea funcției sale; în al doilea rând, în acest caz avem în minte situația în care Ana, cel mai mare dintre cei doi, a fost trimis în retragere de către procuratorul roman Valerius Gratus, iar ginerele său, Caiafa, s-a trezit în poziția sa, împărtășind efectiv puterea cu el atât în virtutea legăturilor familiale, cât și pentru că zeloții credinței, pentru care intervenția ocupantului păgân era strict ilegală, au continuat să-l considere pe socru marele preot legitim și l-au acceptat pe ginere doar în măsura în care acesta își coordona acțiunile cu socrul său. Teofilact al Bulgariei explică situația în esență corect, deși în termeni exagerați și simplificați: „Legea poruncește ca evreii să aibă un singur mare preot [adică mare preot] pe tot parcursul vieții lor; între timp, au avut apoi mulți mari preoți, care unul după altul […] au cumpărat puterea de la romani. Astfel, evanghelistul îi numește episcopi pe acei care, după ce au petrecut o perioadă în episcopat, l-au părăsit” (Blagovestnik. Tălmăcirea Sfintelor Evanghelii, Sankt Petersburg, nr. d., p. 257).

14:3 **În casa lui Simon leprosul** — cf. Luca 7:36–50, unde proprietarul casei este numit „un fariseu pe nume Simon”. Denumirea stăpânului casei din Betania drept „lepros” este în sine derutantă; {p. 283} legea biblică, care interzicea strict leproșilor să locuiască în apropierea oamenilor sănătoși (Lev 13:45–46), a continuat să fie respectată cu strictețe chiar și în timpul stăpânirii romane, așa cum mărturisește Josephus Flavius (Contra App. I, 31): „Leproșilor nu le este îngăduit să locuiască nici în cetate, nici la țară”. Prin urmare, încă de la începutul formulării filologice a chestiunii substratului semitic al narațiunii Evangheliei, s-au făcut încercări de a explica cuvântul „lepros” aici (și Matei 26:6) printr-o neînțelegere lingvistică; De exemplu, *C. C. Torrey* , Cele patru Evanghelii, Harpers, 1933, în loc., a înlocuit aramaicului [segira] „lepros” cu un substantiv identic ca ortografie, dar diferit ca pronunție, care, conform construcției sale, înseamnă olar; totuși, existența unui astfel de lexem este problematică (cf. *M. Black* , O abordare aramaică a Evangheliilor și Faptelor Apostolilor, ediția a 2-a, Oxford, 1954, p. 9). Însă cuvântul ebraic [tsarua] „lepros” diferă doar printr-un fonem de cuvântul [tsanua] „esenian”; Înlocuirea termenului „fariseu” în Luca, care denota și un grup religios ce avea (în comparație cu saducheii) trăsături comune cu esenienii, devine mai clară dacă presupunem că cuvântul „lepros” a

fost rezultatul unei substituții în uzul oral a unui substantiv cu altul, foarte similar fonetic. De altfel, identificarea gazdei și a unora dintre oaspeții săi ca fiind esenieni face mai clară amploarea șocului cauzat de utilizarea tămâiei; nu numai că esenienii trăiau în sărăcie severă, dar tămâia era deosebit de detestabilă pentru ei. (De altfel, Ioan 12:4-6 îi atribuie lui Iuda Iscarioteanul rolul negativ al criticului.) Vezi *P. Lapide* , Entdeckung des verschollenen Esseners, în: *P. Lapide* , Ist die Bibel richtig ubersetzt? Bd. I, 6. Aufl., 1996, S. 99-107. Desigur, interesul pentru această ipoteză se datorează încercărilor de a găsi în Evanghelii urme ale contactelor dintre Hristos și primii creștini evrei cu mediul esenian; cf. în domeniul arheologiei Noului Testament, ciclul lucrărilor lui Bargil Pixner (*B. Pixner* , An Essene Quarter on Mount Sion, „Studia Hierosolymitana", I, Ierusalim, 1976, S. 264–275; *sa*, Despre Mesia și Statutele Urkirche. Isus și creștinismul iudeu în lumina noii istorii arheologice, Herausg. {p. 284} v. R. Riesner, ediția a II-a, Gieifen, 1994). În acest context, localizarea evenimentului în Betania poate avea o semnificație deosebită, unde cele mai recente date arheologice sugerează o așezare esenianǎ (cf. mai sus la 11:1). În acest caz, nu ar fi întâmplător faptul că Lazăr și surorile sale, Maria și Marta, care locuiau în Betania, erau celibatari, deși nu sunt menționate în mod specific, dar sunt evidente din narațiune (Ioan 11:1 și următoarele). Cf. *W. Pesch* , Lazăr, Maria și Marta, în: *J. G Pluger* , Heilige im Heiligen Land, Würzburg, 1982, pp. 205–208. — Nu există nimic de obiectat la exegeza tradițională, care presupune că Simon a fost un fost lepros care a fost vindecat de boala sa și s-a întors în societate prin purificarea ritualică prescrisă (vezi nota de mai sus la 1:44), deși astfel de cazuri erau, desigur, extrem de rare. Interesant este că această înțelegere poate găsi un anumit sprijin și în qumranologia modernă: așa-numitul sul al Templului menționează trei locuri la est de Orașul Sfânt (Ierusalim) rezervate leproșilor. Cf. *Y. Yadin* , Die Tempelrolle, Hamburg-München, 1985, pp. 194–195; *O. Betz* , Jesus der Messias Israels, Tübingen, 1987, S. 332, Anm. 20.

Ruperea vasului - ruperea gâtului arată că tot conținutul vasului a fost vărsat fără urmă. De asemenea, este posibil ca aceasta să se refere la obiceiul elenistic de a sparge un vas folosit, adoptat în ritualul ungerii morților, așa cum o demonstrează descoperirile arheologice de vase sparte în sarcofage.

14:5 **Trei sute de denari** sunt cam cât plătește un lucrător obișnuit pe un an.

14:8 **Ea […] mi-a uns trupul mai dinainte pentru îngropare.** Intenția femeii este să-L ungă pe Hristos pentru Împărăție; dar în propria Lui perspectivă profetică este pregătirea trupului Său pentru îngropare. Tradiția ulterioară a identificat această femeie cu Maria Magdalena.

14:12 **În prima zi a Sărbătorii Azimelor.** Verbal, aceasta ar fi ziua de 15 a lunii Nisan, dar contextul {p. 285} se referă în mod clar la ziua precedentă, ziua de 14 Nisan. Conform cronologiei Evangheliilor Sinoptice (cf. Matei 26:17, Luca 22:7), Cina cea de Taină a fost masa de Paște și a avut loc în seara zilei de 14 Nisan; dar conform lui Ioan 19:14, vinerea Răstignirii era ajunul Paștelui și, prin urmare, Cina cea de Taină cade în seara zilei de 13 Nisan - dar atunci nu ar fi putut fi masa de Paște. Chiar dacă nu ar fi existat nicio indicație cronologică în Ioan, este evident că execuția nu ar fi putut avea loc în ziua extrem de solemnă de 15 Nisan. Încercările de a reconcilia aceste contradicții se bazează pe faptul că textele din Qumran mărturisesc adoptarea de către acest grup religios a unui calendar alternativ (solar), conform căruia masa de Paște era întotdeauna celebrată în seara unei zile fixe a săptămânii, și anume joia; dacă presupunem că comunitatea creștină timpurie condusă de Isus a respectat același calendar, totul este explicat - Cina cea de Taină, ca întotdeauna, are loc joia, iar data oficială a Paștelui vine o zi mai târziu. Cf. *A. Jaubert* , La date de la Cune. Calendrier biblique et liturgie chrittienne, Paris, 1957, pp. 79-136; *A. Strobel* , The Terminus of Jesus' Death, the Sacred and the Unification of the Qumrans, Journal of the Neutestamental Wisdom…, 51, 1960, pp. 69–101; Matei. O nouă traducere cu introducere și note de W. F. Albright și C. S. Mann, Garden City, New York, 1971, pp. 319–320. Desigur, o astfel de explicație rămâne pur ipotetică (vezi *J. Maier-K. Schubert* , Die Qumran-Essener, München-Basel, 1973, pp. 122–123).

Unde ne poruncești să pregătim masa de Paște pentru tine? Întrucât nu mai puțin de zece persoane, constituind așa-numitul minyan, trebuiau să fie prezente la masa de Paște, camera trebuia să fie spațioasă; tradiția evreiască, dedicată reglementării detaliate a tuturor ritualurilor, cerea o suprafață egală cu aproximativ 23 de metri pătrați (10 ori 10 coți).

14:13–15 De ce este **bărbatul cu ulciorul cu apă** un semn prin care persoana în cauză poate fi identificată? Mai mulți comentatori și-au exprimat nedumerirea

în legătură cu acest pasaj {p. 286}. Cu toate acestea, obiceiurile orientale ale Ierusalimului presupuneau că era normal să trimită o femeie să aducă apă. Dacă un bărbat merge el însuși la fântână, înseamnă că cel mai probabil este necăsătorit și trăiește izolat de cercul marii familii patriarhale (în care vor exista mâini feminine, să zicem, pentru nevoile unui văduv), astfel încât celibatul său arată ca un statut apropiat de monahism; de unde și ipoteza că persoana care trebuie identificată și, prin urmare, un cerc de adepți ai lui Hristos din Ierusalim, aparținea esenienilor. Este interesant faptul că locul identificat de tradiție drept „camera superioară spațioasă" a Cinei Cea de Taină, deși a prezentat un aspect complet reconstruit (goticizat) încă din vremea cruciadelor, este situat într-un loc destul de specific, la sud de Dealul Sionului, pe care unii arheologi îl asociază cu o antică așezare esenianã. La etajul inferior se află un loc sfânt venerat în mod tradițional al iudaismului, conform unei versiuni răspândite, dar arheologic improbabile - mormântul regelui David (care, de fapt, ar fi trebuit să fie situat mult mai la est - la urma urmei, ceea ce se numește Dealul Sionului a luat numele unui alt deal, estic) [4]. Combinarea oarecum paradoxală, chiar și pentru Ierusalim, a amintirilor evreiești și creștine în cadrul aceleiași clădiri, pe două dintre etajele sale - puțin mai sus pe scări, bolțile gotice ale unei biserici cruciate, puțin mai jos, o sinagogă cu presupusul mormânt al lui David, lângă care se obișnuiește să se citească psalmi în vremea noastră - face să se caute cel puțin o interpretare ipotetică; iar presupunerea, bazată pe alte fapte, că aici, în vremea lui Hristos și a primei generații de creștini (iudeo-), exista o sinagogă a unei comunități eseniene sau asemănătoare esenienilor deosebit de prietenoase, pe care au vizitat-o până la ruptura definitivă dintre cele două religii, este în orice caz demnă de luat în considerare. Cf. *B. Pixner* , Un cartier esenian pe Muntele Sion? Studia Hierosolymitana, 1976, p. 245–284; *R. Riesner* , Essener und Urgemeinde in Jerusalem, 2. Aufl., Gie?en, 1998, pp. 55–83.

{p. 287}

14:22–25 Exegeza patristică, care a acordat o atenție specială acestui pasaj și pasajelor paralele din alte sinoptice, datorită importanței lor pentru teologia Euharistiei, a ridicat întrebarea dacă Isus Însuși s-a împărtășit cu pâinea și cu paharul și, pe bună dreptate, a răspuns afirmativ, arătând, așa cum făcuse deja Sfântul Irineu de Lyon (Adv. haer. 5, 33 1), către versetul 25 („...de acum înainte nu voi mai bea..."). Această temă a fost dezvoltată și de alți comentatori (*Hilar. Pict* . In Matth. 30, 2, PL IX, 1065; August, de doctr. christ. 2, 3, 4, PL XXXIV, 37). Sfântul Ioan Gură de Aur (In Matth. Horn. 82, PG LVIII, 739) remarcă în același context: „...Și El Însuși a băut din pahar. Căci nu voia ca ei, auzind astfel de cuvinte, să zică: «Ce este aceasta?»" „Bem sânge și mâncăm carne?" - și să fim confuzi." Această argumentație este, de fapt, mult mai puțin naivă decât ar putea părea. În limbajul reflecției moderne, ea poate fi tradusă aproximativ astfel: cuvintele despre împărtășirea cu Trupul și Sângele sunt, pe bună dreptate,

capabile să producă un efect traumatic (cf. Ioan 6:66), evocând în imaginația nepregătită imaginea neiluminată a unui ospăț canibal; un context adecvat în care acestea, fără a-și pierde deloc efectul excepțional, incomparabil, sunt legate de măsura umană, este creat de sistemul așa-numitelor arhetipuri care au determinat obiceiurile de împărtășire a pâinii și a vinului, care erau odinioară răspândite în cele mai diverse culturi. De exemplu, dacă printre evrei gazda îi întindea unuia dintre oaspeți o cupă din care băuse el însuși, acest gest semnifica stabilirea unei relații familiale deosebit de încrezătoare, cum ar spune, familiale; ideea unor obligații speciale față de cel de la care și cu care se mânca pâine este un fenomen universal și binecunoscut {p. 288}. [5] Desigur, pentru fiecare creștin credincios, realitatea Euharistiei nu permite nicio dizolvare în analogii din sfera obiceiurilor populare; și chiar știința agnostică se va descurca mai bine dacă va renunța la simplificări în acest punct, cel puțin la nivel pur metodologic. Dar aceasta nu înseamnă în niciun fel că credința bazată pe bunul simț ne cere să ne gândim la creativitatea lui Dumnezeu în domeniul stabilirii sacramentelor ca și cum ar fi apărut de nicăieri și fără nicio legătură cu obiceiurile morale, ritualice și psihologice ale popoarelor; acest lucru ar contrazice atât dogma Întrupării, cât și învățătura despre iubirea lui Dumnezeu pentru oameni - iubirea este atentă la obiectul său. -

„Binecuvântarea” și **„mulțumirea” rostite peste pâine și pahar** — rugăciuni tradiționale în timpul împărtășirii cu pâine și vin, păstrate în uzanța evreiască: „Binecuvântat ești Tu, Doamne Dumnezeul nostru, Împăratul a tot ce există...”, urmate de mulțumire pentru creșterea 1) pâinii și 2) viței de vie, respectiv. La masa de Paște, rugăciunea era prescrisă a fi recitată deasupra celei de-a treia cupe, numită „cupa binecuvântării” ([kos habberakha]); se pare că Hristos a acționat în conformitate cu această regulă rituală, cf. cuvintele din Luca 22:20 și 1 Corinteni 11:25 că El a luat și a sfințit „cupa după cină”. Poate că tocmai cu acest context al sfârșitului mesei este asociată alegerea de a folosi cuvântul „mulțumire” pentru rugăciunea deasupra cupei în locul cuvântului mai obișnuit „binecuvântare”. Unele analogii cu narațiunea Evangheliei sunt conținute în ritualurile de la Qumran ale mesei sacre (1 QS VI, 4-6).

{p. 289}

14:22 **Acesta este Trupul Meu.** Formula „acesta este” (τούτό ἐστιν) amintește de formula aramaică folosită la cina de Paște: „Aceasta este pâinea sărăciei pe care au mâncat-o părinții noștri în Egipt”. Cf. *E. Stauffer* , Jesus. Gestalt und Geschichte, Delp-Taschenbucher 352, Berna, 1957, p. 89.

14:23 **Și au băut toți din el.** O întrebare care a fost mult discutată de comentatorii vechi încă din timpurile patristice, dar rămâne nerezolvată: este și Iuda Iscarioteanul inclus în numărul acestor „toți”? „Unii spun că Iuda nu s-a împărtășit cu Sfintele Taine, ci a plecat înainte ca Domnul să le fi împărtășit aceste Taine. Dimpotrivă, alții afirmă că Domnul l-a făcut și pe acest om nerecunoscător părtaș cu sfințenia Sa” (*Fericitul Teofilact al Bulgariei* , Blagovestnik, p. 253).

14:24 **Sângele Legământului.** Încheierea Legământului cu Domnul pe Sinai a fost pecetluită cu sângele jertfelor. „Moise a scris toate cuvintele Domnului și s-a sculat dis-de-dimineață și a zidit un altar la poalele muntelui [...] și au jertfit Domnului jertfe de pace, tauri. Moise a luat jumătate din sânge și l-a pus în potire și a stropit cealaltă jumătate pe altar. A luat cartea legământului și a citit-o în auzul poporului. Și ei au zis: „Vom face tot ce a spus Domnul și vom fi ascultători.” Moise a luat sângele și l-a stropit peste popor, zicând: „Iată sângele legământului pe care l-a făcut Domnul cu voi...” (Exodul 24:4-8). Acest rit este legat de o tradiție foarte străveche de utilizare a sângelui ca semn al inviolabilității unui legământ între triburi sau indivizi (amintiți-vă că „legământ” este sensul original al cuvântului ebraic [berith], pe care îl traducem în mod tradițional prin „legământ”). În Zaharia 9:11, Domnul promite lui Israel: „Din cauza sângelui legământului tău, îi voi elibera pe prinșii tăi de război din groapă...”. Versiunea manuscrisă, în concordanță cu Matei 26:28 și acceptată în tradiția canonului Noului Testament: „al Noului Legământ”; cf. și Luca 22:20: „Noul Legământ în sângele Meu”. Această expresie semnifică promisiunea unei uniuni reînnoite și mai profunde între Dumnezeu și poporul Său, cf. Ieremia 31:31–33: „Iată, vin zile, zice Domnul, când voi face un legământ nou cu casa lui Israel și cu casa lui Iuda; nu după legământul pe care l-am făcut cu părinții lor în ziua în care i-am luat de mână ca să-i scot din {p. 290} *țara Egiptului [...]. Dar acesta este legământul pe care îl voi face cu casa lui Israel după zilele acelea, zice Domnul: Voi pune Legea Mea în mijlocul lor și o voi scrie în inimile lor...”* Prin urmare, vărsarea ceremonială de sânge în jertfele de animale este răspunsă prin vărsarea de sânge suferindă de către Hristos. Aceasta este tema din Evrei 9:1-14, deși jertfa luată acolo pentru comparație nu este jertfa de la Sinai, ci jertfa anuală din ziua pocăinței de Yom HaKippur. *„...Dar Hristos, fiind mare preot al bunurilor viitoare, [...] a intrat o dată pentru totdeauna în Locul Preasfânt, nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele Său, căpătând o răscumpărare veșnică. Căci, dacă sângele taurilor și al țapilor [...] sfințește pe cei necurați, pentru curățirea trupului, cu cât mai mult sângele lui Hristos, care, prin Duhul Sfânt, S-a adus pe Sine Însuși jertfă fără pată lui Dumnezeu, ne va curăți cugetul de faptele moarte, ca să slujim Dumnezeului celui viu și adevărat!”* (11-14).

Turnat pentru mulți. Lexema **„mulți”** (greacă: πολλοί) poate fi comparată cu desemnarea membrilor comunității [harabbim] adoptată în textele de la Qumran, care, în general, poate fi tradusă prin „mulți” (de exemplu, Dam. B XIII, 7, cf. Textele de la Qumran, introducere, traducere și comentariu de A. M. Gazov-Ginzberg, M. M. Elizarova și K. V. Starkova, Sankt Petersburg, 1996, p. 89, nota 305). Alte posibile semnificații ale acestui cuvânt, corelate cu influența aramaică, sunt „mare”, „grozav”, „venerabil” (cf. adresarea „rabin”). În traducerea rusă tocmai citată a Documentului de la Damasc, este tradus prin „bătrâni”, în traducerea germană a aceluiași text din carte. *J. Maier* și *K. Schubert* , Die Qumran-Essener: Texte der Schriftrollen und Lebensbild der Gemeinde, München-Basel, 1973, p. 185 este tradus în sens ca „Vollmitglieder” („membri deplini”). — Verbul grecesc ἐκχέω „revărs”, folosit aici sub formă de participiu, este folosit sistematic în Septuaginta pentru a desemna turnarea rituală a sângelui sacrificial (Lev. 4:7, 18, 25, 30, 34 etc.) și libațiile de vin sacrificial (Isa. 57:6).

14:26 **Imnul (doxologia de Paște).** Se pare că Psalmul 112/113–117/118 (așa-numitul „Halel”), interpretat antifonic, ar trebui să încheie Sederul de Paște.

{p. 291}

14:32 **Ghetsimani** este o peșteră înconjurată de măslini, pe versantul vestic al Muntelui Măslinilor, folosită pentru presarea uleiului de măsline toamna și goală primăvara. Numele locului este de obicei atribuit cuvântului aramaic [gat shemena] „presă de ulei”.

14:34 **Sufletul meu este în chinurile morții.** Aceste cuvinte nu sunt un citat în sine, ci o reflectare a mai multor locuri din Psalmi, de exemplu, exclamația: *„De ce ești mâhnit, suflete al meu, și de ce te tulburi?”* — repetată în Psalmul 42:6/42:5, 42:12/42:11, 42/43:5.

14:47 Unul dintre cei ce stăteau acolo și-a scos sabia, a lovit pe slujitorul marelui preot și i-a tăiat urechea. Conform lui Ioan 18:10, acesta era apostolul Petru, iar numele slujitorului pe care l-a rănit era Malhus.

14:48 **Ca un tâlhar.** Cuvântul ληστής însemna, în contextul realității Palestinei ocupate, orice participant la violența organizată, fie el bandit, tâlhar de drumul mare sau terorist de gherilă (cf. 15:27). Vezi *J. J. Scott* , Jewish Backgrounds of the New Testament, Grand Rapids, 2001, p. 212.

14:51–52 Și un tânăr, care Îl urma și el, avea un văl înfășurat peste trupul gol; și iată, l-au apucat, iar el a aruncat vălul și a fugit gol. S-a încercat identificarea acestui tânăr cu Iacov, fratele Domnului (Epifanie al Ciprului, Adversus haeres. 78), precum și cu Ioan Evanghelistul și alte persoane mai tinere din anturajul lui Hristos. Identificarea cu Marcu însuși, atestată de timpuriu și întâlnită în mod repetat în comentariile moderne, „nu poate fi nici dovedită, nici exclusă” (Marco. Versione, introducere, nota di A. Sisti, Roma, 1984, p. 394 n. 51–52). Mai evidentă este o privire înapoi la profeția lui Amos despre ziua necazului 2:16: *„Și cei mai viteji dintre cei puternici vor fugi goi în ziua aceea, zice Domnul* .” Cel mai aleatoriu episod a putut fi amintit și consemnat datorită corespondenței sale verbale cu acest text din Vechiul Testament, ca o profeție împlinită.

{p. 292}

14:60 **Marele preot s-a sculat în mijloc și L-a întrebat pe Isus.** O idee despre cum ar fi putut apărea acest rol central al marelui preot în procedura îndreptată împotriva lui Isus în ochii adversarilor lui Isus este dată de unele texte din Qumran cu conținut escatologic, în care marele preot este cel care acționează ca demascador al viitorului fals mesia. Vezi *K. Berger* , Qumran. Funde-Texte-Geschichte, Stuttgart, 1998, pp. 71–72.

14:61 **„Ești Tu Hristosul, Fiul Celui Binecuvântat?”** „Binecuvântat” este un epitet comun al lui Dumnezeu în vocabularul evreilor devotați (sau, ca aici, un

substitut pentru cuvântul „Dumnezeu”). Practica iudaismului modern presupune că fiecare mențiune a lui Dumnezeu este însoțită de formula [barukh hy] „binecuvântat fie El”. Despre sintagma „Fiul lui Dumnezeu” în vocabularul așteptărilor mesianice din acea vreme, conform unui text din Qumran, vezi mai sus la sfârșitul notei de la v. 1:1.

14:62 **Eu sunt.** Traducerea deliberat slavizată a formulei, care în mod normal înseamnă pur și simplu „acesta sunt Eu” (greacă ἐγώ εἰμι, cf. ebraică [ani hy]), implică posibilitatea corelării acestei formule cu celebra numire a lui Dumnezeu din Cartea Exodului 3:14, cu interpretări ale Tetragramei YHWH, precum și cu diverse formule sacre ale vocabularului semitic și elenistic. Desigur, pronumele personal la persoana I singular (însoțit de verbul „a fi” în greacă și de pronumele la persoana a III-a în ebraică) era inevitabil folosit în contextele cele mai cotidiene; și totuși, lectura textului Bibliei a creat o impresibilitate specială față de aceasta, care se resimte în utilizarea misterioasă a pronumelui [ani] „eu” în zicerile enigmatice ale lui Hillel relatate de Mișna (Suk. 53a) și în utilizarea rituală nu mai puțin enigmatică menționată în Talmudul babilonian în timpul citirii Psalmului 118:25 la Sărbătoarea Corturilor a formulei [ani ve-hy] (lit. „eu și el”) ca substitut pentru adresarea „Domnul” (Suk. 45a), cf. asupra acestor texte observațiile perspicace *ale lui H. Loeve* în cartea: O antologie rabinică, selectată cu o introducere de C. G. Montefiore & H. Loeve, Meridian Books, 1963, p. 13. Se poate menționa și povestea evreiască ulterioară {p. 293} din legendele hasidice: un oaspete întârziat bate la ușa gazdei și, ca răspuns la întrebarea gazdei, spune: „Eu sunt!”; Gazda pioasă obiectează: „Cine îndrăznește să zică «Eu» afară de Dumnezeu?” Cât despre Evanghelii în sine, este necesar să ne amintim cum este descrisă arestarea lui Hristos în Ioan 18:4-6: *„Și când le-a zis El: «Eu sunt», s-au dat înapoi și au căzut la pământ* .” Nu este deloc întâmplător că și aici aceste cuvinte introduc mărturisirea solemnă a lui Hristos a demnității Sale mesianice.

Așezat la dreapta Puterii. Cuvântul „putere” (aramaic: [heila]) este unul dintre substitutele acceptate în vorbirea pioasă pentru cuvântul evitat „Dumnezeu” (cf. mai sus în Dicționarul de concepte generale, în articolul „Împărăția lui Dumnezeu” despre sintagma „Împărăția Cerurilor”).

Venind pe norii cerului. Cf. Dan 7:13: *„Iată, unul ca Fiul Omului venea pe norii cerului…”* Vezi „Fiul Omului” în Dicționarul de Concepte Generale.

14:63 **A-ți rupe hainele.** O acțiune ritualică ca răspuns la blasfemie auzită, într-o situație judiciară - un semn de acuzare a inculpatului de blasfemie.

15:1 **Abia se luminase de ziuă.** Graba extremă a acțiunii este legată de necesitatea de a pune capăt tuturor lucrurilor înainte de începerea Paștelui.

Pilat (Pontius Pilatus) a fost prefectul roman al Iudeii între anii 18–37; întrucât mai târziu, din anul 44, persoanele care conduceau puterea de ocupație romană în Iudeea purtau titlul de procuratori, acest titlu este adesea aplicat lui Pilat. Tacit menționează că Fondatorul creștinismului a fost „livrat spre execuție de către procuratorul Pontius Pilat în timpul domniei lui Tiberius” („Tiberio imperitante per procuratorem Pontium Pilatum supplicio adfectus erat”) (Annales XV, 44). Autorii evrei caracterizează foarte viu trăsăturile negative ale domniei sale: „mita, violența, jafurile, năzbâtiile și insultele nefondate, execuțiile fără proces iar și iar, cruzimea neîncetată și intolerabilă” (*Philo* , Legatio ad Gaium 38, 302, citat ca cuvinte dintr-o scrisoare a regelui Agrippa I). Faptul că în narațiunile Evangheliilor el arată pentru moment {p. 294} o anumită reticență de a-l preda pe Hristos spre execuție nu contrazice, de fapt, o astfel de caracterizare: motivele comportamentului său ar fi putut fi atât lipsa de dorință de a face o concesie suplimentară Sinedriului, ca organ urât al autoguvernării evreiești, cât și conștientizarea faptului că, predându-l pe Hristos, doreau să abată pedeapsa de la rebeli precum Baraba, care erau direct periculoși pentru Roma (vezi mai jos 15:7); se pot presupune și alte motive - de la dorința de a-l salva pe „Regele iudeilor” pentru viitor, ca posibil motiv pentru o provocare deliberată, până la frica profundă a unui păgân superstițios în fața unui prizonier care are reputația de făcător de minuni și purtător al unei demnități sacre speciale (cf. episodul cu soția lui Pilat din Matei 27:19).

15:6 **S-a întâmplat ca de sărbătoare să elibereze un prizonier pentru care evreii mijloceau.** Acest obicei este menționat într-o serie de texte talmudice (M. Pesachim 8, 6; BT Pesachim 91. a; JT Pesachim 36. a). Cf. *S. Safrai* , Dar Wallfahrt în Zeitalter des Zweiten Tempels, Neukirchen-Vluyn, 1981, p. 206; D. Flusser, What Was the Original Meaning of Ecce Homo? Immanuel. A Journal of Religious Thought and Research in Israel, 19, iarna 1984–85, pp. 30–40, în special p. 32.

15:7 **Prin numele de familie Baraba.** Acest nume de familie patronimic aramaic, atestat în mod repetat în textele talmudice, înseamnă fie „fiul tatălui”, fie, mai probabil, „fiul învățătorului”; a doua interpretare este sugerată, în special, de Fericitul Ieronim, care era familiarizat cu limbile semitice, precum și de un scoliast anonim din codexul S. Tradiția manuscrisă a lui Matei, cunoscută lui Origen (În Matei 27, 16), a dat interpretarea Ἰησούν τον Βαράββαν, adică i-a dat lui Baraba un nume personal identic cu numele lui Hristos.

15:16 **Palatul numit Praetorium.** Termenul latin praetorium desemna inițial reședința unui pretor, iar în utilizarea ulterioară, reședința guvernatorului unei provincii a Imperiului Roman, unde erau cazate gărzile („pretorienii”). Chestiunea localizării topografice a reședinței lui Pilat este o chestiune de dispută; fie se consideră de obicei Turnul Antonin {p. 295} (vocea tradiției, în acord cu rezultatele săpăturilor, care au scos la iveală un spațiu mare pavat, care este identificat în mod natural cu curtea interioară a Λιθόστρωτον conform Ioan 19:13), fie fostul palat al lui Irod din partea de nord-vest a orașului, nu departe de actuala Poartă Jaffa (în conformitate cu obiceiul guvernatorilor romani de a se stabili în palatele monarhilor țărilor cucerite).

O cohortă era o unitate a armatei romane cuprinzând cel puțin câteva sute de soldați; nu este ușor să ne imaginăm o cohortă întreagă înghesuindu-se într-o curte și strângându-se în jurul victimei sale.

15:17 **Și au pus peste el o manta purpurie și au împletit o cunună de spini și i-au pus-o.** Manta militară purpurie era semnul distincției unui cavaler roman (și era la îndemână), dar evoca în mod firesc și o asociere cu purpura imperială. Coroana de spini nu este doar o „decorație" dureroasă și, în plus, inestetică, ca instrument de batjocură malefică, ci, cel mai probabil, o parodie a coroanei cu raze divergente, care în tradiția artistică elenistică împodobea statuile lui Helios și ale altor zeități, iar în epoca Imperiului Roman era însușită și statuilor Cezarilor.

15:18 **Salut Ție, Împărate al Iudeilor!** Închinarea batjocoritoare adusă unei persoane care îl reprezintă pe monarhul iudeilor este una dintre ocaziile manifestării ludice a efectului antisemit în lumea greco-romană. Câțiva ani mai târziu decât evenimentele descrise în Evanghelie, s-a întâmplat următorul lucru. Regele evreu Agripa I, Irod, a vizitat Alexandria; gloata antisemita a acestui oras a cautat un anume nebun oras cu numele sau porecla de Καραβάς, l-a târât in sala de sport, l-a asezat intr-un loc inalt, l-a incoronat cu o coroana de trestii, l-a imbracat intr-o haina de paie, i-a infipt o tulpina de papirus in mana in loc de a-l creste, folosindu-l de un sceptr, Cuvânt aramaic [mar(i)] „domn, suveran" (βοή τις άτοπος Μάριν άποκαλούντων — ούτως δέ φασι τον κύριον όνομάζωθον ονομάζωθον ονομάζωθοριούντων care l-a numit Marinus – așa se numește „domn" în siriacă]), după cum mărturisește Philon al Alexandriei (In Flaccum 36-39) pe traseul proaspăt al acestui incident {p. 296}. De altfel, Filon găsește în acest comportament o imitație a farselor teatrale (ώς *έν* θεατρικοίς μίμοις), ceea ce a condus la ipoteze privind mimii ca model pentru comportamentul soldaților; cf., de exemplu, Handbuch zum Neuen Testament 3: Das Markusevangelium erklart von E. Klostermann, 3. Auflage, Tübingen, 1936, p. 161, unde este oferită o bibliografie suplimentară. Desigur, abuzul ritualic al victimei este reprezentat pe scară largă în paradigmatica riturilor păgâne asociate cu sărbători precum Saturnaliile etc.

15:19 **A îngenunchea înaintea lui** - posibil un latinism (cf. expresia genua ponere); cf. BAGD s. v. τίθημι 11 ba; *C. F. D. Moule* , An Idiom-Book of New Testament Greek, Cambridge UP, 1963, p. 192. O expresie similară, dar totuși diferită, găsită la Euripide (Tro. 1307) este destul de particulară și cu greu poate caracteriza utilizarea lexicală a limbii grecești populare, în special în faza koine.

15:21 Menționarea **lui Alexandru și a lui Ruf** sugerează că erau persoane bine cunoscute destinatarilor imediați ai scrisorii lui Marcu. Ruf este menționat ca membru al comunității creștine romane (Romani 16:13); cu toate acestea, numele „Ruf” (ca și „Alexandru”) era destul de comun.

15:22 **Golgota, și în traducere, Locul Craniului.** Expresia Κρανίου τόπος, care transmite toponimul semitic Golgotha sau Gu[l]galtha, înseamnă de fapt „locul craniului”; se pare că acest toponim (ca și „Locul Craniului”) inițial nu avea în vedere o indicație a execuțiilor, ci forma rotundă a dealului.

15:23 **Un amestec de vin și smirnă** este o băutură amețitoare, similară cu cea pe care femeile evreice, conform mărturiei Talmudului babilonian, o ofereau din milă celor executați: „celui ce merge la execuție i se dau o porție de tămâie într-un vas cu vin, ca să-i ia cunoștința” (BT Sanh. 43. a). Acest obicei caritabil se baza pe cuvintele din Proverbe 31:6-7: *„Dați băutură tare celui ce piere și vin celui cu sufletul amar: să bea și să uite necazul lui și să nu-și mai aducă aminte de necazul lui* .” Refuzul lui Hristos de a bea această băutură este o expresie a disponibilității sale de a accepta toate chinurile într-o stare complet sobră, alertă și conștientă a minții și a corpului, corespunzând ca semnificație poruncii pe care Hristos o dă ucenicilor din Ghetsimani: *„Vegheați!”* (14:34, 38). Alegerea împotriva acestui pahar înseamnă alegerea în favoarea „paharului” despre care se vorbește în 14:36. — Mat. 27:34, în același context, menționează un amestec de vin și fiere, ceea ce ar putea duce la asemănarea cu urechea cuvântului aramaic [mura], care înseamnă smirnă, și a cuvântului ebraic [merora], care înseamnă fiere, și, în același timp, implică o referire la Psalmul 69/69:22, care vorbește despre suferințele celor drepți: *„Și mi-au dat fiere de mâncare* ”. În exegeza patristică există, de asemenea, referiri la asemănarea gustului dintre smirna amară și fiere (*Cyrill* . Cat. XIII, 29: χολώδης δ *έ* και καταπικρός ή σμύρνα).

15:25 **Al treilea ceas.** Conform obiceiului de a calcula timpul după ceasuri solare de la răsăritul soarelui, aceasta se referă aproximativ la ora noastră nouă. Aceste cuvinte ale lui Marcu sunt în contradicție cu Ioan 19:14, care se referă la ora șase, adică la ora noastră doisprezece. Exegeza tradițională, începând cu vremurile patristice, a preferat versiunea lui Ioan ca fiind mai consistentă cu abundența evenimentelor dintre a doua întrunire a Sinedriului dimineața devreme (15:1) și momentul răstignirii. Fericitul Ieronim s-a gândit la posibilitatea coruperii textului într-o singură literă, care îndeplinea funcția unui număr (γ în loc de ς).

15:27 **Unul la dreapta Lui, celălalt la stânga Lui.** Se pare că cei care îi răstigniseră au în minte o ironie a demnității regale a lui Hristos ca și conducător al tâlharilor și/sau al răzvrătiților (cf. mai sus până la 14:48).

15:32 **Hristos, Împăratul lui Israel, să Se coboare acum de pe cruce.** Pentru ultima dată, de data aceasta ca o batjocură, răsună aceeași ispită cu spectrul unui mesianism regal victorios.

{p. 298}

15:33 **Ceasul al șaselea.** Vezi mai sus până la 15:25.

Până la ora opt și unu. Până pe la ora trei după-amiaza.

15:34 **Isus a strigat cu glas tare.** În contextul obiceiurilor de rugăciune ale tradiției iudaice, aceasta poate fi înțeleasă nu atât ca un strigăt spontan sau un geamăt puternic al celui torturat, cât ca o exclamație rituală cu care începe rugăciunea. Cf., de exemplu, Neemia 9:4: *„Și au stat pe locul înalt al leviților [...] și au strigat tare către Domnul Dumnezeul lor”* ; Iudita 7:29: *„Și au înălțat un mare cântec de jale într-un gând în mijlocul adunării și au strigat tare către Dumnezeu”* ; ibid., 9:1: *„...Iudita a strigat către Domnul cu glas tare și a*

zis..." Această formă pur vechi-testamentară, pur iudaică a rugăciunii lui Hristos din timpul morții desăvârșește, conform înțelegerii creștine, supunerea față de lege acceptată la Întrupare (Galateni 4:4). „Domnul rostește rostirea profetică în ebraică, arătând că El onorează limba ebraică până la ultima Sa suflare" (Blagovestnik. Interpretarea Sfintelor Evanghelii de către Preafericitul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, Sankt Petersburg, nr. d., p. 263).

Eloi, Eloi, Lema Sabachthani — deja Sfântul Iustin Martirul († 165), un autor creștin timpuriu de origine palestiniană, deși păgână, și într-un dialog în care adversarul său este un evreu și în care, în legătură cu acesta, subiectele din Vechiul Testament sunt discutate pe larg și cu cunoștințe de cauză, a sugerat că primele cuvinte ale Psalmului 21/22 sunt numite aici ca pars pro toto în loc de întregul psalm (dial. c. Tryph. Iud. 98–99). Se pare că lectura Psalmului 21/22 de către Hristos în întregime pe cruce este menționată și în Evrei 2:11–12: „...Nu-i este rușine să-i numească [pe ucenici] frați, zicând: «Voi vesti Numele Tău fraților Mei, Îți voi cânta laude în mijlocul adunării»"; Aici, cuvintele versetului 23 al acestui psalm sunt puse în gura Fiului lui Dumnezeu. Cât despre forma specifică în care apar aceste cuvinte în Marcu, spre deosebire de Mt, diferența se datorează faptului că, în timp ce Mt reproduce Targumul Psalmului 22:2, în care numele lui Dumnezeu rămâne în formă ebraică și doar următoarele cuvinte sunt traduse în aramaică, în Marcu întregul verset sună în aramaică. Este mai ușor să auzim din greșeală „Dumnezeul Meu" ca nume „Ilie" (vezi mai jos 15:35) cu sunetul ([eli]) dat în Mt (și în unele manuscrise ale lui Marcu). — E. Stauffer a atras atenția {p. 299} asupra rolului jucat de lectura din Psalmul 22 în reelaborarea talmudico-midrașică a legendei Esterei, propunând să se conecteze aceasta cu polemica evreiască timpurie împotriva lui Isus. Într-adevăr, dacă Isus recită acest psalm sau o parte din el, dar rămâne pe cruce și moare, atunci, prin contrast, este subliniat: „Când Estera a strigat cu glas tare: «Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?»" „Ea a fost auzită imediat" („glasul puternic" special sună ca o referință directă la ceea ce se spune în Marcu și Matei despre Hristos!); cf. Teh. r. până la Psalmul 23; Estera r. 4:15/7; Ioas 29. a; Meg 15 a/b. Implicația este că atunci când o israelită neprihănită pronunță cuvintele sacre cu voce tare, victoria ei asupra dușmanilor lui Israel este asigurată, iar acești dușmani pier pe cruci; dimpotrivă, când Yeshu ha-Notsri este răstignit pe cruce, același strigăt nu poate aduce ajutor. Cf. *E. Stauffer* , Jesus. Gestalt und Geschichte, S. 106–107.

15:35 **Ilie este chemat.** Vezi mai sus până la 6:15. În contextul batjocurii, este folosit un motiv folcloric evreiesc comun: de exemplu, Talmudul babilonian povestește cum Eleazar ben Perata, care a fost amenințat cu execuția de către romani, adică chiar soarta care i se abate lui Hristos aici, a fost transportat de profetul Ilie, care i-a venit în ajutor, la patru sute de mile de locul execuției și astfel a fost salvat (Ned. 50. a).

15:36 **Oțet.** Autorul Evangheliei nu s-a putut abține să nu se gândească la descrierea mai sus menționată a suferințelor omului drept din Psalmul 69:22. Prima jumătate a versetului, care vorbește despre „fiere", ar trebui reamintită mai sus, în legătură cu Marcu 15:23 (vezi nota la acest loc); a doua jumătate, *„...Și în setea mea mi-au dat să beau oțet* ". În midrașul la Rut 2:14, oțetul este considerat un simbol specific al suferințelor lui Mesia (Rut rabba ad loc). Dar oțetul are conotații negative tocmai la nivelul aluziilor biblice și al simbolismului biblic, nu la nivelul vieții de zi cu zi. Soldații romani aveau cu ei oțet care nu era prea concentrat, nici prea caustic, pur și simplu vin acru, cu care își potoleau setea.

{p. 300}

Ei bine, să vedem dacă Ilie va veni să-L salveze! În ciuda întregii grosolănii, aceste cuvinte exprimă aparent nu atât batjocura, ca să spunem așa, în forma ei pură, cât o curiozitate superstițioasă, nu în mod lipsit de echivoc ostilă: cine știe, poate vom mai vedea vreo minune, dar pentru asta trebuie să prelungim puțin viața neobișnuitului om pe moarte.

15:38 **Vălul Templului s-a rupt în două.** În Templul din Ierusalim erau două văluri; aceasta se referă probabil la vălul din fața părții sale celei mai sacre și secrete (așa-numita Sfântă a Sfintelor). Din punct de vedere creștin, vălul rupt are o triplă semnificație simbolică: în primul rând, Templul, asemenea unui om, își rupe hainele, jelindu-L pe Hristos; în al doilea rând, se întristează de propria soartă (cf. *Ioan Gură de Aur* . In Matthaeum 88, 2, PG LVIII, 826); În al treilea rând, secretele ascunse anterior de un văl de vederea spirituală a omului sunt acum dezvăluite (cf. Evrei 10:19–20: *„...Având deci, fraților, îndrăzneală să intrăm în Sfânta Preasfântă [...] pe calea nouă și vie, pe care ne-a sfințit-o El prin*

văl, adică prin trupul Său, [...] să ne apropiem cu inimă curată .") Talmudul babilonian (Joma 39. b) și ierusalimean (Joma 43. c) citează cuvintele rabinului Yohanan ben Zakkai, conform cărora ușile Templului s-au deschis singure cu 40 de ani înainte de căderea Ierusalimului (70 – 40 = 30), ceea ce coincide exact cu momentul răstignirii lui Hristos, cel mai adesea atribuit de exegeza istorică anului 30. În același timp, conform acestei versiuni, lampa de apus a Templului s-a stins singură. „...Și rabinul Yohanan ben Zakkai a zis: «Templu, de ce ne îngrozești?...» Această deschidere a ușilor pentru a întâmpina necazurile, același text talmudic atribuie cuvintele din Zaharia 11:1: *«Deschide-ți porțile, Libane, și focul să-ți mistuie cedrii* » . "

15:43 **Membru al Consiliului** - membru al Sinedriului; alegerea expresiei (greacă βουλευτής „bouleut"), neacceptată în această funcție anume de autorii evrei de limbă greacă, dar care evocă imediat asocierile necesare la cititorul elenistic sau roman, se datorează adresarii lui Marcu creștinilor dintr-un mediu păgân.

{p. 301}

Care însuși era unul dintre cei care așteptau Împărăția lui Dumnezeu. O referință care induce în discuție o anumită solidaritate între evreii interesați de escatologie din acea vreme, o solidaritate care l-ar putea include pe Hristos și mai târziu pe iudeo-creștini. Unitatea în cauză este aparent mai largă decât pot transmite conceptele de „esenieni" etc., deși esenienii sunt probabil incluși în ea (vezi mai sus la 14:13-15); în același timp, în ciuda amplorii sale, este suficient de specifică pentru a explica actul de simpatie activă într-un moment atât de critic.

El a cerut trupul lui Isus. În lumea antică, trupurile celor executați nu erau în general supuse unei înmormântări normale; în special, trupurile celor răstigniți erau adesea lăsate pe cruci până când putrezeau sau erau mâncate de păsări și alte animale de pradă. Cu toate acestea, magistratul avea întotdeauna dreptul de a aproba o cerere de eliberare a unui corp pentru înmormântare - sau, dimpotrivă, de a refuza. De exemplu, Cicero, în calitatea sa consulară, a ordonat eliberarea trupurilor catilinarilor executați la cererea văduvelor lor (*Plutarh* . Antonius 2, Cic. Philipp. II, 7, 17); cu toate acestea, ceremoniile publice la astfel

de înmormântări erau interzise chiar înainte de a fi interzise oficial de juristul Neratius Priscus în timpul domniei lui Traian (Digest. III, 2, 11, 2).

15:44 Pilat se întreba dacă Isus era într-adevăr deja mort.

De obicei, chinul celor răstigniți dura mult mai mult.

Prin chemarea centurionului. Ceea ce este important aici, printre altele, este aspectul juridic al problemei: centurionul, ca persoană responsabilă de executarea pedepsei cu moartea, nu răspunde pur și simplu la întrebare ca un martor ocular obișnuit, informațiile pe care le oferă au forța juridică a unui raport oficial - ceea ce nu putea să nu fie important în contextul controversei provocate de doctrina Învierii: a murit Isus cu adevărat pe cruce?

15:47 **Și Maria Magdalena și Maria, mama lui Iose, au văzut unde L-au îngropat.** Aici sunt perceptibile cel puțin două fațete semantice. În primul rând, în Marcu simțim chiar mai mult decât în celelalte Evanghelii {p. 302} contrastul, care provoacă o reflecție tristă, dintre hotărârea femeilor slabe (precum și a lui Iosif din Arimateea, care nu făcea parte din cercul ucenicilor) și absența ucenicilor înșiși. În al doilea rând, în situația disputelor (vezi nota anterioară) era important cine putea, dacă era necesar, să depună mărturie despre îngroparea lui Isus și autenticitatea mormântului. Aici, așa cum tocmai am menționat, este importantă și validitatea pur juridică a mărturiei. Și în acest sens, timiditatea bărbaților pe fondul hotărârii femeilor a avut consecințe triste: conform legii iudaice, mărturia unei femei nu are nicio forță (M. Rosh ha-Shanah I, 8).

16:8 Aici se încheie volumul de text prezent în toate manuscrisele lui Marcu. În greacă, sintagma seamănă chiar mai puțin cu una finală decât în traducere; se termină cu conjuncția γάρ („căci într-adevăr”), care în sine este destul de neobișnuită, ca să nu mai vorbim de alte aspecte ale intonației și ale incompletitudinii semantice. (De altfel, o operă literară a clasicilor elenistici, și anume comedia recent descoperită a lui Menander, Omul posomorât

(Δύσκολος), are cuvântul γάρ ca ultim cuvânt al ultimului verset; cf. *F. W. Danker* , Menander and the New Testament, New Testament Studies 10, 1964, p. 366.) Interpreții moderni încearcă uneori să prezinte tocmai această finală ca fiind corespunzătoare intenției și stilului lui Marcu. Cf., de exemplu, *W. L. Lane* , Evanghelia după Marcu, Grand Rapids, Michigan, 1974, pp. 591–592: „...Finalul lui Marcu este în deplină concordanță cu motivele uimirii și fricii care sunt dezvoltate de-a lungul Evangheliei. [...] Povestea mormântului gol este una cutremurătoare și, pentru a transmite această impresie, Marcu descrie într-un limbaj semnificativ uimirea extremă a femeilor și sentimentele care le copleșesc. Cu explicația sa finală, el vrea să spună că «Evanghelia lui Isus Hristos» (1:1) este ceva ce depășește înțelegerea omenească și, prin urmare, inspiră groază și venerație.” Se pare că aici există o introducere modernizatoare a unor idei care sunt mai caracteristice noului romantism european sau, să zicem, expresionismului decât literaturii Noului Testament. Cu toate acestea, K. P. Tiede, vorbind cu judecăți destul de apropiate ca sens {p. 303}mi, încearcă să discearnă în Marcu 16:8 o analogie a unei răsturnări tragice în genul grecesc clasic (*C. P. Thiede* , Ein Fisch fir den rumischen Kaiser. Juden, Griechen, Rumer: Die Welt des Jesus Christus, «Bastei Labbe Taschenbbcher» 64173, München, 2000, pp. 76–77); nu există aproape nicio posibilitate de a fi de acord cu acest lucru. Pe de altă parte, însăși ideea unei concluzii rotunjite, marcate stilistic, a textului este străină Noului Testament, așa cum era străină tradiției Vechiului Testament. Fie ce-o fi, versetele următoare ale textului canonic (16:9–20) nu pot fi considerate, din mai multe motive, ca
aparținând *compoziției* originale a Evangheliei; Limbajul și stilul lor sunt prea diferite de ceea ce găsim în Marcu și, pur intonațional, par a fi ceva adăugat, atribuit (o impresie care se reflecta chiar și în vechea legendă, conform căreia au fost finalizate de Marcu deja în Alexandria). Încercări singuratice (de exemplu, *M. van der Valk*, Observații la Marcu 16, 9–20 în raport cu Evanghelia după Marcu, «Humanitas», nr. 6–7, 1958, pp. 52–95) pentru a demonstra contrariul sunt prea neconvingătoare. Desigur, astfel de considerații nu au și nu pot avea nicio semnificație teologică pentru evaluarea autorității canonice a textului ulterior; un text intră în canon nu în virtutea apartenenței sale la un autor sau altul, ci în virtutea deciziei legitime a Bisericii Universale care l-a acceptat, în virtutea, cum se spune, „recepției” sale de către Poporul lui Dumnezeu. Din același motiv, chestiunea autorității personale a lui Marcu asupra întregii Evanghelii nu ar trebui considerată de credincioși ca o chestiune de credință; dacă găsim această autoritate pe deplin plauzibilă, este din motive de altă ordine de idei. — Partea finală a textului general acceptat al lui Marcu pare o scurtă trecere în revistă a relatărilor despre arătările Celui Înviat din alte Evanghelii: 16:9-11 (arătarea către Maria Magdalena) amintește de Ioan 20:11-18; 16:12-13 (arătarea pe drumul spre Emaus) — Luca 24:13-35; 16:14-18 (așa-numita Mare Trimitere către Apostoli) — Matei 28:16-20 și Luca 24:36-49.

16:17–18 **În Numele Meu […] își vor pune mâinile peste bolnavi și se vor însănătoși.** Un text rabinic relatează următorul episod: Rabinul Eleazar ben Dama, nepotul faimosului rabin {p. 304} Ismael, a fost mușcat de un șarpe, iar un anume Iacov din Kefar-Sama s-a oferit să-l vindece punându-i mâinile în numele lui Isus, dar Ismael a interzis cu fermitate acest lucru (Tosefta Chul. 2, 22–23). De altfel, în această poveste întâlnim încă o dată ideea tradițională evreiască despre Isus (Yeshu ha-Notsri), mai presus de toate, ca un făcător de minuni (îndoielnic) (cf. mai sus la 1:27 și la 3:22).

Note

1. Evanghelistul păstrează cuvântul aramaic pentru bogăție; etimologic este legat de noțiunea de fiabilitate, fidelitate, încredere (și prin urmare, cum am spune, siguranță). Dar cine se încrede în mamona se desparte de încrederea lui Dumnezeu și de participarea oamenilor.

2. După cum s-a observat de mai multe ori, toate cele patru Evanghelii introduc la început sau la sfârșit lexeme care, alături de alte funcții semantice, conțin o indicație mai mult sau mai puțin clară a orientării textului pe genuri. Chiar primul cuvânt al lui Matei - βίβλος, „carte” (în sintagma βίβλος γενέσίως, „carte a originii”, în traducerea tradițională „genealogie”) se referă la [sefer] biblic și, prin intermediul acestuia, la tradiția ebraică antică a textului sacru; chiar prima frază a lui Luca dă expresia διήγησις περί των πραγμάτων, „nararea evenimentelor”, ceea ce aduce în minte nomenclatura genurilor prozei narative elenistice, care conține, de exemplu, termenul lui Polibiu ιστορία πραγματική și în contextul căruia cuvântul διήγησις sună deja destul de terminologic; Ultimul cuvânt din Io este βιβλία, care în contextul epocii evocă asocieri cu literatura apocaliptică; în acest context, este provocator faptul că termenul care a devenit denumirea generică pentru toate Evangheliile din toate timpurile este folosit într-un loc atât de memorabil tocmai în Marcu (cf. *S. Schulz* , Die Bedeutung des Markus fer die Theologiegeschichte des Urchristentums, Studia Evangehca II, Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur, Vol. 87, Berlin, 1964, pp. 135–145).

3. Sau: „în interiorul tău”.

4. Despre originea medievală și probabil creștină a identificării „mormântului lui David”, vezi *O. Limor* , *Sfințenia creștină și autoritatea evreiască*, Vestnik al Universității Evreiești, nr. 2 (20), Moscova-Ierusalim, 1999, pp. 181–215, în special pp. 201–202; de asemenea, *Mormântul lui David de pe Muntele Sion:

Despre sursele unei singure tradiții (ebraică), în colecția: Evrei, samariteni, creștini în Palestina bizantină (ebraică), Ierusalim, 1987. Cu toate acestea, chiar dacă rolul creștinilor (cruciaților?) în localizarea mormântului lui David pe dealul Sionului a fost într-adevăr așa cum sugerează autorul, acest lucru nu ar contrazice în niciun fel prezența unui alt mormânt venerat de evrei în acest loc semnificativ.

5. Permiteți-mi să vă povestesc un episod foarte recent din spusele părinților mei, care au trăit în Uzbekistan în anii 1930: o femeie rusoaică inteligentă, ascunzându-se de anii de teroare pe pământ uzbec și câștigându-și existența găsind rezerve ascunse de apă subterană, s-a dus odată în tabăra așa-numiților Basmachi, adică luptători antisovietici și antiruși, care, printr-o coincidență salvatoare pentru ea, chiar în acel moment s-au așezat la masa lor săracă - și, cunoscând tradițiile locale, s-a salvat așezându-se imediat cu ei și astfel s-a transferat de la statutul de dușman la statutul de comesandră de neatins, care a fost trimisă în pace.

Postfață de traducător

A trecut mai bine de un sfert de secol de când un respectat ierarh al Bisericii noastre, într-o conversație confidențială, mi-a sugerat să încep să lucrez la traducerea Noului Testament. Pe atunci, mă temeam de o sarcină atât de responsabilă – și acum, cu toată sinceritatea, cred că am avut dreptate. Îmi lipsea în mod clar experiența în munca de traducere, cunoștințele de specialitate în domeniul teologiei, semitologiei etc., ca să nu mai vorbim de experiența interioară. Dar nu am uitat sarcina care mi-a fost înfățișată în acea conversație și am încercat să mă pregătesc pentru ea prin diverse activități. Când am decis în sfârșit să mă așez să traduc Evangheliile Sinoptice, am avut în primul rând două gânduri interconectate: despre frica de Dumnezeu și despre imperativul lui Hipocratic „să nu faci rău!”.

În zilele noastre, apar tot mai multe traduceri noi ale textelor Noului Testament. Pentru o persoană care nu a uitat complet frica de Dumnezeu, există ceva la care să se gândească. Popularul scriitor religios anglican C. S. Lewis, care nu a fost nicidecum fundamentalist sau obscurantist, a remarcat odată: „Cu cât Biblia este tradusă mai mult, cu atât este mai puțin cunoscută”. Pentru a înțelege pe deplin poziția lui Lewis, trebuie, desigur, să ținem cont de faptul că el însuși a apărat ideea traducerilor biblice moderne și nu a refuzat să participe la comisia care s-a ocupat de pregătirea lor la sfârșitul vieții sale, astfel încât atitudinea sa față de această problemă nu s-a redus în niciun fel la negativism. Însă remarca sa prudentă merită luată în considerare. Când există o singură Traducere, un simplu credincios, care nu este nici filolog profesionist, nici teolog profesionist, simte că citește pur și simplu Cuvântul lui Dumnezeu, fără să se gândească

deloc la Traducere; când există mai multe traduceri, acest sentiment dispare inevitabil {p. 306}. Apărând practica noilor traduceri, ne referim la nevoile contemporanilor noștri, care sunt ceea ce sunt, dar care au la fel de multă nevoie de mântuirea sufletului ca și purtătorii vechii culturi religioase; dar tocmai gândul la aceste nevoi ne obligă să luăm în considerare problemele acelor contemporani cărora le este greu să înțeleagă cum, să zicem, să citeze Sfânta Scriptură astăzi (fie într-o conversație cu altcineva, fie într-o conversație interioară cu sine însuși).

Viața devine tot mai complicată; între timp, opiniile care intră în conflict între ele, dimpotrivă, se simplifică în mod evident, devenind mai puțin nuanțate, mai monosilabice. Timpul nostru este caracterizat de o polarizare accentuată a opiniilor asupra unei varietăți de probleme, inclusiv întrebarea despre cum ar trebui să apară cuvântul Sfintei Scripturi cititorului modern. La un pol se află aceeași idee a sacralității inaccesibile a acestui cuvânt, care la un moment dat a complicat atât de mult formarea și apariția traducerii sinodale. La celălalt pol, dimpotrivă, se află exigența pentru o modernitate maximă, „lipsă de inhibiții", într-un cuvânt, apropiere de cititor, accesibilitate.

În fața acestor poziții extreme, aș dori să adopt și să practic cât mai consecvent o poziție de mijloc. Totuși, trebuie să fie tocmai o poziție, nu eclectism și nu doar un compromis. Cel mai important lucru este că doar calea de mijloc, în opinia mea, corespunde complexității fundamentale a esenței însăși a problemei.

Accesibilitatea traducerii biblice este o cerință atât legitimă, cât și problematică. Domnul, despre care vorbesc Evangheliile, este atât de accesibil încât stă la masa unor oameni cu care orice evreu care se respectă evita comunicarea (Luca 5:30 (*„Cărturarii și fariseii au murmurat și le-au zis ucenicilor Lui: De ce mâncați și beți cu vameșii și păcătoșii?"*) și este atât de inaccesibil încât Magdalena aude de la Cel Înviat: *„Nu te atinge de Mine"* (Ioan 20:17). „Cititorul creștin al Scripturii este poruncit să intre pe poarta cea strâmtă, să umble pe calea cea îngustă (Matei 7:13-14 (*„13 Intrați pe poarta cea strâmtă, căci largă este poarta și lată este calea care duce la pierzare și mulți sunt cei ce intră pe ea: 14 Căci strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei ce o găsesc"*): traducătorul are nu numai dreptul, ci și datoria de a îndepărta cu grijă de pe calea cea îngustă orice pietricică care se întâmplă să se afle acolo, dar nu poate transforma calea cea îngustă într-una lată. Evangheliile descriu reacția primilor ascultători ai cuvintelor lui Hristos: *„Niciodată n-a vorbit cineva așa* {p. 307} *ca Omul Acesta"* (Ioan 7:46); și din nou: „Greu este cuvântul acesta, [Sinod - *cât de ciudate sunt aceste cuvinte*], *cine poate să-l audă* ?" (Ioan 6:60). Suntem obligați să facem totul pentru ca Cuvântul să nu fie vag, neclar sau de neînțeles. Dar nu putem face încetează să mai fie dificil.

Chestiunea, aprins și nu lipsită de pasiune, dacă contemporanii noștri ar trebui să citească Sfânta Scriptură într-un limbaj special, „sacr", „elevat", ținut la o distanță egală de proza vieții de zi cu zi, sau într-un limbaj la fel de uniform „modern", în fiecare punct apropiat de obiceiurile cititorului, nesurprinzându-l în niciun fel, „neinhibat" și lin – este ea pusă corect? La urma urmei, indiferent cum ai decide, însăși formularea ei presupune, în ambele soluții, o omogenitate stilistică și semantică a textului. Între timp, ca să nu mai vorbim de Vechiul Testament, care unește proză și opere poetice din epoci și genuri foarte diferite, ca să nu mai vorbim chiar de întregul canon al Noului Testament, în limitele unei singure Evanghelii după Luca, ba chiar prima sa pagină, găsim un contrast puternic între prolog (1:1–4 (*„1 Întrucât mulți au început acum să alcătuiască o poveste despre lucrurile care s-au întâmplat printre noi, 2 așa cum ni le-au transmis cei ce de la început au fost martori oculari și slujitori ai Cuvântului, 3 și mie mi s-a părut bine, după ce am cercetat cu atenție toate lucrurile de la început, să ți le scriu în ordine, preaslăvite Teofile, 4 ca să cunoști temelia sigură a învățăturii în care ai fost învățat"*), construită conform regulilor școlii grecești, și narațiunea imediat următoare (începând cu 1:5) a părinților lui Ioan Botezătorul, susținută în stilul semitic, unghiular, al Septuagintei (cf. Iosua 1:1 (*„După moartea lui Moise, slujitorul Domnului, Domnul a vorbit lui Iosua, fiul lui Nun, „Slujitorul lui Moise…"*); Judecători 1:1 (*„După moartea lui Iosua, copiii lui Israel au întrebat pe Domnul, zicând: „Care dintre noi să se suie cel dintâi împotriva canaaniților ca să lupte împotriva lor?"*); Rut 1:1 (*„Pe vremea judecătorilor, a izbucnit o foamete în țară. Un om din Betleemul lui Iuda, el, nevasta lui și cei doi fii ai lui, s-a dus să locuiască în țara Moabului"*); 1 Samuel 1:1 (*„Era un om din Ramataim-Țofim, din muntele lui Efraim, al cărui nume era Elcana, fiul lui Ieroham, fiul lui Eli, fiul lui Tohu, fiul lui Țuf, un efraimit"*) și alte începuturi). Prima frază este o perioadă care se desfășoară lin și este rotunjită în gustul retoricii grecești bune; un fenomen al normei literare; a doua frază, dimpotrivă, oferă o intonație articulată semiotic a narațiunii biblice. Este posibil să le traducem pe amândouă în aceeași tonalitate? În opinia mea, acest caz elimină deja întrebarea pusă prea fără discriminare despre nevoia sau lipsa nevoii de un ton și o coloratură „biblică" specială pentru traducerile noastre. Atunci când evanghelistul nu are nevoie de „biblicalisme", se descurcă fără ele; atunci când are nevoie de ele, le introduce decisiv. Cu alte cuvinte, începutul Evangheliei după Luca ne oferă într-o formă deosebit de clară paradigma mișcării dintre polii „acomodării" misionare la cultura seculară - și introducerea cititorului într-o lume specială, trimițându-l {p. 308} la o anumită tradiție stabilită. Adresarea profesorului către elev înainte de lecție - și apoi începutul lecției în sine: vocea sună diferit, deschiderea dialogică este înlocuită de concentrarea asupra subiectului. Nu ar trebui să ne gândim pur și simplu la intonații diferite, la „chei stilistice" diferite; aceasta este pedagogia religioasă a Evanghelistului, care uneori înlătură sentimentul de distanță al cititorului, alteori îl restabilește. Dacă o respingem fie pe prima (cum ar fi traducerea sinodală), fie pe a doua (cum ar fi traducerile

modernizatoare), vom păcătui împotriva voinței Evanghelistului. Mă tem că vom păcătui împotriva voinței Domnului Însuși. Când El oferă în parabole imagini pur concrete, pur prozaice și lumești ale vieții de zi cu zi, aceste imagini trebuie să fie tangibile, cât mai vizuale posibil, vocabularul nu trebuie să fie prea „înălțat". Dar când Hristos folosește cuvinte care erau deja pe vremea Sa, ca să spunem așa, „biblicalisme", căci se refereau la textele Vechiului Testament sau, chiar mai des, la un vocabular special al aspirațiilor escatologice, respingerea izolării lor stilistice va duce nu la o mai mare, ci la o mai mică inteligibilitate. Izolarea stilistică a unor formule care deja pe atunci indicau un sens special, nicidecum banal, este justificată nu de considerații estetice, cu atât mai puțin estetice, ci de imperativul articulării semantice — și, în opinia mea, de datoria de a orienta cititorul. Un cuvânt referitor la Vechiul Testament sau la concepte escatologice este un semn și un simbol. Un cuvânt simbolic, semnalându-și clar funcția, nu este mai puțin, ci mai ușor de înțeles în această funcție decât unul mai banal.

„Rusa modernă" este o expresie al cărei sens este departe de a fi atât de simplu, evident și lipsit de ambiguitate pe cât ar putea părea la prima vedere. Este destul de des folosită pentru a desemna o limbă comună care exclude absolut tot ceea ce sună „arhaic". Utilizarea unui astfel de limbaj creează iluzia că mediul în care se desfășoară acțiunea este modernitatea; mai mult, modernitatea, complet egală cu ea însăși, excluzând tot ceea ce a fost moștenit din timpurile anterioare, adică modernitatea ca idee absolută a modernității, ca o „lipsă de tată" chimic pură. Slavă Domnului, o astfel de puritate a fenomenului nu există nici astăzi; cu atât mai mult, nu ar fi putut exista în timpurile străvechi. Creștinismul, spre deosebire de o serie de alte învățături, nu numai că nu neagă timpul istoric, ci afirmă semnificația sa spirituală. În Crezul nostru ne amintesc de acest lucru cuvintele „sub Pontius Pilat": planul etern al lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii se realizează în epoca Imperiului Roman, mai exact sub cutare conducător local (o tehnică normală de datare în timpurile antice) – concretețea *„cronotopului" este* un aspect al adevărului doctrinar despre Întrupare. Într-un anumit sens, foarte specific, credinciosul se simte poate contemporan cu viața pământească a lui Hristos, așa cum insista Kierkegaard – dar asta nu înseamnă deloc că viața pământească a lui Hristos este contemporană cu modernitatea noastră. Modernitatea nu este doar o realitate; este și ideologia (mai mult sau mai puțin anticreștină) a modernității. „Trebuie să fii modern". Lewis, pe care l-am citat deja, a numit acest lucru provincialism cronologic. Hristos vine la credincios în realitatea modernității; dar mă tem că El nu va veni într-un spațiu ideologic izolaționist care nu vrea să știe nimic altceva decât pe sine însuși. Și prin urmare, mi se pare imposibil să folosim pentru traducerea Evangheliilor lexeme care au apărut destul de recent, în memoria noastră și care sunt, prin urmare, strâns asociate cu răul de astăzi. Slavă Domnului, limba rusă modernă, într-o înțelegere rațională a acestei formule, nu poate fi redusă la astfel de lexeme. Pe de altă parte, localizarea noastră reală, obiectiv dată în timp, într-un anumit fel

restructurează viziunea noastră asupra straturilor mai vechi ale limbajului, deoarece perspectiva se schimbă atunci când privim în urmă din diferite puncte de pe parcurs. Este imposibil să punem problema arhaismelor în general - unele arhaisme, din păcate, sunt obscure în sensul lor pentru cititorul modern, altele, păstrând calitatea stilistică a arhaismelor, se dovedesc a fi destul de ușor de înțeles; unele sunt respinse de urechea modernă, altele sunt acceptabile pentru aceasta.

Am încercat să evit decizii radicale în abordarea mea a ceea ce oferea traducerea sinodală. Dacă această traducere nu ar fi conținut, în opinia mea, o serie de ambiguități semnificative, o serie de acte de alegere inconsistente - care este „semnul imprecis care va fi împotrivit” (Luca 2:34 (*„Și Simeon i-a binecuvântat și a zis Mariei, mama lui: Iată, acesta este pus spre căderea și ridicarea multora în Israel și ca un semn care va fi împotrivit”*), care vorbește despre un semn și {p. 310} un semn! - cu greu m-aș fi așezat să scriu o nouă traducere. Dar dorința de a mă îndepărta cât mai mult posibil de traducerea sinodală, cu orice preț, îmi era străină. Vocabularul religios rus a fost atât de substanțial modelat de ea (și chiar mai mult, desigur, de traducerea slavă) încât, fără o ruptură bruscă cu trecutul, pe care eu, în opinia mea, nu mi-o puteam dori, este imposibil să reinventez denumirile pentru un anumit set de concepte cheie. Pe de altă parte, există cazuri în care mi s-a părut că trebuie să schimb o redare foarte familiară a unui cuvânt grecesc. Așa că am încercat să iau o cale de mijloc cale - astfel încât sentimentul tradiției naționale a obligat, dar nu a legat și nu a acoperit datoria mai mare față de original. Dacă am reușit, nu știu - nimeni nu este propriul său judecător.

Din Vechiul Testament

{p. 312}

{p. 448}

{p. 456}

{p. 465}

1. Motive similare pot fi găsite deja la Kant. În cultura rusă, atacuri excepțional de aspre împotriva „Dumnezeului evreu” pot fi găsite la marele eretic, care în același timp se află deasupra suspiciunii de iudeofobie - la Lev Tolstoi (Unificarea și traducerea celor patru Evanghelii ale contelui L. N. Tolstoi, vol. I, Geneva, 1892, pp. 95-158 passim etc.). Tolstoi este un caz extrem, limita logică a negării tradiției, succesiunii, tradiției; pentru el, este necesar să-l despartăm pe Hristos de tot ce este evreiesc nu pentru că este evreiesc, ci pentru că este succesiune.

În esență, aceeași tendință este observabilă la teologi precum Harnack, doar că nu apare cu o asemenea încordare emoțională. Într-o oarecare măsură, aceasta include și dorința lui Bultmann de a exagera foarte mult rolul componentei elenistice (și în special al mitului elenistic) în limbajul conceptual al Evangheliilor.

{p. 481}

{p. 489}